

דברי הכנסת

הישיבה המאתיים-ותשעים-ותשע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שני, ט"ו בשבט התשנ"ה (16 בינואר 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הכנסת בעבודתה – לרגל יום כינון הכנסת	
הכנסת על פרשת דרכים	
ארבעים-וחמש שנה לפעילות הכנסת – ציפיות וכישלונות	
השפעת הבחירות המקדימות במפלגות, הפריימריס, על החקיקה בכנסת	
הכנסת כאספה מכוננת	
האומנם הכנסת היא האספה המכוננת?	
הכנסת כמכוננת	
חוקי היסוד והתייחסות הכנסת למיעוט הערבי בישראל	
הכנסת בעבודתה – לרגל יום כינון הכנסת	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הכנסת בעבודתה – לרגל יום כינון הכנסת	
הצעות לסדר-היום ניסיון השתלטות אנשי השב"כ הפלשתיני על אוטובוס ילדים בצומת נצרים	
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995 (הוספת סעיף 13)	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת	
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995 (הוספת סעיף 13)	
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)	

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת – יום שני, ט"ו בשבט התשנ"ה, 16 בינואר 1995.

הודעה למזכיר הכנסת, ואחר כך נמשיך.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לדיון מוקדם – הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון – מועד הבחירות), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אברהם רביץ; הצעת חוק פרדס-כץ, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירת ראש המועצה) (תיקון – בחירה לפי מקום מגורים), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אברהם רביץ; הצעת חוק הכנסת (תיקון – מספר החברים בוועדות הכנסת), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המפלגות (תיקון – איסור בחירות מוקדמות, "פריימריס"), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק נוכחות נציג ממשלה בהלוויות נפגעי פעולות איבה, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (חובת הודעה בדבר קנסות תעבורה), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת א' הירשזון וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (תיקון), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אבנר חי שאקי; הצעת חוק ייעוד כספי קנסות החנייה, התשנ"ה–1995, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק פיצויים בגין יתרת ימי מחלה שלא נוצלו, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – שכר לחייל בשירות סדיר), התשנ"ה–1995, מאת חברי הכנסת רע' כהן וע' עלי; הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון – גודלו של ארגון יציג), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – קצבת ילד נכה), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – הגדלת הגיל למענק לימודים), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (זיכוי בשל שכר דירה למגורים), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק חוזה עבודה, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון – ביטול המס המשלים וגריעת שירותי בריאות), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק אבטחת רווחת פועלים זרים, התשנ"ה–1995, מאת חברי הכנסת א' הירשזון, ד' מגן, ש' עמור וי' שפי; הצעת חוק עובדים זרים (העסקה שלא כדין) (תיקון – תנאי העסקתם של עובדים זרים), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון – תקציב נוסף), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק מינימום שעות לימוד במערכות החינוך, התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הרשויות המקומיות (שירותי הדת היהודיים), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת גדעון שגיא; הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון – תמיכה במוסדות ציבור), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת עובדיה עלי; הצעת חוק המכר (תיקון – חובת מוכר ומוביל), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק העונשין (תיקון – עונש מינימום בעבירות מין), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת י' עזרן וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק לתיקון דיני משפחה (מזונות) (תיקון – חישוב שעות המזונות), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת חיים דיין; הצעת חוק העונשין (תיקון – תקיפת בן זוג), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת חיים רמון; הצעת חוק המכר (דירות) (מניעת כפל תשלומים בגין התקנות צנרת גז), התשנ"ה–1995, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר; הצעת חוק המשכון (תיקון – עיכוב בעלות), התשנ"ה–1995, מאת

חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון – ביטול דמי ביטוח בריאות וגבייתם באמצעות מס הכנסה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת יורם לס; הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון – עיקול מלווה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (עדכון מדרגות המס ומס חברות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת סילבן שלום; הצעת חוק האזרחים הוותיקים (תיקון – הנחות לגמלאים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן; הצעת חוק שירות המדינה (העדפה מתקנת), התשנ"ה-1995, מאת חברי הכנסת ע' מאור ונ' חזן; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (זיכוי ממס למאושפז במוסד), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת סילבן שלום; הצעת חוק לתיקון פקודת מס העירייה ומסי הממשלה (פטורין) (ביטול פטור לראש עדה דתית), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – עדכון ההלוואות לדיור לזכאים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת יהושע מצא; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – הגדלת שיעורי קצבה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת עמנואל זיסמן; הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, מאת חבר הכנסת משה גפני; הצעת חוק העונשין (תיקון – פיצויים בשל ניהול הליך משפטי או מעצר), התשנ"ה-1995, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק האזרחות (תיקון – אזרחות מכוח שירות צבאי), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אסעד אסעד; הצעת חוק לתיקון פקודת מס העירייה ומסי הממשלה (פטורין) (פטור למקווה טהרה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק מענק השתתפות בתשלום שכר דירה, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת משה גפני; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – זכות לסגירת מרפסת), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר; הצעת חוק השבות (תיקון – סייג לזכויות בני משפחה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם רביץ; הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון – חקירה ושפיטה של תאונות אימונים), התשנ"ה-1995, מאת חברי הכנסת נ' חזן, א' יחזקאל ומ' פלד; הצעת חוק בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – סייג לטענת חוסר כנות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק הגבלת שימוש בטלפון נייד במקומות ציבוריים, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק העונשין (תיקון – מניעת הפצת סרטי אלימות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק העונשין (תיקון – איסור פרסומי אלימות), התשנ"ה-1995, מאת חברת הכנסת ענת מאור; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – זכאות אשה לקצבת זיקנה וקצבת שאירים), התשנ"ה-1995, מאת חברת הכנסת ענת מאור.

עוד הונחה על שולחן הכנסת החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (מס' 2), התשנ"ה-1995. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה למזכיר הכנסת.

הכנסת בעבודתה – לרגל יום כינון הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני רוצה למסור לכם משהו לגבי סדרי הדיון שלנו, לפתוח בכמה מלים, ונתחיל בדיון.

אנחנו מציינים היום את יום כינון הכנסת. לפני 46 שנים התכנסה האספה המכוננת, שלימים הפכה לכנסת הראשונה, ומאז נבחרו שלוש-עשרה כנסות. אנחנו דרך קבע ביום החג, בט"ו בשבט, מציינים גם את יום כינון הכנסת. זוהי הזדמנות לברך את אזרחי ישראל היהודים במקרה זה, בברכת חג שמח, וגם לברך את הכנסת.

מדי פעם בפעם אנחנו מקדישים חלק מאותו יום לדיון על עצמנו. לפני שנה קיימנו דיון, ביוזמתו של חבר הכנסת מיכאל איתן, על מערכת היחסים בין הכנסת לבג"ץ. הזמנו את שופטי בית-המשפט העליון, ואני חושב שהיה דיון חשוב ומעניין.

במשך השנה העלו שלושה חברי כנסת לדיון, במסגרת הצעות רגילות לסדר-היום, עניינים שונים הנוגעים לעבודת הבית – חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת דוד מגן וחבר הכנסת אברהם בורג. באותם מקרים החלטנו בעצם לקיים דיון בכנסת, מתוך ידיעה שנקיים אותו, ככל הנראה, ביום ההולדת של הכנסת. על רקע זה התגבשה מסגרת, שאני חושב שהיא מסגרת טובה לדיון הזה.

כמה חברי כנסת הגישו גם הצעות רגילות לסדר-היום, ואנחנו חשבנו שצריך לאפשר לכל חבר כנסת שרוצה ליטול חלק בדיון הזה, להשתתף בו, כשהכנסת בוחנת בעצם את עבודתה, את עצמה, אם תרצו, מביטה בראי.

היום, בוועדת הכנסת, כהחלטת ועדה, התקבלה הצעתו של חבר הכנסת זאבי, לעשות את זה באווירה של שוויון בינינו. על כן אני פונה אל חברי כנסת שהם בעצם פותחי הדיון בזכות, ולחברי כנסת שהם בעלי הצעות רגילות לסדר-היום בזכות, להצטמצם לכדי חמש דקות; הם יהיו הפותחים, ואחרי זה כל חבר כנסת שירצה ליטול חלק בדיון, יזכה גם הוא לחמש דקות. בדרך זו נסמל גם את מידת האחווה בינינו ונתחלק באופן שווה. אני מקווה שתקבלו את המסגרת.

אני רוצה, ברשותכם, לפתוח בהערה אחת או שתיים, ואני אראה לעצמי, אם יהיה צורך, בסיכום הדיון אולי להשיב, אם תהיינה סוגיות הנוגעות ליושב-ראש הכנסת או לבית עצמו.

יש לי יותר מתחושה, שקיים פער עמוק בין דמות הכנסת לתדמיתה. על-פי כל אמות המידה כמעט של בחינת העבודה הפרלמנטרית, אני חושב שאפשר לתאר את הכנסת הזאת ככנסת אפקטיבית. אשר על כן, יש לי הרגשה שהתפתח איזה פולקלור, שחלקו הכפשה עצמית וחלקו איזו התלקחות ציבורית סביבנו, ויותר מדי אנשים התאהבו בביקורת השלילית הגורפת על הבית הזה.

אני אציין שישה-שבעה עניינים בקיצור. 1. זו כנסת שלקחה לידיים את החקיקה בזכות. נכון שיש שפע של הצעות חוק, ואולי יותר מדי, אבל בפועל, ואחרי תהליך הסלקציה והבקרה הפנימי, התקבלו כ-250 חוקים בכנסת הזאת; מהם 51% של חברי כנסת, מתוך זה כ-70% תיקונים לחוקים הקיימים. חוקים שנשחקו, שאולי עבר זמנם של חלק מן הסעיפים, וחברי הכנסת עשו מלאכת שיקום או הוספה או התאמה. התקבלו כמה חוקים מאוד חשובים, פרי יוזמה פרלמנטרית בתחומי חברה ובתחומים אחרים – בתחום הדמוקרטיה, בתחום הכנסת עצמה, תיקוני תקנון. מי שיבדוק אותם בחינה הוגנת ימצא שהם מאופיינים בנטייה למשטר חוקתי.

בנושא ריבוי ההצעות, כדאי אולי לחשוב על חיסכון בזמן, ועל יתר הגינות בין חברי כנסת, לא לקחת הצעות איש מרעהו. פה ושם בשוליים זה קיים, לפעמים במקרה ולפעמים שלא במקרה.

2. עם כל הקושי שיש לממשלות בתהליך הדיון על תקציב המדינה, עצם העובדה שהכנסת רוצה להשפיע על התקציב, ואין בה עוד סוג המשמעת שאפיין את הכנסות הראשונות, כאשר יושבי-ראש ועדות הכספים דאגו להעביר את הצעות הממשלה בשלמותן, היא ביטוי לכך שהכנסת יש לה יותר תחושת עצמאות. הנושא הוא נושא פוליטי של מאבק בין קואליציה לאופוזיציה.

3. אני חושב שהכנסת כזרוע מפקחת, כדברי מורי ורבי פרופסור אקצין, חידדה מאוד את כושר הפיקוח שלה, באמצעות השימוש במסופים הפרלמנטריים הקיימים. אם אנחנו נשמור על המגמה של צמצום זמני נאום, נוכל להתגבר במצב סביר על קרן השפע של היוזמות. אני רוצה להודות לוועדת הכנסת ולרוב או אולי לכל חברי הוועדה וליושב-ראש שלה, על כך שבקטע הזה בשבועות האחרונים נטלה כמה החלטות די אמיצות, ואני פונה לחברי הכנסת לסייע לנו בעניין הזה. אנחנו נדבר קצת יותר בקצרה, נספיק הרבה. אני חושב שכדאי לעשות שיקול דעת בנושא של שימוש מופרז בהסתייגויות. בינתיים אנחנו עושים את זה בהסכמה, וזה טוב מאוד. נוצר מנגנון הסכמה, שמאפשר לנו גם לא לשנות את התקנון וגם לקיים סדר-יום פחות או יותר סביר.

הערה אחרונה בקטע הזה, חברים. אנחנו לא סנאט ולא קונגרס של ארצות-הברית. התשוקה של חלק מחברי הכנסת, שהגיעו אלינו מהזרוע המבצעת, להיות מושלים, להיעזר בצוות של עשרות מומחים ובתקציב אין קץ, היא בכלל לא חלק משיטת המשטר של ישראל. הפרלמנטריזם הישראלי הוא יותר קונטיננטלי. אנחנו מייצגים קבוצות יותר קטנות של אוכלוסייה. איננו דומים לסנאט, שעומד לפני משטר נשיאותי וצריך לשמור מאוד על האיזון, על האיזונים והריסונים, כאשר שני סנטורים מייצגים לפעמים מדינה של 16-17 מיליון איש. כל ניסיון להידמות לזה, טעות ביסודו. לא נוכל לעמוד בזה.

אנחנו בעיקר שליחי אידיאולוגיות, נשלחנו לכאן כדי ליצור מכניזם דמוקרטי של פתרון בעיות בהכרעת הרוב, ללא אלימות, לפקח על הממשלה, להשתתף בחקיקה, לחוקק. כל הניסיונות להידמות למשטר אחר עלולים להוביל אותנו לשבילים רחוקים מחוץ לפרלמנטריזם הישראלי.

ואחרון אחרון. כולם "התלבשו" על הפריימריס. כל פעם שיש ביקורת – הפריימריס. הפריימריס, הבחירות המקדימות במפלגות שאימצו אותן, הן תהליך בלתי הפיך. אפשר לשפר אותן בתחום האתיקה, בתחום ההשגחה הציבורית על ההוצאות. בבסיס, זאת היתה מחאה נגד שיטות דוקטרינריות קודמות. לא זו בלבד, אין פסול בפעילות של חברי כנסת אם אנחנו מגלים אחריות, רצינות, כושר ראש, שקדנות, ויודעים לשמור היטב על לוח הזמנים שלנו.

אני מאחל לכנסת שבעתיד כמו בעבר תשמש מוקד מרכזי של שמירת חיינו הדמוקרטיים. תודה לכם.

הכנסת על פרשת דרכים

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – חבר הכנסת דוד מגן. בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת בדימוס שנוכחים באולם, חברי הכנסת, אני לא רוצה לדון בהיבט הפילוסופי של היחסים בין הפרלמנט, הכנסת, ובין העם. לפני כמה שעות נזדמן לי לבלות עם יושבת-ראש פרלמנט באירופה, ואני הצגתי את הדילמה שלפנינו בצורה הבאה. יש כאן 120 חברי כנסת, ויש 5 מיליוני אזרחים פוליטיקאים. כל אחד חושב את עצמו, ובצדק, מומחה בענייני פוליטיקה, לכל אחד יש מה לומר. העירנות הפוליטית של העם הזה היא עצומה. בכל חצי שעה יש מהדורת חדשות. כולם קוראים כמה עיתונים במשך היום, כולם מגיבים, לכולם יש מה לומר. אין ספק שהקרב על מקום בכנסת והתחלופה מהווים תמריץ ואולי לחץ על עבודת חברי הכנסת.

אנחנו בישראל רשאים לשאוב סיפוק ועידוד מיציבותו של המשטר הדמוקרטי הפרלמנטרי שלנו, שעמד מול סערות של שש מלחמות ומול זעזועים חברתיים וכלכליים, והצליח לשמור על חירות הפרט, על חופש הביטוי ועל שלטון החוק. ישראל נמנית עם מדינות העולם החופשי המקיימות בדבקות משטרים דמוקרטיים רב-מפלגתיים.

לצערי, בשנים האחרונות אנחנו מביטים בכאב ובאכזבה על התמורות השליליות המאפיינות את חברתנו, על ערכים מקודשים שנרמסים ואף נעלמים. ואם אכן כזה הוא המצב, מי לידנו יתקע, שגם ערכי המשטר החופשי והרב-מפלגתי ימשיכו להתקיים בדור הבא, אם לא נצליח לצקת חוסן בנוער ולא נשקוד על שמירת המבנה הדמוקרטי שלנו בכל תחומי החיים.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לסגור את הדלתות. זה דיון חשוב, אני לא רוצה שיפריעו לך. אני מבקש מחברי הסדרנים לסגור את הדלתות. בבקשה, נא להמשיך.

דן תיכון (הליכוד):

בצדק אמר יושב-ראש הכנסת – איך נראית הכנסת בעיני הציבור ומה הדימוי של הכנסת בעיני העם. התשובה יכולה להיות מהירה, אולי במלה אחת: הדימוי שלנו הוא רע. השאלה הנשאלת היא, האם הדימוי הזה מוצדק.

אתה שומע תמיד ביקורת על רמת השכר של חברי הכנסת, ביטוח בריאות שיש להם כביכול, וכהנה וכהנה ביקורות על ההטבות שמקבלים חברי הכנסת. בדרך כלל הביקורת מושמעת ללא תימוכין, ללא ביסוס. תופתעו לשמוע עד כמה אנשים אינם מבינים במה הם מדברים.

לעומת זאת, כשמבקרים כאן חברי פרלמנטים או יושבי-ראש פרלמנטים אחרים, אתה שומע את מלות ההתפעלות שלהם. הכנסת היא דינמית, היא פעלתנית, היא מגיבה, היא תוססת, היא מרשימה. איך אומר יושב-ראש הכנסת – הכנסת הזאת היא היפר-אקטיבית.

צר לי לומר, שהמאמצים שהושקעו למען העלאת קרנה של הכנסת התנפצו אל מול המציאות המרה של כמה תופעות חמורות, אשר פגעו בכבודו של הבית כמוסד והנמיכו את קומתנו כחברי כנסת.

מותר לבקר את הכנסת, צריך לבקר את הכנסת, אבל ביקורת נטולת רסן יכולה גם להרוס את השלטון הדמוקרטי, וזה אסור. מותר להתווכח בכנסת. להתווכח עם חברי הכנסת אף רצוי. אבל להשתולל, להשתלח – זה בהחלט מסוכן.

הייתי רוצה לעמוד כאן על היחסים בין הממשלה לבין הכנסת. האבות המייסדים של הכנסת חשבו על הכנסת כעל גוף צר, קטן, ללא השפעה, שירבו בו להתווכח, ואולי ימעיטו בוויכוח, יעסקו קצת בביקורת על הממשלה, לא הרבה מדי; בקיצור, כנסת שהיא מוסד חלש בהשוואה לממשלה חזקה יחסית.

אני יכול לקבוע בבירור, שהכנסות האחרונות עומדות בסימן חיזוק הכנסת. הכנסת הולכת ומתחזקת מדי קדנציה, בהשוואה לממשלה שהולכת ונחלשת. אני יכול גם להצביע על ועדות הכנסת, שהפכו לוועדות בעלות השפעה שלעתיים גוברת על השפעת שרים בממשלה. בעבר היתה לנו כנסת חלשה מול ממשלה חזקה, בהווה יש לנו כנסת שעוצמתה הולכת וגוברת מול ממשלות שעוצמתן הולכת ונחלשת.

אדוני שר התעשייה והמסחר, האם הממשלה נוכחת בכנסת? התשובה היא: לא.

היו"ר ש' וייס:

השרים התורנים היום הם השר עוזי ברעם והשרה אורה נמיר. אני מבקש ממזכיר הכנסת להזמין אותם לדיון, כלומר לנוכחות.

שאול יהלום (מפד"ל):

מה עושה כאן השר חריש?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, אני תורן ביום רביעי.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מברכים את השר חריש, כמובן.

דן תיכון (הליכוד):

האם הממשלה נוכחת בכנסת? כשאני מדבר על הממשלה, אני מדבר לא רק על הממשלה האחרונה. להערכתי, הממשלה אינה נוכחת, היא כמעט שאינה מלווה את דיוני הכנסת. על אף העובדה שיש תורנות, אני יכול לקבוע כמעט בוודאות, ששרי הממשלה התורנים מעדיפים כנראה לעשות את התורנות בלשכות שלהם ולא סביב שולחן הממשלה.

אדוני היושב-ראש, האם הכנסת פעלתנית? חבל ששר המשפטים איננו. אכן הכנסת פעלתנית, ולא פעלתנית יותר מדי. לעתים אני תמה, אם אנחנו חיים במדינה לא מסודרת. מוגשות מאות אלפי הצעות חוק, ואפשר לחשוב שחיינו עד עכשיו במדינה, שכמעט שאין בה חקיקה.

אינני רוצה להתייחס לתקנונה של הכנסת – – –

היו"ר ש' וייס:

יש בעניין זה דוברים אחרים שהציעו הצעות רגילות.

דן תיכון (הליכוד):

אני מגיע לשני נושאים שאני מקווה שחברי הכנסת יתייחסו אליהם, אל הטלוויזיה והשפעתה על עבודת הכנסת, על דיוני הכנסת ותקציב המדינה; ולסיכום, עם כל הביקורת על עצמנו, נדמה לי שלא אטעה אם אומר שכולנו, חברי הכנסת, שותפים לדאגה שהבית הזה, הנקרא מבצר הדמוקרטיה הישראלית, יישמר ולא יופקר, שלא יהיו בו סדקים, אולי עד כמה שפחות, ונוריש לדורות הבאים דמוקרטיה שתהיה אפילו חזקה יותר, פורייה יותר ויעילה יותר מכפי שהיא כיום.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דן תיכון.

חברי הכנסת, אני לא רוצה לחזור על זאת פעמיים, אבל למען המאחרים, הסידור היום איננו מקרי. ראשית, הוא ביטוי לשוויון בין כל חברי הכנסת, ויושבי-ראש סיעות, ויושבי-ראש קואליציות, כולנו, לא

שרים ולא סגני שרים. דבר שני, על סדר-יומה של הכנסת יש שלוש הצעות רגילות שנקבע להן דיון, של חברי הכנסת תיכון, מגן ובורג. אמרנו אז שביום ההולדת של הכנסת נדון בהן.

היו יזמים שהגישו הצעות רגילות. הבאתי את הכול לאישור ועדת הכנסת, היא קיבלה הצעה של חבר הכנסת זאבי, שנשמור על הסדר אבל ניתן תחושת שוויון לכל חברי הכנסת אשר יירשמו. אנחנו הקצבנו חמש דקות גם ליזמים עצמם. זה הוגן, זה אושר. במקרה רוב המשתתפים הם מהאופוזיציה, וגם זה מבורך. בזה נגמרו ההסברים.

ארבעים-וחמש שנה לפעילות הכנסת – ציפיות וכישלונות

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת דוד מגן; אחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, כפי שהיושב-ראש אמר, עוד לפני כמעט כשנה אישרה הכנסת הכללת סעיף בסדר-היום, והסעיף בנוסחו המקורי מדבר על "45 שנה לפעילות הכנסת – ציפיות וכישלונות". היום הוא יום חג, יום ציון 46 שנים לכינון הכנסת. אנחנו רשאים ואולי אף חייבים גם ביום חג לערוך חשבון נפש, להרהר בקול ולבדוק היכן הכנסת מצליחה בתפקידה כרשות מחוקקת, מפקחת ואולי גם מבקרת, והיכן אינה עומדת באתגרים שהחוק והנוהג והציפיות הציבוריות הציבו לפנינו.

הדיון המיוחד דהיום הוא בבחינת עריכת חשבון נפש פרלמנטרי. הזכרתי שחשוב שהכנסת תבדוק את עצמה, כיצד היא נראית בעיני עצמה, בעיני הרשויות האחרות, ואני מקווה כי במהלך הדיון נוכל להצביע על הישגים במגמה לחקוקם ולהצביע על כישלונות במטרה למונעם בעתיד.

הדיון הזה יתרום תרומה של ממש לעיבוד נכון של הלקחים במגמה לחזק את מעמדה של הכנסת כרשות מחוקקת וכגורם מפקח על הרשות המבצעת, במקביל לשיפור דרכי עבודתנו.

כנסת ישראל, כידוע, קנתה לה מעמד של בכורה בחיים הציבוריים, הפוליטיים והקונסטיטוציוניים בעם, במדינה ובחברה.

ספר החוקים הישראלי הוא, בלי ספק, מהמתקדמים ביותר בעולם כמעט בכל תחומי החיים, אף כי מלאכת החקיקה, כידוע, הן של חוקי היסוד והן של חוקים אחרים, נמצאת בעיצומה ועדיין רחוקה הדרך מהשלמתה.

אפשר בהחלט לקבוע היום כי הכנסת עמדה במבחן המשטר הדמוקרטי בישראל. היא הוכיחה את איתנותה של הדמוקרטיה הישראלית, את חוזקה מול כל שיטות המשטר האחרות ואת היותה מייצגת את העם כולו – על כל רבדיו, חוגיו וקבוצותיו.

מהפכת התקשורת מביאה לבתינו את דיוני מליאת הכנסת וועדותיה בשידור חי. אני מודה, כמו חברים אחרים, אינני חש בנוח במצב חדש זה. לא חלילה משום שצריך להסתיר מהעם את המתרחש בכנסת, אלא דווקא משום שחובה לפתוח את הכנסת בפני הציבור. אך באופן שבו מתקיימים לעתים הדיונים, אין הם מביאים כבוד לכנסת. העם רואה ושומע את הקולות.

נראה שהממשלה קורסת מול חובותיה כלפי הכנסת. ברוב הדיונים במליאה נראה שולחן הממשלה מיותר. אני מתנצל בפני שר התעשייה והמסחר שנמצא עתה ליד שולחן הממשלה לבדו. כפי ששמעתי מיושב-ראש הכנסת, זו לא בדיוק התורנות שלו. שרים רבים מאחרים להופיע לדיונים, וחלקם גורמים לשיבושים ניכרים בעבודת הכנסת. סדר-היום של הכנסת משתנה בתדירות גבוהה בטענות כי השרים עסוקים בנושאים אחרים, כאילו חובתם כלפי הכנסת נמצאת בתחתית רשימת העדיפויות שלהם. התחושה היא, כי הכנסת מהווה, חלילה, מטרד לממשלה, והממשלה מנסה להתחמק מאותו מטרד.

אפשר היה להבין תקלה אחת ואפילו מערכת של תקלות. אולם, כשזלזול מופגן זה מוליד גם תופעה של התעלמות מהחלטות הכנסת ואי-קיום החלטות, צריכה הכנסת להזדעק.

יושב-ראש הכנסת, פרופסור שבח וייס, בספרו "הכנסת", אשר יצא לאור בהתשל"ז, כותב: "הממשלה היא מעין צאצא של הכנסת שגדל והיה ליצור עצמאי בעל כוח כביר המקניט לא פעם את יוצרו". ואם לא הבינתי אז את אשר קראתי, אני חש זאת, אדוני היושב-ראש, היום כחבר הכנסת באופוזיציה העומד מול הממשלה ולעתים נדמה, מבלי שארצה לפתוח עכשיו בפולמוס בין קואליציה לאופוזיציה, שהממשלה בזה לכנסת בצורה חסרת תקדים.

אני מקווה – לקול צלצולו של השעון המורה לי להפסיק את הנאום – –

היו"ר ש' וייס:

זה למען השוויון עם יתר החברים.

דוד מגן (הליכוד):

– כי נמצא דרך יחד עם הממשלה ככלל וחלק ניכר מחבריה בפרט, אשר עד היום זלזלו בכנסת, להגביר את כושר הפעילות. חברי הממשלה יראו כחובתו של חבר הכנסת הנמנה עם שורות האופוזיציה למלא תפקיד שיש להשלים עמו ואין צורך להתאמץ לפגום בכוונו.

רק לפני שבוע היינו עדים להשבעתו של חבר חדש לממשלה. אני רוצה להזכיר לחברי הממשלה את סעיף 14 לחוק-יסוד: הממשלה, המדבר על הצהרת האמונים, כשכל חבר ממשלה מתחייב כחבר הממשלה לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה, למלא באמונה את תפקיד חבר הממשלה ולקיים את החלטות הכנסת. אני קורא לחברי הממשלה לקיים באמונה את החלטות הכנסת ואת אשר אנו מעלים היום, ביום של דין-וחשבון פנימי על מערכת שלמה של אי-כיבוד החלטות הכנסת, של זלזול בוועדות הכנסת – אני מאוד מקווה, אדוני היושב-ראש, כי בט"ו בשבט התשנ"ו, בשנה הבאה עלינו לטובה, נוכל לומר דברים אחרים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דוד מגן.

אני מברך את ותיקי הבית, חברי הכנסת לשעבר שנמצאים אתנו. אני מברך אתכם בברכה חמה.

השפעת הבחירות המקדימות במפלגות, הפריימריס, על החקיקה בכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת יצחק לוי, שיביא לפנינו הצעה שהנושא שלה: השפעת שיטת הבחירות המקדימות במפלגות, הפריימריס, על החקיקה בכנסת; אחריו – חבר הכנסת דוד צוקר בנושא: הכנסת כאספה מכוננת. נא להקפיד על הזמן.

הודענו לשרים ולסגני השרים שהם יוכלו להשתתף בדיון כמו חברי כנסת. אני מקווה שחלק מהם יבואו וישתלבו בדיון; ברצון רב.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, יש תופעה שהולכת ופושטת היום בציבור, להאשים את הפריימריס בכל הרעות החולות שיש בכנסת – נאומים ארוכים, הגשת הסתייגויות, גימיקים. בכל מקום אנחנו קוראים או שומעים: הנה הפריימריס משפיעים על עבודת חברי הכנסת.

יש תופעה נוספת שלאחרונה החלו לדבר עליה רבות, על האי-רצינות שבחקיקה בכנסת. הדברים מתייחסים בעיקר לחקיקה הפרטית של חברי הכנסת, להצעות החוק הפרטיות של חברי הכנסת.

לא מזמן הביע שר המשפטים את דעתו, שריבוי ההצעות מכביד מאוד על העבודה, על עבודת ועדת השרים לענייני חקיקה ועל היכולת של הממשלה להתייחס להצעות החוק. אגב הדברים הוא גם הביע את דעתו על הרמה של כמה וכמה מהצעות החוק המוגשות.

משה נסים (הליכוד):

אני חושב שהוא צודק.

יצחק לוי (מפד"ל):

גם אני חושב כך.

ביקשתי, לכבוד יום הולדתה של הכנסת, להעלות שתיים-שלוש נקודות, שניים-שלושה הרהורים בקשר לסוגיות האלה, כי הרי בסופו של דבר הכנסת היא בראש ובראשונה בית-מחוקקים, ועלינו לבחון את מלאכת החקיקה שלנו ואת השפעת שיטת הבחירות המקדימות על החקיקה.

ובכן, אין ספק ששיטת הפריימריס תשפיע על החקיקה, אלא שהשפעתה לא חייבת להיות השפעה לרעה.

הכול יודעים היום שחקיקה היא דבר רציני, שחקיקה היא דבר משפיע, בעיקר בתקופה שכל אזרח כל כך קשור לבג"ץ, אם זה בדיווחים, אם זה ביכולת הקלה להגיע לבג"ץ, להגיש עתירות. במצב כזה החקיקה מקבלת משקל גדול מאוד, וחבר הכנסת, אשר רוצה להיבחר בפריימריס, יצטרך להביא תיק של חקיקה – מה עשית בכנסת? הגשת 100 שאילתות? הגשת עוד 50 הצעות לסדר-היום? השתתפת בישיבות הוועדות? מה עשית? במה השפעת בצורה רצינית? יבוא חבר הכנסת ויגיד: הנה, חוקקתי חוקים. חוקים זה דבר רציני. חוקים זה דבר חשוב.

משה נסים (הליכוד):

אי-אפשר לחוקק 3,000 חוקים.

דוד צוקר (מרצ):

זה 2,700.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני עדיין באמצע דברי, אדוני.

יבוא חבר הכנסת ויגיד: הנה קידמתי עניין זה בחוק, קידמתי עניין זה בחוק.

כנגד זה, עלינו להזהיר את עצמנו משטחיות בחקיקה, כי זה אולי הדבר החמור ביותר שיכול לקרות לספר חוקים של מדינה, שהחוקים שטחיים, שעבודת החקיקה לא נעשית לעומק, ששיקול הדעת לא היה עד הסוף, וכדי לבוא ולהציג "תיק עבודות" בפני הבוחר, ייעשו הדברים בפזיזות ולא ברצינות.

לי לא מפריע ש-3,000 הצעות חוק מונחות על שולחן הכנסת. שידפסו כמה שרוצים. רוצים להדפיס 5,000 ניירות – שידפסו. 7,000 – שידפסו. הלוא מדובר בניירות. אם הציבור מתרשם מהניירות הכחולים האלה וחבר כנסת יוכל לבוא ולומר: הגשתי 300 הצעות חוק, כאשר אף אחת מהן לא הגיעה לספר החוקים – הרי כל אחד יודע שהדברים הם דברים בטלים.

מפריע לי הרבה יותר מספר החוקים שעוברים פה בקריאה טרומית. הכמות שלהם הולכת וגדלה. זה מפריע לי, מכיוון שהוועדות אינן יכולות להשקיע זמן מספיק בחקיקה רצינית. נוצר כאן דבר שהוא לא בריא לכנסת. חבר הכנסת יכול היום להגיע ליבול של 10 או 20 הצעות חוק פרטיות שעברו קריאה טרומית בכנסת, אבל בוועדות אין אפשרות לטפל בהן, כי בוועדות כן עושים עבודה רצינית, ואז הוא יוצא במפח נפש והוועדות יוצאות במפח נפש.

חיים דיין (צומת):

לפי התקנון יש אפשרות שחבר כנסת, אחרי חצי שנה – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

נכון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יצחק לוי צריך לסיים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני אומר לך מעבר לתקנון. מה יעשה יושב-ראש ועדה שיש לפניו 100 הצעות חוק? האם הוא יעשה חקיקה שטחית ויעביר אותן? אם הוא רוצה לעשות עבודה רצינית, הוא יכול להתייחס רק ל-20 או ל-25 הצעות חוק במושב.

אדוני היושב-ראש, אני מסיים, הרי יש מה לומר על הנושא יותר ממה שאמרתי; אנחנו מוגבלים בזמן של חמש דקות.

במשפט סיום אני פונה אל חברי הכנסת ואומר: כאחריות הדדית, בואו נהיה רציניים בחקיקה, לא נושפע, לא מהטלוויזיות ולא מהפריימריס. נעשה עבודת חקיקה. חשוב לשרת את הציבור בחקיקה, ובלבד שהחקיקה תהיה רצינית ואחראית. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת יצחק לוי.

הכנסת כאספה מכוננת

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד צוקר – בנושא: הכנסת כאספה מכוננת. רבותי, חמש דקות. תשמרו על הזמן. זה חברי גם כלפי חברי כנסת שיבואו אחריכם. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

חבר הכנסת צוקר, בדיוק חמש דקות. בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במסגרת היום הזה אני מבקש לעסוק בדברי בכובע השני, שכן כל אחד מאתנו בעצם חובש שני כובעים. אחד הוא הכובע הידוע, המקובל והמוכר של המחוקק, חבר הכנסת שחבר ברשות המחוקקת.

זה 44 שנים כולנו חובשים על ראשינו את הכובע של המכונן, מתוקף החלטת הררי. אני רוצה לומר בבהירות: עד לפני שלוש שנים התעלמה הכנסת במידה רבה, לא מוחלטת, היא התעלמה במידה רבה מן הכובע השני שהיא אמורה לחובשו כל יום, יום יום ושעה שעה. זו היתה כפירה בתפקיד או התעלמות מתפקיד המכונן של הבית הזה, שכן זה אולי תפקיד שעולה בחשיבותו על התפקיד של החקיקה – לכונן, להעניק לחברה הישראלית, למדינת ישראל את החוקה שבלעדיה איננו דמוקרטיה ראויה ומתוקנת כמקובל באומות העולם.

לפני שלוש שנים נעשה מעשה שבו לראשונה קיבלה הכנסת שני חוקי יסוד העוסקים בזכויות האדם. אין זו חוכמה אך ורק להתפאר בחוקי יסוד שעוסקים בצד המוסדי של המדינה, זו העבודה הקלה של האספה המכוננת. החוכמה היא לעגן ולקבע ולקבוע מגילת זכויות האדם. לפני שלוש שנים נעשה המעשה, והכנסת הקודמת מילאה תפקיד מרכזי, ואולי הראשונה מבין הכנסות כולן שלא כפרה ומעלה בתפקיד המכונן.

זהו גם מבחנה של הכנסת השלוש-עשרה. זה המבחן האולטימטיבי של הכנסת הזאת, כאשר אנחנו בוחנים את הכובע השני, שכפי שאמרתי כולנו חובשים אותו.

הכנסת הזאת עשתה מעשה אחד, שגם בכתיבתם של שופטי בית-המשפט העליון, בפסיקה ובספרים שהתפרסמו בחודשים האחרונים, חשיבותו הקונסטיטוציונית היא מרכזית. כאשר היא נתנה מעמד חוקתי למגילת העצמאות, קבע השופט ברק שניתן להשתמש מעתה במגילת העצמאות כמקור עצמאי לזכויות ולחירויות שלא חוקקו על-ידי הכנסת במישרין, והוא ממליץ – לפחות בשני פסקי-דין זה כבר נעשה – לראות במגילה מקור עצמאי לזכויות ולחירויות שעד היום הכנסת נמנעה מלחוקקן, ובאמצעות אימוצה של מגילת העצמאות אל תוך חוק-יסוד: כבוד אדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק, ניתן עתה להשתמש במגילה כמקור עצמאי לזכויות.

שאלה שמנקרת בעולמנו יום יום היא השאלה של מערכת היחסים בינינו לבין בית-המשפט העליון. אחרי שמילאנו את תפקידנו המכונן, כאשר נכנסנו לעידן המהפכה החוקתית, שמשמעותה האמיתית של אותה מהפכה איננה דווקא בחקיקת חוקי היסוד אלא באפשרות של בית-המשפט העליון לפסול חקיקה של הכנסת – זו המשמעות האמיתית של המהפכה, לא עצם העובדה שיש חוקי יסוד אלא האפשרות לפסול חקיקה של הכנסת על-ידי חוקי יסוד. נדמה לי שיש דרך אחת ראויה שבה הכנסת הזאת יכולה לעשות זאת – הדרך הזאת איננה כרוכה בחילוקי דעות פוליטיים מן המעלה הראשונה – והיא לקבוע ולמסד את מערכת היחסים בין הכנסת לבין בית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לענייני חוקה.

הדבר יידון עכשיו בוועדת החוקה, חוק ומשפט בשלוש ישיבות; זה יסוכם בעוד שבוע. ביסודו של דבר, יש הצעה שנדמה לי שאפשר לאגד סביבה, חבר הכנסת לוי, רבים מן הבית הזה, לרבות מן האגף הדתי והחרדי שלו, אם נקבע הסדרים מוסדיים קבועים מתי ובאילו תנאים ניתן לפסול חוק של הכנסת, ברוב מסוים של הבית הזה.

ההצעה, כפי שכמה מחברי הבית ירצו להגיש אותה, אומרת, שכל החלטה על ביטולו של חוק תהיה בפורום של תשעה או 11 שופטי בית-המשפט העליון; היא תיעשה אך ורק על-ידי בית-המשפט העליון, ולא כמו המצב הקיים זה שנתיים, שבו כל ערכאה משפטית מסוגלת לפסול חקיקה של הכנסת; וכל פסיקה של בית-המשפט העליון תיכנס לתוקפה רק חצי שנה אחרי ההתראה, כדי לאפשר את השיח בין בית-המשפט לבין הכנסת. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת צוקר.

האומנם הכנסת היא האספה המכוננת?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן ימשיך באותו נושא, אבל בוודאי תהיה לו תרומה ייחודית: האומנם הכנסת היא האספה המכוננת? – חמש דקות; ואחריו ידבר חבר הכנסת חגי מירום, שוב באותה סוגיה מרכזית. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש הטוענים, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להקפיד מאוד על הזמן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמענו את הדובר הקודם מדבר על מהפכה; יש המכנים אותה המהפכה החוקתית, חקיקת חוקה בזעיר אנפין, ואני שואל את עצמי: על איזו מהפכה מדובר? בהיסטוריה שמעתי על המהפכה המהוללה האנגלית, על המהפכה הצרפתית, על המהפכה האמריקנית; להבדיל, שמעתי על המהפכה הרוסית. פה אני שומע על דבר מוזר מאוד. בכל המהפכות יש מהפכנים, יש להם מטרה, הם שמים אותה באופן גלוי, העם כולו יודע, ומתבצעת המהפכה. המהפכה שמדובר בה פה היא מוזרה מאוד. באיזה יום, נכון יותר לילה, באווירה נטולת חגיגות לחלוטין, הביאו שני חוקים להצבעה, פחות מחצי מחברי הבית נכחו פה; ברוב של 28 נגד 27 התקבל חלק גדול מאוד מהסעיפים, איש לא דיבר על כך שיש פה אספה מכוננת, איש לא דיבר על כך שמדובר במהפכה, ואיש לא אמר שמבצעים שינוי קונסטיטוציוני כלשהו. הצביעו. לאחר חודשים מספר מודיעים לעם ישראל: התחוללה מהפכה. נו, המהפכה הראשונה שנעשתה בלי שהציבור ידע עליה. רק בדיעבד נודע לו שהיתה מהפכה.

בנימין טמקין (מרצ):

מהפכה שקטה.

מיכאל איתן (הליכוד):

מהפכה שקטה, אולי יותר גרוע מכך.

אני רוצה לומר, שלא כך בונים חוקה, חבר הכנסת דוד צוקר. לא כך בונים חוקה. אלה מחברי הכנסת שאולי ידעו שבעצם יש כאן איזה מעשה מרחיק לכת, בכוונה הסתירו את המידע משאר חברי הכנסת. חבר הכנסת צוקר עוד סיפר איך הכניסו את התוקף החוקי של מגילת העצמאות אל תוך חוקי ישראל, ובמסדרונות, ולא רק במסדרונות, יודעים כמה הוא לגלג, צחק ודיבר באירוניה על חוכמתו ועל הממזריות שבה הוא הצליח להגניב את השינוי הקונסטיטוציוני מרחיק הלכת הזה.

כך בונים חוקה? למה היה צריך להטעות את הכנסת? למה היה צריך מהפכה שקטה? למה היה צריך להביא חוקים ולא לומר לחברי הכנסת את האמת? למה צריך להמציא קונסטרקציה שאיש בציבור לא יודע ולא מבין אותה? אנחנו לובשים כובע של אספה מכוננת מלפני 40 שנה. מה זה? מישהו מאתנו נבחר לחוקק חוקה? זה עלה באיזו צורה בבחירות האחרונות? מישהו שאל את הציבור אם הוא רוצה את החוקה הזאת?

כך לא בונים חוקה, בגנבה לא בונים חוקה; ועושים את זה בגנבה כי הם מתחמקים מהאמת. האמת היא, שאנחנו מדינה שגבולותיה עדיין לא נקבעו. אנחנו מדינה שהיא מדינתו של עם שרק שליש מבניו נמצאים בארצו. אנחנו מדינה שמחפשת, עדיין, את זהותה בין הקוטב הדמוקרטי לקוטב היהודי. אנחנו מדינה שעדיין אין בה, כנראה, יכולת לקבל בהסכמה, בגלוי, הצעת חוקה. לכן, ביום חגה של הכנסת אני קורא לכנסת ישראל כן לבדוק אפשרות להצעת חוקה, כן לחפש קונסנסוס, לא בגנבה, בגלוי, לא בטריקים, בדרך ישירה, לנסות לגבש הצעה ולהביא אותה לאישור העם במשאל עם. כך כן בונים חוקה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל איתן.

הכנסת כמכוננת

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חגי מירום, אתה, על-פי ההצעה שלך לסדר-היום, משתלב, כנראה, בקטע הזה, ולהצעה שלך קראת: הכנסת כמכוננת. אחר כך תבוא חברת הכנסת תמר גוז'נסקי שתעלה נושא אחר.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מברך את הכנסת ביום חגה ואת ותיקי חברי הכנסת שנמצאים עמנו כאן על שבאו לכאן להשתתף עמנו ביום חגנו.

חברי חברי הכנסת, אין שאלה חשובה יותר מהשאלה האם הכנסת מכוננת או לא מכוננת. הכנסת נטלה על עצמה את תפקיד כינון החוקה שעה שהחלה לחוקק את חוקי היסוד, שעה שהחלה לתת להם עדיפות בדרך של שריון, שעה שהחלה לקבוע בדרך קבלת ההחלטות שלה כי מדובר בנורמה חוקתית מדרגה גבוהה יותר של חוק-יסוד. אבל מהפכה גדולה היתה לה לכנסת כאשר חוקקו שני חוקי היסוד, חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק. שני החוקים הללו, להבדיל מהחוקים שקדמו להם, קלטו לתוכם עקרונות יסודיים שקשורים לזכויות היסוד של האדם והאזרח במדינה, ובתוך החוקים האלה שילבה הכנסת גם את מגילת העצמאות ואת העקרונות הכלולים בה, ועל-ידי כך קלטה והפנימה לתוך החוקים יסודות ערכיים עמוקים ביותר של חוקה.

גם אם לא השלמנו את החוקה, וגם אם רחוקה הדרך מלהשלים אותה בכמה עניינים, כמו בענייני הפרדת הדת מן הפוליטיקה או כמו בעניינים הקשורים לביטחון ולזכויות אדם בתנאים של שלום, גם אם לא הצלחנו להשלים את הפרקים האלה שהם תוצאה של המציאות שבה חיה מדינת ישראל, גם אם כך, אנחנו עם חוקה, עם מיני חוקה, עם חוקה קטנה, עם הצורך לפרש אותה ועם הצורך להתמודד עם ניגוד של חוקים לחוקה הזאת.

חברי חברי הכנסת, כתוצאה מהמהפכה החוקתית נדרשת הכנסת להכין את עצמה לשינוי הזה בהליכי החקיקה שלה ובהתאמת חוקים לחוקי היסוד. בית-המשפט העליון יהיה מפרש החוקה, הוא יוכל גם לפסול חוק הנוגד חוק-יסוד, אבל צריך וניתן, אני מאמין, שהכנסת תבחן את עצמה היטב ותהיה ערה בכל פעולות החקיקה שלה לאפשרות של ניגוד בין חוק רגיל לחוק-יסוד. היא צריכה לנסות להימנע מחקיקת חוק נוגד חוק-יסוד. היא צריכה להכיר בעצמה בעדיפותו של חוק-יסוד ולהזהיר עצמה מפני חקיקה שגויה. לא טוב הדבר שהכנסת תחוקק ובית-המשפט העליון יפסול. טוב הדבר שהכנסת תייצר מכניזם שמזהיר אותה מפני עצמה ומפני חקיקה שגויה. לכן אני בדעה שעל הכנסת לארגן את עצמה בדרך של נוהל ותקנון לטיפול בנושא הזה, ומן הראוי כי תקבע כבר עכשיו אמות מידה ומנגנונים לטיפול במקרה של ניגוד בין חוק רגיל לחוק-יסוד.

אני, חברי חברי הכנסת, מציע את הנוהל כדקלמן: 1. ועדת החוקה בעיני היא הוועדה היחידה שצריכה להחליט כאשר מתעוררת שאלת ניגוד בין חוק רגיל לחוק-יסוד; 2. כל טענת ניגוד בין חוק-יסוד לחוק רגיל בכל אחת מוועדות הכנסת, בכל שלב משלבי החקיקה, צריכה לעצור את מהלך החקיקה בוועדה ולעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

חברי הכנסת מכירים את המנגנון הידוע כטענת נושא חדש העוצר טיפול בהצעת חוק ומעביר אותה לוועדת הכנסת. לפי דעתי, צריך לייסד מנגנון דומה לחוק נוגד חוקה.

אדוני היושב-ראש, אני מייד מסיים. אני סבור, שבכל מקרה שנטענת טענה כזאת יכין היועץ המשפטי לכנסת, או היועץ המשפטי לוועדת החוקה, חוק ומשפט, חוות דעת בשאלה האם חוק נוגד חוקה.

כך תוכל הכנסת לשמור עצמה מפני חקיקה שגויה, חקיקה של המחוקק שעומדת בסתירה לחקיקה של המכון.

ועוד דבר קטן יכול לעמוד כאן לרועץ בדרכנו, והוא ניסיון של הממשלה לטעון על ניגוד של חוקים לחוק-יסוד. אנחנו צריכים להישמר ממצב שהשלטון ינסה למנוע חקיקה בדרך של טענה שהיא נוגדת חוקה. גם במקרה הזה אני חושב שההכרעה תמיד חייבת ליפול בוועדת החוקה, וטענת הממשלה

בדבר ניגוד חוק לחוק-יסוד צריכה לבוא כשהיא תמוכה בהמלצה של היועץ המשפטי לממשלה בעניין זה.

חברי הכנסת, אני מאמין שהכנסת צעדה צעד עצום, ענק, לעבר השלמת החוקה בחקיקת חוקי היסוד חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק. אני מאמין שהכנסת צריכה להשלים את הדרך הזאת ואף תעשה זאת, ואולי למקוטעין אפילו בקדנציה הזאת.

אני מאמין שהכנסת צריכה לארגן את עצמה לבל תהיה צודקת כמחוקקת ופוגעת בעצמה כמכוננת, או צודקת כמכוננת ואינה מאפשרת חקיקה ראויה. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום.

חוקי היסוד והתייחסות הכנסת למיעוט הערבי בישראל

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת רפאל פנחסי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמחה להצטרף למברכים את הכנסת ביום הולדתה ורוצה לאחל לכולנו שהכנסת תשמור על עצמה והעם ישמור על הכנסת והדמוקרטיה הישראלית תשמור על עצמה, תפתח את עצמה ותתגבר על הליקויים שעדיין קיימים בה.

חברי הכנסת, מאז הקמת המדינה ומאז אושרה מגילת העצמאות, קיימת סתירה פנימית, קיים מתח פנימי בהתייחסות לאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל, כאשר היא מוגדרת כאוכלוסייה של אזרחים שעליה חלות החובות והזכויות של האזרחים, ובאותו זמן היא סובלת בשיטתיות מקיפוח ומאפליה.

במגילת העצמאות עצמה מדובר על כך שהמדינה, מדינת ישראל, תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע או מין. שם לא מוזכר לחלוטין נושא ההשתייכות ללאום. לעומת זאת, כאשר באותה מגילה יש קריאה לבני העם הערבי, כלומר הכרה באוכלוסייה הערבית כמשתייכת לעם אחר, מדובר על כך שהיא צריכה ליטול חלק בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה. וכך יוצא שכלפי האוכלוסייה הערבית מופנות דרישות של אזרחות מלאה ושווה, אך באותו זמן האפליה הלאומית לא הוכרה במגילת העצמאות.

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אני מבקש להודיע שאחר כך – חבר הכנסת רענן כהן. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שאול יהלום; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת מאיר שטרית; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת סילבן שלום. אני מודיע על הרשימה, כי יכול להיות שיש אי-הבנה. מי שלא יהיה נוכח יאבד את זכות הדיבור.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

סתירה זו שהצבעתי עליה הביאה לכך, שכבר בשנות ה-50 חוקקה הכנסת שורה של חוקים שכוונו אך ורק נגד האוכלוסייה הערבית. אני רוצה להזכיר, למשל, את חוק נכסי נפקדים שהוחל גם על נכסי הווקף, ההקדש המוסלמי. החוקים האלה חלו רק על ערבים ושימשו להפקעת רבבות דונמים מאזרחים ומתושבים ערבים. על בסיס החוקים האלה נעשה נישול שיטתי של הערבים אזרחי מדינת ישראל מהרוב המכריע של אדמותיהם. אבל גם בשנות ה-70, כאשר חוקקה הכנסת את חוק קצבאות הילדים, באותו חוק עצמו היא הכניסה סעיף שהפלה לרעה את הילדים הערבים, והחוק הזה תוקן באופן מעשי רק החל מהשנה שעברה.

הכנסת מאשרת מדי שנה תקציב, תקציב המדינה. כל תקציב המדינה שאושרו על-ידי הכנסת כללו כולם אפליה לרעה של האוכלוסייה הערבית ברווחה, בחינוך, בתקציבי הרשויות המקומיות, שירותי דת, משכנתאות וכל תחום אחר. בכל שנה חזר אותו תסריט. הכנסת מאשרת תקציב שבתוכו יש אפליה ברורה של האוכלוסייה הערבית. כאשר מדובר בתוכניות פיתוח, חברי הכנסת, התעלמו באופן שיטתי מהאוכלוסייה הערבית, הניחו אותה בצד, לא כללו אותה. אפילו לאחרונה, כשדובר בכביש חוצה-ישראל, כביש מס' 6, דובר בפיתוח שהכביש הזה יתרום בחלק המזרחי של מדינת ישראל, שוב היתה התעלמות מהיישובים הערביים שנמצאים לאורכו של הכביש המתוכנן הזה.

חברי הכנסת, על רקע האפליה השיטתית הזאת שהכנסת בחוקיה, בתקציבים שהיא אישרה, תרמה לה תרומה מהותית במשך כל השנים, על רקע זה עולה השאלה, האם חוקי היסוד שהתקבלו לאחרונה – חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק – האם יש בחוקים האלה כדי להנחית מהלומה מוחצת על תפיסת האפליה ועל הפרקטיקה של האפליה?

חוקי היסוד האלה, שכבודם במקומם מונח, הם ביטוי להשקפות ליברליות שמעמידות את הפרט במרכז. אלא שבמקרה של אפליית האוכלוסייה הערבית, כמו במקרה של אפליית הנשים, או במקרה של אפליית הנכים, או במקרים של אפליית של קבוצות, הבעיה איננה רק אפליה של הפרט, הבעיה היא אפליה קיבוצית, אפליה של קבוצה של האוכלוסייה. כאשר מדובר באפליה של קבוצה באוכלוסייה, התשובה על האפליה הזאת איננה יכול להיות רק ברמת הפרט שבה עוסקים חוקי היסוד שעניינם כבוד האדם וחירותו וחופש העיסוק.

לכן, מה שעדיין חסר כאן, והכנסת בעצם עוד לא ניגשה להתמודד בזה בצורה רצינית, זו תשובה קיבוצית על האפליה הקיבוצית של האוכלוסייה הערבית. למשל, הכנסת קיבלה כבר ב-1951 את חוק שוויון זכויות האשה. הכנסת קיבלה ב-1964 את חוק שכר שווה לעובדת ולעובד. אפשר להביא דוגמאות נוספות. הכנסת קיבלה החלטות שמדברות על שוויון זכויות לנשים כקבוצה חברתית, מדברות על ביטול אפליה של נשים עובדות כקבוצה חברתית, מעל ומעבר לשאלה של האשה

המופלית כפרט במקום עבודה זה או אחר או בקטע זה או אחר של החברה. אבל עדיין אין במדינת ישראל חוק שוויון האוכלוסייה הערבית. אין חוק שוויון זכויות המיעוט הלאומי. אין חוק שכר שווה לעובד הערבי ולעובד היהודי. ולכן כל התפיסה הזאת שעדיין לא קיימת היא מאוד חיונית, אם אנחנו רוצים להיאבק ברצינות באפליה הזאת.

לכן, גם החוק שקיים נגד הטפה לגזענות הוא עדיין רק תחילתה של הדרך החשובה שאנחנו צריכים ללכת בה.

המשנה לנשיא בית-המשפט העליון אהרן ברק כתב, שהמושג כבוד האדם וחירותו כולל גם את זכויות השוויון. אבל אני מרשה לעצמי להטיל ספק אם כוונתו של השופט המלומד היתה גם לשוויון חברתי ולאומי. להערכתי, כוונתו היתה לפי רוח החוק הזה לשוויון במישור האישי ולא לשוויון החברתי ולא לשוויון הלאומי.

חברי הכנסת, אנחנו היינו עדים לכך שבכנסת היו, וישנן, התבטאויות גזעניות קיצוניות, התבטאויות שדוגלות בטרנספר, והלכי-רוח גזעניים שבאים לידי ביטוי גם בהתייחסות המשפילה לעתים לחברי כנסת ערבים. ולכן תרשו לי בסיום דברי לחזור ולהזכיר את דבריו הבלתי נשכחים של נתן אלתרמן ב"טור השביעי", מנובמבר 1949, זמן קצר לאחר שנוסדה הכנסת. והכותרת היתה: "הנזיפה בתופיק טובי".

וכך כתב נתן אלתרמן: "ובכן מיהו תופיק טובי?/ הוא חבר הכנסת, / הוא קומוניסט ערבי, / בבית-הנבחרים/ יושב הינו בזכות מלאה ולא בחסד, / כבר עת אולי לזכור זאת, חברים. / ואין הוא חב בזה כל חוב על גודל נפש/ ישיבתו היא חוק/ היא צו/ היא אל"ף-בי"ת. / לא! / אין הפרלמנט צריך ביד מונפת/ לזרוק לו מדי פעם את הגט".

ובהתייחסו לטענה הקונקרטית שבגללה היתה אותה נזיפה בחבר הכנסת תופיק טובי, הצעת ראש הממשלה שלא לדון בהתנהגות הצבא בשעת חיפושים בגליל, כתב נתן אלתרמן בסיום השיר שלו: "בפיו היו עובדות, לא הפרכנו עדיין/ וחקירה דרש הוא. / מהו המוצא? / לא! יער לא בריא הוא יער הידיים/ אשר חרץ מראש כי זוהי השמצה... / אם קומוניסט ערבי דרש זאת/ אין זה טעם/ במחי אחד לקרוע את המשאלה! / לא! בייחוד אם יש סברה שזאת הפעם/ עושה הוא את שלא עשתה הממשלה". תודה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת רפאל פנחסי – איננו.

הכנסת בעבודתה – לרגל יום כינון הכנסת

היו"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה, אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת מאיר שטרית. חמש דקות לכל נואם.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – –

סילבן שלום (הליכוד):

אתה הולך לפגוע בחוק חיילים משוחררים?

רענן כהן (העבודה):

לא, אף אחד לא פוגע. אדוני היושב-ראש, ברשותך, קודם כול אני רוצה להודות לך ולומר לעם ישראל שאף אחד לא פוגע בחוק חיילים משוחררים; אף אחד לא יפגע בו. כל אגורה שהיתה מיועדת לכל חייל, הוא יקבל אותה. הדברים נאמרו היום גם על-ידי ראש הממשלה. וכל ניסיון להציג כאילו ניסו לפגוע בחוק אין לו בסיס, אין לו קיום, והוא מיותר. פשוט לקחו רזרבה תקציבית שהיתה במסגרת החוק, שלא תנוצל. לקחו אותה לשנה. אבל היא לא נוגעת לזכויות החיילים המשוחררים, מפני שזה חוק משוריין ואי-אפשר לפגוע בו. כדי לפגוע בו צריכים לבוא לכנסת – – –

היו"ר ע' עלי:

צריך לשנות את החוק.

רענן כהן (העבודה):

נכון, להביא הצעה אחרת, והיא צריכה לקבל 61 קולות. לכן אני חייב לתת את ההסבר הזה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, החג המסמן את ראשית האביב, נבחר לשמש כיום הולדתה של כנסת ישראל. מדינת ישראל, ראשיתה אף היא באביב, בסוף האביב, בחודש אייר. אדוני סגן ראש הממשלה לשעבר, חבר הכנסת דוד לוי – – –

דוד לוי (הליכוד):

אני מנצל את ההזדמנות הזאת שהפסקת את דברייך וקראת לי, כדי לברך את חבר הכנסת רענן כהן להיותו סבא. נולד לו נכד.

רענן כהן (העבודה):

אני מודה לך מאוד.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רענן כהן, גם אני מצרף את ברכותי, אני חושב בשם כל הבית. חבר הכנסת דוד לוי יודע מה זה נכדים וילדים.

דוד לוי (הליכוד):

רק סבא יכול לאחל לסבא טרי.

רענן כהן (העבודה):

אני מודה לך מאוד. אני מוקיר ומערך אותך כתמיד – תודה רבה. גרמת לי להסמיק.

היו"ר ע' עלי:

תזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

רענן כהן (העבודה):

תודה רבה, המון תודה. אחרי שתי נכדות, במוצאי-שבת נולד לי נכד. תודה לידידי חבר הכנסת דוד לוי, ליושב-ראש חבר הכנסת עובדיה עלי ולחברי הכנסת.

האביב מסמל התחדשות, אך לא חידושים. הכנסת הצליחה השנה להביא חידושים רבים, והפעם אינני מתכוון לחיוב. ראינו בקדנציה הנוכחית כמה התנהגויות שאינן נאות לחברי הכנסת. המקרה

האחרון, שבו חבר כנסת מצא לנכון להודיע על אירוע ביטחוני מעל הדוכן, אף שהדבר עוד לא פורסם בכלי התקשורת, ועלי להוסיף שאף לא אירע – הוא חמור ביותר ולא היה כדוגמתו בעבר.

קריאות הביניים אשר עוברות את גבול הטעם הטוב, לא הוסיפו רבות לכבודה של הכנסת.

רבותי, כבודה של הכנסת בעיני העם חייב להיות חשוב לנו מאוד, אם רוצים אנו בהמשכו של משטר דמוקרטי. אומנם בעידן התקשורת ההמונית אנו רואים לפעמים התנהגויות גרועות יותר בפרלמנטים אחרים, כמו לפני זמן מה בטייוואן, שבה הרימו חברי פרלמנט ידיים והכו זה את זה. אך הרי אין אנו רוצים להידמות לפרלמנטים כאלה. אנו שואפים למשטר פרלמנטרי חופשי ואמיתי, שבו מותר לתקוף את היריבים ולומר הכול, אך בנימוס ובדרך-ארץ, כפי שנעשה בפרלמנט הבריטי.

אומנם יום חג הוא לנו היום, ולכאורה צריך הייתי להרעיף מחמאות על פעילותה של הכנסת ופועלם של חבריה. אבל בחרתי היום להזהיר מפני התופעות השליליות שאנו רואים בעבודתנו, כדי לשוב ולהזהיר מפני התוצאות החמורות שעלולות, חלילה, להיות למשטר הפרלמנטרי בישראל, אם לא נשנה את דרכינו ולא נלמד להתנהג כבני אומה תרבותית גם בוויכוחים הנוקבים ביותר שיש בינינו.

בעידן של תקשורת אנו חשופים יותר מאי-פעם לעין המצלמה ולעין הציבור הרואה אותנו בעבודתנו, ואבוי, לפעמים גם בקלוננו. כל הפעולות היפות, כל העבודה הרבה שאנו משקיעים כדי לחוקק חוקים טובים לעם ישראל, יורדים לטמיון בגלל התבטאות אחת או התנהגות אחת בלתי נאותה של חבר כנסת זה או אחר.

אבל, רבותי, אסור לנו לשכוח את העבודה הטובה שנעשית פה בוועדות ועל-ידי חברי כנסת רבים הרואים בתפקידם בבית הזה שליחות ציבורית וממלאים אותה במלוא הרצינות ועל הצד הטוב ביותר. את הטוב התקשורת אינה מדגישה. התקשורת מחפשת כהרגלה את הפיקנט, את היוצא דופן, את השערורייתי, וזו בהחלט זכותה. אין היא מדגישה, מטבע הדברים, את העבודה האפורה והקשה הנעשית בבית הזה.

אני רוצה לנצל את יום הולדתה של הכנסת כדי להזכיר לכולם: למדינת ישראל יש כנסת טובה המבצעת את משימתה, ומשימתה היא בראש ובראשונה לחוקק חוקים שעל-פיהם חיים תושבי המדינה, וכן לבקר את פעולתה של הממשלה. שתי משימות אלה מתבצעות בבית הזה כל יום וכל שבוע, ועל הצד הטוב ביותר. ואני רואה גם את יושב-ראש הכנסת, היום, הרגע הזה, באיזו צורה, באיזה עונג הוא מנהל את ישיבות הכנסת. ואני רוצה להביא אותך לדוגמה. הלוואי שירבו כמוך בישיבות הכנסת.

אני רוצה להוסיף קצת מהמטען האישי שלי. אני יכול לדבר בשם עצמי בלבד. אני יודע כי בקדנציה הזאת לקחתי על עצמי משימות מספר שיש להן נגיעה לכל בית בישראל. האחת, חוק חייילים משוחררים, שבעזרתכם, בעזרת רובכם, כל יושבי הבית הזה, הצלחנו להעביר ולהפעיל. חוק זה מכיר בתרומתם של בני הנוער המשרתים בצבא ומקדישים את שנותיהם היפות ביותר לביטחון המדינה. ובסיימם את השירות הצבאי יוכלו, בעזרת מימון שיקבלו במסגרת החוק, להיקלט טוב יותר במדינה.

המשימה השנייה שלקחתי על עצמי, אדוני היושב-ראש, ואתה שותף לה יחד אתי, היא הנושא של קיצור שירות המילואים לחיילים הקרביים ודאגה לחלוקה טובה יותר והוגנת יותר של נטל המילואים בין כלל חיילי המילואים. גילינו, כי חלק גדול מחייבי שירות המילואים אינם משרתים כלל, ואילו מעטים ביותר נושאים בעיקר נטל המילואים ומשרתים ללא יחס לשאר החיילים. תופעה זו היא מסוכנת ביותר במדינה שבה הצבא הוא צבא העם והשירות בצבא ובמילואים נתפס כחובה של כל אזרח ואזרח. אני מאמין, שבחודשים הקרובים נוכל, יושב-ראש הישיבה עכשיו, אני וחברים נוספים, להגיע עם צה"ל לסיכומים שלפיהם תושגנה המטרות שציינתי.

המשימה השלישית והאחרונה, שבה התחלתי להתמקד לאחרונה, היא חוק גמלאים, חוק אשר יבטיח לגמלאים הנחות משמעותיות בתחומים שונים. גיליתי כי מרבית הגמלאים במדינה חיים משכר מינימום ומתקשים לקיים את עצמם מהקצבה שהם מקבלים מהביטוח הלאומי. קבוצה זו, מטבע הדברים, היא קבוצה חלשה, אין היא יכולה להשביט ענף זה או אחר בכלכלה ואין היא מסוגלת לצאת להפגנות רבות-עם. אנו, בניהם של הגמלאים, חייבים להכיר תודה לפועלם בעבר, כאשר בנו את המדינה, ולדאוג לכך שימי זיקנתם לא יביישו את ימי נעוריהם והם יוכלו לחיות בכבוד, בלי להזדקק לעזרת בניהם או שכניהם. אני מקווה מאוד, שלקראת סוף הקדנציה של הכנסת הזו, כל הכנסת תוכל להתברך בחקיקת חוקים אלה.

אני מקווה שכולנו נלמד מהקלקולים שהיו בשנה האחרונה ונדע לרסן את עצמנו ולנהוג כפי שיאה לנהוג בבית-הנבחרים של עם ישראל.

תודה רבה, ואני מברך את יושבת-ראש הישיבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון וחבר הכנסת עובדיה עלי ישתלב בתוכו כאחד הפותחים.

אני מזמינה את חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו, מבין הנוכחים – חבר הכנסת מאיר שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אנחנו מבקשים להתחלף בינינו, אני וחבר הכנסת יהלום.

היו"ר ע' מאור:

אם זה ברשות חבר הכנסת יהלום, בבקשה, חבר הכנסת שטרית.

סילבן שלום (הליכוד):

מי אחרי חבר הכנסת שאול יהלום?

היו"ר ע' מאור:

אכן, כן.

סילבן שלום (הליכוד):

מה "אכן, כן"?

מאיר שטרית (הליכוד):

אתה אחרי יהלום.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מברך את יושב-ראש הכנסת על הבאתו של נושא זה לדיון, היינו – עבודתה של הכנסת ואופי עבודתה של הכנסת. זו הזדמנות, גברתי היושבת-ראש, לדון מחדש בהצעת החוק שלי שכבר עברה בכנסת הזאת בקריאה טרומית ובקריאה ראשונה ומחכה לקריאה השנייה והשלישית, ואמורה לבוא, אני מקווה, במהלך החודש הבא, לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת החוק שלי לגבי מימון מפלגות מציעה, כי 20% מיחידת מימון המפלגות, שניתנת היום לכל מפלגה בגין כל חבר כנסת, יועמדו על-ידי הכנסת לרשותו של חבר הכנסת כדי שיוכל להעסיק יועצים מקצועיים בתחום תפקודו בכנסת. לשמחתי זכתה הצעה זו לתמיכה רחבה מכל מפלגות הבית, עברה בקריאה טרומית, הוצבעה פעם נוספת וזכתה לאמון הכנסת, כאשר יושב-ראש ועדת הכנסת ביקש להסיר אותה מעל סדר-היום, ועברה גם קריאה ראשונה בכנסת על-ידי רוב חברי הכנסת שנכחו בדיון.

חיים דיין (צומת):

איפה החוק הזה עומד היום?

היו"ר ע' מאור:

אבל לא בתמיכת כל המפלגות, לפי ידיעתי.

מאיר שטרית (הליכוד):

אמרתי: מכל המפלגות. היתה תמיכה בהצעת החוק על-ידי חברי כנסת מכל המפלגות. זה לא נושא מפלגתי.

היו"ר ע' מאור:

אבל לפי ידיעתי, לא מכל המפלגות.

מאיר שטרית (הליכוד):

מכל המפלגות. חתומים על הצעת החוק מכל המפלגות.

לא רק זאת, גברתי היושבת-ראש, אחרי שהצעת החוק עברה בקריאה ראשונה ונותרו רק הקריאות השנייה והשלישית, חברו יחד נגד הצעת החוק בעיקר ראשי המפלגות להילחם בה כדי להפיל אותה. זה לגיטימי בעיני שראשי מפלגות יילחמו בהצעה זו, אבל צריך לזכור, רבותי: מלחמה חייבת להיות בצורה נכונה. מה שמרגיז אותי הוא שניסו לסלף את הצעת החוק ולהסביר לציבור שהצעת החוק הזאת, אם תעבור – יתקבל הרושם בציבור שהכסף הזה יינתן אישית לכיסו של חבר הכנסת ועם זה הוא יוכל לקחת נהגים ועוזרים. אני רוצה לומר: זה פשוט שקר וניסיון להילחם בהצעת החוק הזאת בדרך לא ישרה, כי הפסידו בהצבעה פה באולם. נראה אותם בקריאה השנייה והשלישית.

סילבן שלום (הליכוד):

לא רק זה, עד חצות הלילה חיכינו להצבעה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אמת, עד 01:00.

גברתי היושבת-ראש, הצעת החוק שלי אומרת במפורש, שאותו תקציב, שהוא 20% מיחידת המימון, השימוש בו ייעשה על-פי תקנות שיקבע יושב-ראש הכנסת באישור ועדת הכנסת. לא חבר הכנסת יקבל את הכסף לכיסו אישית; הכסף יועמד בכנסת לצורך תשלום ליועצים מקצועיים שחבר הכנסת יעסיקם לצורך עבודתו בכנסת, והכנסת תשלם את התקציב הזה לעובדים עצמם, לא לחבר הכנסת. לפחות אני מבקש הגינות במלחמה בהצעה, לדבר לגופו של עניין. הנושא של היום מדגיש אולי יותר מכול את הצורך בכך.

יושב-ראש הכנסת, שמתנגד להצעת החוק הזאת, טען שזה יהרוס את המפלגות. היה גם מי שטען, שאם זה ייתן לחברי הכנסת, יש בזה משום שחיתות. אני שואל: ריבוננו של עולם, היום, כשהכסף כולו עובר למפלגה, המנגנון המפלגתי הוא הדוגמה ליושר במערכת הפוליטית? מי מבקר שם את ההוצאה הכספית? האם יש בכלל איזו בקרה על השימוש בתקציב הזה? אני חושב, שדווקא שימוש ב-20% מהתקציב הזה על-ידי חבר הכנסת ייתן לנו, חברי הכנסת, כלים רציניים באמת לבדוק את מה שאנחנו עושים, לעשות חקיקה רצינית ויסודית, להתמודד מול הממשלה בנושאים שהיא מביאה לדין ולבקר את פעולות הממשלה.

ואני רוצה להביא, גברתי, דוגמה חיה: אני מבקש לשים על שולחן הכנסת חוק מקיף בנושא הנכים בארץ, שאני קורא לו חוק הנכים. השגנו תרגום של חוק הנכים האמריקני, שזה מסמך כבד מאוד, על מנת לשים בבת-אחת, פעם אחת, על שולחן הכנסת הצעת חוק המאגדת בתוכה את כל מה שנוגע לנכים בארץ, ולצד זה נושא מוזנח. כדי לעשות חקיקה כזאת אני חייב יועץ משפטי שיעבוד אתי על החקיקה. פניתי ליושב-ראש הכנסת, שאמר: אין לכם היום בעיה של יועצים, יש יועצים משפטיים בכנסת, תפנה ליועץ המשפטי הרלבנטי ותראה שהוא יכול לתת לך תשובה. פניתי ליועץ המשפטי משה בוטון, שהוא היועץ המשפטי של ועדת העבודה והרווחה, ושאלתי אם הוא מוכן להיכנס בעובי הקורה כדי לנסח לי את הצעת החוק. הוא אמר לי: תגיד ליושב-ראש שאני צריך ארבעה חודשים זמן נטו פלוס שני מתמחים.

היו"ר ע' מאור:

אגודת "בזכות" עובדת על זה.

מאיר שטרית (הליכוד):

את החומר הבסיסי קיבלנו מאגודת "בזכות", אבל צריך לתרגם את הצעת חוק וצריך יועץ משפטי שיעבוד על זה. ברור שמשה בוטון לא יכול לתת לי תשובה, כי אין לו מתמחים והוא לא יכול לפנות את עצמו לארבעה חודשים. בעצם אני כמחוקק, שממונה לשים הצעת חוק על שולחן הכנסת, מה אני יכול לעשות? – להיות תלוי בחסדי ארגונים שונים, שאולי יהיו מוכנים להגיש עזרה, או לחלופין לוותר על העניין. והדוגמאות רבות מספור.

איזה כלי יש לך, גברתי היושבת-ראש, כחברת הכנסת, באמת ובתמים לטפל בפניות של אזרחים? כמה זמן יש לך לקחת פנייה של אזרח, ללכת למשרד הרלבנטי הנוגע בדבר, לבדוק את מהות הבעיה שלו, לעקוב אחרי הטיפול בעניין? כמה זמן יש לך לעשות את זה? אני אומר לך – שואף לאפס. המשרד שלך בכנסת עובד רק שלושה ימים בשבוע. אילו היו יועצים מקצועיים, המשרד היה יכול לעבוד חמישה ימים בשבוע, היו לך כלים לטפל באמת בפניות הציבור, יכולת לטפל בחקיקה בצורה יסודית, אפשר היה לבקר את הממשלה בצורה יסודית.

ואני אומר לכם: על כל שקל שילך למטרה הזאת ייחסו 100,000 שקלים בהוצאות הממשלה, שאיש לא מבקר אותן, לא מפקח עליהן ולא מסתכל עליהן כלל. לא אחת האינפורמציה של צבא הפקידים שמגיע מהממשלה היא – כבר נוכחנו בדבר בוועדת הכספים – לא נכונה, אבל אין לנו שום כלי לבדוק אותה. דבר כזה לא יכול לעבור לעולם, למשל, בבית-הנבחרים האמריקני, ששם לחבר סנאט ולחבר

קונגרס יש צבא של אנשי מקצוע; ואינני מדבר על צבא. כל ההוצאה שמדובר בה היא סכום פעוט יחסית מתוך תקציב מימון המפלגות.

אגב, לו הצעתי שהתקציב לכך יבוא מתקציב המדינה, אולי היו הכול מסכימים לזה, כי כנראה, מה אכפת שהמדינה תשלם? אני דווקא חושב, שאם הכסף הזה ניתן למפלגות, הוא לא ניתן כדי שהמנגנון המפלגתי יחגוג, ייסע ויוציא והוצאות, אלא חלק מזה צריך להינתן לחברי הכנסת כדי שיעשו את עבודתם. אם אני כחבר כנסת בליכוד אעשה עבודה טובה, הליכוד ייחנה מזה, בסופו של דבר, וכך את במרצ, וכך יורם לס ויעל דיין במפלגת העבודה ובא-גד במולדת, וכך כל אחד בתחומו הוא. אז יהיו לנו כלים אמיתיים לעשות עבודה יותר יסודית.

צר לי שחברי הכנסת היום אינם יכולים – אני אומר את זה במוצהר – לעשות את עבודתם ברצינות הנדרשת.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יושב-ראש הכנסת שפתח את הדיון אמר שיש בציבור בעיה הקשורה בכבוד הכנסת. זאת אומרת, האנשים מסתכלים על חברי הכנסת, לא מעריכים אותם, לא מעריכים את הכנסת ומזלזלים בפוליטיקאים בגלל הכנסת. היושב-ראש, פרופסור שבח וייס, ניסה לתרץ את העניין הזה בכך שיש שוני בין תדמית הכנסת לבין דמותה. אף-על-פי-כן, אני טוען, שבכנסות האחרונות וגם, ואולי בפרט, בכנסת הזאת, נעשים מעשים מהותיים ועקרוניים שהם עצמם גורמים לפגיעה בכבוד הכנסת.

הציבור שמסתכל על הכנסת, ובמידה מסוימת מזלזל בה, יש לו על מה לסמוך. שהרי מה היא הכנסת? הכנסת היא שיא הדמוקרטיה. כשאנחנו מסתכלים מה המוקד של הדמוקרטיה במדינת ישראל – המוקד הוא כנסת ישראל. מדוע כנסת ישראל היא מוקד הדמוקרטיה? משום שכל מהות הדמוקרטיה בנויה על רצון העם, ורצון העם מתגלם בכנסת, בנציגיו בכנסת, וממילא הכנסת היא מעוז הדמוקרטיה, כי היא מבטאת את רצון העם. כל זה היה נכון אילו היה נכון באמת. אבל ברגע שהכנסת, מסיבה זו או אחרת, מאבדת את הקשר בין מה שהיא פועלת ועושה לבין רצון העם, הרי ממילא בבת-אחת היא מפסיקה להיות שיא הדמוקרטיה. הרי זו תכונתה העיקרית, וכשהיא מפסיקה להיות שיא הדמוקרטיה מתחילים לזלזל בה.

אביא שתי דוגמאות מהכנסת הזאת. הדוגמה העיקרית היא זו: כשאתה אומר שהכנסת מבטאת את רצון העם, הרי כל זיוף ברצון העם הוא לכאורה עבירה פלילית. אם מחר אנחנו נגלה שמפלגה מסוימת זייפה קול אחד, זאת אומרת היו מגיעים לה 500,000 קולות ויש לה עוד 100 קולות, 500,000 קולות ועוד 100 קולות בזיוף – זאת אומרת שרצון העם היה לתת לה 500,000 קולות, היא לקחה עוד 100 קולות שלא כדין ורימתה למעשה בהרכב הכנסת. מפלגה כזאת, אנחנו נעמיד אותה לדין. ייתכן אפילו שנפסול את תוצאות הבחירות שלה. יש תהליכים; יש ועדת הבחירות

המרכזית, יש בית-משפט. יפה. אבל מה קורה אם מפלגה עושה את הדברים האלה בגלוי, לא בזיוף, אלא בזיוף מוסרי, לא בזיוף של הצבעה של מישהו אלא בזיוף של הצבעת כל מצביעה?

נניח שלמפלגה מסוימת יש מצע א', ורצון העם נתן לה את הקולות ואת המנדטים לפי מצעה, שהרי כל אדם נתן לה את קולו לפי המצע. והמפלגה הזאת מצפצפת על המצע, מרמה את כל אלה שבחרו בה ובוחרת במצע אחר. האם כאן יש רצון העם? הרי כל אדם שרואה זאת, אם הוא מזדהה עם המצע השני, ואם הוא מזדהה עם המצע הראשון, אם הוא בכלל לא הצביע עבור המפלגה הזאת, אומר: תראו איזה יושר, תראו איזה מוסר יש לפוליטיקאים האלה, תראו איזה מוסר יש למפלגה הזאת; היא באה לבקש את קולנו, את קול בוחריה, עם מצע א', למעשה היא מתחפשת כשהיא מבקשת את מצע א', וכשהיא מגיעה לכנסת היא מורידה את תחפושתה ומדברת על מצע ב'. איזה כבוד יהיה לפוליטיקאים כאלה?

זה בדיוק מה שעשתה מפלגת העבודה בבחירות האלה. היא הלכה על מצע ברור, מצע של התיישבות, מצע של אי-דיבור עם אש"ף, מצע של שמירה על הגולן אפילו בהסכם שלום, ועל זה היא קיבלה את הקולות. יתר על כן, עוד חלק מההצלחה שלה נובע מדומיננטיות של מנהיגה, יצחק רבין, שגבר על שמעון פרס, ואנשים אמרו: זה לא רק המצע, כי על המצע הזה היה הולך גם שמעון פרס, אלא זה "סופר ביטחוניות"; זה שרבין גבר על פרס – זה מצע ביטחוני פלוס.

הולכת היום מפלגת העבודה ועושה דברים שונים מהמצע. היא מוכנה להחזיר את הגולן, או אפילו את חלקו, היא מזלזלת בהתיישבות, היא מפנה גבה לציונות, היא הולכת ועושה משא-ומתן עם אש"ף ומתרפסת לפני יאסר ערפאת. אם הייתי מספר זאת בימים קדומים, הייתם אומרים שאני מספר בדיחה.

יש היום הצעה מגורמים מרכזיים בממשל ארצות-הברית להעביר את השגרירות של ארצות-הברית לירושלים.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת יהלום.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני מסיים. באים קובעי המדיניות בירושלים ואומרים: רגע, רגע, רגע, אל תעשו לנו את זה. אם ארצות-הברית תחליט עכשיו להעביר את השגרירות לירושלים, נסתבך עם אש"ף, וזה יעצור ויפגע בתהליך המדיני. שומו שמים. מדובר על ירושלים, שכאן הם קמים בכל דיון ואומרים: ירושלים, ירושלים, בירתנו לנצח. הם חוששים, שאם ארצות-הברית תצטרף לעניין של בירתנו לנצח, אזי זה יפגע בתהליך המדיני, משום שהם משדרים לכנסת דבר א' ולעם בישראל דבר ב', וכנראה בשיחות שלהם עם ערפאת הם אומרים לו: חכה, חכה, ירושלים עוד תהיה שלך.

משפט אחרון, כנ"ל קרה לגבי מפלגה, אם אפשר לקרוא לה בכלל מפלגה, שקוראת לעצמה "יעוד". אותו דבר קרה. היא הלכה במצע של צומת, עם ערכים של צומת, ותמורת "וולבו" וחצי היא נכנסה לממשלה הזאת שכל מעשיה הפוכים למצע המפלגה שעליו היא קיבלה את הקולות.

נו, מילא, אני אומר, אם לא נתקן את דרכינו ואם לא נמצא איך להפוך את המפלגות, את נציגיהן ואת חברי הכנסת לאנשים שמוסר המצע מדריך אותם, שמה שהם הבטיחו לבוחרים הם אכן יעשו – הרי ממילא הם הורסים את כל מהות הדמוקרטיה, כי מי שאומר שהדמוקרטיה היא שלטון הרוב אומר רק חצי אמת, כי הרי הדמוקרטיה היא שלטון הרוב והמוסר של רצון העם. מי שמסלף, וברגע שהוא מגיע לכנסת הופך את עורו כנגד מה שנבחר למענו – הרי הוא הורס את אושיות הדמוקרטיה שלנו, פוגע בכנסת ופוגע בתדמיתה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חבר הכנסת רון נחמן. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יורם לס; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אבנר חי שאקי; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יהושע מצא; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רחבעם זאבי; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יוסף בא-גד. בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ביום חגה של הכנסת נהוג לדבר על הכנסת, על פעילותה, על חבריה, על מעשיה, אבל יש גם התרפקות על העבר. בדרך כלל אני שומע בימים האלה התרפקות על מי שהיו בעבר בכנסת, מי היו האדונים שניהלו את העניינים כאן, מי היו נבחרים העם ומי בעצם יושב היום בבית הזה. ההתרפקות הזאת תמיד היתה ותמיד תישאר. גם בעוד 50 שנה, כשיהיו כאן בבית הזה חברים אחרים, הם יאמרו: אתם יודעים מי היה פה לפני 50 שנה? והם ימנו את השמות האלה והאחרים.

למה אני אומר את הדבר הזה? כי הרצון הזה להתרפק על העבר משקף רצון להחזיר את השיטות, את צורת הבחירה ואת אופן הבחירה של העבר. למה אני מתכוון? במפלגות הגדולות הוחלט להנהיג את שיטת הפריימריס. שיטת הפריימריס הזאת, במפלגת העבודה כבר יצאה אל הפועל, ובליכוד רק הוחלט עליה בחוקה אבל היא עדיין לא יצאה אל הפועל, כבר מנסים לגמור אותה, לחסל אותה ולהגיע למצב של חזרה אל העבר. היום כבר קשה מאוד לדבר על ועדה מסדרת, כי זה לא עובר אצל אף אחד. אבל למה לא שיטות אחרות, שיטות שהיו נהוגות בעבר, שאולי הן שיטות טובות והן תבאנה לבחירת האנשים הטובים ביותר?

למה בעצם צריך לבטל את הפריימריס? כי ראו נא מה עשה, למשל, חבר הכנסת אלי דיין, שהלך על יום לימודים ארוך, ובגלל זה צריך לבטל את שלב הבחירות המקדימות בישראל.

אני אומר לכם, רבותי חברי הכנסת, שהדבר הזה שעשה אלי דיין רק מוכיח, על אחת כמה וכמה מבחינתי, את נחיצותה של השיטה שנקראת פריימריס. וזאת למה? כי זאת הפעם הראשונה שיש קשר בין הנבחר לבין הבוחר. בפעם הראשונה הנבחר חייב דיין-וחשבון לבוחר האמיתי שלו ולא לאיזו קבוצה מורמת מעם של כמה מאות אנשים שנבחרה כדי לבחור את חברי הכנסת.

עצם העובדה שמשתתפים בבחירות 150,000, 200,000 או 300,000 איש מביאה לקשר ישיר של הנבחר עם הבוחר ולמענה של הנבחר על רצונותיו של הבוחר שבחר בו.

לכן אני רואה את הדבר הזה כדבר החשוב ביותר, ואילו היה באפשרותי היינו אפילו מעבירים פה חוק שיהיו פריימריס פתוחים לגמרי, לא רק של מי שהוא חבר מפלגה. מי שיצהיר שהוא חבר מפלגה יוכל לבחור. זה ירחיב את מעגל הבוחרים עוד יותר ויביא למענה האמיתי על רצון הציבור, על רצון הבוחרים. כי כל עוד שיטת הבחירות היא יחסית, שבה לא בוחרים בנו באופן אישי אלא בוחרים רשימה לכנסת, אני צריך להיבחר על-ידי מוסדות המפלגה, ואילו אני רוצה להיבחר על-ידי המוסד המפלגתי הרחב ביותר, קרי כל חברי התנועה. ואם יש חבר בכיר יותר שיש לו 200 או 300 תומכים, אני לא רואה בכך שום פסול. אם הוא הצליח לפקוד את אנשיו, את חבריו, את מכריו, והוא מביא אותם להצטרף לתנועה X או Y, אני רואה את זה רק בברכה.

יש תמיד נטייה להתנפל על הכנסת, להגיד כמה הכנסת היא לא טובה, כמה היא לא רצינית. מביאים כדוגמה את 2,600 הצעות החוק שהוגשו. אני חושב שהדבר הזה מעיד על רצינות רבה מאוד. הגשת הצעת חוק אינה עניין של מה בכך, אין זה איזה דבר שאתה חושב עליו בלילה, קם בבוקר ועושה זאת. צריך לחשוב, לעבד, לראות, לבדוק וגם ללמוד את הנושא בצורה רצינית, ולאחר מכן, כשאתה מעלה את ההצעה שלך מה אומרים? – לא צריך לאפשר כל-כך הרבה הצעות חוק; הצעות לסדר-היום – רק שלוש דקות; לסגור אולי את ערוץ-33.

דיברתי על הקשר שבין הנבחרים לבוחרים. הקשר הזה דרך ערוץ הטלוויזיה 33, הוא הקשר הישיר והאמיתי ביותר שיש כיום בין הנבחרים לבין הבוחרים. היום יכולים אותם בוחרים בפוטנציה או בוחרים בפועל לראות מה באמת עושים הנבחרים, מי הם הנבחרים שכן עושים, מי הנבחרים שלא עושים, מה הם תורמים, כמה הם תורמים.

אני חושב, שמהבחינה הזאת הניסיונות הבלתי פוסקים להפסיק את השידורים, הניסיונות הבלתי פוסקים לצמצם את זמן הדיבור, הניסיונות הבלתי פוסקים לצמצם את היקף העבודה של חברי הכנסת על-ידי מגבלות טכניות על הצעות חוק כאלה ואחרות – אלה מגבלות, שלפי דעתי אין להן מקום.

אני מזכיר זאת, כי הקשר בין הבוחר לנבחר הוא מצב שמחייב אותך בדיון-וחשבון לבוחר גם על-ידי מענה על צרכיו. למשל, ידועה לך, חברת הכנסת ענת מאור, הצעת החוק שלי בנושא ההשכלה הגבוהה, או הצעת החוק שלנו יחד בנושא היולדות, שלפיה אשה יולדת תקבל 100% שכר לאחר הלידה. זה נולד, לדעתי, ממצב שבו אנחנו חייבים דיון-וחשבון לבוחרים, לאחר שנים רבות שזה לא היה, והצלחנו שנינו להעביר את הצעת החוק הזו שמאפשרת לכל אשה יולדת לקבל 100% שכר, כמו גבר שיוצא למילואים, דבר שלא היה 47 שנים.

גם בהצעת החוק שלי בנושא ההשכלה הגבוהה, שאת תומכת בחלקים ממנה, לפתוח את שערי ההשכלה הגבוהה, לאפשר לכל תלמיד שקיבל תעודת בגרות להגיע לאוניברסיטה ולהתקבל לשנה הראשונה ללא קשר לממוצע הציונים שלו, כשהמיון יהיה בסוף השנה הראשונה במקום לפני השנה הראשונה – הדבר הזה יאפשר לשכבות רחבות מאוד של הציבור להגיע ללימודים אקדמיים, ואם הם טובים במקצוע הספציפי עצמו בשנה הראשונה הם יעברו לשנה השנייה. וזה מה שחשוב, לא אם היו

להם ציונים גבוהים בבחינות הבגרות, כי הרבה פעמים זו תוצאה של מקום מגורים, של הכנסת ההורים, או אולי רצינות שאיננה קיימת בגיל 17 וקיימת אחר כך.

ביום שני הבא יהיה כינוס של המועצה הציבורית למען פתיחת שערי ההשכלה הגבוהה בישראל, והייתי שמח אילו את, כמי שתומכת בזה מאוד, וגם חבר הכנסת האשם מחאמיד, שגילה בזה עניין בוועדת החינוך, תצטרפו אלי עם חברי כנסת אחרים שהביעו נכונות להצטרף – דליה איציק, שלמה בוחבוט ואחרים שרוצים להניע את הדבר הזה, עם רשימה ארוכה מאוד של אנשי אקדמיה שישתתפו בשבוע הבא בדיון הזה, וכולנו נפעל לשנות את החוק, כדי לאפשר לכל תלמיד תיכון להגיע להשכלה גבוהה.

אם נעשה זאת, נוכיח שעבודת הכנסת היא רצינית ביותר, נוכיח שהעבודה שלנו כאן היא לטובת הבוחרים, לטובת כלל עם ישראל. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יורם לס; אחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

יורם לס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, היום, בט"ו בשבט התשנ"ה, אני מבקש לברך את הכנסת, ובעצם את עצמנו, ביום הולדת שמח, שהאילן הזה ילך ויכה שורשים, ילך ויסתעף, ילך ויגדל, כי הכנסת של מדינת ישראל, מעבר לכל ההיבטים האחרים, היא בעצם הדגל והסמל האמיתי של הדמוקרטיה במדינה שלנו. והדמוקרטיה נקבעת בפשטות בסעיף 5 לחוק-יסוד: הכנסת, שאומר: כל אזרח ישראלי בן 18 ומעלה זכאי לבחור לכנסת. זה הכול. זכאי לבחור לכנסת כל אזרח ישראלי. סעיף 5 בחוק-היסוד.

אני אומר זאת כי לדמוקרטיה במדינה שלנו עדיין נשקפות סכנות מכמה כיוונים. היא לא לגמרי מגובשת. יש הכיוון שאומר, ואני תומך בכך, שאנחנו מדינה יהודית, ואומרים שחוק השבות הוא חוק לא דמוקרטי, הוא נוגע רק ליהודים. יש כיוון אחר של הבעיה הביטחונית. אומרים: הביטחון קודם לדמוקרטיה, אנחנו מדינה בסכנות, מותר פה לפגוע בדמוקרטיה בשם הביטחון.

יש נוכחות של אוכלוסייה ערבית גדולה בשטחים. אני לא מדבר על האוכלוסייה של ערביי ישראל, שהם על-פי חוק-היסוד של הכנסת אזרחים שבוחרים, אבל יש פה 2 מיליוני אנשים, אולי יותר, שאנחנו שולטים בהם, שקיימים כבני-אדם, וגם פה, איפה הדמוקרטיה?

הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק – אני לא רוצה ברגע זה להתחיל להתפלמס ולא אזכיר על-ידי מי – ששוללת את זכות הבחירה מאותם ערבים שגרים בשטחים, מהם ומצאצאיהם. נכתבה באותה הצעת חוק המלה הזו ברוח חוקי נירנברג – "ומצאצאיהם", לבושתה של הכנסת.

אני מביא את הדוגמאות האלה כדי לומר שהכנסת היא הדמוקרטית. בכנסת יש לכל אחד אצבע, אם הוא ראש ממשלה, ואפילו אם לא שירת בצה"ל. כל אחד בכנסת רשאי לדבר ולקבל את ההד השווה והראוי לו גם בעיתון, גם ברדיו, גם בטלוויזיה בשידור ישיר. יש מי שמנצל את זה במודע עם גימיקים כאלה ואחרים – כי אין לו דבר אחר לומר, אז יש גימיקים. אבל זו זכותו, כי בכנסת לכל אחד יש אצבע, לכל אחד יש זכות הדיבור, ואין בכנסת עושק של זכויות המיעוט.

זכרו את זה, חברי הכנסת. אחד מסממניה של הדמוקרטיה הוא – לא רק שלטון הרוב. אין עושק של זכויות המיעוט. מותר למיעוט לעשות כל מה שהוא רוצה במסגרת התקנון של הכנסת, ובעצם התקנון הוא תמיד הנשק של המיעוט.

בכנסת יש חוקים, חוקי יסוד; דיברו עליהם דוברים קודמים. לטעמי, היה רצוי שתהליך החקיקה שלהם יהיה קצת יותר רציני, כי בכל זאת כחבר כנסת שמשרת כאן שנתיים וחצי אני מתפלא לפעמים באיזו זריזות, לפעמים בתוך יום, לצרכים קואליציוניים, משנים – בשר, יבוא בשר, הופ, משתנה לו חוק-יסוד. חשבתי, אולי לתומי, שחוקי היסוד הם דברים קצת יותר כבדים. אבל חוקי היסוד האלה קיימים.

אני אסיים. גברתי היושבת-ראש, אני לא אשתבח בחוקים שאני העברתי כאן, וגם בעזרתך, אבל אולי זה לא רגע לדבר על חוקים של אדם אלא לדבר על הכנסת. אחד הדברים הקונסטיטוציוניים המעניינים ביותר שנעמוד בפניהם בעתיד ככנסת, לא כממשלה, הוא הנושא של משאל עם. זה יהיה המקרה הראשון שהכנסת מאצילה מסמכויותיה לעם. זה נושא מורכב מאין כמוהו במדע המדינה, וראוי שהכנסת תתחיל בקרוב, בצורה שקטה, כמעט אקדמית, לדון מה זה משאל עם במדינת ישראל. תודה רבה, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חברת הכנסת דליה איציק. אם היא לא תהיה – חבר הכנסת חנן פורת. אם הוא לא יהיה – חברת הכנסת נעמי חזן. אם היא לא תהיה – חבר הכנסת דוד מנע.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, היום ט"ו בשבט. לא אמרנו הבוקר "תחנון" בתפילה.

יום חג, וראוי לקרוא את הגמרא במסכת תענית, דף ה', עמוד ב', דברים נפלאים: "משל לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועייף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקים וצלו נאה, ואמת המים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב בצלו. וכשביקש לילך אמר: אילן, אילן, במה אברכך". ואף אני שואל היום: כנסת ישראל, כנסת ישראל, מעוז הדמוקרטיה, דבר נפלא, במה אברכך, כנסת ישראל?

"אם אומר לך שיהיו פירותיך מתוקין, הרי פירותיך מתוקין. שיהא צלך נאה? הרי צלך נאה. שתהא אמת המים עוברת תחתך? הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא יהי רצון שכל נטיעות שנטעין ממך יהיו כמותך". אידיליה נפלאה. שכל הפירות יהיו כמותך.

יש לנו בדיוק פרשת השבוע שתמיד צועדת עם הזמן, בצורה יוצאת מן הכלל – פרשת "יתרו". "וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב" – סדרי מינהל, סדרי שלטון. ויתרו נותן עצה למשה רבנו: "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל". אומר רש"י: "ואתה תחזה ברוח הקודש אנשי חיל – עשירים, שאינם צריכים להתחנף ולהכיר פנים. אנשי אמת – אומר רש"י: אלו בעלי הבטחה שכדאי לסמוך על דבריהם. זה הקריטריון לבחירת נבחרי ציבור: אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת, שונאי בצע.

אני מתבייש היום להיות חבר כנסת, כשמש ארגון חל על כל העם, על כל השכירים, על כל המסכנים. מי פטור ממס ארגון? הנשיא, השרים, ראשי מועצות, ראשי עיריות, חברי כנסת, המסכנים האלה. אני מתבייש אם זו התדמית שלנו, אם זו האמת שלנו.

אני מציע לכל חברי הכנסת להודיע, כי אנחנו דורשים להחיל עלינו את מס הארגון, אבל אנחנו לא צריכים הגנה מקצועית, ולהוריד בכסף הזה מכל העם מ-0.9% ל-0.8%, מ-0.7% ל-0.6%. אבל לא ייתכן שנבחרים שמחוקקים חוק – עליהם החוק לא יחול. זו לא דוגמה אישית.

ביום חג הכנסת אני רוצה לשאול את יושב-ראש הכנסת: כל שבוע אנחנו מקבלים את סדר-היום של הכנסת. יש פה 244 נושאים מיושנים. למי זה אכפת? כל שבוע מצטרפים נושאים, ולאיש לא אכפת. לפני שנתיים, בדצמבר 1992, העברתי הצעת חוק משפחות ברוכות ילדים לוועדת הכספים, לאחר קריאה טרומית. הכנסת חוקקה חוק, הכנסת הצביעה ברוב, צוחקים ממני למעלה משנתיים. יושב-ראש ועדת הכספים, גדליה גל, מתחמק למעלה משנתיים. זו כנסת רצינית זו? אנחנו אשמים או האם זו הפקרות? העברתי חמישה חוקים בהצבעה ברוב. לא נותנים לי להגיש כי שמי הרב בא-גד. אבל לעומת זאת, אם הפרוטקציונרים מבין חברי הכנסת קמים וצועקים ומדברים, להם מותר הכול. אליהם יש יחס; זו איפה ואיפה.

כנסת שמסרבת לקיים את יום עשרה בטבת, יום הקדיש הכללי, ולהזכיר אותו. אבל יום האיידס – כן; יום הקדיש – לא. יום האיידס – כן.

אזכרה ל-22 הקורבנות הקדושים בדיזנגוף. פרט לשילנסקי ולבא-גד אף אחד לא מגיע. וכשאני אומר: בואו נעשה אזכרה פה בכנסת, ואני אומר "קדיש", אומרים לי: לא, יש החלטה שיש יותר מדי הרוגים, הממשלה החליטה לא ללכת לאזכרות. במקום להחליט להפסיק את הרצח ואת הדם, מחליטים לא ללכת לאזכרות.

לכן אני אומר דבר אחד: יש פרופסור באוניברסיטה העברית – ובזה אני מסיים – הוא כתב בעיתון "מעריב", ולא אני. שמו פרופסור אילן הורביץ. הוא כתב מאמר למחשבה: "תנו להם להשתטות או להבריך. כאשר המדיום התקשורתי נהפך למדיום ויזואלי, לגיטימי שגם אופן העברת המסרים של הח"כים ייחפך לוויזואלי". העם חכם, העם יודע מי חבר כנסת טוב. תנו לעם לשפוט ותופתעו מההתוצאות.

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – חבר הכנסת דוד מנע.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, היום אנחנו עוסקים בנושא מעמד הכנסת, והייתי רוצה לייחד את דברי לתיקונים שהוכנסו בשנת 1992 בחוק-יסוד: הממשלה, בדבר בחירה ישירה לראשות הממשלה. לדעתי, אין חוק המערער יותר את מעמדה של כנסת ישראל מאשר התיקון לחוק-יסוד: הממשלה.

אם וכאשר יבוצע התיקון הזה, ואני מקווה שאפשר יהיה לעצור את התיקון, אזי כל מערכת הבקרה והפיקוח של הכנסת על הממשלה תתמוטט. כרגע יש במדינת ישראל רק דרך אחת של דיווחיות, והיא דיווחיות או בקרה מוסדית של הכנסת על הממשלה. אבל עם יישום חוק הבחירה הישירה, האלמנט המרכזי של פיקוח הכנסת, שוטף, כל הזמן, ללא משוא פנים, לדעתי, הכלי הזה ייפול, ואין לו תחליף ברגע זה.

גברתי היושבת-ראש, תהיה גם השלכה מאוד שלילית, לעניות דעתי, על הפיקוח הציבורי על עבודת הכנסת ועל עבודת הממשלה. אחת הסיבות לחקיקה הזאת, לתיקון של חוק הבחירה הישירה, היתה "התרגיל המסריח" בזמנו, כשנעשה ניסיון תוך כדי דיל מסוים לכונן ממשלה אחרת במדינת ישראל. ומשום שהציבור בזמנו מאס בתרגיל המסריח, הוא נתן יד, בין היתר, לחוק הבחירה הישירה. אבל ההשלכה הממשית ביותר של יישום חוק הבחירה הישירה היא, שהדילים ייעשו טרם הבחירות, מאחורי גבו של הציבור.

גברתי היושבת-ראש, יש סכנה אמיתית בניסיון לעשות רפורמה חלקית בסדרי ממשל. בזמנו דובר, בצדק, שיש צורך לבחון מחדש את מבנה המשטר במדינת ישראל. אבל לא ייתכן שעורכים שינויים חלקיים במבנה הממשלה בלי לבחון היטב את ההשלכות של המבנה הזה על אלמנטים אחרים של המשטר במדינת ישראל. אם רוצים, וייתכן שיש מקום לעשות רפורמה בממשל במדינת ישראל, חייבים להסתכל על כל ההיבטים.

האלמנט הראשון – ביקורת שיפוטית. אני רוצה לשאול, מדוע טרם חוקקה הכנסת הזאת את חוק-יסוד: החקיקה, שיעגן את עקרון הביקורת השיפוטית במדינת ישראל. אלמנט שני של רפורמה בממשל – בחינה מחדש של שיטת הבחירות במדינת ישראל. אלמנט שלישי – אני מודה ומתוודה, צריך לבחון את עניין הבחירה הישירה. וכל זה בא עם מרכיב רביעי – בחירות מקדימות, קרי פריימריס. אבל כל המרכיבים הללו הם חבילה אחת. ניסיון להפריד מרכיב אחד בלי להבין שיהיו לכך השלכות מרחיקות לכת על כל האספקטים האחרים של החיים הדמוקרטיים במדינת ישראל, הדבר הזה איננו בא בחשבון.

אנחנו נמצאים עכשיו על פרשת דרכים, ואנחנו חייבים לעודד מעל דוכן הכנסת דיון ציבורי אמיתי בשאלה איזו שיטה דמוקרטית אנחנו רוצים להנהיג במדינת ישראל. השיטה שלנו עד עכשיו, במשך 46 שנים, היתה שיטה פרלמנטרית. אם אנחנו רוצים לעבור, לי יש ספקות אם כדאי לעבור, לשיטה נשיאותית, צריך לבחון את השיטה הנשיאותית על כל מרכיביה ולא לעשות עבודה חלקית בלבד.

היום יום ההולדת של הכנסת, ואנחנו נמצאים ערב שחיקה משמעותית, אולי שחיקה שאיננה ניתנת לתיקון במעמדה של הכנסת, אם אומנם ייושם לקראת הבחירות לכנסת הארבע-עשרה תיקון חוק-יסוד: הממשלה, בדבר בחירה ישירה של ראש הממשלה. אני עולה לדוכן הכנסת היום מתוך חרדה עמוקה לעתיד המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל, אם ייושם חוק הבחירה הישירה לראשות הממשלה. אני פונה אל חברי הכנסת הנמצאים כאן באולם לשקול מחדש, לבחון את כל מערכת המשטר הדמוקרטי, כדי שכל מוסד ומוסד, כפי שצריך שיהיה, יוכל לבטא את עצמו ותהיה מערכת איזונים ובלמים אמיתית בתוך המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע, אחריו – חברת הכנסת לימור לבנת. אם היא לא תהיה – חבר הכנסת אלי גולדשמידט, אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת משה פלד, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת פיני בדש.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, מה הייתי רוצה לאחל לכנסת ביום חגה? ראשית, הייתי מאחל לה שנהיה ראויים לעם שבחר בנו. אני חושב שהכנסת, שאומרים עליה תמיד שהיא משקפת את העם, חייבת להיות המובילה בתחומים השונים שמדברים עליהם בציבור, והייתי קורא להם "ערכים". כל מה שאדם מאחל לעצמו, כל מה שאדם מאחל למדינתו, כל מה שאדם מאחל לחברה שבה הוא נמצא, הכנסת צריכה לשקף את זה. הכנסת צריכה להיות אות ומופת ודוגמה לאנשים שרואים אותנו ומצפים מאתנו להתנהגות אחרת, מצפים מאתנו להיות הראי של אותה מערכת ציפיות מהאנשים הנבחרים לארבע שנים.

הכנסת, לצערי, לא מבצעת את עבודתה כראוי בתחום הפיקוח על הרשות המבצעת. לרשות המחוקקת, מול הרשות המבצעת, לא תמיד יש המכשירים והכלים להקפיד ולעקוב אחרי הרשות המבצעת.

דבר נוסף. אנחנו חייבים להתייעל ולהשתפר בכל הקשור לטיפול באזרחים ובאנשים שפונים אלינו. הרבה אנשים פונים אלינו, ואני שמח לקבל פניות ותלונות של אנשים על הרשות המבצעת, על כל משרד ממשלתי. לא תמיד אני מרגיש, כחבר כנסת, שיש לי כלים מספיקים לסייע לאזרח, שרואה בנו ובקרבנותנו תקווה לפתרון הבעיה שלו מול רשות המדינה, אם זה משרד הרישוי, המוסד לביטוח לאומי או אגף השיקום, וכהנה וכהנה מוסדות וארגונים ממשלתיים. אין לנו די כוח לבדוק את הטענות, אין לנו די כוח לכפות על הרשות המבצעת לנהוג כפי שהחוק מחייב, כפי שהתקנות מחייבות, כפי שהדעת מחייבת. לא תמיד יש לנו הכלים לבדוק אם הרשות המבצעת מתנהגת כהלכה ואם היא מקפידה לשמור על הכללים ועל הנהלים, שכולם יצאו מהבית הזה. לא תמיד יש לנו הכלים שבהם נוכל לסייע לאזרחים שפנו אלינו בתלונות שונות, כי לא תמיד יש לנו אפשרות לבדוק את התלונות.

היועץ המשפטי לכנסת חייב להיות רשות עצמאית נפרדת. הלשכה לטיפול בפרט בכנסת חייבת להיות מורחבת, חייבת להיות חזקה, חייבת להיות מתוקשרת עם כל משרדי הממשלה; כפי שלא ייתכן משרד ממשלתי, רשות ממשלתית, חברה ממשלתית שאין בהם מחלקה או גוף שממונה על

טיפול בפרט, על עזרה לאזרח החלש שפונה לאותה רשות ומלין, ולפעמים טענתו נמצאת מוצדקת. לצערי, לכנסת אין די כלים בתחום הזה ואין לה די כוח לבדוק את התלונות שמגיעות אל חברי הכנסת מאזרחים שמתלוננים על רשות שלטון.

הייתי מצפה מהכנסת שתספק יותר אמצעים כדי לעזור לאזרח הפונה למשרדי ממשלה, לאדם שנתקל בקירות אטומים, והוא רואה על פני הדברים שהוא צודק, שנעשה לו עוול, שנעשה עוול לשכנו, ואין לו אל מי לפנות. הוא פונה אל חבר הכנסת באותה עיר, או באותה מפלגה, ואותו חבר כנסת שמחויב לעזור לאזרח, לא תמיד יש לו הכלים לבדוק אם טענתו צודקת או לא, אין לו הכלים לבדוק אם אותו משרד פעל שלא כהלכה. רבותי, אתם רואים את זה בדוחות מבקרת המדינה, בדוחות נציב קבילות הציבור, בדוחות נציב קבילות החיילים, שטענות שונות של האזרחים נבדקות ונמצאות אמיתיות. כלומר, הרשות פעלה שלא כהלכה.

אם הייתי מחזק בשנה הקרובה את הכוח בידי הכנסת לעמוד לצורכי האזרח ולסייע לאזרח, אני חושב שבזה היינו משיגים הישג גדול מאוד בכנסת הזו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את חברת הכנסת לימור לבנת. אחריה – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

לימור לבנת (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, כנסת נכבדה ביום חגה, ט"ו בשבט. אני חברת כנסת שנתיים וחצי בערך, מאז הבחירות האחרונות. אני, כמו חברי כנסת רבים אחרים, מסתובבת ברחבי הארץ, נפגשת עם אנשים, הרבה מאוד עם תלמידים, ורואה זלזול נורא ביחסם של אזרחים, אבל בעיקר אולי של נוער כלפי הכנסת בעבודתה.

תמיד שואלים אותי: כמה אתם משתכרים? יש לכם רכב מהכנסת? איפה הנהג שלך? ואני צריכה להסביר שאין לי נהג, שאנחנו עובדים עבודה קשה, שרוב חברי הכנסת – לא כולם, נכון – עובדים, משרתים את הציבור, לפעמים 16, 18 ו-20 שעות ביממה, ושנחנו בעצם בחרנו לנו שליחות, מקצוע, שהם תובעניים מאין כמותם, שדורשים התמסרות כמעט טוטלית.

אני שואלת את עצמי, מה הביא לפער העצום הזה בין עבודתנו כחברי כנסת ובין הדימוי או התדמית של הכנסת ושל חבריה בעיני הציבור. אני חושבת, שזה מצריך חשבון נפש אמיתי של כולנו, ובכלל לא משנה מאיזו מפלגה כל אחד מאתנו ובלי שום קשר לדעותינו המדיניות או הפוליטיות בנושאים שונים.

מה בכל זאת עושים? למה ככה מתייחסים אלינו? למה סבורים שאנחנו בעצם לא עושים פה כלום, שאנחנו אוכלי חינם? נכון, יש כמה חברי כנסת, ותמיד היו וכנראה גם תמיד יהיו, כמו בכל חברה, בודדים, חריגים, שמוציאים את דיבתנו רעה. אלה שלא מגיעים לכאן, אלה שלא עובדים, שלא

ממלאים את שליחותם, אלה שמבזים אותנו בהתנהגויות מוזרות מסוגים שונים, אלה שלא רק שלא מהווים דוגמה, אלא ההיפך הגמור, מהווים דוגמה שלילית בציבור בישראל.

אבל הכנסת כמוסד היא חלק בסיסי חשוב ביותר מהדמוקרטיה בישראל. הערעור של חשיבות הכנסת, הזלזול בה, עלולים להביא חלילה לערעור הדמוקרטיה. הכנסת היא הגוף המפקח, ובידי חברי הכנסת יש כלים, אולי רבים למדי – לא רבים מדי – לפקח על עבודת הממשלה.

בגין אותו זלזול, או בגין אותו יחס שיש כלפי הכנסת בשנים האחרונות, ובעיקר בשנתיים האחרונות, מאז חוקק חוק הבחירה הישירה – שננהג לפיו ב-1996 – זלזול שהפך ל"בון טון", מין אופנה של הכפשת הכנסת וניסיון לרוקן אותה מסמכויותיה בעניינים שונים.

למה אני מתכוונת? אני מתכוונת לכך, שאם אכן תתקבל הצעת חוק פרטית של חלק מחברי הכנסת, חלקם חברי בבית הזה, שמציעים שראש הממשלה שייבחר בבחירה ישירה לא יצטרך להביא לאישור הכנסת את השרים שהוא ממנה לממשלתו – אני רואה בזה ריקון הכנסת מסמכויותיה, זלזול בה ופגיעה בהליכים הדמוקרטיים ממש. שהרי אם הכנסת לא צריכה לאשר את הרכב הממשלה, מי בעצם יפקח על כך שראש הממשלה ימנה באמת ממשלה שעומדת במבחן רציני כלשהו?

זו דוגמה אחת. דוגמה שנייה – חדשות לבקרים, וגם בימים אלה ממש, הממשלה מודיעה שתביא לכנסת תיקונים לחקיקות שהתקבלו על-ידי הכנסת הזאת לפני כמה חודשים. כבר עכשיו הממשלה מתכוונת להביא לכאן תיקון לחוק החיילים המשוחררים, שבו היא עומדת להוציא את סעיף שכר הדירה מהאפשרויות לחייל המשוחרר. זה חוק שהכנסת חוקקה לפני חודשים אחדים. אז מה הרעיון?

אם אנחנו צריכים כנסת, ואנחנו צריכים כנסת, כי הגוף הפרלמנטרי המחוקק הוא הגוף המפקח על עבודת הגוף המבצע, דהיינו הממשלה – אנחנו צריכים להבטיח שהכנסת תהיה מקום שראוי להתכבד בו והציבור יכבד אותו.

לצורך זה ראוי, שמעבר לדימויים ומעבר למה שהציבור חייב לעשות וליחס שהציבור חייב לכנסת כגוף חשוב לדמוקרטיה הישראלית, חשוב גם שכל חבר כנסת, כל חברת כנסת, כל חברי הכנסת יחד ידעו, שזה עיסוקם היחיד, שאין להם עיסוק אחר זולתו. חשוב שכל חברי הכנסת ייקחו את זה בשיא הרצינות ויבינו, שפרצופה של הדמוקרטיה הישראלית משתקף בעבודה הפרלמנטרית. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חבר הכנסת פני בדש, מבין הנוכחים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול מזל טוב ליום ההולדת. לא שרנו שירי יום הולדת ולא חילקנו עוגות קרם, אבל אנחנו לפחות צריכים – לא שמעתי את כל הדיון – לשמוע נאומים יפים, מכובדים, ומותר לי להחמיא לקודמתי שעמדה כאן, חברת הכנסת לימור לבנת.

גם אני מגיע לתלמידי בתי-הספר; לא רק לתלמידי שביעיות ושמיניות – ביום שישי בשבוע שעבר הופעתי לפני תלמידי כיתה ו' באחד מבתי-הספר. אני מדבר על הכנסת. בדרך כלל, בכיתות הנמוכות יותר אנחנו מדברים על מבנה הכנסת, על תפקידיה, מה זאת דמוקרטיה, איך בא לידי ביטוי ההליך הדמוקרטי.

לא מעט שואלים אותי על מה שקורה בבית הזה. גם לי, כמו לחברת הכנסת לבנת וכמו למרבית הנוכחים באולם, זו הקדנציה הראשונה. אני מנסה להסביר שכנסת היא איזה מקבץ אנשי שמשקף ומהווה ראי של החברה הישראלית. יכול מאוד להיות שהמתח שקיים בדיונים בתוך הבית הזה, מתח שלפעמים מתפרץ בצורה לא חיובית, בצורה פוגעת, בצורה שלכאורה לא מוסיפה כבוד לדיוני הכנסת ולחברי הכנסת, המתח הזה מבטא מתח שקיים בציבור הישראלי. בפעילות שלנו כאן, בחילופי הדברים שלנו, בוויכוחים הנוקבים כאן אנחנו עושים את זה לא רק כפוליטיקאים, אלא הרבה פעמים אנחנו מבטאים דברים שלגבי מרביתנו נובעים מדם לבנו, מתוך אמונתנו, מתוך השקפתנו בתחום החברתי ובתחום המדיני, בעיקר בתחום המדיני, שבו מתבטא עיקר המחלוקת בבית הזה.

אני ראיתי תמונות מפרלמנטים אחרים. הוצגה פעם בטלוויזיה תמונה של הפרלמנט האיטלקי, ונדמה לי גם של הפרלמנט התאילנדי. בשני הפרלמנטים האלה הלכו מכות. ראיתי בטלוויזיה גם תופעות שהיו בפרלמנט הצרפתי. נכון, בפרלמנט הבריטי הכול נעשה אחרת, קר יותר, מאוד בריטי. אנחנו לא בריטים.

לימור לבנת (הליכוד):

זה לא מדויק. הם רוקעים ברגליהם, הם דופקים על השולחנות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הכול פרי חינוך. הכול דברים שצומחים מזה.

הציבור הישראלי אוהב לא לאהוב אותנו, אולי בצדק, כי היום בכל העולם המערבי, ולא רק אצלנו, לא אוהבים את הפוליטיקאים. למה לא אוהבים את הפוליטיקאים, למה לא אוהבים את אלה שעוסקים בשליחות הציבורית – זאת שאלה שלא כאן המקום לדון בה.

כפי שאמרתי, המצב אצלנו לא אופייני רק לכנסת שלנו. נגיד לעצמנו את האמת. תראו מה קורה בכל הפרלמנטים בעולם המערבי. תראו את הפיחות בתדמיתם של מנהיגים בעולם המערבי. אם משווים את המנהיגים של צרפת, של אנגליה, של ארצות-הברית, למנהיגים שהיו בעבר, אם משווים את המנהיגות של היום, כפי שהיא נראית ומבוקרת על-ידי הציבור האמריקני, בהשוואה לאופן שבו ראו

בזמנו את קנדי ונשיאים קודמים – הפיחות בתדמית הולך וגדל, ואם אפשר לומר, הולך ופוחת הדור בכל העולם.

יכול להיות, שהמצב הזה הוא בהשפעתה של התקשורת, שמקרכת ומראה את המנהיג כאדם, כבשר ודם. המנהיג נכנס לסלון של כל אזרח. פעם הוא היה מאוד מרוחק, היו שומעים את המנהיג אחת לתקופה, לא ראו אותו בקרבה פיזית, לא ראו את פניו, למעט בצילומים בעיתונות, וזה יצר דיסטנס. הציבור אז היה יותר תמים ונטה להאמין לכל דבר שאמרו לו. אני לא חושב שמי שיושבים בבית הזה פחותים, בכל מובן שהוא, ממי שישבו פה לפני 20 או 30 שנה. אל נלקה את עצמנו בנקודה הזאת.

אני לא רוצה רק לשבח את עצמנו, זה לא התפקיד שלנו כאן. אני רוצה לדבר גם על חולשתה של הכנסת. אם אנחנו מדברים על יוזמה, על חריצות ועל ויכוחים פוליטיים, אני חושב שאין כמו הכנסת הזאת. היא דינמית, היא חיה, היא אמיצה. יש דברים שבהם היא יותר מדי אמיצה, אבל יש נושא אחד שהכנסת הזאת וכנסות קודמות לה, לדעתי, לא מבצעות את תפקידן, אני מתכוון לנושא הפיקוח על הממשלה, ולא בהקשר הפוליטי של ממשלה זו או ממשלה אחרת. אני חושב שבעניין הזה צריך ללמוד מארצות-הברית.

הנושא של המתח החיובי בין הרשויות, של פיקוח הרשות המחוקקת על הרשות המבצעת, אינו קיים אצלנו בכל הנוגע לירידה לפרטים של הצעות חוק המובאות על-ידי הממשלה, ברמה של התקציב. תקציב המדינה הוא אחד הכלים המרכזיים לביצוע מדיניות. אני מודיע פה כחבר ועדת הכספים – שיחסית היא טובה מאוד בהשוואה לקודמותיה – שהיא אינה ממלאת את תפקידה כמבקרת את ביצוע התקציב הממשלתי.

אחת הסיבות המרכזיות לכך היא חוסר האמצעים של חבר הכנסת לפקח על הממשלה. אנחנו מקבלים עוזר או עוזרת פרלמנטרית בחצי משרה, זה כל מה שיש לנו. אנחנו מפקחים – בואו נגיד את האמת – להרחיב את האמצעים לחבר הכנסת, לא האמצעים החומריים של הטבות שכר. אני מוכן לוותר על חלק מהטבות השכר, ובלבד שיהיה לכל חבר כנסת יועץ משפטי; שיהיה לו יועץ כלכלי; שיהיה לו יועץ בתחומים אחרים, שהוא לא יצטרך לבקש מחברים, אדם שאיננו משפטן, למשל, או להיעזר במשרדי עורכי-דין או בכל מיני אנשים שיכולים להיות אינטרסנטים. בעניין הזה איננו מבצעים את תפקידנו.

חשוב שהכנסת הזאת, ובזה אני מסיים, יהיה לה האומץ הציבורי להחליט להפוך את חבר הכנסת לאדם שיכול לפקח פיקוח אמיתי על פעולות הממשלה, שיכול לבקר ביקורת אמיתית את פעולות הממשלה ולא להסתפק רק ביכולת הפולמוס הפוליטי. אני חושב שבכך נוכל לעזור לדמוקרטיה ונהפוך את המוסד הזה למוסד חזק, למוסד משפיע ולמוסד שיוכל לעמוד עמידה איתנה מול כל ממשלה, ולא משנה אם תהיה זו ממשלה בראשות הליכוד או בראשות העבודה או בראשות כל מפלגה אחרת. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת פיני בדש, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יגאל ביבי; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רפאל אלול.

פיני בדש (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ביום חגה של הכנסת היום, בט"ו בשבט, אני רוצה לברך מפה את מועצת הפרחים, שקישטה לנו את החדרים וגם את הכנסת כולה בעציצים מאוד יפים. זה משרה אווירה חגיגית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כשבאתי לכנסת חשבתי שנצא היום לנטיעות עם העציצים.

פיני בדש (צומת):

אנחנו נטענו כבר ביום שישי. העציצים השרו אווירת חג, זה השרה על הכנסת אווירת חג.

אני הייתי הופך את היום הזה אולי לנקודת מפנה במחשבה; היתי רוצה שחברי הכנסת יחשבו על נקודת הזמן הזאת כעל נקודת מפנה בתדמיתה של הכנסת. אני חושב שהתדמית שלנו בעיני הציבור נמצאת היום בשפל. זה לא שאנחנו אולי מדברים פחות יפה או צעקנו יותר מאחרים. התקשורת נמצאת כאן – ואני לא מאשים את התקשורת – התקשורת שנמצאת בשידור חי לאורך כל המליאה מביאה את הדברים לציבור, והתדמית שלנו נפגעה קשות.

אני חושב, שאולי ביום חגה של הכנסת נחליט פה לשנות תדמית, לשנות כיוון, להתחיל לחשוב, להפסיק עם הגימיקים שכמה חברי כנסת מנסים למשוך באמצעותם תקשורת. אני לא מתבייש לומר, שלפעמים אני מעדיף להזדהות כראש מועצה ולא כחבר כנסת, עד כדי כך תדמית חבר הכנסת היא בשפל היום. וזה חבל. לכן אני אומר, אולי נחליט לחשוב על שינוי כיוון.

אני רוצה להתייחס גם לנושא של יחסי גומלין כנסת-שרים-ממשלה. אני מברך את השרה אורה נמיר, שהגיעה עכשיו ויושבת פה אתנו. עד לרגע זה היה שולחן הממשלה ריק.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני תורנית.

פיני בדש (צומת):

התורן שהיה לפניך לא הגיע.

שרים רבים, אני לא אומר את זה בהכללה, שרים רבים מזלזלים בעבודת הכנסת, בין בכך שהם אינם עונים על שאלות בזמן ובין בדרכי אחרת. לפני שבועיים היינו עדים לכך ששר המשטרה בא לענות בשם שר הפנים על שאלות מלפני שנה וחצי. אני לא מאשים אותו. נתנו לו תשובות כאלה שהוא, מסכן, עמד פה נבוכ ומרוב בושה לא ידע מה לעשות. נתנו לו תשובות על שאלות מלפני שנה וחצי ואמרו לו לקרוא אותן. אני לא מאשים אותו. הוא עמד במצב מאוד לא נעים. זה התפקוד.

אין פה שרים שמקשיבים, אין פה שרים שמגיבים על הצעות חוק. ערב אחד האופוזיציה העבירה חוקים שעלותם, עשינו חשבון, כ-2 מיליארדי שקלים. לא היה שר שיגיב ויאמר, מאיפה תיקחו את הכסף. העבירו את החוקים כי הממשלה אינה מתייחסת ברצינות לכנסת. הם אינם נמצאים פה. נכון שיש להם גם עבודה, אבל הם לא יכולים להתעלם בצורה מוחלטת ממה שנעשה פה בכנסת. לא יכול להיות ניתוק כזה.

גם בוועדות קשה לנו לבקר את הפעילות. שרים לא מגיעים. אני יושב בוועדת הפנים, נוסף על ועדת הכספים, שאני יושב בה עם חבר הכנסת גולדשמידט. שר הפנים מוזמן לוועדת הפנים אבל הוא לא מגיע אף פעם, כי הוא ראש הממשלה וגם שר הביטחון, וגם שר הדתות, ולפעמים הוא גם שר החוץ. קשה מאוד. הוא לא מגיע לישיבות. לכן כל הנושא של השלטון המקומי אין לו טיפול, ואף אחד גם לא מגיב על העניין הזה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

גברתי היושבת-ראש, האם מותר לי להעיר משהו לחבר הכנסת בדש?

פיני בדש (צומת):

בבקשה.

היו"ר ע' מאור:

בבקשה.

שרת העבודה והרווחה א' נמיר:

אני רוצה לומר לך כחברת הכנסת 21 שנה, שאוהבת מאוד את הכנסת: א. כשרה עוד לא קרה שתהיה כאן הצעת חוק או הצעה לסדר-היום שאני לא אבוא להשיב עליה; ב. אני רוצה לומר לך מניסיוני שאני מופיעה כשרה בוועדות הכנסת, אני לא זוכרת תקופה שהיו בה כל כך מעט חברי כנסת כאשר שר בא לישיבת הוועדה. לכן אני מציעה באיזה מקום גם לחפש את האיזון. הייתי יושבת-ראש ועדה במשך 14 שנה ואני לא זוכרת – לבוא לוועדה ולשבת כל הישיבה, ויהיו שם רק שני חברים.

פיני בדש (צומת):

גברתי השרה, יש צדק בדברייך, זה נכון. ויכול להיות שחברי הכנסת הפסיקו לבוא לוועדות מאחר שהשרים לא הגיעו ולא התייחסו אליהם ברצינות, והם הגיעו למסקנה שהם מגיעים וטוחנים מים, ויכול להיות שחלקם הפסיקו להגיע.

יש עוד בעיה אחת, בעיית הפריימריס. רבים מאוד, מנקודת זמן זו, הסבו את כל עבודתם לכיוון הפריימריס, וזה לא תמיד מביא לחוקים ענייניים או לחוקים שמועילים למדינה, ונוצר פה לחץ של חוקים על הכנסת. כתוצאה מהלחץ ומהכמות האדירה של החוקים שהגיעו והונחו על שולחן הכנסת, החוקים הרציניים באמת והחוקים הטובים והחוקים שבאים לתקן עוול או לתקן מהלכים שחייבים לעשות אותם, לא מצליחים לבוא לידי ביטוי, או לא מצליחים להעביר אותם בגלל העומס.

אני חושב, שבכנסת הזאת אחת המטרות היא לשנות את שיטת הבחירות, לעבור גם לבחירות אזוריות. זה ישפר וזה יריץ את האנשים לעבודה אמיתית ופחות לתקשורת. אי-אפשר לעבוד על האנשים בשטח. אתה יכול לעמוד פה ולספר סיפורים, אבל אם אתה לא נמצא בשטח ומבצע, ואם אינך מטפל באזור שלך – לא יעזור לך. אתה יכול להופיע בתקשורת כמה שאתה רוצה.

יש דברים שהכנסת הזאת והקדנציה הזאת, לדעתי, עברו בהם את גבולות הטעם הטוב. העברת חוקים בחסות הממשלה שעקפו בג"צים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, זה מפריע.

פיני בדש (צומת):

– – – שבית-המשפט העליון החליט על דברים שהם לא תקינים, ובאו הממשלה והכנסת ועקפו את בג"ץ. אני חושב שזה תקדים שלא היה בכנסת הקודמת וגם לא בזאת שלפניה, וצריך לתת את הדעת על הנושאים האלה. אני חושב שזה נושא חמור מאוד.

אני חושב שתפקידה של הכנסת הזאת – אני מנסה לפחות, אבל לא מצליח – לפשט את הביורוקרטיה בארץ. אני חושב, שאחת הבעיות הקשות שלנו היא בעיית הביורוקרטיה, וכתוצאה מכך, בגלל החוקים שנעשים כאן, שאולי אנשים לא התעמקו בהם מספיק, או רצו להעביר איזה חוק, עוצרים את כל עבודת העשייה בשטח. אם אני לוקח, לדוגמה, את חוק חובת המכרזים, שנראה כביכול חוק דמוקרטי מאוד – מי שחוקק את החוק הזה לא עסק בעשייה. החוק הזה עצר את העבודה במדינה וסירס את כל הפעילות הן במשרדי הממשלה הן בכל הרשויות המקומיות. אני יודע שכל שר אומר שזה חוק מטומטם, אבל אף אחד לא עושה דבר כדי להזיז אותו.

אני אומר, שהמחשבה צריכה להיות ללכת יותר על חשיבה של חוקים פחות פופוליסטיים – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בדש.

פיני בדש (צומת):

– – ויותר ענייניים ודמוקרטיים. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת פיני בדש. אני מזמינה את חברת הכנסת ענת מאור, ואחריה – את חבר הכנסת עוזי לנדאו.

יגאל ביבי (מפד"ל):

היא ברשימה?

היו"ר א' סלמוביץ:

היא ברשימה, ואני החלפתי אותה כדי שהיא תוכל לדבר.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, קודם כול תודה על ההחלפה, על כך שנתת לי הזדמנות להביא את דברי.

אני רוצה לברך מאוד על הדיון בכנסת, שכן, ביטאו זאת קודמי, ביום חגנו אנחנו רוצים לבוא עם סל של הישגים, ובהחלט, גם עם חשבון עצמי של החברה הישראלית כולה ושלנו כנבחרי הציבור על יחסי הגומלין ועל תפקידנו.

אני מצטרפת לדעה של אלה שאמרו, שהמבחן הוא לא של הכנסת בלבד. הוא של הדמוקרטיה כולה. אנחנו יודעים שדמוקרטיה היא המשטר המורכב שבמשטרים. קל מאוד לסגת ממנה אל משטרים ריאקציוניים ביותר שצמחו על ברכי הדמוקרטיה. לא לחינם אמר אריך פרום, וכתב את הספר המפורסם "מנוס מחופש". אם לא נצליח לחנך וליצור אזרחים עם אחריות, עם הבנה של "מוסר

התוצאה" כפי שמקס ובר, הפילוסוף הידוע, כינה זאת, לא נצליח לבסס את הדמוקרטיה. וודאי במדינה שקולטת כל כך הרבה, שיש בה רוב ומיעוט לאומי, יש בה דתיים וחילונים. אנחנו מדינה כל כך תוססת ומורכבת, שבלי תפיסה של אחריות לא נוכל לבסס את ערכי הדמוקרטיה.

העובדה שיש לנו – בעת האחרונה בעולם המערבי כולו – סגנון שבז לדמוקרטיה, בז למנהיגות, שמח לאיד בכל כישלון הוא מדאיג. העובדה שלממשלה הזאת יש הישגים גדולים מעבר לכל מחלוקת פוליטית – ובהחלט אפשר להתנגד למדיניות שלה, אבל נוטים לזרוק בה רפש שווא; וכן העובדה כפי שתיארו קודמי, שחברי כנסת רבים עושים עבודה חשובה ביותר, ואילו אלה שעושים את הגימיקים ואלה שמתרשלים הם אלה שתופסים את הכותרות, בהחלט עובדה זו חייבת להדריך את מנוחתנו ומחייבת להמשיך בדיון.

הערה שנייה שאני רוצה להעירה: בעולם הדמוקרטי יש חשיבות עצומה לעיתונות חופשית, יש חשיבות עצומה לתקשורת כרשות מפקחת. עם זאת, לא נכון היום לדבר רק על הפרדת רשויות וריסון ואיזון בין שלוש רשויות. אין עוד מבנה של רשות מבצעת, רשות מחוקקת ורשות שופטת בלבד, נוצרה רשות רביעית – התקשורת, ובהחלט צריך למצוא את יחסי הגומלין שיאפשרו גם חופש ועצמאות לכל רשות וגם פיקוח ואיזון ביניהן.

הערה לגבינו עצמנו. אין לי ספק שמיעוט בתוך כלל חברי הכנסת מקלקל את העבודה הרצינית והמעמיקה של רבים. אין לנו דפוסי התנהגות ודפוסי ביקורת לגבי אותו מיעוט, ועלינו להמשיך במלאכת איתור האמצעים לכך.

בעיית הפריימריס. מובנת הביקורת כנגד ועדות מסדרות במפלגות, אבל אי-אפשר להתעלם מן הדינמיקה שנוצרת בעקבות הנהגת הפריימריס. זה לא רק קשר חיובי בין הנבחר ובין הבוחר, זה גם דפוס התנהגות שמכתיב שהריבון הוא הבוחר שרוצה רק את הצרכים המיידיים של כאן ועכשיו. ומה עם תפיסה לאומית? ומה עם צרכים של מיעוטים? איך נביא את זה בחשבון בדינמיקה של בחירות ישירות גם לראשות הממשלה וגם של שיטת הפריימריס? אנחנו רואים את המחיר ואת הנזק. אני לא מצטרפת לאלה שתובעים רק ועדות מסדרות, אבל – לא מצאנו את שיווי המשקל, וטוב שנקדיש מחשבה מרובה, בכל המפלגות כולן, איך יוצרים אותו איזון עדין.

המליאה הריקה – יש מצב בפועל שאין לי עליו מענה. אני יודעת שחברי כנסת רבים שכרגע לא נמצאים באולם עושים עכשיו עבודה חשובה מאוד, לא בוועדות, אבל בפניות של אנשים, בישיבות ועוד. הציבור, מטבע הדברים, רואה את המליאה, ואני בעד שידור מן המליאה, כל השעות. אני מעריכה מאוד את העבודה שעושים אלה שמלווים אותנו, מהערוץ השלישי. אך לא מצאנו את הפתרון, איך להביא לידי יידוע את העובדה שמתבצעת עבודה גם בזמן שהמליאה מתקשרת עם הציבור.

בסוגיה של עבודת חברי הכנסת, קדמו לי ואמר: אין לנו משאבים מספיקים לעבודתנו בייעוץ המקצועי לרשות המפקחת. אני חושבת שהצעת החוק של חבר הכנסת שטרית גורפת מדי. 20% מתקציב המפלגות להעביר לחברי הכנסת – רב מדי; אבל להגדיל את הייעוץ המקצועי לחברי הכנסת – הכרחי.

מאחר שזמני תם אני רוצה לציין שחבר הכנסת סילבן שלום צדק מאוד בנוגע לחקיקה הפרטית. הדה-לגיטימציה של עבודת החקיקה של חברי הכנסת היא אבסורדית. יש הצעות חוק של חברי כנסת שהם העלו אותן באופן פרטי, שגילו לקונות במבנה חברתי שלנו, במבנה הסוציאלי, והן נותנות תשובות למאות אלפי אנשים. לא אחת גם הממשלה מביאה את הצעות החוק שלה רק תחת הלחץ שלנו, בחקיקה הפרטית.

מלה אחרונה, גברתי, אני חושבת שהעובדה שאנחנו, חברות הכנסת, שומעות הרבה, על תרומתן של חברות הכנסת לעבודת הבית לא רק בחריצות אלא גם במאבק הפוליטי, היא העדות לכורח להגדיל את שיעור חברות הכנסת בכל המפלגות, כך שהכנסת שלנו תהיה כמו פרלמנטים באירופה, בארצות הסקנדינביות, עם 30%-40% חברות כנסת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת ענת מאור. אני מזמינה את חבר הכנסת עוזי לנדאו – אינו נוכח. חבר הכנסת יגאל ביבי – בבקשה; אחריו – חבר הכנסת משה קצב.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בזמן האחרון מדברים רבות על תפקוד הכנסת, ובעיקר על זילות הכנסת. הבוקר שמעתי ברדיו ששאלו את חבר הכנסת נסים, איך קורה שבבתי-ספר כשמורה משתיקה תלמידים היא אומרת להם: תשתקו, כאן זה לא כנסת. נכון, יש מה לתקן. חייבים לתקן, חייבים לשפר. אני חושב, שהכנסת צריכה להיות לא רק מחוקקת, לא רק מבקרת, אלא גם זו שקובעת נורמות התנהגות, מחנכת את הציבור, מובילה את הציבור, מנחה את הציבור, מנהיגה של הציבור.

לכן, החריגות שיש כאן בכנסת זוכות אומנם לפרסום יתר, והלוואי שיכלו להצניע אותן, אבל אין ספק, שכשמופיעה לאחר יום כיפור בעיתון תמונה של חברת כנסת בבגד ים בחוף הים, זו נורמה של זלזול בערכים, בעם, בציבור. כאשר חבר כנסת מתבטא במלות שגויה נגד ציבור מסוים, זה גורם לשטנה, לשנאה. ברור שהתופעות האלה מחייבות לפעמים חשבון נפש.

עם כל זאת, אני רוצה לומר, ורצוי שיירשם פה בפרוטוקול, שאנחנו עוד נתגעגע לכנסת הזאת. רבותי, בכנסת הבאה, לצערי, אם יימשכו שתי הצרות שמובילים אותנו אליהן, אנחנו נזכור את הכנסת הזאת באהבה ובאהדה. אני רוצה לומר, שהפריימריס – זה אסון למדינת ישראל. שמעתי את חבר הכנסת סילבן שלום, שמשבח את הפריימריס. הפריימריס, אני פשוט יושב כאן ליד החברים ורואה את השולחנות והכיסאות כאן ואני מדמיין לעצמי מי ימלא אותם בעוד שנתיים. אני רוצה לומר לכם, שחלק גדול מהאינטרסים – אני לא רוצה להגיד מאפיה – על חלק מהכיסאות כאן ישבו – כאן וכאן וכאן, ואולי גם בממשלה – חלק מהמאפיה.

נכון שמפלגת העבודה עשתה פריימריס ולא נכנסה מאפיה, דווקא נכנסו חברים טובים, אבל זה היה חימום הקנה. המערכת הפוליטית שלנו עוד לא למדה את התרגילים, לא למדה איך לעקוף את זה. אני זוכר את הבחירות הישירות לראשי הערים, המחזור הראשון של ראשי הערים היה מצוין. אני זוכר

שנבחרנו בפעם הראשונה – נבחר בייגה שוחט, משה קצב, שטרית, חבר'ה ברמה גבוהה. באמת היו ראשי ערים ברמה גבוהה. עד שהמערכת הפוליטית למדה את התרגילים, למדו איך קונים ציבורים מסוימים, איך קבלנים משפיעים, איך משיגים כספים, ואני חושב שהרמה ירדה.

מה שקורה עכשיו, תבינו, ההשקעה הזולה ביותר היא הכנסת חברי כנסת. אם בא ראש קבוצה, אני לא רוצה להגיד אלפרונים, או משהו כזה, ומשקיע 2 מיליוני דולר, האם הוא לא יכול להכניס שלושה-ארבעה מהליכוד ושלושה-ארבעה מהמערך? אנחנו נגרום לכך שתהיה יותר עדתיות. אין לי ספק שהכרוזים בפריימריס יהיו: תימנים הצביעו לתימנים, מרוקאים הצביעו למרוקאים, רוסים הצביעו לרוסים. הפריימריס יהרסו את מדינת ישראל ואת הבית הזה.

לכן אני קורא לכל המפלגות לחשוב איך לבלום את ההפקרות הזאת שתהיה. הפריימריס, רבותי, כל מי שיעלה כאן על הדוכן, צריך לדמיין כאן, כאן וכאן את נציגי הגופים שיהיו כאן, ולא תמיד יהיו הגונים. אני לא רוצה להגיד מלים חמורות. לכן, נתגעגע לכנסת הזאת.

תופעה שנייה – בחירה ישירה לראשות הממשלה. רבותי, בסך הכול אנחנו מדינה-עיר – 4-5 מיליוני אנשים במדינה, זו חצי עיר גדולה בעולם. במדינה כמו שלנו נושא הבחירה הישירה של ראש ממשלה זה אסון, זה מפר את כל האיזונים. ראש ממשלה שירצה להיבחר, יצטרך לשלם הרבה לפני הבחירות. לא יעזור דבר – כמו ראשי ערים בכמה מקומות. תהיה הפקרות גדולה.

לכן אני חושב, שבמצב הפוליטי הקיים היום, אם הכנסת רוצה לשמור על עצמה כמעוז הדמוקרטיה וכמייצגת את העם, חייבים לדון על שתי התופעות האלה, לראות איך בולמים את הסכנות הטמונות בהן, ואז הכנסת הבאה לא תהיה גרועה מהכנסת הזאת.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת משה קצב. אחריו – חבר הכנסת רפאל אלול.

משה קצב (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ביום חגה של הכנסת עלינו לדון על מעמדה של הכנסת. מאז קום המדינה, בגלל המבנה השלטוני והחוקתי של מדינת ישראל, למעשה הרשות המבצעת היא שמנהלת את הרשות המחוקקת. כפי שגם היושבת-ראש הדגישה בעניין הזה, עקרון הפרדת הרשויות פגום, והממשלה שולטת שלטון כמעט מוחלט בכנסת.

המבנה הקואליציוני של הכנסת נועד להבטיח רוב לממשלה בבית-הנבחרים, אך זה מונע מהכנסת לגבש ולהציג עמדות עצמאיות גם בנושאים תחיקתיים. זאת ועוד, נמצא שהכנסת נזקקת לעתים לסיוע של הרשות השופטת כדי לקיים אורח פעילות פרלמנטרי תקין. הממשלה שולטת בכנסת כדי להבטיח לעצמה אפשרות לפעילות שוטפת ללא הגבלות, וכך נוצרת בעצם מעורבות והתערבות הדדית חמורה ביותר של הרשות השופטת ושל הרשות המבצעת ברשות המחוקקת.

אנחנו דנים לאחרונה רבות על שיטת הבחירות הרצויה במדינת ישראל. בלי שום ספק, בעשור החמישי לקיומה של המדינה יש מקום לבחון מחדש את שיטות הבחירות. אבל צריך להיות זהירים, מדינה שעדיין נאבקת על קיומה ונמצאת במצב מלחמה, אסור שתבחר בשיטה שלא תביא בחשבון את הסכנות הקיומיות הנשקפות לנו, וכל זאת כמובן בלי לפגוע כהוא זה בעקרון הדמוקרטיה.

שיטות הבחירות המדוברות נותנות עדיפות לבחירת מועמדים שההיכרות של הציבור עמם היא היכרות שטחית, פחות מעמיקה. אם עד כה נבחרו לכנסת אנשים שקבוצת הבוחרים שבחרה בהם הכירה את דעותיהם, את תכונותיהם, את עמדותיהם, את תפיסותיהם, אנו עלולים לבחור מועמדים אשר הציבור פחות מכיר את עמדותיהם ואת תכונותיהם, ועלולים לעמוד בפני מצב שבכנסת הבאה או לאחר מכן, לאחר שנת 2000, יכהנו בכנסת חברים שאף שלכאורה נדמה שבגלל שיטת הבחירות מתהדק הקשר אתם, הציבור יתנתק מהם, כיוון שהם יחשפו עמדות שלהם שלא היו ידועות קודם לכן.

גם עקרון השוויון, גברתי היושבת-ראש, עלול להיפגע עקב אימוץ שיטות בחירות חדשות. עלול להיות מצב שבו תינתן עדיפות לבעלי ממון ולבעלי אמצעים כספיים. ואז לא לכנסת, לבית-הנבחרים של מדינת ישראל, אזי לא, אם משנת 2000 ואילך ייבחרו לבית-הנבחרים אך ורק אנשים שנמנים עם השכבות האליטיסטיות המבוססות כלכלית, ולשכבות החלשות לא יהיה נציג כאן בבית-הנבחרים. זו כבר לא תהיה אותה כנסת, זה כבר לא יהיה שוויון, זו כבר לא תהיה דמוקרטיה תקינה.

אני גם חושש שייבחרו מועמדים ששימו דגש בצורה, במסגרת, ולא בתוכן. וודאי שגם כאן עלול האזרח ששולח 120 איש, כדי להגן עליו, לייצג אותו, לפעול למענו – בסופו של דבר האזרח עלול להיפגע.

גברתי היושבת-ראש, אלמנט נוסף נוגע לדימוי העצמי של הכנסת. הביקורת הקשה שיש לציבור על הכנסת, ואשר בדרך כלל היא גם מוצדקת, הבליסטראות שמטיל הציבור בבית-הנבחרים, מקשות מאוד על הכנסת ועל תפקודה, מקשות על חברי הכנסת לעמוד מול הממסד השלטוני. אנחנו, חברי הכנסת, מזוהים זהות מוחלטת עם הממסד השלטוני. הציבור לא עושה הבחנה בין הממשלה, שמרכזת בידיה עוצמה גדולה מאוד, עם כל מערכות הכספים, הצבא, המשטרה, מערכות החינוך, ובין הכנסת הניצבת מולה, אשר צריכה להגן על האזרח מפני שרירות לב של השלטון, מפני עוצמת השלטון. אין הבחנה מוחלטת בין הממסד השלטוני, עם העוצמה האדירה שלו, ובין הכנסת וחברי הכנסת כנציגי הציבור. להיפך, לציבור נדמה שהוא נמצא בצד אחד של המתרס, והכנסת והממשלה – בצד השני של המתרס. בכך בוודאי אנחנו חוטאים, ולציבור יש פחות ופחות אמון בנו כנציגי העם.

אני גם חושש ואף חרד מפני העובדה שהכנסת מקבלת חוקים ללא שיקול דעת מספיק. חוקים שקובעים את כל מסגרות חיינו, חייהם של אזרחי ישראל, מתקבלים לעתים בנוכחות של חברי כנסת בודדים במליאת הכנסת, שלושה, ארבעה, עשרה חברי כנסת. ולכן בוודאי האזרח שואל את עצמו, האם הכנסת נתנה מספיק את דעתה, בכובד ראש, האם הפעילה מספיק שיקול דעת, בתבונה, כדי לקבל חוק שכופה על האזרח התנהגות כזו או אחרת.

אני משוכנע, גברתי היושבת-ראש, שגם חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה אינו עונה על כל הציפיות שהציבור, ואולי חלק ניכר מחברי הכנסת, תולים בו. לאחר שיחות שקיימתי עם הרבה חברי כנסת במזנון הכנסת, שיחות אישיות, אין לי שום ספק שמרבית חברי הכנסת מתנגדים לחוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה. אבל הרצון שלא להביט על התוכן אלא על הצורה, על החיצוניות, למצוא

חן בעיני אמצעי התקשורת, לעשות גימיקים כדי למצוא חן בעיני הציבור, זה מה שהוביל בסופו של דבר לחוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה.

שתי המטרות המרכזיות שעליהן מדברים, שכביכול יש להן יתרון בחוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה, נוגעות בטעות לרושם כאילו החוק יביא להגברת היציבות הפרלמנטרית ולהקטנת כושר המיקוח של המפלגות הקטנות, או מה שקרוי כושר הסחיטה של המפלגות הקטנות. לא, גברתי היושבת-ראש, לא המטרה הראשונה ולא המטרה השנייה יושגו. להיפך, עקב חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה, כוחן של המפלגות הקטנות יעלה, וכוחן של שתי המפלגות הגדולות, ששמרו על איזון מייצב במערכת השלטונית והפוליטית, ירד. כיוון שלאזרח יש עכשיו האפשרות להצביע בשני פתקי הצבעה, האחד למועמד לראשות הממשלה והשני למפלגה לכנסת, האזרח יאמר בפשטות: אני אצביע לראשות הממשלה עבור אחת משתי המפלגות הגדולות; ולכנסת, כדי לשמור על האיזון, אצביע עבור אחת המפלגות הקטנות, או מן השמאל או מן המחנה הלאומי, וכך בעצם כוחן של המפלגות הקטנות יעלה, כוחן של שתי המפלגות הגדולות ירד, וזה מרשם בדוק לחוסר יציבות פרלמנטרית ולמשברים קואליציוניים.

גם כושר המיקוח של המפלגות הקטנות יגבר. עכשיו ננהל פעמיים משא-ומתן עם המפלגות הקטנות: פעם אחת, לפני הבחירה הישירה של ראש הממשלה – המפלגות הקטנות לא יציבו מועמד לראשות הממשלה, וכל אחת משתי המפלגות הגדולות תבקש מהמפלגות הקטנות לתמוך במועמד שלה; יתנהל משא-ומתן, והמפלגות הקטנות יקבלו טובות הנאה, את מה שקוראים אתן. ולאחר הבחירות, לאחר שהמועמד לראשות הממשלה ייבחר לראשות הממשלה, יבוא הסיבוב השני של המשא-ומתן, כי צריך גם להבטיח יציבות קואליציונית, צריך גם קואליציה של 61. אז יבוא הסיבוב השני, ויהיה צורך לשלם פעם שנייה, ובהיקף גדול יותר, למפלגות הקטנות. כך שלא תהיה יציבות פרלמנטרית, וכושר הסחיטה של המפלגות הקטנות, בגלל חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה, יגדל. אני מקווה שעוד בכנסת הנוכחית יחול שינוי מהותי גם בעניין הזה.

גברתי היושבת-ראש, בהחלט יש צורך בשינוי מבנה השלטון במדינת ישראל. אבל לא צריך לעשות זאת בפזיזות. צריך לעשות זאת בשיקול דעת. הרי לא נשנה בחוק את מבנה השלטון אחת לעשר שנים. חלפו כמעט 50 שנה מאז נקבע מבנה השלטון, ב-1948, תחלופה עוד 50 שנה עד שנשנה שוב את מבנה השלטון. ומוטב שנעשה זאת בשיקול דעת, בצורה נבונה ואחראית. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת רפאל אלול, אחריו – חבר הכנסת אברהם רביץ, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יוסף ונונו. אפשרתי לחבר הכנסת משה קצב קצת יותר זמן, בתור יושב-ראש המפלגה הגדולה באופוזיציה. אני מבקשת מהאחרים להשתדל לעמוד במסגרת של חמש דקות.

רפאל אלול (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, קשה לי מאוד לבוא לכאן ולדבר על הדברים שחשבת לי לדבר עליהם קודם, אחרי דבריו של ידידי חבר הכנסת משה קצב, הידוע בסבלנותו. הוא אומר מלים קשות, אבל בעדינות. אני מבין את הביקורת שיש לך על השיטה. אני חושב שהיה טוב אם היינו מסוגלים כולנו, כל חברי הכנסת ללא יוצא מן הכלל, להתאחד ולמצוא דרך נאותה גם לגבי שיטת

הבחירות, גם לגבי הרכבת קואליציה, גם לגבי הפריימריס. שנינו יודעים כמה קשה, גם לכם וגם לנו. בליכוד יש ויכוח לא קטן איזו שיטת פריימריס טובה לכם. במפלגת העבודה כולנו עוד מלקקים את הפצעים של השיטה הקודמת.

ואני אומר לחבר הכנסת נתניהו, שאיננו כאן כרגע, אינני מאמין שהייתי יכול להיות היום חבר הכנסת, אף שהייתי ראש מועצה מקומית צעיר מאוד, בלי שיטת הפריימריס. אני לא הייתי יכול להגיע לוועדה מסדרת של חמישה-שישה אנשים ולהיבחר. נבחרתי רק בזכות מה שעשיתי ביישוב שלי ובזכות היותי מוכר באזור.

לכן, לפני שאנחנו יורדים משיטה אחת ועוברים לשיטה אחרת, אני חושב שעם כל המגרעות של הפריימריס, זו עדיין השיטה הטובה ביותר שמבטאת את מקסימום הלכי הרוח של הציבור.

ברשותכם, בהזדמנות זו של יום ההולדת שלנו אני רוצה קודם כול לברך את עובדי הבית, את אלה שעושים את העבודה. אנחנו מייצרים לא מעט עבודה כאן, ומגיעה להם, לכל השומרים, הסדרנים, המדפיסות, מלת תודה.

היום היה בוועדת הכנסת דיון מאוד מעניין. אומנם דיברנו על שכר העוזרים הפרלמנטריים, אני עמדתי בראש ועדה שעסקה בעניין זה, אבל תוך כדי הדיון על תוספת שכר לעוזרים הפרלמנטריים נגענו למעשה בשיטות העבודה של הכנסת ובשאלה אם חבר כנסת מסוגל לעשות את עבודתו נאמנה עם הצוות העומד לרשותו.

לא אלאה אתכם בפרטים. יש לי כמה הצעות חוק שאני מאוד מעוניין שייבדקו על-ידי כלכלנים ועורכי-דין. ואומרים לי שאין אפשרות לעשות את הבדיקה הזאת בכנסת. אני רוצה להביא הצעת חוק מסודרת, עם עלות, ואומרים לי שלעניין הזה צריך חודשיים עבודה של עורך-דין, ועוד מתמחה, ועוד איזה עוזר.

המשימה של הבית הזה היא לחוקק חוקים. אני אומר שאולי דווקא היום, כשיש לנו יום הולדת, ואני אומר את זה דווקא לחבר הכנסת משה קצב, היינו צריכים לעשות פעולה משותפת, כמה חברים, כדי לראות איך ניתן לעזור לחברי הכנסת בעבודת הבית. אינני מדבר על עשרים עוזרים, אבל יש צורך בסיוע כדי לחוקק וכדי לעשות את עבודת הביקורת.

אני יושב בוועדת הכספים. אני אומר לכם שבועדת הכספים עוברים מיליארדים של שקלים. ולמרות הדיונים בוועדה, אני לא משוכנע שכל היושבים בה מודעים בדיוק למה שהם מאשרים. אינני משוכנע שאני יודע בדיוק מה כתוב בספר התקציב. והתעסקתי בתקציבים, עבדתי בזה. אני אומר לכם, שאין לנו אפשרות לדעת הכול בלי עוזרים שיסייעו לנו בעבודה הזאת.

ברשותכם, דווקא היום, בגלל יום ההולדת שלנו, הייתי מייחד מלת תודה לעשרות רבות של חברי הכנסת מכל חלקי הבית, על האכפתיות שהם מגלים, רוב חברי הכנסת, בנושאים החברתיים. אפשר לראות את זה בחקיקה, ועם כל הביקורת על הממשלה, אף שאני חבר הקואליציה הזאת, אני חושב שהממשלה הזאת עשתה לא מעט בנושאים החברתיים; לא מספיק, לדעתי. אנחנו נמשיך להיאבק, אבל בקרב הבית הזה, קואליציה ואופוזיציה, יש קבוצה לא מבוטלת, ואולי זה דווקא בזכות

הפריימריס, של אנשים שהנושאים החברתיים קרובים ללבם והם עושים למענם. לכן, כיושב-ראש הלובי החברתי, שנפגש עם חברי כל הסיעות ועושה לא מעט סיורים עם לא מעט אנשים, אני אומר לכם, שבסיכומי דבר, מה שמעניין את האזרח הקטן אלה הבעיות האישיות הקטנות שלו – הבעיה שלו במכולת, הבעיה שלו בקופת-חולים, הבעיה שלו בבית-הספר. ככל שנתעניין, נבדוק את העניינים לעומק ונחוקק חוקים, כן ייטב לאזרח. ואני אומר לכם: בשביל זה הם שלחו אותנו.

לכל העושים במלאכה בנושאים האלה – יישר כוח, ובואו נרבה בחוקים, אף שהממשלה תתנגד. מתוך ה"לא" הגדול, נצליח במשהו לשכנע אותם. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף ונונו, ואחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, היום יום חגה של הכנסת, יום הולדתה, ט"ו בשבט. אנחנו מביאים את דבר הכנסת לבסיס צה"ל במהלך השבוע הזה, ולכן זו גם שעה של התרוממות רוח והסכמה כללית להביא את דבר הכנסת באופן ענייני וחיובי.

מובן שבצד ההכרה אצל רבים שהכנסת מייצגת את הציבור, את העם, קובעת את הלכות חיי ומשפיעה על חיי המדינה בתחומי החיים הרבים – בכלכלה, בחברה, בביטחון, בשלום, גם במבחנים של קרב ומלחמה – הרי אנחנו נשאלים בהופעותינו ועומדים מול העובדה, כי למרות הדברים הגדולים הנחתכים בכנסת ולמרות העיסוק בדברים שברומו של עולם, הכנסת מצטיירת כזירה של ריב ומדון, כזירה לא רצינית, כזירה של ויכוח. והתגובות המופנות אלינו על תרבות של שוק מכוונות גם למה שהיה בעבר הלא-רחוק, למעשי הלחץ והסחטנות שבהרכבת הממשלה. כל זה משפיע על הדימוי והתדמית של הכנסת ושל חברי הכנסת.

בזמנו עשו סקר תדמית לפי מקצועות, מהו המקצוע הפופולרי ביותר, וחברי הכנסת השתבצו במקום האחרון. גם כאשר חבר הכנסת משקיע מאמץ גדול, עבודה, רצינות, כדי לשרת את הציבור, כדי לקדם את ענייני המדינה, הרי הוא מצטייר כמי שבא לעבוד על הציבור וכאדם לא רציני. לכן, בנושא הזה, על הכנסת ועל חברי הכנסת לפעול לשיפור דימויה ותדמיתה ולהסביר את עבודת הכנסת ואת עבודת חברי הכנסת.

אין ספק, שדימויה של הכנסת ודימויים של חברי הכנסת, הרצינות שבה הציבור רואה את עבודתם, קובעים את החוסן של המשטר הדמוקרטי, שלא יחפשו, חלילה, אחרי אדם חזק שיכתיב ויקבע.

היום דנים רבות בפריימריס ובהשפעתם על עבודת הכנסת, במיוחד דנים בכך בחודשים האחרונים. אנחנו שומעים הרבה דברים לשלילה לגבי הפריימריס, והיום רוב המפלגות קבעו את הפריימריס כשיטה לבחירת הנציגים לכנסת, להידוק הקשר בין הבוחר לנבחר. היום כבר יש בחוק בחירה ישירה לראשות הממשלה, וכמובן הבעיה העומדת על הפרק היא קביעת האיזונים הנכונים בין צורכי

הפריימריס לבין עבודת החברים בכנסת, קביעת האיזונים בין עבודת הממשלה וראש הממשלה, אשר נבחר באופן ישיר, ובין מקומה ותפקידיה של הכנסת.

מעבר לזה יש בעיה לגבי מידת המעורבות של הממשלה והממשל בחיי האזרח, בחיי היום-יום. אנחנו מדברים היום על תהליך הפרטה, שנועד לצמצם ככל האפשר את התערבות הממשלה בחיי המשק, בחיי הכלכלה, וכמובן יש לצמצם במידה רבה מאוד את כל המערכת הביורוקרטית, על מנת להקטין ככל האפשר את המעורבות, במשמעות הלא-חיובית, של הממשלה ושל הממשל בחיי האזרח.

אני מקווה שדווקא היום, ביום ההולדת של הכנסת, כשאנחנו עושים מבחן וחשבון נפש, נוכל אכן להתמודד גם עם הנושאים האלה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין, אחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל, אם היא לא תהיה – חבר הכנסת חיים רמון, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת גדעון שגיא.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ע' מאור:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה ראשונה: מטעם הממשלה – הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 12), התשנ"ה-1995; מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה – הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 28), התשנ"ה-1995.

כן הונחה לקריאה שנייה וקריאה שלישית הצעת חוק הביקורת הפנימית (תיקון), התשנ"ה-1995, שהחזירה הוועדה לענייני ביקורת המדינה. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

הכנסת בעבודתה – לרגל יום כינון הכנסת

היו"ר ע' מאור:

בבקשה, חבר הכנסת חיים דיין.

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנמצאים, היום זה לא סתם יום שנקרא יום הולדת לכנסת, היום הוא אמצע הקדנציה של הכנסת השלוש-עשרה, וזה גם אולי מסמל את הבר-מצווה שאנחנו צריכים לעשות לכנסת הזאת.

גדעון שגיא (העבודה):

עוד לא עשו לה ברית.

חיים דיין (צומת):

עוד לא עשו לה ברית? אנחנו נעשה לה בר-מצווה, ולא סתם פתחתי בדיבור על בר-מצווה, כי אחד הדברים שאנחנו, חברי הכנסת, נצטרך להיות מחויבים לו הוא לראות כמה מצוות עשינו כלפי אותה אוכלוסייה חלשה, כלפי הבוחרים שלנו, ששלחו אותנו לבית הזה. אני עומד כאן ושומע את כל חברי הכנסת מדברים ואומרים: פריימריס, פריימריס, פריימריס. אני מבין את הדאגה האישית של כל חבר כנסת לעתידו, אני רק רוצה לשאול שאלה: למה הדאגה הזאת איננה מוסבת על אותו אדם שבחר בו? למה כל אחד צריך לחשוב – מה יהיה מקומי? מה יהיה מעמדי? אולי תחשבו מה יהיה מעמדו של האיש הקטן, מה יהיה מעמדו של החלש, מה יהיה מעמדו של חסרי הבית?

יש כאן איזו תופעה מדאיגה, חברי הכנסת – – –

דוד לוי (הליכוד):

יש תשובה קלסית של ימינו אלה. בעניינים אלה יגידו לך: פופוליסט. וכאן חומת האטימות הציונית, עם כל הכבוד לך.

חיים דיין (צומת):

זה לא חדש לנו, חבר הכנסת דוד לוי.

אני חייב לומר דבר אחד: יש תופעה מדאיגה בבית הזה, אף שאנחנו חוגגים, חוגגים וחוגגים. תמיד צריך לבוא ולציין, ששליש מחברי הבית הזה נבחרו כחברי כנסת חדשים ובאו עם כוחות מחודשים על מנת לעשות וליזום. נכון, יש חברי כנסת שבשנה הראשונה, כמוני, ישבו ולמדו את העבודה הפרלמנטרית – איך הוועדה עובדת, איך המליאה עובדת, מה זאת סיעה, איך עוברים חוקים. אבל כשאני אומר "תופעה מדאיגה", למה אני מתכוון? יכול לשבת חבר כנסת ולעשות מחקרים ופגישות וליזום הצעות חוק ולשבת בלשכה שעות על גבי שעות, ועד שהוא מצליח ליזום איזו הצעת חוק ולהביא אותה לשולחן הכנסת, מה קורה? יש חברי כנסת שמקבלים את הדף הכחול הזה, רואים בדיוק מה הצעת החוק שהחבר שלהם הגיש, מוחקים רק את השם ומגישים אותה הצעת חוק. כחבר סיעה קטנה מגיע לי פעם בחודש וחצי להעלות הצעת חוק. פתאום מגיע חבר כנסת ממפלגה גדולה, לוקח את הצעת החוק וזוכה בתהילה אף שהחוק הזה הועתק.

האשם מחאמיד (חד"ש):

זה קרה לך? זה קרה?

חיים דיין (צומת):

כן. אני רוצה להגיד לך, שהנחתי הצעת חוק, שלפיה חבר כנסת לא יוכל להעתיק חוק קיים. אפילו הפניתי מכתב ליושב-ראש הכנסת, לאחר שבשבוע שעבר הנחתי על שולחן הכנסת את הצעת חוק הבטחת הכנסה לנשות אסירים, שילדיהם לא צריכים להיות בעונש. מה קורה? – הממשלה באה ביום שלישי, כשיש סמכות להעביר תקנות בוועדת העבודה והרווחה, הכניסה את התקנות ב-08:30; חטפו את החוק הזה, וביום רביעי אני מוצא על שולחן הממשלה התנגדות להצעת חוק שלי, כאשר ועדת שרים לענייני חקיקה נתנה לי אישור שהצעה זו מקובלת והיא מבקשת לדחות זאת בשבוע.

אם אנחנו מדברים על אוכלוסייה חלשה – אני רוצה למנות כמה חוקים שהונחו על שולחן הכנסת, ויש רבים שנלחמים. למשל, חוק הארנונה, חוק המשפחות החד-הוריות, המלחמה בסמים, ביטול כפל הקנס הקיים על כל הקנסות שיש, החל מתעבורה ועד דחיית תשלום, המלחמה בקו העוני, תאונות הדרכים, פטור משירות ביטחון, חוק החירשים, האילמים והעיוורים, חוק הנכים, חוק חסרי הדיוק, נפגעי המשכנתאות, הערבים והחייבים. אין אחד במדינה הזאת, אדם אחד, שלא נכלל במסגרת הדברים שבאתי והצגתי בפניהם.

הכנסת הזאת חוקקה 2,830 חוקים. נכון, לכאורה זה נשמע הרבה.

רחבעם זאבי (מולדת):

היא לא חוקקה, היא הגישה הצעות חוק.

היו"ר ע' מאור:

היא הגישה.

חיים דיין (צומת):

סליחה, היא הגישה, הניחו על שולחן הכנסת. זה נשמע המון. השאלה היא כמה חוקים מועתקים כאן בין חברי הבית, מאחד לאחר. צר לי וכואב לי לפעמים להגיד את הדברים. אבל זו האמת. כל חבר כנסת שילך למחשב ויבדוק את הדברים האלה.

יש הישגים לממשלה, אבל יש לה גם כישלונות. אי-אפשר לבוא ולהציג רק את ההישגים. צריך גם לבוא ולהציג את הכישלונות. אם יש דבר אחד, חברי הכנסת, שהיה צריך לעשותו בכנסת הזאת, הרי זה להגיש חברי כנסת לבחירות ללא מפלגות. כל אדם באופן אישי ייגש לבחירה, ואם הוא חושב שהוא ראוי לאמון העם, העם ייתן לו את האמון ישירות. אז, בבית הזה, לא תילחמנה ביניהן מפלגות. צריך להפריד בין הגוף המבצע לגוף המחוקק; הגוף המחוקק יהיה נבחר, ויהיה הגוף המבצע. אם הממשלה היא זו שצריכה לבצע את הדברים, היא לא צריכה כל הזמן להיעדר פה מהמליאה ואילו אנחנו נצטרך לדבר אל קירות אטומים. אלה דברים שצריכים לתת עליהם את הדעת.

גברתי, לסיום אתייחס לנושא ההתפלגויות במפלגות. אם יש דבר שאני יכול להגדיר אותו כדבר המגעיל ביותר שיכול להיות בפרלמנטריזם, הרי זה כאשר חבר כנסת גונב מנדט לא מהמפלגה, אלא מאותו ציבור ששלח אותו לכנסת כדי לייצג אותו. אחרי שהוא נמצא פה, אין שום חוק שיכול להגביל אותו לעבור ממפלגה למפלגה ולקבל טובות הנאה. אלה דברים שאנחנו צריכים לתת עליהם את הדעת.

הדבר האחרון הוא ניקיון כפיים. אנחנו נעמוד פה בכנסת הארבע-עשרה ונישבע אמונים למדינת ישראל. כשבן-אדם נשבע אמונים הוא צריך להיות נקי. אם הוא לא נקי – הוא לא יכול להישבע אמונים לאף אחד במדינה הזאת, כי האמינות שלו והאמינות של כולנו נפגעת בגלל אותם חריגים, חברי הכנסת, שעושים את מה שהם עושים בשביל קבלת טובות הנאה ולא יותר. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת גדעון שגיא. אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת משה גפני.

גדעון שגיא (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד, ובאמת יש מידה גדולה של כבוד, לשאת דברים ביום ההולדת של הכנסת, יום שהוא סמל חשוב, אבל הוא עדיין לא בבחינת חגיגה. חגיגה תהיה כאשר כל אזרח יחוש שזו החגיגה שלו. יש לי חשש כבד שאנחנו עדיין רחוקים מאותו יום. יש ערך גדול לבית הזה. הוא סמל העצמאות והקוממיות שלנו, סמל המשטר הדמוקרטי והחופש. הבית הוא סמל חשוב, והבית הוא מוקד ההחלטות שקובעות את אופי החיים ואת אופי המשטר. עם זאת, יש לי תחושה שאנחנו עדיין רחוקים מלבבות האזרחים.

כאשר הכנסת תהיה בעיני הציבור הבית שחש את הדופק שלו, הבית שכל מעייניו מכוונים אל האזרח, אין לי ספק שהכנסת תתפוס את מקומה הראוי. אנחנו עוסקים בהרבה מאוד דברים גדולים, דברים שאינם מבוטלים, דברים חיוניים מאוד לאזרח. אבל נדמה לי, שהביורוקרטיה בכל מערכות השלטון עדיין משתוללת, ושהנתק בין האזרח לבין השלטון, שצריך לספק את צרכיו, עדיין גדול. לכן, אם כל אחד מחברי הכנסת היה מקבל על עצמו את התפקיד של מי שפותח צוואר בקבוק, של מי שמחלץ את הפקק, של מי שמתיר את ה"פלונטר", של מי שמסייע בכל לב לאזרח – אני משער שהבית הזה יהיה בעיני האזרחים לא רק סמל, אלא מוקד של חיים, של החלטות שבאות לשרת אותו.

אני מקווה שכולנו נזכה בקרוב לברך את הכנסת ונזכה גם לתהודה המתאימה מהאזרח.

בנימין טמקין (מרצ):

היזון חוזר.

גדעון שגיא (העבודה):

היזון חוזר. פשוט לא יבינו אותי, ולכן השתמשתי בביטוי הזה. אני מקווה שבקרוב יגיע היום שהאזרח יחוש שאנחנו אותו, שאנחנו ערים למצוקותיו, שאנחנו באים לשרת אותו; האזרח של היום, האזרח המובטל, האזרח בעיר הפיתוח, האזרח שחש שיש פער גדול בין ההזדמנויות שיש לו לבין הזדמנויות של אחרים, האזרח שזקוק לסיוע, האם החד-הורית, העולה החדש, כל האזרחים שרואים כאן את ביתם ורוצים לחוש שאנחנו מושיטים להם יד. ברגע שנדע לעשות זאת, ישלים הבית את ייעודו, ולא יישאר רק סמל בעיני הנבחרים והאזרחים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת בני טמקין. אחריו – חבר הכנסת משה גפני.

בנימין טמקין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ביום זה שבו אנו חוגגים את יום ההולדת של הכנסת, כדאי להזכיר לעצמנו את העובדה, שיש למדינת ישראל סיבה טובה לחגוג ביחד אתנו את היום הזה. יותר מדי פעמים אנשים לוקחים כמובן מאליו את קיומו של מוסד דמוקרטי, שבו באות לידי ביטוי הדעות השונות של האזרחים, שאנחנו משקפים אותן כאן, בכל אחד מן הנושאים המרכזיים של חיינו.

אנחנו מתייחסים כמובן מאליו לאחד ההישגים הגדולים ביותר של מדינת ישראל – קיומה של דמוקרטיה במדינה צעירה. מעט מאוד מדינות הצליחו לבנות בזמן קצר כזה דמוקרטיה חיה, המשתקפת בעבודתה של הכנסת הזאת.

אנחנו צריכים להזכיר לעצמנו ביום זה שבו אנחנו חוגגים את יום כינון הכנסת, שבעצם אנחנו חוגגים את הדמוקרטיה. יותר מדי פעמים אני שומע מצד חברי כנסת, מצד אנשים בציבור, התייחסויות כאלה שמזלזלות ביכולתה של הכנסת להחליט באופן דמוקרטי, כאילו יש להם מוסד אחר או אחראי אחר לדמוקרטיה, וצריך להזכיר להם.

המוסד הזה הוא השתקפות של הרצון הקולקטיבי של העם, ואין רצון אחר. זה הרצון של העם, על הרכבו, ומי שמדבר לפעמים בשם איזה עם ערטילאי שהוא מייצג אותו, או היא מייצגת אותו, שוכח את העובדה שהכנסת היא במהותה הייצוג של הדמוקרטיה עצמה והמוסד היחיד שצריך ויכול להכריע בעניינים דמוקרטיים של אזרחי מדינת ישראל. אנחנו צריכים לשמור על הכנסת הזו, על דמותה ועל יכולתה וסמכותה לקבל הכרעות גם בנושאים הקשים ביותר שעומדים על הפרק, כי עם כל הבעיות שיש למוסד הזה ולשיטה שבאמצעותה הוא עובד, אין שיטה יותר טובה, אין שיטה אחרת, השיטה היא השיטה הדמוקרטית.

צריך גם להזכיר, שביסוד קיומם של זרמים שונים בכנסת ויכולתם לבטא את עצמם, יש ערך עליון, שהוא הערך שהביאה הדמוקרטיה – שוויון האדם באשר הוא אדם והיכולת של האדם לקבוע לעצמו את גורלו על-ידי בחירת נציגיו. עוד לא המציאו שיטה יותר טובה. אבל ביסוד השיטה מונחת האמונה, שאין דמוקרטיה רק שלטון הרוב, אין דמוקרטיה רק קביעה של רוב כזה או אחר בשלב כזה או אחר של ההיסטוריה של עם, אלא דמוקרטיה מתבססת גם על זכות המיעוט לחיות אחרת, לחשוב אחרת, להתנהג אחרת. ואותם חלקים של העם בכל מדינה ומדינה – ואנחנו כיהודים שחיינו בגולה, וחלק מאתנו חיים בגולה שנים רבות, ונהנים, לפעמים, מן החופש לבטא את עצמם ולבטא את תרבותם ואת דתם בגלל החופש הדמוקרטי הקיים במדינות מסוימות – אנחנו צריכים לכבד אותו חופש גם אצלנו. מי ששולל את חופש המיעוט לחיות אחרת, לחשוב אחרת, להתנהג אחרת, להתחתן אחרת, לנסוע אחרת, מונע, שולל אותה זכות שבשמה ובאמצעותה אנחנו יכולים ליהנות מחופש גם במקומות אחרים, לרבות החופש הדתי.

היסוד הזה הוא היסוד המאפשר לנו להיות לא רק מחוקקים, אלא גם מועצה מכוננת. רק מי שיוצא מהנחת יסוד שהמחשבה של אדם אחד מבחינת ערכה מול השלטון היא כמו המחשבה של כל אדם אחר, ושאין זכות לכפות לא מחשבות ולא התנהגויות על אנשים – רק מי שמקבל את היסוד הזה יכול להשתתף באופן מלא ומודע במעשה המכונן.

ומכיוון שכך, אנחנו צריכים לחזור ולהדגיש, הכנסת משקפת דמוקרטיה, אבל היא יכולה לעשות זאת רק אם היא מעודדת דמוקרטיה במובן היסודי ביותר של המלה. אנחנו נוכל לעשות את זה ולמלא את המשימה הזאת אם יש לנו סמכות מוסרית אל מול העם, אם אנחנו מייצגים אותו נאמנה, באופן הגון ורציני, ומכבדים את היכולת של האחר, של השונה, לעשות בדיוק אותו דבר.

ביום חגיגת הכנסת צריך לחגוג קודם כול את היכולת של כולנו לקיים את המסגרת הדמוקרטית הזאת. קיומה של המסגרת הדמוקרטית תלוי קודם כול בקבלת כללי המשחק האלה על-ידי כל מרכיבי הכנסת למען הדמוקרטיה בישראל. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת משה גפני, ואחריו – אבקש מחבר הכנסת עובדיה עלי להחליף אותי, כי הגיע תורי לדבר.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הכנסת נמצאת על פרשת דרכים. הכנסת היום נמצאת במצב שיש ויכוח מי מייצג את דעת הקהל, את דעת העם, את עמדת הציבור, או מה שמכונה בעגה המשפטית – מיהו הריבון. האם הריבון הוא הכנסת או שמא הריבון הוא בית-המשפט.

עובדיה עלי (הליכוד):

השאלה היא תמיד אם הריבון הוא העם. הריבון הוא העם.

משה גפני (יהדות התורה):

אני רוצה להקדים ולומר מי מייצג את עמדתו של העם. האם מי שמייצגים את עמדתו של העם הם נבחרי בבית-המחוקקים, או מי שמייצגים אותו הם שופטי בית-המשפט, ובעיקר שופטי בית-המשפט העליון.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אין ויכוח שמדינת ישראל צריכה להיות מדינה נאורה. אין ויכוח שהיא צריכה להיות מדינה ששומרת על החוקים, אין ויכוח שהיא צריכה להיות מדינה שחרדה ומגינה על זכויות המיעוט, ובעיקר על זכויות האזרח, על זכויות הפרט. הוויכוח הוא מה היא נאורות, מה הם החוקים, מה הן זכויות אזרח. האם צריך להגן על זכותו של אזרח לצרוך סמים?

אלי גולדשמידט (העבודה):

האם שמעת – – – ?

משה גפני (יהדות התורה):

אני עוד לא שמעתי. אני מביא את זה לאבסורד, כדי להסביר את מה שאני הולך – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

מישהו מגן על זכותו של אזרח לצרוך סמים?

משה גפני (יהדות התורה):

האם זה לא נקרא זכויות אזרח? יכול להיות שיקום מי מבין חברי הכנסת ויאמר, שזכותו של הפרט לעשות ככל העולה על רוחו, כפי שיש פה חברת כנסת – אם כי אנחנו מקיימים היום דיון על הכנסת ולא על חברי הכנסת – שלוקחת את הדבר האנטי-מוסרי ביותר, האנטי-אנושי ביותר והופכת אותו לדגל של זכויות אזרח. אני בכוונה מחדד את הטיעון ואומר, שמי יודע אם לא יקום כאן מי מחברי הכנסת, אולי בקדנציה הבאה, וכדי לזכות בפריימריס – ומבחינתו זה לא משנה, גם צרכני סמים הם אנשים שיש להם זכות לבחור בפריימריס – יכול להיות שהוא יגן על זכותם של צרכני סמים להמשיך לצרוך אותם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה אתה משווה הומוסקסואלים עם צריכת סמים? למה אתה עושה את זה?

משה גפני (יהדות התורה):

מכיוון שמבחינתי זה אותו דבר, אולי גרוע יותר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו השקפת עולמך.

משה גפני (יהדות התורה):

נכון, ואת זה אני – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשמידט, הוא מבטא את השקפתו ואת דעתו.

משה גפני (יהדות התורה):

אמת, אמת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא משווה עבירה פלילית עם דבר שלדעתו הוא לא מוסרי.

משה גפני (יהדות התורה):

אנחנו קובעים מהי עבירה פלילית. אנחנו יכולים לקבוע שזאת עבירה פלילית וזאת איננה עבירה פלילית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשמידט, דעתך שונה, אבל דעתו לגיטימית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הומוסקסואליות איננה עבירה פלילית.

משה גפני (יהדות התורה):

אמרתי, זאת עבירה פלילית ועוד איך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

איפה זה כתוב?

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל זה בהתאם להשקפתו. הוא מביע את השקפתו.

משה גפני (יהדות התורה):

מחר יכולה הכנסת לחוקק חוק שצריכת סמים איננה עבירה פלילית. היא יכולה לחוקק הכול.

ברשותך, היושב-ראש, אני רוצה לדבר על העיקרון. אנחנו הדמוקרטיה הצעירה כמעט בעולם מבחינת המדינה, וכעם אנחנו הוותיקים ביותר בעולם. אנחנו מנסים כל הזמן, כאשר אנחנו דנים על הכנסת, על חוקיה, על חוקה ועל דברים מהסוג הזה, על דמוקרטיה ועל נאורות, אנחנו לוקחים מתרבות המערב. אנחנו לוקחים את ארצות-הברית כדוגמה, מה נעשה בסנאט, מה נעשה בבית-המחוקקים. אנחנו לוקחים מדינות מערביות באירופה כדוגמה לזכויות אזרח, לנאורות, לשוויונות. ואני רוצה לשאול אתכם, רבותי חברי הכנסת, האם יש מדינה כמו מדינת ישראל, שנלחמת על קיומה עד היום הזה ואנחנו עדיין לא רואים את הסוף? האם גם ארצות-הברית נלחמת על קיומה? האם לדבר על זכויות אזרח של אזרחים בארצות-הברית זה אותו דבר כמו לדבר על זה כאן, ואתם יודעים שביטחון פוגע בזכויות אזרח? האם אנחנו יכולים להשוות אותנו לארצות-הברית? האם אנחנו יכולים להשוות את עצמנו לשווייץ?

עברו חמש דקות? לא יכול להיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

הזמן רץ, אבל היו לך קריאות ביניים. נחשב את זה לדקה.

משה גפני (יהדות התורה):

אבל ממש לא התחלתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

ובכן, פשרה – דקה וחצי.

עובדיה עלי (הליכוד):

היושב-ראש הוא סובלני. "לא יכול להיות" – זה לא ביטוי שאומרים ליושב-ראש.

משה גפני (יהדות התורה):

חלילה וחס, לא עולה על דעתי אפילו. חס וחלילה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, הוא פשוט דיבר מכל הלב, מתוך התלהבות, ולא הרגיש שהזמן עבר, אז הוא אמר בפליאה "עברו חמש דקות?"

משה גפני (יהדות התורה):

נכון מאוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

דקה וחצי.

משה גפני (יהדות התורה):

האם יש מדינה שאחד מחוקיה הבסיסיים הוא חוק השבות, שהוא בעצם חוק גזעני? הוא קורא לכל יהודי העולם לעלות לישראל. יש עוד מדינה שיש לה חוק גזעני כזה? עולה על דעתו של מישהו לומר, שמדינת ישראל איננה מדינתו של העם היהודי, כשקוראים לכל היהודים בעולם לעלות לישראל? האם אפשר להשוות אותנו, כמדינה קולטת עלייה, למדינה אחרת? האם אפשר לומר שהשוויונות אצלנו היא כמו בכל מדינה אחרת?

רבותי חברי הכנסת, התקבלו פה שני חוקי-יסוד – חוק-יסוד: חופש העיסוק וחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, כאשר המגמה, המדיניות היא שמדינת ישראל היא מדינה יהודית ודמוקרטית. כנבחרי העם אנחנו יודעים שאיננו יכולים לפגוע במדינת ישראל כמדינה יהודית. אבל כאשר איננו עושים את עבודתנו נאמנה ואנחנו משאירים את החוקים האלה מעורפלים ומשאירים אותם לפרשנות של שופטי בית-המשפט העליון, ההחלטה שלהם – ואני לא רוצה לפגוע בכבודם עכשיו – הפרשנות שלהם היא הפרשנות כפי שהם מפרשים מבחינה משפטית, לא מבחינת ההאזנה לרחשי לב הציבור. הם מפרשים את זה כמו שמפרשים את השוויונות בארצות-הברית, או כמו שמפרשים את זה במדינות אירופה. אנחנו לא יכולים להשתוות אליהם. תפקידנו כנבחרי ציבור שמייצגים את דעתו של העם לומר מה העם אומר. שופטי בית-המשפט העליון, עם כל הכבוד, אינם יכולים לבוא במקומנו ולומר מה דעתו של העם שאותו אנחנו מייצגים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה אומרת אשתו של יחיא אברהם, שהיא 40 שנה עגונה? זה העם אומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשמידט, שמעת שהיה צלצול והוא סיים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

40 שנה היא היתה עגונה ולא קיבלה גט.

משה גפני (יהדות התורה):

זה לא רלבנטי. זה לא קשור לעניין. אני מדבר על העיקרון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

משה גפני (יהדות התורה):

אתה רוצה לדון על זה? אני אומר לך איזה עוול עשו שופטי בית-המשפט במקרים אחרים. הרי לא זה הדיון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשמידט, אתה נתת לו תוספת של דקה וחצי. הוא גמר את התוספת, ואתה נותן לו שוב?

משה גפני (יהדות התורה):

אני מגן על הדיינים. הדיינים הם באותו מעמד כמו שופטי בית-המשפט העליון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יוסף עזרן (ש"ס):

אני מכיר ירושות של יתומים שנסחבות עשרות בשנים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה מצדיק את הסיפור של יחיא אברהם 40 שנה?

משה גפני (יהדות התורה):

מה זה שייך?

יוסף עזרן (ש"ס):

עובדיה עלי (הליכוד):

כופין עליו עד שיאמר רוצה אני.

היו"ר ד' שילנסקי:

כבוד הרב עזרן, אולי אחרי זה, בתום הישיבה, תערכו ביניכם דיון.

חצי דקה, תוספת שנתן לך חבר הכנסת גולדשמידט שוב.

משה גפני (יהדות התורה):

אני רוצה לסיים בחלק שחשבתי לדבר עליו יותר בהרחבה, אבל אין לי זמן – הנושא של שינוי שיטת הבחירות שאנחנו מדברים עליו, דיברנו עליו בקדנציה הקודמת ואנחנו מדברים עליו היום. היתה תופעה של כלנתריזם בקדנציה הקודמת. כדי למנוע את זה חוקקנו חוקים, והחוקים האלה לא עמדו במבחן המציאות, כיוון שמה שקרה זה, שבמקום שחברי כנסת יערכו ממחנה למחנה, ערקו סיעות שלמות, תוך בגידה בבוחרים שלהן. לא שינוי שיטת הבחירות יביא לשינוי המצב. רמתם של חברי הכנסת, מוסריותם, נאמנותם לבוחריהם, הן אלו שיקבעו את אמת המידה ואת הרמה של הכנסת.

אני רוצה לברך את כולנו, שאנחנו נזכה לכך שהחוקה שלנו תהיה החוקה הוותיקה שלא נס ליחה, כנתינתה בסיני, חוקה שהיא תורת ישראל. על זה נאמר "ואשיבה שופטיך כבראשונה", אנחנו לא נצטרך להיות מחוקקים. השופטים לא יהיו שופטי בית-המשפט העליון אלא הסנהדרין, וייבנה בית-המקדש. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הלוואי בימינו במהרה בקרוב. אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי. לימות המשיח הרי כולנו מחכים, נכון?

סאלח סלים (חד"ש):

נמשיך לחכות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אחריו אנחנו מתחלפים, וחברנו הטוב, עובדיה עלי, יעשה שירות חברי ויחליף אותי כדי שאוכל לדבר. אחרי ידבר חבר הכנסת אליעזר זנדברג. ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת האשם מחאמיד, שיושב ומחכה. בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית דבר אני מבקש להביע את הערכתי על המעשה האחרון שעשית, בכך שהלכת לבחון במו עיניך, בבחינת "טוב מראה עינים מהלך נפש", לראות כיצד אסירים חיים בבתי-המאסר, ללמוד מקרוב את תנאי השהות שלהם והפעילות שלהם. באמת, אין מלים בפי להודות לך ולהעריך את המעשים שלך למען האסירים האלה, כמו למען כלל עם ישראל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

עובדיה עלי (הליכוד):

רגישותך, אדוני היושב-ראש, לסבלם של החלשים בחברה, אלה ששדי המר להם מאוד, ידועה לכול. חוסנה של חברה, לדידך, נבחן בדאגה לחוליותיה החלשות. אני מכיר מקרוב את פעילותך הברוכה למען החלש, חסר הבית, חסר הפרוטה בכיסו, חסר פת הלחם בביתו, והתנהגותך זו מוסיפה לנו, חבריך, כבוד רב. כבוד להיות חבר שלך וידיד שלך. זה מוסיף כבוד לחברי התנועה ולחברי הבית כולו. אני חושב שאתה משמש מופת לרבים מאתנו, ודווקא בחרתי לבחור בך, מפני שאנחנו עוסקים היום בדמותה של הכנסת, בסגנון עבודתה של הכנסת, בחברי הבית, והתנהגות כזאת אכן יכולה לשמש מופת לרבים, ועל כך שאנא ברכות, הערכה, חיבה ותודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת עובדיה עלי, אני הסמקתי. קטונתי מכל המחמאות שאמרת.

יוסף עזרן (ש"ס):

חבר הכנסת עובדיה עלי קמצן מאוד במחמאות.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה מאוד נעים לי.

עובדיה עלי (הליכוד):

ידידי סגן יושב-ראש הכנסת, אתה יודע, אני נהגתי כמצוות חז"ל. חז"ל אומרים, שאומרים מקצת שבחו בפניו. מקצת. ואכן זה בבחינת מקצת שבחו.

יוסף עזרן (ש"ס):

ולא כל שבחו.

עובדיה עלי (הליכוד):

ואפילו לא חלק משבחו. מקצת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בכל אופן, אני מודה לך מכל הלב ומעריך את החברות הטובה. דווקא ביום ההולדת של הכנסת, שאומרים שחברי כנסת רוצים לטרנף זה את זה, ובמיוחד חברים מאותה סיעה, הראית דוגמה שזה לא כך, שיש חברות וידידות בין חברי כנסת מסיעות שונות ואפילו מאותה סיעה. כי מי מחברי הכנסת שאינם יודעים, חבר הכנסת המנוח, ד"ר בדר, אמר: בתנועה שלי יש לי חברים, בתנועות אחרות יש לי גם ידידים. היינו, בתנועה שלי, הוא אומר, יש לי חברים, חברי התנועה. אבל בתנועה השנייה יש לי גם ידידים. והנה חבר הכנסת עובדיה עלי הראה שבתנועה שלו יכולים להיות, וזו דוגמה לאחרים, גם חברים וגם ידידים. תודה רבה.

סאלח סלים (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, תוסיף לו שתי דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה לא יהיה על חשבון, כי תמיד יש דברים טובים שאומרים חברי כנסת, ברכות, ואותם אני לא מביא בחשבון הזמן. עכשיו אסובב את השעון אחורה ואתחיל למדוד את הזמן.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לברך את הכנסת, את נבחריה ואת כל עובדיה בברכת חג שמח.

אדוני היושב-ראש, את דברי אני מבקש לייחד למלה, לשפה ולסגנון, נשקו האישי של כל פרלמנטר. וכמו החיילים כך גם הפרלמנטרים, יש בהם ששומרים על נשקם בשבע עיניים ונוהגים בו באחריות, מנקים ומשמנים אותו ועושים בו שימוש מושכל ומבוקר, ומשום שהם נוהגים בו כראוי וכמתבקש הרי הוא עומד להם בעת צרה, שהרי החיים והמוות ביד הלשון.

ויש גם, אדוני היושב-ראש, פרלמנטרים שנוהגים מנהג של הפקרות בכלי זינם זה. אינם מהדרים בו ואינם מייחסים לו חשיבות יתירה, ומשום שנדמה להם שהוא אינו מתכלה לעולמים, פיהם פעור לרווחה תדיר, והם יורים מלותיהם בצרורות ולכל עבר. וכמו כל אוחזי נשק שנוהגים מנהג הפקרות בכלי זינם, יש ומגלים הם בעת צרה שתחמושתם כלתה וכליהם עקרים והמלים אינן עומדות להם אלא לרועץ.

מן המפורסמות הוא ערכה החשוב והגדול של המלה בעיני חז"ל. שכן העולם נברא במלה, ומי שזוכר את ספר בראשית, את פתיחת התורה בפרק א', העולם נברא במלה: ויאמר אלוקים יהי אור, ויהי אור; ויאמר אלוקים יקוו המים ויהי כן. וכן הלאה. ומשום כך הם נוהגים בה בחסכנות ובמשורה. ולוואי שהיינו לומדים מהם גם בעניין זה.

אך למרבה הצער ולדאבון הלב, בכנסת ישראל יש פיחות במעמדה של המלה, שכן לעתים תכופות מדי אנו עושים בה שימוש לא מבוקר, לא נכון וללא שום סייג. וחטאנו הוא אך בכך שאנו נגררים אחרי התקשורת ומאמצים לנו את דרכיה ואת בוטותה ואת חוקיה הפרוצים.

אדוני היושב-ראש, עמיתי היקרים חברי הכנסת, עיתונות היא אומנם כאוויר לנשימה במדינה דמוקרטית, אך מוטב שנהג בה מנהג של כבדהו וחושדהו. שכן העיתונות המחנכת והאחראית, מבית-מדרשם של ד"ר עזריאל קרליבך וד"ר הרצל רוזנבלום, שבקה חיים לכל חי זה כבר, ובמקומה עומדת למולנו כיום עיתונות כוחנית, בוטה ו"כסאחיסטית" בלשונה שלה, המושכת אחריה ואל מחוזותיה המטורשים גם רבים וטובים מעמנו, ומוטב לנו שנעצור לרגע ונהרהר אחר מעשינו ולא נקנה לנו כותרת או שורה בעיתון במחיר אובדן דרך ובמחיר ויתור על ערכים שתמציתם הקפדה על הלשון ושימוש בלשון נקייה שאינה בוטה, שאינה פוגעת, שאינה מתלהמת ואינה מבקשת כותרות של רגע.

כך בעיתונות הכתובה ושבעתיים כך בכלי התקשורת האלקטרוניים. אדוני היושב-ראש, למן הרגע שנכנסה לאולם הזה הטלוויזיה, כמו נפרצו בפני אחדים מחברי הכנסת כל הסכרים, וכמו נדמה שהכול מותר ושרוי ומחול.

ולא הטלוויזיה אשמה, כמו שאין הראי אשם בכיעורנו. אשמים בכך, במעמדה הפוחת והולך של הכנסת, אלה שאוחזים בידיהם סכיני פלסטיק אף נוכח המצלמות, ואלה המבקשים לקנות לעצמם רגעי נצח על המרקע במחיר התבזות ושימוש נלעג במלים לא נקיות, שבאות מן הלשון השפלה המתגלגלת בחוצותינו ומזהמת בסירחונה עד לערפול חושים ועד לאובדן הדעת.

לאלה מאתנו, והם המעט, אני מציע כי יתעשתו וניקיון לשונם יהא להם לתפארת, ולא גסות לשונם ופגיעתה הרעה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש הרואים בשפה כלי או אמצעי לבטא מחשבות או ליצור קשר, או לשימושים אחרים. ומשום כך נוהגים הם בשפה כמנהגם בדברים משניים וקלי ערך, שהם בבחינת הטפל שנועד לשמש ככלי וכאמצעי להשגת העיקר – ולא היא. השפה אינה כלי ואמצעי, השפה אינה מסגרת לשמר את התרבות שהאדם יוצר, שהחברה בונה. השפה היא התרבות. השפה היא ערך בפני עצמו, והסגנון והשפה הם האדם.

שפת התנ"ך היא לשון הקודש. שפתו וסגנונו של עגנון הם – עגנון, וייחודו וגדולתו של עמוס עוז הם בסגנונו ובלשונו הייחודיים.

כנסת ישראל תימדד ותישקל במאזני דעת הקהל גם בסגנון נבחריה ובשפתם הנקייה, באמיתות תכניה ובסגנונה הנקי, בצחותה וברהיטותה.

ידידי חברי הכנסת, הצרפתיים אומרים שהסגנון הוא האדם, ואם חרדים אנו לתדמיתנו ולתדמיתה של כנסת ישראל, מוטב לנו שניתן דעתנו על שפתנו ועל סגנונו, שכן השפעתם גדולה על מעמד הכנסת, ומעמד הכנסת וערכה בפני העם, כידוע, הם ערובה לשמירת הדמוקרטיה בארצנו. ואין זו אמירה מפליגה בעלמא, מעמדה של הכנסת הוא הערובה לשמירת הדמוקרטיה בארצנו.

ואף זאת, אדוני היושב-ראש, בנושא רהיטות הלשון ותקינות השפה העברית: מוטב שנקפיד להפריד בין המושג לבר, ובין הלעז לשפת עבר, שכן אין הדברים הולכים יחדיו, וכשם שנחמיה בזמנו התריע על כך באומרו: "ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית", ועשה לתקנת המצב, כך עלינו לנהוג אף אנו, ללמד את עצמנו ואת זולתנו לשרש את הלעז מן השפה ולהיות מדברים בשפתנו העברית, היהודית.

את דברי, אדוני היושב-ראש, אסיים במה שפתחתי תוך שאני מסתייע באילנות גדולים כחז"ל וכעמוס עוז. במדרש רבה מצאתי מדרש על הצורך לדבר בלשון נקייה, וזה לשונו: "עיקם הקדוש-ברוך-הוא שתיים ושלוש תבות בתורה שלא להוציא דבר טומאה מפיו. 'מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה'". ופירושו של דבר, שהתורה לא כתבה: מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה הטהורה, שלא להשתמש בלשון שאינה נקייה. ולוואי שיעמוד מדרש זה לנגד עינינו גם באותם רגעים שזרקורי הטלוויזיה והבזקי המצלמות מסמאים את עינינו ומכסים דעתנו בערפול חושים רגעי.

עמוס עוז, שסגנונו הוא פנינה בעטרתה של השפה העברית ומלותיו ערכן רב מסלע, אומר שהוא מתיירא מן המלים ואינו בוטח בהן, ומשום כך הוא בורר אותן במשורה ובקפידה. וראוי הוא בשל כך שבעניין זה, ואני מדבר רק בעניין זה, יהא לנו למורה דרך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

אני אודה לך אם תתחלף אתי במקומות, כדי שגם אני אוכל למלא את שליחותי. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת דב שילנסקי, ואחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה לדבר אחרי חבר הכנסת עובדיה עלי. אני אומר זאת לא על מנת להחזיר מחמאה, אלא הנאומים שלו הם תמיד בעלי רמה ובעלי ערך, ולפעמים יש רמה ואיכות גבוהות יותר, אבל כשזה מגיע לאירוע מיוחד וחגיגי, וצריך תרבות וידע – והוא שופע אותם – וגם דברי תורה, אז פשוט קשה לדבר. לא מילאתי את כרסי בתורה ובחוכמה כמוהו.

ט"ו בשבט הוא גם ערך חינוכי. הוא, נוסף על היותו קצין בכיר בצה"ל, הוא גם מחנך בישראל. דברי יהיו ודאי עלובים, אבל טוב שיש כאלה בינינו, כי יהודי פשוט אני. ולכן, אביא את דברי בצורה פשוטה. אני מצטער אם אומר כמה דברים שאולי הם קשים, אבל אני חש שהם אמיתיים. לא צריך לטאטא דברים – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אולי אתה יכול לספר לנו קצת מה היה בבית-הכלא? תספר לנו על חוויות שלך בבית-הכלא?

היו"ר ע' עלי:

לא על חשבון זמן.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני יכול להגיד לך, שביום שישי ביקרתי את האסירים המוסלמים שהתפללו, והייתי אתם בזמן התפילה. שאלתי אותם אם יש להם טענות, והייתי דווקא באגף של אסירים לתקופות ממושכות. שאלתי אותם כמה פעמים אם יש להם תלונות לגבי שמירת הדת, והם אמרו שאין להם כל תלונה בשטח זה. היו להם תלונות שהן משותפות לכלל האסירים. שאלתי אותם במיוחד – הלוא אתה יודע שאני בעד זכויות אזרח – מאחר שהם ערבים, האם יש להם תלונות בנושא זה, ושמחתי לשמוע שמבחינה זו אין כל תלונה וטענה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו כנסת שרמת ההשכלה של חבריה עולה, נדמה לי, על רמת ההשכלה של החברים בכנסת הקודמת. אך זו כנסת הרבה הרבה יותר גרועה, היות שהיא העלתה לשלטון ממשלה רעה, רעה מאוד, ממשלה אשר הפקירה את האינטרסים של עם ישראל, הפקירה את חזון ארץ-ישראל, הפקירה את ביטחון ארץ-ישראל והעם היושב בה, וכן, למרות כל הבטחותיה ירדה בשטח החברתי והסוציאלי, כי יש לה שתי ידיים שמאליות, ממשלה שמאלנית, רגליים שמאליות, וכל מה שהיא עושה הרי זה אסון.

זו כנסת המבטאת פחות מכל כנסת שקדמה לה מאז קום המדינה כל אשר קשור ביהדות. זו הכנסת הפחות ציונית מכל כנסת אחרת שקדמה לה.

אתם יודעים שאף פעם לא הייתי איש מפא"י. אני לחמתי נגד מפא"י ופעלתי נגד מפא"י ובגלל כך נרדפתי על-ידי מפא"י, אבל לאבותיכם, אתם מתנועת העבודה וממרצ, לאבותיכם היתה לחלוחית יהודית. הם באו מבית אבא. הם ספגו בבית אבא יהדות, וגם כשרצו להשתחרר ממנה למען הסוציאליזם, הקומוניזם, המודרניזם, החינוך של בית אבא היה כל כך חזק אצלם, שהם לא יכלו אפילו להשתחרר ממנה, וזה בא לידי ביטוי.

היו"ר ע' עלי:

גרסה דינקותא – גרסה.

דב שילנסקי (הליכוד):

גרסה דינקותא. היתה להם גרסה דינקותא. אפילו מי שמרדו ביהדות, בימי זיקנה – ולא אפרט שמות – חזרו אליה. הם רצו שגם אתם תחזרו לזה. אני לא מדבר על להיות דתי. אני מדבר על להיות יהודי. זה אין לכם.

עוד לא היתה כנסת שהיתה כל כך פחותה בציונות ככנסת הזו. אבותיכם, היתה להם נשמה ציונית. הציונות היתה בנשמתם. למען הציונות הם היו חלוצים. עם הציונות הם הלכו ליישב את ארץ-ישראל. ובכם אין כל הנשמה הזאת. אתם בזים לכל החלומות שלהם. אני חונכתי על-ידי אבות מפלגתכם כשהייתי ילד ונער. הם חינכו אותי ליישוב ארץ-ישראל, אם כי לא הייתי בקרן-קיימת אלא בקרן תל-חי. הם הלכו ודפקו עם קופסה: תן אגורה ועוד אגורה ליישוב ארץ-ישראל, לגאולת קרקע. ואתם מפקירים את הקרקע של ארץ-ישראל, ואתם הרוב בכנסת.

אומנם אמרתי, רמת ההשכלה – ואחזור לענייני דיומא – אולי גבוהה יותר מאשר בכנסת קודמת. אבל רמת החיים בכנסת הזאת היא גם הכי נמוכה. ואולי לא בגלל חברי הכנסת, אלא בגלל שיטת הבחירות העומדת להיות לכנסת הבאה. בלשון פשוטה, קוראים לזה הפריימריס. מחפשים איך לגרום ליתר דמוקרטיה. זה יפה. אני רואה הרבה פגמים ואינני יכול כרגע להציע שיטה אחרת. אני מכיר את הפגמים בשיטות הקודמות, בוועדת המינויים. יודעים מה קרה בליכוד עם השביעיות.

היה צורך לחפש תיקון – הגענו לפריימריס. אל נרמה את עצמנו, חברי הכנסת רוצים להיבחר פעם נוספת, וזה לגיטימי – גם אני רוצה להיבחר פעם נוספת – לעתים קרובות לא מדברים לעניין, מדברים לטלוויזיה. כבר לא צריך את חברי המרכז כדי להראות שאתה בעל רמה. גם בשיטת הבחירה של חברי המרכז יש פגמים, אבל בכל זאת היה צריך והיה חשוב להראות נאמנות ודבקות. היום אתה צריך להופיע בטלוויזיה, אחרת לא יכירו אותך, ואם תלך לפריימריס ותגיד, אני חבר הכנסת הזה והזה מבקש את אמונכם, ישאלו: מי זה חבר הכנסת הזה?

ואם אתה רוצה להופיע בטלוויזיה, איך תגיע לזה? תעשה שערורייה, תעשה גימיק. וחבר כנסת מסוים, שאומרים שהוא מרבה בגימיקים, הוא הכי ידוע מכולם. בכל מקום יודעים מי הוא; מסכימים אתו, לא מסכימים – זה פחות חשוב. ויש גימיקים ויש רדיפה אחרי הטלוויזיה.

אני רוצה שלא תחשבו שאני שם את עצמי כצדיק מכולם. אני רוצה להיבחר לכנסת הבאה, ואני רוצה לחזור להיות יושב-ראש הכנסת הבאה, אבל אני מתלבט, איני רוצה לרדת ברמה.

חברי הכנסת, אנחנו מדברים בינינו לבין עצמנו, חברים מכל המפלגות. אינני יודע, חבר הכנסת רפאל איתן, איך זה בסיעת צומת, אבל אני יודע איך זה בתוך הליכוד, ואני יודע איך זה בעבודה. בשתי המפלגות הגדולות, החברים מדברים על כך הרבה מאוד.

וצריך גם הרבה כסף. צריך להגיע לאוזנם של הגבירים, שייתנו לך מימון למערכת הבחירות, כי מערכת בחירות היא יקרה מאוד. אינני אומר: בואו נפסול את הפריימריס, אבל, חברי הכנסת, בואו נחשוב איך לא נידרדר, איך לא נפגע בעצמנו, בשמנו, בדמותנו, וחלילה לא נדרדר את המדינה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום ט"ו בשבט, זה יום הולדת. ביום הולדת פרטי מאחלים לאנשים עד מאה-ועשרים. אבל פה אני צריך לאחל לא עד מאה-ועשרים, אלא לעולמי עד. כנסת ישראל היא מדינת ישראל. יצאנו מהגולה. הפסקנו להיות עם נודד. יש לנו ארץ משלנו, מדינה משלנו לעולמי עד.

אני מאחל לחברי הכנסת שתהיה לכולם אוזן קשובה לדאגות ולבעיות של הציבור, בפרט לבעיות של האנשים החלשים בחברה. בלב פתוח נקלוט אנקת אנשים ונחפש כולנו דרך לתקן את מצבם, כי זה חוסן לאומי. שיהיה צדק שלנו, שהכנסת הזאת תילחם על צדק, ובראש ובראשונה שיהיה ביסוס, שהכנסת הזאת תדע לפעול למען הבטח ביסוסנו בארץ-ישראל, נחלת אבותינו, הארץ שאליה שבנו אחרי אלפיים שנות גלות. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, יעלה ויבוא.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש המתחלף, רבותי חברי הכנסת, קטונתי, לאחר הדברים שהשמיעו קודמי. בכל זאת אשתדל גם לדבר בקצרה וגם להביא מזווית הראייה שלי כחבר כנסת, גם חבר כנסת חדש, ולמען האמת גם צעיר חברי הבית הזה.

אני יכול להיות שותף לאותם חששות שהעלה קודמי, יושב-ראש הישיבה, חבר הכנסת שילנסקי, מעל דוכן הנואמים, לגבי עניין הגימיקים. לא אחת יוצא, שעה שאנחנו מדברים לפני קהל, אפילו לפני אורחים שמגיעים לבית הזה, שאומרים לנו: הכנסת? הכנסת זה תיאטרון של גימיקים, או תיאטרון של גימיקנים. או שאומרים לנו, דבר שמאוד פופולרי לומר: אתם שם לא עושים כלום, יושבים כל היום במזנון ואוכלים.

וכשאתה מגיע לכאן ורואה בכמה עבודה מדובר, עד כמה העבודה הזאת היא רצינית, מעמיקה, חשובה, עניינית, עד כמה מדובר באחוזים קטנים של אנשים שהם באמת גימיקנים, כמעט כמקצוע שני, ועד כמה חברי הכנסת הם אנשים רציניים, לפעמים כואב, כואב שמבחינה ציבורית יש לכנסת תדמית שבעיני היא לא מוצדקת, תדמית שאין לה מקום, תדמית שאולי קשה לעקור אותה או קשה לשנות אותה, ומדובר בתהליך ארוך.

אני רואה את העבודה שנעשית כאן, גם מבחינת עומס החקיקה, גם מבחינת ההיקף, גם מבחינת הרגישות והדאגה של חברי הכנסת לנושאים רבים, שונים ומגוונים, נושאים שבעצם נוגעים לחיי היום-יום של כל אזרח במדינת ישראל, גדולים כקטנים.

את דברי אני מבקש למקד בשני תפקידים, או בשני עניינים שהכנסת הזאת דנה ועוסקת בהם; בחלקם מן הראוי, לדעתי, שהיא תדון בצורה יותר מפורטת ויותר אינטנסיבית.

הדבר הראשון שאני רוצה לדבר עליו הוא הביקורת או הוויכוח על כך שהכנסת הזאת מפקחת או מנסה לפקח ולבקר את פעולות הממשלה. אנחנו נמצאים במצב שבו הממשלה שיש בישראל היא ממשלה אדישה, שמזלזלת לא רק באזרחים אלא גם בשלטון החוק. כולנו יודעים מה דעתו של ראש הממשלה על בג"ץ וכמה הוא אוהב את בג"ץ. בג"ץ, רבותי חברי הכנסת, הוא הרשות השופטת, שמפקחת על פעולות הממשלה. אנחנו יודעים מה הוא אומר על מבקרת המדינה, שזאת רשות אחרת שמפקחת על פעולות הממשלה, שהיא לא רשות שופטת. אני וכולנו יודעים גם מה הוא אומר ומה הוא חושב על החוקים המטומטמים שמחוקקת הכנסת הזאת.

כשזאת הממשלה וכשזה האדם העומד בראשה, הביקורת שנמתחת כאן בבית, הרגישות שאנחנו, חברי הכנסת, חייבים לגלות כלפי המעשים האטומים של הממשלה, גדולה עשרות מונים. וזה גורם כמובן להתלהטות היצרים, לוויכוחים קשים יותר וחריפים יותר. אבל אין ברירה, יש לנו ממשלה אדישה, יש לנו ממשלה אטומה, יש לנו ממשלה שלא מעניין אותה שלטון החוק ולא מעניין אותה האזרח במדינת ישראל.

ובעניין של חוקים מטומטמים, אני יכול לומר, שאם נבוא וננסה לסווג כמה מדברי החקיקה האחרונים של ממשלת ישראל, אני לא בטוח שהם יזכו לציון טוב יותר מאשר הציון שנתן ראש הממשלה לחוקים של הכנסת הזאת, כמו חוק מס ביטוח בריאות ממלכתי, חוק שעוסק במס ארגון, חוק שעוסק בהטלת מס על הבורסה – הדברים שהם חלמאיים, הם לא במקום, הם טעות ומשגה. כל הציבור יודע את זה. היום גם הממשלה יודעת את זה, אלא שהיא לא יודעת איך לצאת מזה.

לכן, אני אומר בעניין הזה לממשלה ולעומד בראשה: טול קורה מבין עיניך, בחן היטב מה עושה הממשלה שלך וכיצד היא מתנהגת בענייני חקיקה, לפני שאתה מעביר ביקורת על הכנסת.

העניין האחר, אדוני היושב-ראש, נוגע לחקיקת חוקי יסוד, שבעיני הם חיוניים, כי אני מאמין שצריך להגיע למצב שבו תהיה חוקה למדינת ישראל. אני מאמין שהכנסת צריכה להשלים ולסיים את תפקידה כרשות מכוננת ולהביא את מרקם חוקי היסוד באופן מושלם, כדי שתהיה חוקה.

אם נדבר על הצעדים שנעשו בכיוון הזה, אני יכול לקבוע בוודאות, שהכנסת הזאת, באמצעות המכבש הקואליציוני, לא רק לא מתקדמת לצד החיובי, אלא אף נסוגה. הכנסת הזאת פגעה בחוקי יסוד על מנת לפתור בעיות של קואליציה. היא פגעה בעקרונות ארוכי טווח על מנת לפתור בעיות של רגע. היא עשתה את זה בכל מה שנוגע לתיקון לחוק הבשר, דהיינו פגיעה בחוק-יסוד: חופש העיסוק. היא עשתה את זה לגבי החוק המאפשר כניסתם של חברי כנסת מסיעת יעוד לממשלה. בג"ץ פוסק משהו, זה לא טוב, הולכים ופוגעים בעקרונות יסוד. לדעתי, זו אינדיקציה חמורה ביותר, שוב, לדרך הברוטלית שהממשלה, באמצעות הרוב שלה בכנסת, פועלת.

הנושא האחרון, שנוגע לחוקי היסוד, הוא הרפורמה הדרושה, כך אני מאמין, בכל מה שנוגע לדרכים לבחירתם של חברי הכנסת ולבחירתה של הממשלה. הכנסת הקודמת עשתה כמה צעדים חשובים בעניין חקיקתם של חוקי היסוד, אחד מהם היה העברת החוק לבחירה ישירה של ראש ממשלה, ואולם זו רק תחילת הדרך. החוק הזה דורש, וצריך לתקן בו שני תיקונים מהותיים, שראש הממשלה שלנו התחייב עליהם לפני הבחירות, והיום הוא לא מסוגל או לא רוצה להביא אותם להצבעה בכנסת.

צריך גם לשנות את שיטת הבחירות לכנסת, ואני שותף להצעת החוק הזאת שמדברת על בחירה של 50% מחברי הכנסת באזורים ו-50% בדרך הקיימת היום.

לדעתי, התיקונים האלה בחוק הבחירה הישירה ושינוי שיטת הבחירות לכנסת, הם חיוניים, חיוניים ולו לפחות על מנת ליצור תשתית טובה יותר לכנסת הבאה, כדי לדון לעומקו של עניין בכל אותם חוקי יסוד אחרים שהזכרתי לפני כן ובצורך לחוקק אותם, על מנת שאכן נביא חוקה למדינת ישראל. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. למען הסדר הטוב, כדי שהחברים ידעו איך להסתדר מבחינת הזמן, אני קורא חלק מן הרשימה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה כבר יכול להתקרב, אחריו – חבר הכנסת הרב יוסף עזרן, אחריו – חבר הכנסת סאלח סלים, אחריו – חבר הכנסת רפאל איתן, אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אחריו – חברי הכנסת אורי אור, שאול גוטמן, אברהם ורדיגר ואברהם הירשזון. קראתי עד שלב זה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה לברך את חברי הכנסת ליום ההולדת של הכנסת, שלדעתי היא צריכה להיות דוגמה לציבור בישראל.

אדוני היושב-ראש, אני מופיע בפני תלמידים, בפני סטודנטים, בפני קהל רחב, גם יהודי וגם ערבי, בארץ, ואני רואה איך הכנסת משתקפת בעיני הציבור הזה. לאמיתו של דבר, פרצופה של הכנסת בעיני הציבור הזה איננו כפי שהיינו רוצים שיהיה.

הדימוי של הכנסת הוא שלילי ביותר בעיני הציבור, מסיבות רבות. המשחקים התיאטרוניים של חלק מחברי הכנסת – יש גם חבר כנסת שהוא אלוף בנושאים האלה, והוא בוודאי פוגע בכל חברי הכנסת ולא רק בעצמו, לא רק בסיעתו, כי זה הדימוי של חברי הכנסת בציבור; ביטויים פרלמנטריים כביכול, כמו: שקרן, רמאי, אידיוט, חמור, פרד, שמענו את זה מעל הדוכן הזה מפי חברי כנסת. איזה דימוי זה יוצר אצל נערים במדינת ישראל? ביטויים גזעניים, הצעות חוק גזעניות, כאלה שמציעות משאל עם גזעני, שבו יידרשו יותר מ-70 חברי כנסת ויותר מ-65%, כדי לנטרל, כבוד הרב עזרן, את האוכלוסייה הערבית מכל משאל עם. שאלתי את מציעי החוקים האלה, והם אמרו לי כך בדיוק הוא הדבר, החוקים באו כדי לנטרל אתכם ממשאל עם, כי לכם אין זכות להצביע על חוק הגולן, למשל, או בנושא של נסיגה מהגולן. לדעתי, אלה חוקים גזעניים.

כנראה, אדוני היושב-ראש, חלק מההפגנות האלה נובע מהפריימריס, והכנסת נופלת קורבן לשיטה הזאת של הפריימריס. אני חושב שהמפלגות צריכות לחשוב עליה, אולי לשקול מחדש את השימוש בקריטריון הזה.

דמוקרטיה, אדוני היושב-ראש, היא הגנה על המיעוט ולא הכשלה מראש של הצעות חוק או הצעות רגילות בגלל דעה קדומה. קורה בבית הזה, הרבה פעמים, שמפלגה או סיעה קטנה שמגישה הצעת חוק, הצעתה מוכשלת לא משום שהיא לא טובה אלא כיוון שיש דעה קדומה, באים ורוצים להסיר אותה, והדברים קורים כל יום.

כמובן, אינני יכול שלא לדבר על הנושא של בחירה ישירה של ראש הממשלה. בחירה ישירה היא סכנה לדמוקרטיה, כי הכנסת במקרה הזה תהפוך מקסימום לחותמת גומי, וחד"ש, ואני שמח לומר זאת, אני גאה לומר זאת, התנגדה מלכתחילה לבחירה ישירה של ראש הממשלה. אנחנו רואים כמה אנשים חוזרים בהם היום ואוכלים את עצמם על כך שהצביעו בעד החוק הזה של בחירה ישירה.

אדוני היושב-ראש, אמרתי שדמוקרטיה צריכה להתחשב במיעוט. עבודתה של הכנסת בימי חג, אדוני היושב-ראש, ימי חג של מוסלמים ונוצרים – אני חושב שוועדת הכנסת, שהתחילה פעם לדון בנושא הזה, לא המשיכה את דיוניה ולא הביאה בחשבון את חשיבות הנושא של ימי חופש בימי חג של נוצרים או מוסלמים ערבים במדינת ישראל. אני חושב שהגיע הזמן שכבוד יושב-ראש הוועדה, חברי חבר הכנסת חגי מירום, יביא בחשבון שהדיון הזה לא נפסק על מנת שלא יימשך, שאכן נמשיך בדיון כדי לוודא מתי הם הימים שאנחנו יכולים לקבוע שיהיו ימי מנוחה לכנסת, ל-17% או ל-18% מאזרחי המדינה.

חגי מירום (העבודה):

ברשותך, אני רוצה לומר, שעמדת הוועדה היתה בעד כיבוד ימי החג של הערבים, אבל ביקשנו חוות דעת מכוהני הדת, מתי הם הימים היותר מתאימים, והסתבר שלפי המנהג לא יודעים, בדיוק, את התאריך עד הרגע האחרון, וזו בעיה. הכוונה היא – – –

האשם מחאמיד (חד"ש):

הבנתי זאת.

חגי מירום (העבודה):

— — —

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, הצעות דחופות, תרשה לי שזה יהיה הנושא הכבד שאני אדבר עליו. אני מרגיש, שכאשר אנחנו מגישים הצעות דחופות, בדרך כלל הן נדחות. הצעות בעניין בעלי חיים, חתולים, כלבים, קופים, צער בעלי חיים – מזדרזים לאשר; וכאשר ביקשתי – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

מאחר שהיו לך חילופי דעות עם יושב-ראש ועדת הכנסת, אני מוסיף לך דקה, אבל אני מבקש ממך לסיים בתוך דקה. תשומת לבי הופנתה לכך שאנחנו נמצאים בפיגור רב מאוד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

תודה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אודה לך אם תגמור בתוך דקה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, כאשר ביקשתי לדבר על הנושא של הרב של צפת, על פסק ההלכה הגזעני שלו, הנשיאות פשוט לא מצאה לנכון לקבל את ההצעה הזאת. חסים על בעלי חיים, אבל פוסלים נושאים הקשורים לאוכלוסייה הערבית. נושאים גזעניים כמו שעלו בצפת לא ראויים לדיון, כנראה. מה הקריטריונים? – אף אחד לא יודע. הכנסת היתה צריכה להתלכד נגד הצהרות כאלה.

פניתי ליועץ המשפטי, אדוני היושב-ראש, כאשר נואשתי מכל תגובה מצד סמל הדמוקרטיה, מעוזה של הדמוקרטיה – הכנסת.

אני חייב לברך, וכאן אני מסיים, את הסופר-הכתב חיים הנגבי, אשר כתב ב"מעריב" של יום שישי מאמר מצוין סביב הנושא, ולכתב הטלוויזיה פרדי גרובר, שדיווח על הנושא ביומן השבוע בטלוויזיה. "מעריב" והטלוויזיה בערוץ הראשון ראו צורך לדון בנושא כה כאוב וחשוב, ועל כך אני אומר לשניהם: כל הכבוד. אני מקווה שנשיאות הכנסת תפעל בצורה יותר עניינית ואובייקטיבית, ובעשותה כן תתרום להגנה על הכנסת ועל הדמוקרטיה. תודה, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת הרב יוסף עזרן, אחריו – חבר הכנסת סאלח סלים, ואחריו – חבר הכנסת רפאל איתן.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, ביום ט"ו בשבט, יום חגה וכינונה של כנסת ישראל, מבצר הדמוקרטיה והשמירה על זכויות האזרח, ברצוני לברך את עמיתי חברי הכנסת ועובדי הכנסת המסורים, ובמיוחד הקצרניות המנצחות בכתב את "דברי הכנסת", שלא תמיד מחמיאים לאומריהם, והסדרנים המסדירים את שעות עבודתה של כנסת חרוצה, אבל מאוד מייגעת ומתישה.

רבותינו לימדונו, מה אומנותו של האדם בעולם הזה: יעשה עצמו כאילם, שנאמר ואני כאילם לא אפתח פי. אומנות היא הדרגה הגבוהה ביותר. יש פועל דחק, עובד מיומן, טכנאי, מהנדס, אדריכל. ואומן מסמל את קודקוד הפירמידה. וכי אומנות היא זו להחריש, לשתוק? והלוא שלמה החכם מכל אדם אמר: גם אוויל מחריש לחכם ייחשב. אוויל מחריש, לא חשים באווילותו, ולכן שתיקת האוויל חוכמה גדולה היא – אומנות היא זו. אבל בבית-השפיותיים, כפי שהגדיר עגנון, זיכרוננו לברכה, את הכנסת – והלוא אומנות זו להחריש איננה אפשרית בכנסת שלנו. המלה פרלמנטר יסודה מלטינית, ופירושה לדבר, ולכן – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

בלטינית זה parla.

יוסף עזרו (ש"ס):

בצרפתית זה parle. הרי צרפתית ואיטלקית, אדוני המלומד, יסודן כמו כל הלשונות האירופיות מלטינית. הן כידוע תוצאה מהיוונית. אנחנו לא עוסקים בפילולוגיה.

ולכן, במצבנו, כשדברת היא חלק מהווייתנו וממהותנו, נשתמש באמרה החכמה האומרת: חכם חושב על מה שהוא אומר, לא חכם – פולט ואומר כל מה שהוא חושב; על-פי רוב אומר, ואחר כך משתדל לחשוב.

הבעיה של חבר הכנסת היא לא מה לומר. מהסחורה הזו יש לו הרבה מה לומר. הבעיה האמיתית היא מה לא לומר, מה להשמיט, איך לברור המושג מהבר, להוציא העיקר מהטפל. הסגנון הוא האדם, אומרים הצרפתים. אבל האדם הוא שיוצר את סגנונו. כי המלה היא שליחת הלשון והלשון היא קולמוס הלב והלב הוא השליח של הנשמה. לכן, הדיבור של האדם הוא המהות שלו, הוא הזהות שלו, הוא שבאמת מייצג ומסמל את הערכיות הסגולית, כי זה כל האדם.

ולא בכדי אמרו רבותינו, כאשר רצו להגדיר את ארבע הקטגוריות שיש בבריאה – יש דומם – אבנים; יש צומח; יש בעל-חיים; והאדם מוגדר בפי חז"ל כמדבר, שנאמר: "ויפח באפיו נשמת חיים". אומר התרגום: רוח ממללא. כל מותר האדם מן הבהמה הוא האפשרות לבטא, לדבר, לומר.

לכן אנחנו יודעים שאנחנו נמצאים בבית-חינוך. נכון, לא בבית-מדרש אנחנו יושבים, ולא בבית-חינוך אנחנו מתכתשים. אבל היות שבכל זאת אנחנו נציגי העם, נציגי השפה, אבירי הסגנון והמאבק והפולמוס, עלינו להיות זהירים שבעתיים, לא רק במה שאנחנו מכניסים לפינו, אלא בעיקר מה שאנחנו מוציאים מהפה.

אני מאוד מבקש בהזדמנות זו, ביום חגה, ביום הולדתה של הכנסת – כמו יום שממליכים בו מלך, ביום הכתרתו, זה יום של חסד, יום של טובה לעם. אני מאוד מבקש לשקול, אם אנחנו מעמידים על הפרק שחרור אסירים פלשתינים, אנחנו חייבים להביא בחשבון, ביום חגה של הכנסת, ונהפוך זאת למנהג קבוע, שחרור אסירים מכל הכיוונים, אבל אסירים שיושבים בחושך ובצלמוות וכבר סבלו והתייסרו ואולי כבר יישרו את דרכיהם. ובזה אולי יזכרו את יום הולדתה של הכנסת לטובה ולברכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני הוספתי לך חצי דקה על חילופי הדברים שהיו פה, ובשנייה הנכונה סיים כבודו; בשנייה המדויקת.

יוסף עזרו (ש"ס):

אני מודה לאדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת סאלח סלים, ואחריו – חבר הכנסת רפאל איתן.

סאלח סלים (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום חגה של הכנסת, רגיל שביום חג לכל אחד מאתנו חשוב לעצור ולחשוב על הדברים החיוביים והדברים השליליים. נכון הוא שיש הרבה דברים חיוביים בכנסת. אבל, לצערי, יש גם הרבה דברים שליליים.

אני אתרכז בכמה דברים בגלל מגבלת הזמן. אנחנו שומעים פה לפעמים כל מיני אמרות, שלפי דעתי, למדינת ישראל, למשטר הדמוקרטי – אם אנחנו משטר דמוקרטי – לא מתאימות. האמרות האלה לפעמים הופכות לא רק קיצוניות אלא גזעניות. האוכלוסייה הערבית סובלת.

אביא כמה דוגמאות. פעם אחת יוצא מיישהו ואומר שזו ממשלת ערבים. פה אני שומע בכנסת הזו, שהממשלה הזו ללא הקולות הערבים לא קיימת. מה הכוונה בזה? האם הערבים הם לא אזרחי המדינה?

אפילו בשיחה עם חבר הכנסת ויינשטיין הוא אומר לי: אם אני הייתי בדמשק הייתי יכול לדבר כמו שאתה מדבר פה? התשובה שלי לחבר הכנסת ויינשטיין: אתה בדמשק אורח, אבל אני פה לא אורח. אני נולדתי פה ואבא שלי נולד פה וסבא שלי נולד פה וסבא של אבא שלי נולד פה והסבא של סבא שלי נולד פה. לכן אני פה לא אורח.

יש כוונה ברורה לעשות את האוכלוסייה הערבית עוינת למדינה. עוינת – רוצים שהיא תהיה עוינת, אף שהאוכלוסייה הערבית רצתה כל הזמן להשתלב במדינה מכל הכיוונים. אבל דוחפים אותה להיות עוינת, פוליטיקאים גדולים. מה הכוונה בזה? יש כוונה. לא רוצים שהאוכלוסייה הערבית תשתלב. לא רוצים שהאוכלוסייה הערבית תשתלב גם בקבלת ההחלטות. מי אלה? אלה האנשים שמכירים את הזירה או הסקטור הערבי בימי הבחירות. בימי הבחירות כולם באים לסקטור הערבי. הערבים פתאום נהפכים לבני אדם. הערבים פתאום נהפכים לאנשים טובים. וכל הקשת הפוליטית, לצערי, מקבלת קולות מהסקטור הערבי. אחרי זה מתחילה ההכללה שחברי הכנסת הערבים כאילו חלק מהקואליציה, כאילו הממשלה הזאת נשענת על חברי הכנסת הערבים. כאילו חברי הכנסת הערבים באו מאפגניסטן או מטורקיה או ממקום אחר, ולא מתנהגים אתנו כאזרחי המדינה. ואת זה אנחנו לא נרשה. אנחנו אזרחים שנולדו פה, במדינה הזאת.

דבר שני. אדוני היושב-ראש, אני מודה מכל הלב לקצרוניות, למזכירים, לסדרנים ולכל עובדי הכנסת שעושים את עבודתם במסירות. אני מקווה שחברי הכנסת ילמדו מהם.

הדבר השלישי. היום פורסם שנאיף חוואתמה ואנשיו רוצים לבוא לעזה. אני מבין מזה – – –

רפאל איתן (צומת):

למה לא לכנסת?

סאלח סלים (חד"ש):

לאט לאט.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

הוא כבר הכחיש את זה.

סאלח סלים (חד"ש):

אם הוא רוצה לבוא לעזה, אני מבין מזה שהוא מכיר בהסכמי השלום.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

הוא הכחיש את זה עכשיו, בטלויזיה.

סאלח סלים (חד"ש):

אני לא רוצה לדבר על זה. אני רוצה לדבר על התגובה של ראש הממשלה שלנו.

רפאל איתן (צומת):

שיביאו אותו לאעבלין.

סאלח סלים (חד"ש):

בבקשה. אני אומר לנאיף חוואתמה וגם לרפול: אהלן וסהלן, למרות הדעות הפוליטיות השונות.

אבל ראש הממשלה, אם הוא עושה שלום, הוא צריך לדעת שאין רבע שלום, אין שליש שלום ואין חצי שלום. אם הוא רוצה לעשות שלום, שיעשה שלום מלא. ושלום פירושו, שעשרות אלפים של בני העם הפלשתיני שגורשו משם, יחזרו. לא ייתכן שאת זה כן מחזירים ואת זה לא מחזירים. זה לא שלום.

אני בטוח שיבוא היום שגם חוואתמה וגם חבריו יחזרו לעזה ולגדה המערבית, המקום ששם תקום מדינתם הפלשתינית. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החברות בכנסת מסמלת את פסגת הזכויות האזרחיות בדמוקרטיה הישראלית. השירות לאומה, השירות הלאומי, הוא הביטוי לחובה להגן על אופיה ודמותה וקיומה של המדינה ומוסדותיה. מן הראוי, הצודק וההכרחי להתנותם זה בזה. ובכך יישמר כבודה ויתחזק מעמדה של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אחריו – חבר הכנסת אורי אור, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שאול גוטמן, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכנסת היא אחד מיסודות הדמוקרטיה. דמוקרטיה איננה יכולה להתקיים בלי כנסת, בלי רשות שופטת, בלי רשות מבצעת, עם הפרדת רשויות ביניהן. היא גם לא יכולה להתקיים בלי עיתונות חופשית. אני מתקומם בכל פעם שאני שומע את המושגים עיתונות טובה, עיתונות רעה, כנסת טובה, כנסת רעה. אין עיתונות טובה ואין עיתונות רעה. יש עיתונאים טובים ויש עיתונאים שאינם טובים. יש עיתונאים אשר מפרידים בין חדשות לפרשנות, כשהם צריכים לתת חדשות, ויש כאלה שאינם עושים זאת. יש חברי כנסת טובים, ויש שאינם טובים. כנסת לא יכולה להיות רעה, כי כנסת היא יסוד, יסוד בדמוקרטיה. ולכן הכנסת היא תמיד טובה. היא טובה לקיום חיים דמוקרטיים.

אתם יודעים, חברי הכנסת, עיסוקי בתחום הכלכלה. ואמרתי לעצמי: מה אנחנו עושים כאן בכנסת? אנחנו בכנסת למעשה בית-חרושת לחוקים. אנחנו מייצרים חוקים שקובעים איך יחיו במדינה, מה

יבנו, כיצד ייסעו, באילו מכוניות ייסעו, איך יפנו אשפה. הכול, כל תחומי החיים, הם בתחום עיסוקה של הכנסת. היא מסמיכה עיריות, היא מסמיכה שופטים, וכן הלאה וכן הלאה. ואני מבקש יחד אתכם לשאול: האם אנחנו מייצרים חוקים טובים? האם המפעל הזה, הכנסת הזאת, מייצר חוקים טובים? נראה לי שאנחנו לא מייצרים חוקים אופטימליים.

כשאני פוגש קבוצות של אוכלוסייה, והמפגשים שלנו נוצרים מכך שהם כותבים לנו מכתבים, מחייגים, מגיבים – אינני שומע טענות על גובה התמורה שהאזרח מקבל. השאלה שהאזרח שואל היא: מדוע אני מקופח לעומת האחרים? שאלות אלה נשאלות על-ידי פנסיונרים, על-ידי משפחות חד-הוריות, על-ידי מובטלים, על-ידי יחידים, על-ידי נפגעי תאונות עבודה ונפגעי פעולות איבה. השאלות הן: מדוע אחרים מקבלים כך ואנחנו מקבלים אחרת? ואני שואל את עצמי: הרי על המתן, על חלוקת העוגה, אם נקרא לזה עוגה – אנחנו החלטנו. הכנסת החליטה על כך. החלטנו על כך על-ידי חוקים. ומה הסיבה שאיננו מייצרים חוקים טובים? הסיבה לכך שאיננו מייצרים חוקים טובים היא כי יש ערבוב בין הרשות המבצעת, שמכינה עבורנו את החוקים, לבין הכנסת, שצריכה לחוקק אותם.

אין לנו הכלים לייצר חוקים טובים. לחברי הכנסת אין הכלים כדי לקבל את מה שאנחנו מקבלים מהרשות המבצעת, מהפקידים, ולומר: החוקים שאתם מביאים לאישורנו יכולים להיות טובים יותר, או יכולים להיות אחרים. איננו מומחים. אין כאן ייצוג של החוכמה המקצועית בציבור. חסרים לנו מהנדסים, אין בתוכנו רופאים, אין בתוכנו בעלי מקצועות שכדי לגבש חוק טוב אתה צריך את הייעוץ שלהם.

אתן לכם דוגמה מהתחום שלי. אנחנו קיבלנו את חוק כביש חוצה-ישראל. אני אומר לכם, חברי הכנסת, אילו אישרנו את חוק כביש חוצה-ישראל כפי שהגישה לנו אותו הממשלה, אבוי לנו. במקרה ביקשתי ייעוץ בתחום הזה, ופניתי לאיש מקצוע, לעצמי. כי בתחום הזה – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

רציתי להגיד, אדוני הרי איש מקצוע בשטח זה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

נכון. לכן בעניין הזה אני יכולתי לקבל ייעוץ מעצמי. ולכן, כחבר כנסת שבמקרה זה גם היה יועץ ללא שכר לעצמו, עזרתי וסייעתי בגיבוש הצעת חוק טובה יותר; לא אופטימלית, אבל יותר טובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי שאלה לאדוני. לפי חוק לשכת עורכי-הדין, אסור לתת עצות מקצועיות חנם. אינני יודע איך זה במקצוע של אדוני. אם אסור לתת עצות חנם, למי אדוני צריך היה לשלם?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני העברתי את התמורה מהחשבון שלי בבנק אחד לחשבון שלי בבנק אחר. זה בסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה נתת תשובה חכמה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

במקרה הזה של חוק כביש חוצה-ישראל, מאחר שהסתייעתי באיש מקצוע, יכולנו לייצר חוק טוב יותר. אבל מה קורה לגבי חוקים אחרים? אני אומר לך, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת זקוקים לייעוץ, זקוקים לסיוע, שאיננו ניתן להם. ואנחנו, מתוך ראייה, הייתי אומר, לא של אמיצים, אנחנו חוששים לבוא אל עצמנו ולומר: אנחנו צריכים תקציב גדול יותר לעצמנו כדי להוציא חוקים יותר טובים. אנחנו חוששים מה יאמר הציבור אם חברי הכנסת ייקחו לעצמם עוד יועץ לכל חבר כנסת; במקום חצי משרה לעוזרת פרלמנטרית, שיש לי, יהיה לי עוד חצי משרה ליועץ. אנחנו חוששים מזה, ובכך אנחנו גורמים עוול למערכת החוקים שאנחנו מייצרים, לאותם אנשים שנזקקים לחוקים האלה ומשתמשים בהם – לאותן אלמנות, תסלחו לי, לאותם יתומים, לאותם קשישים, לאותם תושבי עיירות הפיתוח ולאותם עצמאים ולאותם שכירים, שכולם באותה מערכת.

הייתי מבקש, ברשות היושב-ראש, לומר עוד משהו. רבותי, אני חושב שבשנה האחרונה הציבור יודע יותר מה הכנסת עושה, וזאת הודות לערוץ-33, ערוץ-3 של הכנסת. בעבר היתה הטלוויזיה מראה, בצדק מבחינתה, את החריג. אם היו צעקות בכנסת, ב"מבט לחדשות" היו מראים, אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת פרופסור שבח וייס, במשך חצי דקה איך בכנסת יש מהומות. היום הציבור רואה כנסת רצינית, שדנה בכובד ראש בבעיות ברומו של העולם הישראלי. הדבר הזה חשוב. יש לנו עיתון ואנחנו צריכים להמשיך ולהסתייע בו ולהראות לציבור שהעבודה שלנו, כפי שהיא נעשית, היא עבודה שנעשית מתוך שליחות ציבורית, מתוך אחריות.

אם אדוני היושב-ראש ירשה לי לומר עוד משפט אחד או שניים – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

שני משפטים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

באים אלינו בטענה ואני שומע בציבור: למה אתם צועקים בכנסת? למה אתם מדברים בשפה שאיננה מקובלת? למה אתם משסים את לשונכם זה בזה? התשובה שלי היא: אנחנו לא מורמים מעם, אנחנו

חלק מהעם. כאן יושבים נציגי ציבור שבאו מאותם מקומות שבהם דוחפים באוטובוסים, שבהם מדברים בקול בקולנוע. זה העם, כל העם שאנחנו חלק ממנו. אולי זה עם שזקוק למנטליות אחרת, לשיפור ברמת התרבות שלו, אבל נציגי ציבור שמגיעים לכאן אינם הופכים אחרים, הם חלק מהעם. יש בזה חסרונות, אבל יש בזה גם יתרונות, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אורי אור איננו, והוא מפסיד את רשות – – –

אורי אור (העבודה):

אני פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, אני לא ראיתי איך אדוני הסתנן כך בהסתננות יחידים בהתאם למקצועו וניסיונו העשיר.

אורי אור (העבודה):

מ-1988, גמרתי מסע חוליות ואני הולך זקוף.

היו"ר ד' שילנסקי:

יפה.

חבר הכנסת אורי אור. אחריו – חבר הכנסת שאול גוטמן, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבוקר בדרכי לכנסת שמעתי שיחות עם אזרחים בנושא: מה אתם חושבים על הכנסת? אחד האזרחים אמר: אה, כולם מושחתים, מה אתם דואגים להם? אבל היו גם אזרחים, רובם, שבהחלט איחלו לכנסת הרבה כבוד, הרבה הצלחה, וכמובן כל אחד מזווית הראייה שלו רצה שהכנסת תייצג את ענייניו.

שמעתי היום חלק מהחברים ברמקול – הייתי בוועדה – וחלק מהאנשים היו מאוד גאים בעצמם, חלק פחות. אני רוצה לומר לנו, כחברי הכנסת: בואו נראה את היום הזה דווקא כיום של חשבון נפש ונעסוק בצד הריק של הכוס ופחות בצד המלא, אף שכולנו שותים מהצד המלא ולא מהצד הריק. אני רוצה לומר לנו, שאין לצפות שהציבור יהיה חדור כבוד לחברי הכנסת אם תהיה לו תחושה או שהוא ירגיש באיזו צורה שחברי הכנסת עוסקים יותר בקידום ענייניהם הפרטיים או בקידום חברות מסוימות או אינטרסים שזרים לעבודת הכנסת. אני קורא לכולנו מאוד מאוד להקפיד בסוגיה הזאת. לא סתם אני מוביל קדימה בוועדת הכנסת את החוק שבא ואומר שחבר כנסת לא יעסוק בחברה או באיזו עמותה שיש בה ניגוד אינטרסים לעבודתו כחבר הכנסת, ועיני אינה צרה בשכרו של חבר הכנסת. אני רוצה שלא יהיה ניגוד אינטרסים, וחשוב לי שהציבור כולו יראה שחבר כנסת משקיע את כל נפשו ומאודו בעבודת הכנסת.

שמעתי את אריאל ויינשטיין, שדיבר קודם על החוקים שלנו; היו טובים יותר או טובים פחות. אני מזלזל בחוקים, אבל האם הציבור באמת רואה את החוקים האלה במידה מספקת? אינני חושב שהוא רואה. הוא רואה את ההתנהגות שלנו פה והוא רואה מה אנחנו מקרינים החוצה, ועל כך אנחנו צריכים לתת את הדעת. לדעתי, אם סדר העדיפויות של חבר הכנסת יהיה קודם כול עם ישראל ומדינת ישראל, ואחרי זה המפלגה שלו, ואחרי זה המחנה שלו, ואחרי זה הוא עצמו, אם חבר הכנסת ישמור על סדר עדיפויות כזה תמיד, אני בטוח שהוא יהיה חבר כנסת טוב, וחשוב מזה – הוא יראה טוב גם בעיני ציבור בוחריו. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שאול גוטמן – איננו. לכן אני מזמין את חבר הכנסת אברהם ורדיגר. אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת סלאח טריף, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אברהם יחזקאל, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יעקב שפי – – –

יעקב שפי (העבודה):

ואם הוא לא יהיה?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם הוא לא יהיה, נדאג למצב, נטכס עצה.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יום כינון הכנסת הוא למעשה חג של הפרלמנטריזם הישראלי, אבל מה לעשות ואירועים רודפים אירועים ולא במעט משתקף המצב בכנסת ובתפקודה, כי מצב הרוח של העם אינו מרומם במיוחד, ולא אחת אנו עדים לתופעות אשר לא בצדק משקפות בציבור את הכנסת ואת תפקודה.

אין ספק שהאווירה במדינה היא אווירה קשה – המצב הכללי קשה, המצב הפוליטי, המדיני, החברתי. עוברת עלינו תקופה קשה נוכח כל ההתרחשויות מסביב לתהליך השלום. חלק גדול בעם אינו נוטה חסד לממשלה ולמדיניותה, זאת בלשון המעטה, וזה גם משתקף בהתייחסותו של העם לבית-המחוקקים שלנו.

אינני יודע מה קורה בפרלמנטים אחרים בעולם, והלוא אנחנו מנסים תמיד להעתיק את מה שנעשה בעולם הגדול, אבל קיימת, נדמה לי, ירידה במעמדו של הגוף המחוקק שלנו, וכוחה של הממשלה, הגוף המבצע – בעלייה. אבל את כוח היתר הזה שיש לממשלה קובע תקנון הכנסת. כלומר, אנחנו נותנים לממשלה את העדיפות. ניקח נא את תקנון הכנסת וניווכח שיש עדיפות לממשלה מול הכנסת וועדותיה, הן בהצעות חוק, הן בהצעות לסדר-היום, הן באפשרות של שרים להתערב בדיונים, בהפסקת הדיונים, מתי לקיים הצבעות. יש לממשלה ולשריה עדיפות על פני הכנסת וועדותיה וחברי הבית.

בדרך כלל הפרלמנט הוא הגוף אשר מפקח על הממשלה ועל תפקודה, אבל הכנסת, על-פי התקנון שלה – והכול נובע מהתקנון – מונעת מעצמה את האפשרות לפקח על פעולות הממשלה, כי נושאים אשר הכנסת היתה צריכה לקחת לעצמה ולהגביל את הממשלה, בידיעה ובהסכמה, הכנסת מונעת מעצמה להגביל את הממשלה ולבקש דין-וחשבון על פעולותיה.

חברי הכנסת, בקשר ליחסים הכנסת-בג"ץ – לפי דעת רבים, יש מידה רבה של הגזמה במעורבות בג"ץ בכנסת ובפרשנות חוקיה, במיוחד במה שנוגע לערכי היסוד של היהדות. המעורבות היתירה הזאת אינה לכבודו של בית-המשפט. גם שופטים וגם היועץ המשפטי לממשלה מותחים ביקורת על היקף האקטיביזם השיפוטי ועל הפרשנות המרחיבה של בית-המשפט העליון לחוקי היסוד, והנושא דורש תיקון.

ולבסוף, חברי הכנסת ואדוני היושב-ראש, ברצוני להביע הערכה ותודה ליושב-ראש הבית, פרופסור שבח וייס, למזכיר הכנסת, מר יעקבסון, לעובדי הכנסת המסורים, לקצרניות ולסדרנים, אשר לאחרונה עושים לילות כימים בהתמדה ובמסירות, למנהל המחשוב אריק פישל ולעובדים, ולכל הבית הזה, מקיר אל קיר, השותפים לשמירה על יציבות הדמוקרטיה הישראלית.

הנוהג של קיום תפילה חגיגית בציבור ביום חגה של הכנסת, בט"ו בשבט, שהנהיג היושב-ראש הקודם, סגן יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי, וממשיך במנהג זה פרופסור שבח וייס, המסיבה הנאה בהשתתפות הרבנים הראשיים לישראל, באי הבית, באווירה נעימה, משרה הרגשה של אחדות ישראל ואהבת ישראל, שלהן אנו זקוקים כל כך בשעה זו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו. חבר הכנסת יעקב שפי – ישנו. אתה ראית שאינני מודאג באשר למה שיקרה אם יעקב שפי לא יהיה, כי אני יודע שהוא כן יהיה. הוא יושב פה כבר שעתיים ומחכה לתורו. בשביל חמש דקות הוא חיכה שעתיים. בבקשה, חמש דקות לרשותך.

יעקב שפי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני היושב-ראש שבח וייס, חברי הכנסת שאינם, זו הפעם הראשונה שאני חוגג יום הולדת בלי המשפחה. אין פה אף אחד. אולי כדאי שישמעו זאת החברים בחדרים. מי ששומע – שיגיע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תראה לאיזו זכות זכית.

יעקב שפי (העבודה):

שני יושבי-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

יושב-ראש הכנסת, פרופסור שבח וייס, בעצמו ובכבודו לא מסתפק לשמוע אותך ברמקול, אלא הוא בא באופן אישי על מנת לשמוע אותך. אני חושב שיש לך ציבור נכבד, יושב-ראש הכנסת וסגן יושב-ראש הכנסת.

יעקב שפי (העבודה):

אני מעריך את זה.

יום חג לנו היום, יום הולדתה של הכנסת. קוראים לנו: חברי הכנסת – המחוקקים. אכן, במהלך השנתיים-וחצי לכהונתנו הוגשו כ-2,500 הצעות חוק פרטיות. רק כ-10% מהן עברו את תהליך החקיקה. בניגוד למה שנדמה לציבור, הרי כל חוק עובר תהליך של ארבע קריאות במליאה ודיונים נוספים בוועדות השונות. כך שכל הצעת חוק נדונה ברצינות, בתהליך ארוך וממצה.

אך נוסף על חקיקה עוסקים אנו, רוב חברי הכנסת, בטיפול באזרח.

אנו חוגגים היום את יום הולדתה של הכנסת, ואין יום מתאים לכך כמו ט"ו בשבט, חג האילנות.

אנו עוסקים בחקיקה, באישור תהליכים מדיניים, בהצעות לסדר-היום ובשאלות הנוגעות לציבור הרחב. אך, לצערי, למרות הפעילות הענפה של רובנו, נדבקה לנו תדמית שלילית. מדוע הציבור חושב כך? כנראה האשמה בנו. מדוע אנו מתנהגים זה כלפי זה בעוינות כאשר אנו מתדיינים במליאה, ואילו מחוץ למליאה אנו מתנהגים כידידים? האם בגלל – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

שמעתי את קריאתך ברמקול ורצתי.

יעקב שפי (העבודה):

יפה. זכיתי שיש חברי כנסת הגונים ששומעים ובאים.

יוסף בא-גד (מולדת):

תראה את הנציגות של מולדת.

יעקב שפי (העבודה):

גם הרב בא-גד. יפה.

האם בגלל הניגודים בין המפלגות? האם בגלל הפריימריס המתקרבים? האם יש סיבות אישיות? כנראה לכל גורם יש תרומה לכך.

ביום חגנו ברצוני לפנות לכל אחת ואחד מחברי הכנסת ולבקש: אנא, התעלו על עצמכם, בואו נזכור שאנו מייצגים את אזרחי מדינת ישראל. כולנו משמשים דוגמה לאזרחים. מה נאמר לעם אם אנו לא מתנהגים כראוי? תפילתי שעד סיום הקדנציה, בנובמבר 1996, נשמש דוגמה לעם הן במוסר העבודה והן בהתנהגות, ובכך נתרום הן לעם והן לתדמיתה של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין – איננו. אחרון, אחרון, חבר הכנסת טלב אלסאנע – גם איננו.

חברי הכנסת, תם הדיון. לפני שאני עוזב את הכיסא הרם הזה, אני רוצה לברך את מנגנון הכנסת על כל שלוחותיו, את משמר הכנסת, שעומד על המשמר בחום ובקור, בגשם, בשמש הלוהטת ובשלג,

את סדרני הכנסת, שהם מופת למסירות ולנאמנות בתפקידם, את הקצוניות, שעובדות קשה מאוד, ואל נשכח את עובדי הגינון ואת בעלי המקצוע. אהבה מיוחדת יש לנו לעובדי הניקיון הצעירים והמבוגרים יותר, שממש עובדים בשקט ולא מרגישים אותם.

אני מתכוון להזמין את יושב-ראש הכנסת. יושב-ראש הכנסת פתח את הדיון החשוב הזה. אני יודע שבדרך כלל הוא יושב ומאזין לדיוני הכנסת בחדרו, ברמקול שיש לו. חלק מהישיבה הוא רצה היום לשמוע ישירות על מנת להתרשם, על מנת ללמוד מקרוב מה חושבים חברי הכנסת על דרכי תיקון. אני יודע שאוזנו קשובה לדרכים לשיפור חיי הכנסת. אני דיברתי על הפריימריס. אם הפעילות לקראת הפריימריס מדרדרת את הכנסת, הרי זו בראש ובראשונה בעיה של יושב-ראש הכנסת, שחייב בסדרים הטובים. כל אחד רוצה להבליט את עצמו, לפעמים גם על חשבון הסדרים הטובים של הכנסת. אבל יושב-ראש הכנסת חייב לפעמים אפילו להתעמת עם חבריו הקרובים ביותר על מנת לשמור על הרמה הנאותה של הכנסת.

כפי שבירכנו את כל הכנסת ליום הולדתה, הרי בוודאי מגיעה ברכה מיוחדת ליום הולדת הכנסת ליושב-ראש הכנסת, פרופסור שבח וייס. אני מזמין אותו לסיכום הדיון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני מודה מאוד לסגן יושב-ראש הכנסת, קודמי בתפקיד, יושב-ראש הכנסת בעבר, דב שילנסקי, על הברכות.

חברי הכנסת, האזנתי כמובן לדיון והרבה חברי כנסת האזינו לו, מי כאן ומי בחדרו. אני רוצה להעיר הערות אחדות בקיצור נמרץ, אבל בראש ובראשונה להצטרף לברכות שכמה חברי כנסת בירכו כאן את עובדי הבית.

הכנסת השלוש-עשרה מאופיינת בפעילות חסרת תקדים. אביא שתיים-שלוש דוגמאות. במספר הישיבות – יש עלייה גדולה מאוד. במשך הישיבות – יש עלייה גדולה מאוד. בהכנה, בלוגיסטיקה המורכבת של הכנת הצעות חוק פרטיות, שהיקפן עד כה 2,680; מושקע בכך מאמץ מחשבתי, משפטי, לוגיסטי, לרבות מאמץ בבית השכפול שלנו, מאמץ חסר תקדים. בתחום ההצלחה של הצעות חוק פרטיות – קיבלתי כאן מסמך שעל-פיו התקבלו עד כה 237 חוקים, מהם 122 הצעות ממשלתיות ו-115 הצעות פרטיות. אני מערער על המספר הזה, מכיוון שיש כמה הצעות שהיו משולבות. על-פי החשבון שלי, 51% מן החוקים שהתקבלו בכנסת הזאת הם פרי יוזמת חקיקה פרטית. זה דבר ללא תקדים. ברוב המקרים מדובר בתיקוני חוקים – דיברנו על כך בהתחלה – בחלקם חשובים מאוד. במקרים רבים מדובר בחוקים שלמים שחברי הכנסת העלו, וכמובן אין לגנותם על כך.

כל זה קשור לא רק למאמץ של חברי הכנסת, אלא למאמץ של כל עובדי הבית, מן המסד ועד הטפחות; כל עובדי הבית, שבחריצות, בנאמנות, במסירות ובגאווה על שהם עובדי הבית, ובצדק, נותנים לנו את הסיוע. אני רוצה להודות להם בהזדמנות זאת, לכולם. אינני מזכיר שום אגף בנפרד, כי זה נוגע לכל עובדי הבית. הם ראויים לכל תודה בשם כל חברי הבית.

חברי הכנסת העלו כאן הרבה מאוד רעיונות. אני רוצה לומר, שעל-פי תחושתי זה פרלמנט פעיל, גם מכון, גם פרלמנט שוטף, חובק עולם.

התפתחנו בתחום הייעוץ, חבר הכנסת ויינשטיין וחברי כנסת אחרים. יש לנו יותר יועצים משפטיים, יש לנו יחידה לריכוז מידע שמצפה לכם, בואו בהמוניכם ותיעזרו בה. עד כה רק 46 חברי כנסת, ישירות או באמצעות עוזריהם, נעזרו ביחידה. אני מזמין את כולם. הרבה מאוד סיוע אפשר לקבל. וכאשר זה לא יספיק, נשפר את כל האמצעים, במידת האפשרויות התקציביות שלנו. יש עירנות לעניין הזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הם באמת נותנים עבודה מצוינת.

היו"ר ש' וייס:

יוצאת מן הכלל, ועדיין לא כולם מנצלים אותה. בואו ננצל קודם כול את האנרגיות שיש לנו כאן בבית ונוסיף בשלבים עוד ועוד.

אני רוצה לומר, שלפי תחושתי הדבר העיקרי שפוגע בנו הוא התנהגות חריגה של חברי כנסת בודדים. זו תחושתי. ביתר התחומים זה נושא לוויכוח. בתחומים האלה יש דעת קהל רחבה מאוד ששופטת אותנו באופן סטריאוטיפי על מעשי יחידים. זו תחושתי, ואפשר להוכיח את זה. אם כולנו נפתח היום דף חדש בקטע הזה של ריסון עצמי, נדמה לי שנוכל ליצור קרבה רבה מאוד בין הדמות לתדמית.

אני מתאר לעצמי שחלק גדול מן הרעיונות שהעליתי עוד יעלו בכנסת. הרי כל אחד מאתנו מכיר את הצינורות ואת ערוצי הפעילות של הבית, וחלק בוודאי יבוא לידי ביטוי בתיקון התקנון, אם כי צריך להיזהר מאוד בעניין הזה.

אני נמנה כאן עם קבוצה של חברי כנסת, הייתי אומר בני דורי, מחזור 81, דן תיכון ואחרים. אנחנו חושבים, שהתקנון הוא מלאכת מחשבת, וחשוב מאוד לשמור עליו, בדחילו ורחימו לגשת אליו. לאבות המייסדים היתה תבונה רבה בעיצובו של התקנון, ואם ננהג בריסון עצמי, נדמה לי שיש לנו אפשרות בתקנון הזה, עם שינויים קלים מאוד, להפעיל טוב מאוד את הבית הפעיל הזה, שהוא לאין שיעור טוב יותר מכפי שמנסים לפעמים להציג אותו ככה בחטף, ובמידה מסוימת של זלזול מופגן שבבסיסו הוא אנטי-דמוקרטי.

רחבעם זאבי (מולדת):

לאבות המייסדים היתה גם תבונה פוליטית טובה.

היו"ר ש' וייס:

טוב, זה לא הנושא היום, אף שחברי כנסת רבים הכניסו את ההשקפות שלהם.

רחבעם זאבי (מולדת):

אנחנו נותנים להם ציון.

היו"ר ש' וייס:

זה בסדר, אנחנו בית פוליטי והכול פתוח.

אני קורא לחברי הבית לתת תשומת לב מיוחדת להערות שהעיר כאן סגן יושב-ראש הכנסת עובדיה עלי בעניין ריסון עצמי שלנו. אני חושב, שזה יכול להועיל לנו מאוד מאוד בהעלאת קרננו, כשפה ושם בחוסר זהירות אנחנו פוגעים בעצמנו.

חברי הכנסת, הסתיים הדיון הזה, אנחנו חוזרים לשגרה החשובה מאוד, ואני מודה לכל חברי הכנסת שנטלו חלק, גיוונו מאוד את הדיון הזה ונתנו ביטוי לפנים המגוונות והרבות של בית-הנבחרים שלנו. יש לנו בית-נבחרים אחד, ואחד בלבד, ועלינו לשמור עליו כעל בבת עיננו למען המשך שגשוגה של הדמוקרטיה הישראלית. אני מודה לכם.

הצעות לסדר-היום ניסיון השתלטות אנשי השב"כ הפלשתיני על אוטובוס ילדים בצומת נצרים

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את היושב-ראש התורן לנהל את המשך הישיבה. אנחנו עוברים לדיון בנושא נצרים. ישיב על כך השר אפרים סנה. אחר כך נעבור לדיון על חוק ההסדרים. בבקשה.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים להצעות דחופות לסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 5839, 5840, 5860 ו-5863 בנושא: ניסיון השתלטות אנשי השב"כ הפלשתיני על אוטובוס ילדים בצומת נצרים. הדובר הראשון – חבר הכנסת יצחק לוי, אינני רואה אותו באולם. חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא הוא הפיגוע בנצרים, שבו כנראה פעם ראשונה משתתפים מי שמכהנים בתפקיד רשמי, המשטרה או השב"כ הפלשתיני. אני חושב, שמי שהסכים לארגון הזה, שתהיה משטרה פלשתינית ויהיה שב"כ פלשתיני, התעלם מהמוטיבציה שלהם, של כולם, להילחם בנו, ולא שם לב למי הנאמנות שלהם מופנית. חוץ מזה שאנחנו יודעים שהם מרמים בסדר הכוחות והם מבריחים נשק שלא לפי התקן, בעיקר ממצרים, לצרכים אלה.

אני מניח שהם עושים מה שאנחנו עשינו בימי המנדט הבריטי, כשעל כל נטר רשמי היו עשרה לא רשמיים שהתאמנו, צברו נשק והיוו כוח.

הניסיון לפגוע בתחבורה, במקרה זה בילדים באזור נצרים, הוא דוגמה פשוטה ומובנת מאליה מבחינתם של פעילות של מי שמכונה המשטרה הפלשתינית. תמיד צריך לזכור שהם יהיו נגדנו וירצו להשתתף בפיגועים. הם משתתפים בפיגועים והם יכולים להיות ביום שוטרים ובלילה מישהם אחרים, והיו דברים מעולם. וכל אלה בהשראת ההנהגה הפלשתינית, כי להם יש יעדים שלאחרי התחילה של עזה ויריחו, והם נתונים בצבת של העולם הערבי שיכריח אותם, ומכריח אותם, לפעול על-פי האינטרסים של העולם הערבי ועל-פי המוסכמות של מדינות ערב ולא דווקא על-פי הצרכים שלהם.

מנהיגי ארצות ערב אחרי ועידת אלכסנדריה מוכיחים, אם מישהו עוד זקוק להוכחה, שהיחסים עם ישראל הם לצנינים בעיניהם. מובארק מוביל להקצנה. שלוששתם ביחד מאיימים על מי שבכנות – יותר או פחות – מעוניין להדק את היחסים, וכבר נוכחנו לדעת שהגז מעומאן לא יגיע, ועם ירדן יש בעיות, פחות מאשר עם האחרים, ולא אצה הדרך לאיש מהם להדק את היחסים, לקדם את המגעים או את שיתוף הפעולה.

אם מחברים מלה למלה, משפט למשפט ועובדה לעובדה, אפשר להגיע למסקנות עגומות, וראש הממשלה ביטא אותן בצורה זהירה, אבל פעם ראשונה שהוא נתן פומבי למחשבה שמקננת בלבו, שעלולה לפרוץ מלחמה. כאישור למחשבות כאלה, דווקא מצדם של הערבים, ואולי זה גונב לאוזנו של ראש הממשלה, הלחץ מצד העולם הערבי, ובעיקר מצרים על ישראל, בכל מיני צורות, שישראל תשתתף או תתחייב לאמנה לאי-הפצת נשק גרעיני, שלדעתם מצוי בידינו.

שני גורמים מרתיעים אותם ממלחמה, עדיין: 1. השטחים החיוניים שאנחנו מחזיקים בהם; 2. המחשבה שיש בידינו נשק גרעיני. את השטחים הם מקווים להוציא מידינו בדרך של משא-ומתן, פיתויים, לחצים, כזבים, אשליות. בנושא השני ינסו ומנסים להפעיל עלינו לחצים בין-לאומיים כדי שלא יהיה להם למכשול כגורם מרתיע בפני מלחמה.

אם ראש הממשלה התבטא על אפשרות של מלחמה, הפעם צריך להאמין לו, להבדיל ממקרים אחרים שבהם הוא רמז לכולנו שלא תמיד הוא צריך לומר את האמת. אבל במקרה הזה, עם כל

ההערכות וההתנהגויות של הערבים, ההערכות עליהם וההתנהגות שהם מוכיחים בפנינו ובפני כל העולם, האפשרות הזאת היא סבירה, והערבים בשיטה, ביסודיות ובהתמדה מנסים לשלול מאתנו את כושר ההרתעה.

אנשי שלטון ישראלים גורמים בדיבוריהם ובהתנהגותם לדרבונם של הערבים במלחמתם בהתיישבות ובמתיישבים. נצרים היא סמל. נצרים היא סמל לערבים. להוריד אותם מאדמתם, לנשל אותם מיישובם, בעזרתם המילולית לפחות של חלק משרי ממשלת ישראל. נצרים היא סמל. אם היא תחזיק מעמד, זהו סמל של הציונות החלוצית, שלמרות כל הקשיים, למרות האלימות והטרור, למרות התנהגות הממשלה ושריה, מחזיקים מעמד.

ממשלה נורמלית היתה צריכה להיות גאה בתושבי נצרים. הם הדוגמה לכולנו, לחלוציות, לנאמנות, להקרבה, לסבלנות, להבדיל משר החוץ ומראש הממשלה שאינם יכולים להיות דוגמה לנו כאן, לעם ישראל בארץ-ישראל, בנושאים האלה וגם בנושאים אחרים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת הרב יוסף עזרן.

חבר הכנסת רפאל איתן, אני שמח שהיתה לי הזדמנות להחזיר לך כמה דקות מתוך כל החוב הארוך של הזמן שאני חייב. תמיד הוא מדבר רבע מהזמן וזה מצטבר לחוב שלי לו. היום היתה לי אפשרות להחזיר לו שתי דקות וחצי.

רחבעם זאבי (מולדת):

שלוש דקות ו-20 שניות.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, שתיים וחצי.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה מדוד.

היו"ר ד' שילנסקי:

שלוש דקות?

רחבעם זאבי (מולדת):

שלוש דקות ו-20 שניות.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו נלך לבדוק – השעון של מי יותר מדויק. חבר הכנסת הרב עזרן, הבמה לרשות אדוני. אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – אחרון אחרון, חבר הכנסת יצחק לוי.

יוסף עזרן (ש"ס):

תודה. אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הבית, אסור גם על-פי ההלכה לסמוך על נסים. פה קרה דבר שלא רק צריך להדאיג אותנו, צריך פשוט להחריד אותנו, להוציא אותנו משלוותנו.

נכון שאנחנו חיים, לצערי הרב, בתקופה ובמדינה שהאירועים רודפים זה את זה. אולי, חס ושלום, אני לא רוצה לפתוח פה לשטן, אבל לומר כי אין יום שאין קללתו מרובה מחברו. כך נאמר. אבל דבר כזה חייב להוציא אותנו בטלטלה עזה, לזעזע אותנו ולהוציא אותנו מהשלווה, מהאדישות, מהשגרה. כי מה קרה פה? למעשה היתה השתלטות מקצועית על אוטובוס של ילדים, כמו שאומרים, בכל התנאים ובכל האמצעים הדרושים.

נחשוב לרגע, חס ושלום, מה היה קורה פה אם היו לוקחים אותם כבני ערובה? הרי כל המדינה היתה עומדת על הראש, כל עם ישראל היה קופא על מקומו, משותק. מה יכולנו לעשות, חס ושלום? לעשות עוד הפעם הקבלות, השוואות? הרי כולם חיים בסיוט של אוטובוס הקאונטרי-קלאב, ועוד ועוד.

אדוני השר, הייתי בוועדה שקיבלה מינוי ממשלתי לבדוק את הנושא של ילדי מעלות. אני אומר לך, ישבנו למעלה מ-90 ישיבות, חקרנו עשרות עדים, ועד עכשיו הסיוט הזה מלווה אותי, אחרי 20 שנה. העובדה שיצאנו בנס היה בה הרבה יותר מזל משכל. לכן, מייד כשקרה הדבר הזה, כמובן, כל ההיסטוריה, כל הדרמה, כל הטרגדיה של ילדי מעלות עוד הפעם עברה לנגד עיני, ולא יכולתי לחשות. אני אומר לאדוני, לילות לא יכולתי להירדם, ואני בטוח שלא אני בלבד. אני לא לוקח את הזכות ואת המונופול הזה.

שר הבריאות א' סנה:

לו ידע אדוני את העובדות היתה נחסכת ממך הטרדה הזאת.

יוסף עזרן (ש"ס):

אני אשמח לשמוע. אדוני, תאמין לי שאתה תעזור לי, וחסד גדול יעשה אתי ועם עם ישראל. כי בינתיים עם ישראל עדיין חי את הדאגה ואת הבהלה הזאת, וממש אפשר לומר זיעה קרה כיסיתה את פנינו ואת הגב שלנו. אני הרגשתי זיעה קרה. איך שלא יהיה, חשבתי מייד על מה שקרה באוטובוס הדמים במצרים.

אני רוצה לומר לך, קיבלתי אינפורמציה – אולי אדוני יאשר זאת או לא – ממקורות מוסמכים, ניסיתי לבדוק עד כמה שידי מגעת. באוטובוס הדמים במצרים, אוטובוס התיירים, חודש וחצי לפני הפיגוע הרצחני, הם תרגלו השתלטות. אני לא יודע אם אלה אותם אנשים, אבל חברים שלהם, משתפי פעולה שלהם, תרגלו עבורם את ההשתלטות בכמה ורסיות – באופן כזה ובצורה כזאת ודרכי מילוט. הם למדו, לצערי הרב, את המקצוע. אני לא מזלזל ברצון הרצחני שלהם, ואני לא מבטל אותם ואני לא צוחק להם, ואני דואג ולוקח אותם ברצינות. כשעושים איזה דבר כאילו – אני מיוחד מהכאילו הזה, מה מסתתר ומה בא אחרי זה.

לכן, אני שואל: האם, חס ושלום, לא היתה כאן איזו תרגולת? אם ככה, מה אנחנו עושים? איך אנחנו מתקנים, פשוט להוציא להם את זה, את הפרפר הזה מהראש, שהם לא יזכו ולא יראו דבר כזה? נוכל להרשות לעצמו, חס ושלום, מחדל כזה? אני אומר לך, אדוני, כשר בממשלה הזאת, לא שאני דואג לממשלה שלך, אבל הממשלה תתמוטט. הממשלה שלכם תתמוטט, לא תישאר על כנה אם יהיה דבר כזה.

לכן אני מבקש, אחרי שאקבל את ההסברים, כנראה אדוני מאוד מעודכן, בוודאי הרבה יותר ממני, אבל צריכה להיות, אולי איזו ועדה, אני לא יודע אם פרלמנטרית או ועדה ביטחונית כלשהי, שתבדוק בצורה יסודית ורצינית, שמצב כזה, חס וחלילה, לא יישנה. אין אנו יכולים להרשות לעצמנו את הלוקסוס אפילו של מחשבה והרהור על דבר כזה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – חבר הכנסת יצחק לוי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-בראש, חברי הכנסת הנוכחים, אנחנו עדים להחרפה בניסיונות הפיגוע במתיישבים היהודים ביש"ע. בשבוע האחרון בלבד היו שלושה אירועים בולטים: הרצח של עפרה פליקס, השם ייקום דמה, ליד גופנה, ניסיון ההתפרצות לאוטובוס של תלמידים יהודים ליד נצרים וירי טיל "לאו" אל בית-שניאורסון בחברון.

מפקד השב"כ הפלשתיני ברצועה מוחמד דחלאן חסם את דרכו של אוטובוס תלמידים יהודים, כשהוא מסתייע בחמישה מחבלים שהם שוטרים או חיילים בכנופיות של ערפאת. הדחלאן הזה ניסה לפרוץ לאוטובוס כשהוא מזרה אימה על כל סביבותיו, עיניו יוקדות ופיו מתיז קללות ורוק. למזלנו נגמר

האירוע בלי נפגעים. אחר כך דחלאן הכחיש והסיפור ירד מהתקשורת. אבל מה היה קורה אילו היה אירוע הפוך, שבו קצין צה"ל או איש שב"כ ישראלי היה מתנפל על אוטובוס של תלמידים ערבים? איך היתה רועשת ורוגשת התקשורת ומה היו אומרים דוברי השמאל אצלנו?

גם ירי טיל "לאו" אל הבית היהודי בחברון ירד מהתקשורת ומהתודעה הציבורית, וחברון הטוריסטית לא תיענש על כך. אולי זה מגיע לנו, מפני שלא באנו חשבון במלחמת ששת הימים עם ערביי חברון על מאורעות תרפ"ט שבם נרצחו 68 יהודים בחברון ועל רצח ל"ה אנשי פלמ"ח שנזעקו לעזרת גוש-עציון הנצור.

ממשלה המכבדת את עצמה, שרוצה לתת ביטחון לאזרחיה, היתה דורשת מייד את הסגרתו של דחלאן והעמדתו לדין, או לפחות את פיטוריו מתפקידו בשב"כ הפלשתיני וגירושו אל מחוץ לגבולות ארץ-ישראל. ממשלה ציונית היתה מקימה יישוב ליד גופנה, במקום שבו נרצחה עפרה, השם ייקום דמה, כפי שנהגה התנועה הציונית מאז ומקדם. ממשלה שרוצה לחסל את הטרור ולמנוע ירי טילים על בתי יהודים היתה מפנה את כל הבתים הערביים שמהם יש טווח לטיילים כנגד בית-שניאורסון, כדי שידעו זאת בכל הבתים האחרים בחברון.

ביתרת הזמן הקצר העומד לרשותי אני מבקש לקרוא קצת מתוך יומן האירועים של היישוב נצרים: 5 בינואר, שעה 18:00, ירי על אוטובוס "אגד" מלווה בכוח צבאי; 11 בינואר, שעה 16:30, התקרית עם מוחמד דחלאן באוטובוס התלמידים; 12 בינואר, 22:00, פיצוץ עז ליד נצרים בסמוך לסיור צה"ל. חוטאים ועקבות הובילו למבנים במרחק 100 מטר מהכביש. לא נעשה דבר לבתים וליושבים בהם. 13 בינואר, 22:00, סיור משמר הגבול מותקף באש. שבעה קליעים פגעו ברכבים.

הערבים בונים ליד הכביש ולא מעבר ל-75 מטר לפי המוסכם ואין מי שמעיר להם, ועוד מעט ניסע לנצרים בשטח בנוי. חיילי צה"ל אינם מבצעים נהל עצירת חשוד מפני שגונב לאוזנם שהשוטרים הפלשתינים יגיבו בירי. כל יום יש מטעני דמה, ועד שמגיע חבלן לטפל בהם חולף לו יום, וזאת במקום לפוצץ כל רכב חשוד ומטען חשוד.

וזה רק קצת מהיומן של נצרים, העומדת בעין הסערה. בשביל השר פרס נצרים היא קוץ, אבל בעינינו היא דוגמה ומופת של חלוצים ולוחמים, ואנחנו מתגאים בהם. כל הארץ נצרים. תודה.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת יצחק לוי, אחרון הדוברים. אני מאוד מבקש להקפיד על הזמן, סדר-יומנו עוד עמוס.

גדליה גל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אתה מתכוון לשבת פה עד 02:00?

היו"ר י' עזרן:

לפחות עד מאוחר בלילה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, אני רוצה לפתוח בברכה לתושבי נצרים, לחזק אותם מעל במה זו. אני יודע שעוברים עליהם ימים קשים. הימים הקשים הם לא רק באירוע האוטובוס או בפיצוץ ולא רק באירועים שהזכירם לפני רגע חברי חבר הכנסת זאבי, אלא בשגרת החיים. העיכובים של הליווי מהיציאה מהיישוב או כדי להיכנס ליישוב מקשים מאוד את החיים שם. ואף-על-פי-כן, אדוני היושב-ראש, חברים אלה, במסירות נפש, מחזיקים את אדמת ארץ-ישראל אשר ברצועת-עזה, וחיים, ברוך השם, חיים נורמליים, עד כמה שניתן, גם בגשמיות וגם ברוחניות.

אדוני השר, אמרנו לכם: אל תיתנו להם רובים. ואתם אמרתם, ובראש האומרים היה ראש הממשלה: למשטרה הפלשתינית לא יהיה שום עסק עם יהודים, ביהודים יטפלו רק יהודים; המשטרה הפלשתינית, או שירותי הביטחון הפלשתיניים לא ייגעו, לא יעצרו מכונית של יהודים, לא יעצרו אדם יהודי. אמרנו לכם: זה לא יהיה כך. והיום המשטרה הפלשתינית משתלטת על השטח ברצועת-עזה וצה"ל הולך בעקבות המשטרה הפלשתינית לאט לאט, נמוך נמוך, כדי שלא ליצור תקריות דיפלומטיות.

היו"ר י' עזרן:

רצחניות.

יצחק לוי (מפד"ל):

דיפלומטיות. ראש הממשלה ובעיקר השר פרס חוששים היום בעיקר מתקריות דיפלומטיות, שמא התהליך ייפסק וכדומה. אלו החששות האמיתיים.

החטא הראשון היה בכך שממשלת ישראל לא עמדה על קיום ההסכם. אדוני השר, האם אתה יודע מה מסלול הנסיעה של ילדי נצרים לבית-הספר כל יום? ילדי נצרים לא נוסעים בציר נצרים-כפר-דרום, אף שציר זה אמור להיות פתוח לנוסעים יהודים. אבל, ציר נצרים-כפר-דרום נמצא תחת טרור, ומכיוון שהוא נמצא תחת טרור ילדי נצרים לא יכולים לנסוע לבית-הספר 25 דקות. ילדי נצרים, אדוני היושב-ראש, נוסעים כל יום לבית-הספר למעלה משעה. ילדים רכים בכיתה א', שלומדים בתלמוד-תורה בעצמונה, במקום לנסוע מנצרים לעצמונה דרך כפר-דרום – נסיעה של 35 דקות, יוצאים עד קיבוץ סעד ונוסעים דרך כיסופים, יותר משעה וחצי. ילדים רכים צריכים לצאת בשעה 06:30 מהבית כדי להגיע לבית-הספר, אף שלפי ההסכם הציר נצרים-כפר-דרום הוא ציר שאמור להיות פתוח.

הי"ר י' עזרן:

מאריכים את הדרך – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

מאריכים את הדרך כי הציר סגור.

מה שקורה הוא, שהממשלה לא עמדה על זכויות היהודים, לא עמדה על זכויות אנשי נצרים לנסוע בציר כפי שצריך לנסוע בו. פחדה מהפלשתינים. אמרו להם: אל תיסעו, אין לנו שליטה על צדי הדרכים. ועכשיו, כאשר ילדי נצרים נוסעים בדרך הארוכה מחשש, מפחד המשטרה הפלשתינית, גם שם השב"כ הפלשתיני רוצה לפגוע בהם.

אדוני השר, אתם לא מצליחים להגן על אנשי נצרים. אנשי נצרים לא יזוזו משם. למרות הכול ולמרות כל הקשיים, למרות כל מה שקורה, אנשי נצרים לא יזוזו משם. קחו על עצמכם אחריות לביטחונם של האנשים. אל תיתנו לשב"כ הפלשתיני להשתולל, אל תיתנו למשטרה הפלשתינית להשתולל. החזירו את הכבוד לצה"ל והחזירו את הביטחון ליהודים. תודה רבה.

הי"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה, אדוני השר.

שר הבריאות א' סנה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי ברצוני לציין בפני הבית את העובדות כפי שהיו, וחשוב מאוד שגם המציעים לסדר-היום וגם הציבור בכלל ידעו דברים לאשורם. אני מבין שלפחות מכבוד הרב היתה נחסכת עוגמת נפש רבה אילו ידע את העובדות, ולכן אני פה.

אם כן, אוטובוס הילדים שמסיע את ילדי נצרים, שהוא אוטובוס ממוגן, נסע כשהוא מלווה, כמקובל, בשני כלי רכב צה"ליים, אחד מלפניו והאחר מאחוריו. בדרך זיהה סמ"פ שפיקד על הכוח הזה רכב "וולבו" פלשתיני שנמצא בו ארבעה אזרחים לבושים בגדים אזרחיים ולא נראה נשק בידיהם. מכונית ה"וולבו" ניסתה לעקוף את רכב הליווי האחרון במהלך הנסיעה בקטע לקראת צומת נצרים. כמקובל, לא מאפשרים כוחותינו לרכב מקומי לעקוף רכב ישראלי.

חיילי צה"ל הורו לנוסעי ה"וולבו" שלא לבצע עקיפה, וליתר ביטחון כיוונו אליהם את נשקם. כאשר הגיעה השירה לצומת נצרים, והאוטובוס עמד ליד שלט "עצור", עקף הרכב הפלשתיני את רכב הליווי והתייצב בצומת לפני האוטובוס.

רחבעם זאבי (מולדת):

למה נתנו לו לעקוף?

שר הבריאות א' סנה:

אז ירדו ממנו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

למה נתנו לו לעקוף? ששיב.

שר הבריאות א' סנה:

אני מציין את כל האירועים שהיו. ירדו ממנו ארבעה אנשים, מוחמד דחלאן ועוד שלושה אחרים. דחלאן פנה אל חיילי צה"ל, זיהה את עצמו ומחה בפניהם, הכיזד לא זיהו אותו, לא אפשרו לרכבו לעקוף את השיירה, ואף כיוונו לעברו נשק.

הגיעו למקום שוטרים פלשתינים וחיילים ישראלים של כוח השיטור המשותף. דחלאן עצמו לא עשה שום ניסיון, לא הוא ולא אף אחד מאנשיו, להיכנס אל האוטובוס. הדין ודברים היו בינו לבין אנשי המשמר. נהגו ירק לעבר האוטובוס ליד חלקו הקדמי, אבל איש מארבעת האנשים לא ניסה להתקרב לאוטובוס או לעלות אליו.

הכוח הרחיק באופן תקיף ומהיר את דחלאן מהמקום, ועשה כך בסיועם של חיילים פלשתינים שהיו חלק מהסיוור המשותף.

יצחק לוי (מפד"ל):

חיילים או שוטרים?

שר הבריאות א' סנה:

שוטרים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין הבדל, מחבלים.

שר הבריאות א' סנה:

השוטרים הפלשתינים, אנשי הסיור, גם הם סייעו להזיז את דחלאן, וכל המעמד הזה נמשך לא יותר מדקה אחת.

רחבעם זאבי (מולדת):

מדוע עדות הנהג שונה בתכלית? הוא אומר שדחלאן דפק על דלת האוטובוס, ניסה להיכנס ולא פתחו לו את הדלת.

שר הבריאות א' סנה:

אני מסתמך על מה שמוסר צבא-הגנה לישראל ולא על מה שמוסר הנהג. כל מה שאני מוסר פה הוא על סמך מה שאומרים קציני צה"ל, הנאמנים עלי יותר מכל אחד אחר, אני בטוח שגם עליך.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא תמיד.

שר הבריאות א' סנה:

אז יש לנו חילוקי דעות.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא תמיד. אני הייתי עד לעדויות כוזבות של אנשי צה"ל, כאשר המתנחלים אמרו אמת, כאשר נהגים אמרו אמת, כאשר אנשי מילואים אמרו – וזה לא היה אמת.

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת זאבי, צר לי שזה יחסך לצבא-הגנה לישראל או לקציניו, אבל אנחנו חלוקים גם בנושא זה, מסתבר.

אלה פרטי העניין. לא היה ניסיון פיגוע ולא היה ניסיון השתלטות, אלא היתה פה תקרית, אולי תקרית חמורה, אבל תקרית שמשקפת מציאות מורכבת. אלה הדברים לאשורם. לכן, על פיגוע ועל מחבלים שעלו לאוטובוס ועל זיכרונות מעלות ועל זיכרונות כביש החוף – אלה הם זיכרונות שבדרך הטבע רודפים את כולנו, אבל הם לא רלבנטיים למקרה הזה.

מעבר לעובדות, התקרית הזאת משקפת מציאות מאוד מורכבת. אנחנו נמצאים עכשיו בדרך ארוכה מאוד למציאות חדשה בארץ-ישראל. הסדר הביניים שאנחנו חווים אותו עכשיו בעזה, הוא חלק מהדרך הזאת, שהיא ארוכה ולא פשוטה. שום איש הגון לא יטען, שזו דרך פשוטה ונקייה ממכשולים, מתקריות ומבעיות אין-ספור.

מה אנחנו עושים פה? אנחנו מנסים לקיים בתא שטח אחד גם ממשל עצמי פלשתיני וגם מתנחלים וגם את המעטפת הביטחונית הצה"לית שמגינה על המתנחלים האלה. את שלושת האלמנטים האלה אנחנו מנסים לקיים בתא שטח אחד לא גדול. ולכן זה כל כך מסובך, ולכן המציאות הזאת כל כך מורכבת.

אני כבר אומר, היישום בגדה יהיה יותר מסובך, כי התנאים שם יותר מסובכים.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה זה "גדה"? איזה מונח זה "גדה"?

שר הבריאות א' סנה:

הגדה המערבית, או אם נוח לך יותר, יהודה ושומרון.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא. גדה זה אצל הערבים. בשבילנו זה יהודה ושומרון. הכנסת אישרה את יהודה ושומרון, הממשלות אישרו את זה.

היו"ר י' עזרני:

אתה לא יכול להכתיב לו איך לקרוא לזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא שר בממשלה, שיכבד החלטות. אין גדה.

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת זאבי, אני בא ממדעי הטבע, כידוע לך. שם מקובל שדבר לא משנה את מהותו כאשר קוראים לו בשם אחר.

רחבעם זאבי (מולדת):

ואני בא מתורת ישראל שמחשיבה מאוד את המלים וההגדרות.

יצחק לוי (מפד"ל):

לפחות במדעי המדינה יש לזה משמעות.

שר הבריאות א' סנה:

מה לא עושים כדי שתנוח דעתך? – ההסדר ביהודה ושומרון יהיה יותר מסובך מההסדר בעזה. אבל אני לא יכול להפיס את דעתך, ואומר לך שהסדר ביהודה ושומרון היה יהיה. האלטרנטיבה שאתה מציע היא כל כך גרועה, שכל ניסיון, מסובך וקשה ככל שיהיה, עדיף ממנה.

צריך להודות שדבר אחד מאוד יסודי ומאוד עקרוני השתנה במציאות. אחרי 100 שנות מלחמה בינינו לבין הפלשתינים, גם כאשר קורית תקרית כזאת, ואני מקווה שלא תהיה חמורה ממנה, יש היום מנגנונים ומוסדות וחמ"לים משותפים שבהם פעם ראשונה ניתן ליישב את הבעיות האלה, לדון אלה מול אלה – קציני צה"ל וקציני המשטרה הפלשתינית, לנסות לאתר בעיות ולא לנפח ולהעצים בעיות. זה ההבדל הגדול שקרה. פעם ראשונה, גם בתוך הסיבוך הזה, יש מציאות של הידברות. זה השינוי שהתחולל, והוא חלק מהשינוי שלאט ובסבלנות נביא אותו בדיוק לאן שאנחנו רוצים. קיימת אופוזיציה פלשתינית אלימה שמנסה בכל מחיר לשבש את התהליך הזה.

ובהזדמנות זו, אינני יכול שלא לומר דבר ברכה לצה"ל ולחיל האוויר, שהיום פגעו במטרות של המחבלים האלה בנועיימה אשר מדרום לביירות.

אשר להצעה עצמה. כפי שאמרתי, היות שמדובר פה בתקרית אשר משקפת מציאות חדשה, אין לי התנגדות שהנושא כולו יגיע לוועדת החוץ והביטחון ויידון שם על כל מרכיביו והיבטיו.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

רחבעם זאבי (מולדת):

ברשות אדוני היושב-ראש, אפשר שאלה לשר?

היו"ר י' עזרן:

אם הוא מסכים אני מסכים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני השר, על-פי פקודות צה"ל אין לאפשר לרכב להשיג את הרכב המלווה. גם האנשים שהיו ברכב האחורי, באוטובוס, חשדו ב"וולבו" ולא נתנו לה לעבור. מדוע בסופו של דבר הם נתנו לה לעבור? כי הם סרחו. וכשהם סרחו במילוי משימתם הם גם סרחו בדיווח שאתה ציטטת פה.

שאלה שנייה. לא השיבות לחבר הכנסת יצחק לוי, מדוע אנשי נצרים לא יכולים להיות מחוברים לצייר האורך שעליו הוסכם גם עם הפלשתינים, אל גוש-קטיף. מדוע הם צריכים לנסוע בכל האיגוף הזה? מדוע אחרי כל כך הרבה חודשים מאז אוסלו, מאז קהיר ומאז כניסתו של ערפאת, אנחנו צריכים לנסוע מנצרים בסיבוב האורך הזה?

היו"ר י' עזרן:

תודה, חבר הכנסת זאבי. אם אדוני השר רוצה להתייחס, בבקשה.

שר הבריאות א' סנה:

אני אענה, ברשותך. נשאלו שתי שאלות, ואני לא חושב שיהיה זה בסדר מצדי להשאיר אותן ללא מענה.

הפקודות מדברות על עקיפה תוך כדי תנועה. העקיפה הזאת אסורה. ליד תמרור "עצור" הגיעו למצב של עצירה. זה מה שאומרות הפקודות. אין לאפשר לרכב לעקוף תוך כדי נסיעה.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא נכון. הם עצרו בגלל שלט "עצור" בצומת. יש עדיפות לצפון-דרום ויש שלטי "עצור". הפקודות הן לא לתת להם לעבור גם שם.

שר הבריאות א' סנה:

ואז כולם עצרו.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, אתה מכיר את הצומת הזה?

שר הבריאות א' סנה:

אז כולם עצרו. באותו רגע שהאוטובוס הגיע לשלט "עצור" כולם עצרו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה שכחת שאני הייתי – – –

שר הבריאות א' סנה:

אני זוכר היטב.

ועכשיו לשאלתך, חבר הכנסת לוי. נכון שהציר החלופי שבו נוסעים התלמידים הוא ארוך יותר, אבל הוא בטוח יותר. זה השיקול. פה מדובר בקטע הקשור לצומת נצרים. שאלתו של חבר הכנסת יצחק לוי מתייחסת לקטע המרוחק יותר.

יצחק לוי (מפד"ל):

למה שלא ייסעו בדרך נצרים-כפר-דרום?

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת הרב לוי, אני מצטער. אני חושב שקיבלנו פה תשובה ברורה. אני מעדיף לעקוף ולא לסכן. זה מה שאומרים.

יצחק לוי (מפד"ל):

שר הבריאות א' סנה:

אני אומר לך. הסעת התלמידים נעשית בציר הארוך יותר מכיוון שזה ציר בטוח יותר. אני חושב שהאחריות מחייבת זאת. אף אחד לא אוהב לנסוע בציר ארוך כאשר יש ציר קצר, אבל פה מדובר בעניין בטיחותי. הציר כפר-דרום-נצרים זה לא רחוב בן-יהודה ולא רחוב דיזנגוף. גם אם הייתם רוצים בכך – זה לא. ואגלה לך סוד, זה גם לא יהיה.

בסך הכול, אני רוצה לומר כמה דברים במישור הכללי, חבר הכנסת לוי. לכל דבר יש גבול. יש גבול – כמה אתם יכולים לכפות את השקפת עולמכם על כולם.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה ההסכם. מה זה לכפות? רבין חתם על זה שניסע – – –

שר הבריאות א' סנה:

חבר הכנסת זאבי, שאלת, עניתי לך. אני רוצה לענות עכשיו לחבר הכנסת לוי, מאוד בקצרה ובמישור העקרוני. אינכם יכולים להכתיב למערכת הביטחון כל דבר. אנחנו כיבדנו את העובדה שנצרים נמצאת במקום שנמצאת, מקום פרובלמטי ככל שיהיה. צה"ל נותן להם את הביטחון המרבי במיטב מאמציו. אנחנו משלמים מחיר על הכיבוד שאנחנו מכבדים את האידיאולוגיה שלכם. זו המציאות.

יצחק לוי (מפד"ל):

צה"ל לא מסוגל לתת ביטחון.

שר הבריאות א' סנה:

הוא מסוגל לתת. הוא עושה הרבה מאמצים. הילדים הרכים של נצרים זוכים לאבטחה ולהוצאה ממשלתית שהרבה ילדים רכים אחרים לא זוכים לה.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה מגיע להם.

קריאות:

— — —

שר הבריאות א' סנה:

ולכן, ולכן, ולכן, — — —

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

הרי הוויכוח הזה לא ייגמר, מה לעשות?

שר הבריאות א' סנה:

יש לי תחושה כזאת, שהוא לא ייגמר הערב.

היו"ר י' עזרן:

הוא לא ייגמר, לא ייגמר הערב. מה לעשות?

שר הבריאות א' סנה:

בכל אופן, אני מציע לכם – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

את נצרים הקימה מפלגת העבודה.

שר הבריאות א' סנה:

on ושלום.

רחבעם זאבי (מולדת):

מפלגת העבודה ייסדה את נצרים.

שר הבריאות א' סנה:

עשינו טעויות אחרות, את זאת לא.

מה שאני רוצה לומר, ביחסכם ובדיבורכם אל מערכת הביטחון – קצת פחות כפיות טובה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר.

יש עוד הצעה להסיר. חבר הכנסת בא-גד, בבקשה. דקה אחת. אני מאוד מבקש.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא צריך יותר.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, בוודאי שמעת כמונו על טיל ה"סקאד" – – –

היו"ר י' עזרן:

איזה "סקאד"?

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, טיל ה"לאו". סליחה, סליחה. טעות. סליחה, אדוני. ארבע שנים למלחמת המפרץ, זה משפיע.

קריאות:

— — —

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, עוד בהלה בציבור. עכשיו אפשר להתחיל את הסיפור מחדש.

שר הבריאות א' סנה:

מדובר היה במה שנקרא בשפתנו תת-קליבר, שזה לא טיל "לאו" אלא זה כאילו טיל "לאו". חבר הכנסת זאבי העלה את התת-קליבר הזה למדרגת טיל "לאו" וחבר הכנסת בא-גד מעלה אותו למדרגת "סקאד". אני מקווה שהאסקלציה הזאת תסתיים בשלב הזה.

היו"ר י' עזרן:

בינתיים זה ייפסק. אני מבטיח לך שלא היה לו ראש נפץ גרעיני.

יוסף בא-גד (מולדת):

בוודאי כבוד השר שמע על כאילו טיל "לאו".

רחבעם זאבי (מולדת):

זה לא כאילו. תקרא את הודעות דובר צה"ל.

יוסף בא-גד (מולדת):

סגן שר הביטחון דיבר אתמול אחרת.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת, אנא שאלתך.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני אומר.

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

רבותי, תנו לשאול. אתה יודע מה זה טיל "לאו"? לאו – לאו מילתא זוטרתא היא.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני חוזר. בוודאי השר שמע על אותו טיל, שמצביע על שיטות לוחמה חדישות ולא מקובלות. גם סגן שר הביטחון אמר שיש להיערך מחדש.

גם המקרה של נצרים יש להיערך לו, כדבר שלא היה.

אני שואל, האם ראש השב"כ בעזה נענש במשהו? האם ידוע לך? ומה אתם חושבים לעשות נוכח האסקלציה, ההקצנה, בדברים שצינתי?

חיים אורון (מרצ):

היו"ר י' עזרן:

סיימנו. חבר הכנסת בא-גד סיים את דבריו וישב. זהו.

חבר הכנסת בא-גד, היית צריך לבקש להסיר את הצעתו של כבודי. אדוני לא שאל.

אנחנו עוברים כעת להצבעה. יש הצעה של השר. קודם כול אני שואל את המציעים. חבר הכנסת זאבי, אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון?

רחבעם זאבי (מולדת):

דיון במליאה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת לוי?

יצחק לוי (מפד"ל):

מליאה.

היו"ר י' עזרן:

אני מסתפק בוועדה.

ובכן, נצביע על שתי ההצעות: האחת – להסיר את הנושא מסדר-היום, ואחרת – לקיים דיון במליאה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה, אדוני. צריך להצביע על ההצעה לקיים דיון במליאה מול ההצעה להסיר את הנושא, ואחר כך – ועדה מול להסיר.

היו"ר י' עזרן:

מסכים, אדוני. תודה.

אם כן, יש לנו הצעה להסיר והצעה אחת לקיים דיון במליאה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין הצעה להסיר.

היו"ר י' עזרן:

יש הצעה של – – –

קריאות:

— — —

היו"ר י' עזרן:

אם כן, חבר הכנסת דן תיכון שגה. שגית.

רבותי, אתם ממש מפריעים בזמן ההצבעה.

דן תיכון (הליכוד):

לא טעיתי, תעשה כפי שאתה מבין. אני לא טעיתי.

היו"ר י' עזרן:

ברשותך האדיבה, הרי אני הסכמתי להצעתו של השר.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

אם כן, מה יש להסיר? נשארה ההצעה של חבר הכנסת זאבי – – –

דן תיכון (הליכוד):

בעד או נגד, זה הכול.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, בעד – זה דיון במליאה, נגד – פירוש להסיר. תודה.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 5

נגד – 4

נמנעים – 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלו חברי הכנסת י' לוי, ר' איתן, ור' זאבי
בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

חמישה בעד, ארבעה מתנגדים, אני נמנע, אחד נמנע. אם כן, אני קובע שהנושא יעבור לדיון במליאה,
כשיעבור.

רבתי, אנחנו עוברים כעת לנושא כבד מאוד – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

צריך להצביע על ההצעה שלך.

שר הבריאות א' סנה:

— — —

היו"ר י' עזרן:

בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

כן, רבותי. מי בעד העברה לוועדה, כהצעת -- --

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת י' עזרן

לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

שמונה בעד, אחד מתנגד, אין נמנעים. אני קובע שהנושא הזה יעבור לדיון בוועדה.

קריאה:

היו"ר י' עזרן:

קיבלתי את העובדות כפי שמסרו לי אותן, אף שגם אני תמה מאוד על ההערות שהעירין חבר הכנסת זאבי. מה אני אגיד לך? – נדון על זה בוועדה או פה. זה משונה. תודה, אני מעריך מאוד. מכל מלמדי השכלתי, בפרט מפרלמנטר ותיק כמוך, חבר הכנסת דן תיכון. תודה.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995 (הוספת סעיף 13)

(לקריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרני:

אנחנו עוברים לדיון על הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995, חזרה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, המשך הנמקת ההסתייגויות. לפני כן יפתח יושב-ראש ועדת הכספים, בבקשה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בח' בשבט שנה זו ביקשתי מכם להחזיר לוועדת הכספים את הצעת חוק הסדרים במשק המדינה, ונעניתי בחיוב. ביקשתי זאת מאחר שהחוק שהוועדה הניחה על שולחן הכנסת לקריאה שנייה היה טוב לשעתו. כזכור, הוא היה בסוף דצמבר של השנה הקודמת. הוא נוסח בהנחה שיתקבל בקריאה השלישית לפני 1 בינואר 1995. אך הואיל והדיון בחוק הופסק, ובינתיים פקע תוקפם של החוקים הנזכרים בו, יש להוסיף לחוק הוראה שלפיה תוקפו יהיה ב-1 בינואר 1995, וינתן קיום תוקף לחוקים המוזכרים בו במסמך המתוקן, שאם לא נעשה כן הרי אי-אפשר להאריך חוק שפג תוקפו בסוף דצמבר בשנה הקודמת. כמו כן ייקבע שלא תהיה העמדה לדיון בשל עבירה שנעברה בתקופת הביניים.

אנחנו, כאמור, נענינו בחיוב, ועדת הכספים התכנסה, דנה בחוק, והוסיפה לו את סעיף 13 שנמצא לפניכם והוא מטפל בתחילה, בקיום תוקף ובהוראות מעבר.

כמו-כן לא יועמד אדם לדיון בשל עבירה לפי חוק יציבות המחירים במצרכים ובשירותים (הוראת שעה), התשמ"ו-1985, בתקופה שבין יום התחילה לבין יום פרסומו של חוק זה.

לחוק יש הסתייגויות רבות שנותנות לנו את ההזדמנות לבלות גם הפעם שני לילות, ועל-פי המוסכם בוודאי נדון הלילה בהסתייגויות עד שעה 02:00 וגם מחר בלילה, וביום, וביום רביעי נקיים הצבעה ב-11:00.

אני מבקש ממך, אדוני היושב-ראש, להמשיך ולהכין את הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מודה לך על תשומת הלב ומאחל לך שתבלה אתנו את הלילה הארוך הזה בשלמותו.

היו"ר י' עזרני:

בנעימים. תודה, אדוני היושב-ראש.

ראשון הדוברים איננו – – –

קריאה:

– – –

היו"ר י' עזרן:

אני אומר את שמו, אמרתם שלא לומר את שמו.

דן תיכון (הליכוד):

– – –

היו"ר י' עזרן:

לא, כי הוא אמר שלא אומרים. התקנות משתנות. הן גמישות מאוד.

לחבר הכנסת סילבן שלום יש, בלי עין הרע, רק 118 הסתייגויות, לכן הוא יכול להרשות לעצמו שלא להיות. תודה. חבר הכנסת בנימין נתניהו – רק ארבע הסתייגויות, ולכן קשה לי להבין שהוא איננו. נשארו לו רק שתיים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, יש מאזין שכל פעם מבקש ממני לומר ליושב-ראש לא לומר: איננו – – –

היו"ר י' עזרן:

אלא מה לומר?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

איננו נוכח.

היו"ר י' עזרן:

אתה צודק. חס ושלום, כי כתוב בתורה: איננו, כי לקח אותו אלוהים. נכון, כך כתוב בפסוק. איננו נוכח.
נעדר – הוא לא בין הנעדרים – – –

חיים אורון (מרצ):

נעדר – גם לא טוב.

היו"ר י' עזרן:

לא טוב, חס ושלום. איננו נוכח. אני מודה לך.

חבר הכנסת מיכאל איתן גם כן איננו נוכח, חבר הכנסת צחי הנגבי איננו נוכח; סליחה, רק שנייה, יש
לי פה בוכהלטריה רצינית מאוד, ואני מבקש לעדכן אותה. חבר הכנסת דן תיכון ישנו – – –

יעקב שפי (העבודה):

כמה הסתייגויות?

היו"ר י' עזרן:

ל"ג בעומר. ל"ג.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

חיים אורון (מרצ):

כמה הסתייגויות?

היו"ר י' עזרן:

אמרתי – ל"ג.

דן תיכון (הליכוד):

חלפו, חבר הכנסת אורון, שנתיים וחצי – – –

קריאה:

— — —

היו"ר י' עזרן:

שתיים, סליחה. לא הבנתי.

דן תיכון (הליכוד):

כבר חלפו שנתיים וחצי, חבר הכנסת אורון. אז בהתחלה יכולתם לבוא ולומר שזאת מדיניות של הממשלה הקודמת, אנחנו משנים את סדרי העדיפויות, זה ייקח לנו קצת זמן, אבל אתם תראו איך יפעל המשק הישראלי כחלוף שנה, שנתיים, וכבר חלפו שנתיים וחצי והגיע העת לעשות מאזן.

שאלתי את עצמי, איך יכול להיות ששר האוצר חוזר מדי יום ביומו ומשבח את עצמו ובא בטענות אל האזרחים על שהם לא מבינים את גודל השעה ואת גודל המעשה של שר האוצר, שהרי מצד אחד הוא מספר לנו על מסע הצלחות שכמותו לא ידע המשק הישראלי מאז ומעולם, ומצד שני הכותרות בעיתונות, ללא יוצאת מן הכלל, כמעט ללא יוצאת מן הכלל, מעידות על כישלון, על כשל כלכלי, לפחות נסיגה שמעוררת דאגה.

אני יודע שאתה בוודאי תחלוק על דברי, לכן בידי כמה מן הכותרות, ואני אעשה בהן שימוש, כמובן, במרוצת הערב.

שאלתי את עצמי מה יש כאן – מצד אחד שר האוצר שאמור להבין בענייני כלכלה צריך היה להכיר את מצב המשק, ולפחות לתאר תמונה אמינה של מצב המשק בזו השעה, אבל מסתבר שהוא בשלו, העיתונות והציבור בשלהם, יש נתק בין שני הצדדים, והשאלה שנשאלת היא, מי אשם?

חבר הכנסת אורון, לאחר שחיפשתי, יגעת, יכול להיות שמצאתי. מי שאשמה זאת אלישבע, הדוברת של שר האוצר. שכן מצד אחד יש לה סיפור הצלחה שהיא הופכת אותו לסיפור של כישלון נוראי. השאלה היא, מדוע אותה בחורה אמינה, ששירתה את מרבית שרי האוצר בשנים האחרונות, איננה מצליחה לשווק את מסע ההישגים וההצלחות של שר האוצר? התשובה פשוטה. אין הצלחות, כמעט שאין הצלחות למדיניות שר האוצר.

תבוא ותאמר לי: שמעת, בוודאי, חבר הכנסת תיכון, את הנתונים האחרונים על התעסוקה והאבטלה – זה מעניין, כי גם אנחנו נזקקנו בשנות ה-80, בשנות האינפלציה הגבוהה, לטיעון דומה, ואמרנו שיש לנו אינפלציה במשק אבל שיעור האבטלה הגיע ל-4.5%. קרי, יצרנו אינפלציה כדי להוריד את שיעור האבטלה במשק הישראלי.

אני לא רוצה לבוא ולומר לך, שהמדיניות הזאת אליבא דמרבית המומחים נחשבת למדיניות לא נכונה, שגויה, זו שבאה להוריד את שיעור האבטלה במדינה על חשבון האינפלציה.

הי"ר י' עזרן:

זה לא במדיניות, אלא במקריות. אין קשר – – –

דן תיכון (הליכוד):

אין קשר, זאת אומרת יש קשר בין האינפלציה להורדת שיעור האבטלה והקשר הזה מוכח כמעט במרבית המדינות בעולם. כשהאינפלציה עולה – שיעור האבטלה יורד. והשאלה שאנחנו שואלים את עצמנו, איך וכיצד הורדנו את שיעור האבטלה מ-11.25% ל-7.5%, אבל על כך אני אדבר יותר מאוחר.

ואם תשאל אותי, חבר הכנסת אורון, מה בעצם הפאשלה הגדולה ביותר של הממשלה ב-1994, אני אומר לך: הפאשלה הגדולה, הכישלון הגדול ביותר מצוי בתחום האינפלציה. אבל תשאל אותי גם איך בנויה האינפלציה, איך הגענו מתחזית של 8%, והיום כבר ניתן למסור מספר או שיעור אינפלציה מדויק של 14.5%, איך הגענו משיעור אינפלציה של 9.4% ב-1992, שנתו האחרונה של הממשל הליכודי, ל-11.2% ב-1993, תחזית של 8% ל-1994, ושיעור אינפלציה של 14.5%, כפי שקרה לנו באמת?

כאן אנחנו מגיעים לפאשלה השנייה, היא אותו מחדל שמצוי בתחום הדיור. זה מאוד מעניין, כי זה תחום שהממשלה הזאת אמורה היתה להתייחס אליו ברצינות. שהרי על-פי הסמאות, על-פי מצע הבחירות של מפלגת העבודה, צריך היה לדאוג לדיור זול לזוגות הצעירים, לכל המצוקאים, לכל הנצרכים. והשאלה שאני שואל אותך, חבר הכנסת אורון, היא, איך קרה שמחירי הדיור במדינת ישראל עלו ב-60%.

חיים אורון (מרצ):

יש לי עסק עם חבר הכנסת שמאי.

יורם לס (העבודה):

הם מחלקים ביניהם את מס הארגון.

דן תיכון (הליכוד):

אני יודע על מה אתם מדברים, יש להניח, חבר הכנסת אורון. אני אפילו מחזיק בידי אותו מכתב. אני שואל את עצמי, חבר הכנסת גל, אני לא אפריע עכשיו לחבר הכנסת אורון, והשאלה היא, איך הפך מסע של הבטחות לספק דיור זול למסע של כישלון שהביא לאינפלציה ולעליית מחירי הדיור בהיקף של כ-60% במשך שנתיים ימים? ומה זה 60%, אדוני היושב-ראש, מדירה שעלתה כ-200,000 שקל לפני שנתיים ימים? תוסיף על זה 60%, זה עוד 120,000 שקל, היא עולה היום 320,000 שקל. והשאלה איך קרה, ולא איך קרה בתום השנתיים, שכולם ידעו שזה קורה; והממשלה הזאת הכינה חמש תוכניות, כדי להגביר את הבנייה במדינת ישראל, במטרה להוריד את מחירי הדיור במדינת ישראל, והדבר לא צלח בידה, וכעבור שנתיים ימים אנחנו מצויים באותה נקודה.

במדד שלפני חודש אמרו לנו: השתלטנו על מדד מחירי הדיור; בפעם הראשונה הוא עלה פחות מהמדד הכללי. אבל החודש זה התקלקל עוד הפעם, זה עלה ב-1% לעומת מדד של 0.8%.

רבותי, המדד הזה מעיד על המחדל הגדול ביותר של הממשלה. הממשלה הזאת דיברה על שינוי סדרי עדיפויות, קבעה נורמות חדשות, ולא הצליחה לבצע כמעט דבר. היא נישאה במשך שנתיים וחצי על גלי ההצלחה בשל התשתית שהכינה לה הממשלה הקודמת, ובעצם היא עצמה לא עשתה דבר. בעצם עשתה – חבר הכנסת ויינשטיין, שמעת על מסיבת העיתונאים ביום רביעי? אתה הבנת מה הלך שם? כי אני לא הבנתי. בבוקר עדיין מסרו לנו, חבר הכנסת גל, נתונים בוועדת הכספים על כך ש-90% ממקבלי השכר לא ייפגעו ב-1 בפברואר 1995, ואנחנו לא הבנו איך הגיעו ל-90% והתווכחנו. אמרנו: זה רק 60%, אולי 50%. בערב, חבר הכנסת גל, הבנו את מה שאתה כנראה ידעת בשעות הבוקר לפנינו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

שבערב תמיד – – –

דן תיכון (הליכוד):

אבל אני מוכרח לומר לך שחשבתי שבערב אני אבין. אבל כששמעתי את התוכנית הכלכלית החדשה, את הקיצוצים של 720 מיליון שקל ונקודת הזיכוי שתינתן לאשה עובדת, אני מוכרח לומר לך, זו היתה דרמה. אני לא הבנתי מה רוצים מהציבור, אני לא הבנתי איך הגיעו לתוצאות החדשות הללו. אני אומר לך שוב, הרבה מהומה על לא מאומה, הרבה מהומה על לא דבר, אובדן עשתונות, מחדל על

מחדל, שליפה, חוסר אחריות, לא יודעים לאן הולכים, יש בעיה, לא יודעים להתמודד אתה, ואלה הם מקצת מהמלים שאמרתי בתוך דקה לאחר ששמעתי על התוכנית הכלכלית החדשה. ואני יכול רק לבוא ולומר, שרבים משרי מפלגת העבודה חוזרים על הדברים הללו, על אותן מלים – שליפה מן המותן.

מה קרה לתקציב המדינה שאושר ב-29 בדצמבר, לפני כמה ימים? הצענו לכם לקצץ 3%, 2% מתקציב המדינה בכל המשרדים. דחיתם את כל ההצעות שלנו. הסברנו לכם מה יקרה ב-1 בפברואר 1995 עם הלוקש, ואתם לא שמעתם, ואתם בשלכם, אתם יודעים הכול. ולא חלפו שבועיים ימים ומסתבר שאתם לא יודעים כלום וכל מה שאמרו לכם – אתם עושים את זה במהירות, ללא בדיקה, לא יודעים כמה זה יעלה, לא יודעים מי מרוויח, לא יודעים מי מפסיד. בסך הכול, כל הציבור עדיין ימשיך לשלם יותר מס הכנסה ב-1 בפברואר 1995. ועל משבר הלוקש שיפקוד את האזרחים ב-1 בפברואר 1995 נדבר בשלב הבא.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אי-אפשר לגוון? בואו נסכים על גיוון. זה מאוד משעמם. פעם ידבר נציג הקואליציה ופעם ידבר נציג האופוזיציה.

דן תיכון (הליכוד):

מה לעשות, חבר הכנסת אורון – – –

היו"ר י' עזרן:

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת חיים אורון, תתכונן באמת, לפחות עוד עשרה – – –

חיים אורון (מרצ):

הצעתי הצעה אחרת. אחרי חבר הכנסת תיכון ידבר חבר הכנסת יורם לס, אחריו – חבר הכנסת ויינשטיין, ולא סדרה סדרה.

היו"ר י' עזרן:

בבקשה, תקבעו את ההסדר הזה ביניכם.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד – – –

היו"ר י' עזרן:

וכי אני אעשה זאת? אם אתם מסכימים – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו סיכמנו על נוהל. אני לא יודע בדיוק מי מדבר לפני ומי מדבר אחרי.

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, סתם אמרתי לו בדרך אגב. אם אתם לא מסכימים, הסדר יימשך כפי שהוא.

חיים אורון (מרצ):

בהסתדרות אנחנו מצליחים לעשות סידורים כאלה.

היו"ר י' עזרן:

זה לא יהיה משעמם בינתיים, מפני שיש לנו, ברוך השם, הרבה חברי כנסת שיש להם מה לומר ומה לשלול. בבקשה, חבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האם יכול להיות דבר מצחיק יותר מאשר להביא לנו היום חוק שנקרא חוק הסדרים? הסדרים בא מהמושג סדר, מסדרים את המצב במשק. מי מציע לנו חוק הסדרים? האוצר, הממשלה הזאת, כאשר בשבועות האחרונים כל יום כמעט אנחנו עדים לסדר חדש.

רק לפני כמה ימים אישרנו את תקציב המדינה לשנת 1995. רבותי, תקציב זה לא איזה בית-ספר שיש לו הוצאות והכנסות, חמישה סעיפים. תקציב מכינים אנשי האוצר, בסיוע של בנק ישראל, במשך חודשים רבים. כבר באפריל-מאי 1994 מתחילים לדון בתקציב שמתחיל בינואר 1995. מכניסים נתונים למחשבים, מבקשים להעריך בכמה יעלו המחירים, בכמה יעלה השכר.

אתם זוכרים את ערמות הנייר שהיו לנו כאן כשהגיש לנו שר האוצר את התקציב שאישרנו לפני עשרה ימים? הוא הגיש לנו נייר? הוא הגיש לנו חוברות בגובה של עשרות סנטימטרים, 40 ס"מ, 15 חוברות, 20 חוברות, שהודפסו והוגהו. וזה היה תקציב המדינה שלפיו העוסקים במשק היו צריכים לחשוב כיצד הם מתנהגים, מה יהיה השכר שהם יצטרכו לשלם במשך השנה, מה יהיה היצוא שהם יעשו, אילו מכירות הם ימכרו וכן הלאה.

והנה, עוד לפני שאישרנו את חוק ההסדרים שמתלווה לתקציב, והרי עוד לא אישרנו אותו, כבר החליטה הממשלה לפני כמה ימים על שינוי בתקציב. רבותי, האם זה סדר? על מה אתם מדברים כאן?

היום הבאתי לידיעת ראש הממשלה נייר שהוצא על-ידי החברה שנבחרה על-ידי האוצר ועל-ידי הבנקים כדי לבחון את מס הבורסה, כיצד ליישם אותו. ושאלתי את עצמי: אולי לא כדאי לי כל כך למתוח ביקורת מעשית על האוצר? למה לעשות את זה? ראש הממשלה ישתכנע ששר האוצר שלו הוא מכללה, לנוכח המסמכים שאני מביא לו – ואני אפרט את המסמך הזה בהמשך הערב – ואז יכול להיות שאגרום לכך שלא יהיה לנו שר אוצר כזה. והרי בייגה הוא שר אוצר לליכוד. מישהו בעבודה אמר ששחל הוא שר ההסברה של הליכוד. ואני אומר לכם, רבותי, בייגה כשר הוא אוצר לליכוד. תאמינו לי, היום הוא אוצר לליכוד. והשאלה היא, מדוע אני ועמיתי צריכים לעמוד כאן עד 02:00 ולמתוח עליו ביקורת. הרי הציבור רואה מה שנעשה יום יום. הוא יקבל עוד מעט את התלושים. הפנסיונרים יקבלו, השכירים יקבלו, מקבלי ההכנסות האחרות, והם יראו את המכללה, כיצד הם משלמים יותר כדי לממן הוצאות שבייגה צריך כדי לקיים את המפלגה שלו ואת השלטון שלו.

אז שאלתי את עצמי: אני צריך היום ללכת אל ראש הממשלה ולהתלונן ולערער את אמונו בשר האוצר, כפי שעשיתי היום? ואני עשיתי את זה.

חיים אורון (מרצ):

שאלת את עצמך כל כך הרבה שאלות. תגיד לנו מה ענית לעצמך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני החלטתי בכל זאת לעמוד כאן ולדבר ולמתוח ביקורת. כי המשק חשוב לי כרגע יותר משלטון הליכוד, והאזרחים חשובים לי יותר מהחלפת השלטון כרגע. ואני חרד לבורסה הזאת יותר משאני רוצה לחזור לשלטון, ואני רוצה לחזור לשלטון. אבל אני יודע שזה ייקח כמה חודשים, אם זה יקרה בטרם עת. ואנחנו צריכים לחזור לשלטון. אבל החודשים שאנחנו מבזבזים עתה, שר האוצר הזה מבזבז על הריסת הבורסה, על הריסת שוק ההון, על הריסת ההשקעות במשק, על הריסת החסכונות.

ואני רוצה לומר לכם, עמיתי חברי הבית, יכול לעמוד כאן שר האוצר ולנפנף שעות, כאן ובמסיבות עיתונאים ובנשפי עיתונאים, בכך שיש צמיחה והאבטלה ירדה. את האזרחים, את הפנסיונרים, את החוסכים – וכל משק בית, כל משפחה חסכה משהו בקופת גמל – אותם מעניין מה קרה לחסכונות שלהם. זה מה שמעניין אותם. ובימים אלה הם מקבלים את החשבונות של קופות הגמל שבהן הם חסכו שנים, והם רואים שבימי שלטונו של שר האוצר הזה חסכונותיהם נוסרו בעשרות מיליארדי שקלים. מדובר בחסכונות של פנסיונרים בכוח, חסכונות של פנסיונרים שמקבלים מקופות הפנסיה של ההסתדרות כמה מאות שקלים בחודש, כי קופות הפנסיה בזבזו את כספם במשך עשרות שנים. אז אותם פנסיונרים חסכו משהו בקופת גמל, והם מקבלים היום את החשבון ורואים שהם הפסידו ריאלית 6%, 7% ו-8%; לא רק שהם לא כיסו את האינפלציה, שעלתה ב-15%. ואם הם היו מקבלים תוספת של 15% על מה שהם חסכו, הם לא היו מפסידים ולא היו מרוויחים. הם לא קיבלו 14% שהיו צריכים לקבל לפי האינפלציה, ועוד הפסידו 6%-7% ריאלית.

זה מה שמעניין את האזרחים היום. ואם אתם רואים בסקרים, ואם אתם חשים ברחוב במה שקורה, מה שהציבור חושב, זה משום שאתם מקיימים משק בולשביסטי שבו השלטון חשוב. והגיע המצב לידי כך ש-20% מהמפרנסים במדינה מחזיקים 80% אחרים שאינם משלמים מסים. ואתם מתפארים בכך שאתם מעבירים תשלומי העברה. במקום שיהיו לנו כאן 80% שיכלו להיות גאים על הכנסה שיש להם, שממנה הם משלמים מס הכנסה, אז רוב הציבור בארץ מקבל תמיכות ודמי אבטלה והבטחת הכנסה ותמיכות אחרות. צריך לתת את זה, אבל זה רוב הציבור.

ואני שואל: למה הגענו? הגענו למצב ש-20% מהאוכלוסייה עובדים, מתפרנסים ומשלמים מסים, ואחרים לא. בזה אפשר להתגאות? ושר האוצר בא ומתגאה בזה?

לפני כמה ימים החליטה הממשלה על קיצוצים. יפה. אז במה מקצצים? רבותי, אתם יודעים שיש בתקציב 150 מיליון שקלים להפקעת קרקעות, שרובם הולכים להפקעת קרקעות בהר-חומה מאנשים פרטיים שיש להם שם קרקעות, כדי שבמקום שהאנשים הפרטיים שמחזיקים את הקרקעות יבנו את הר-חומה, המינהל יקבל את הקרקעות האלו, ישלם פיצויים של 150 מיליון שקלים, והוא יבנה, הוא יחלק לקבלנים את העבודה. אז הולכים ומקצצים בכל מיני תוכניות. זו תוכנית הקיצוצים של הממשלה.

חיים אורון (מרצ):

אתה נגד הר-חומה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני לא נגד הר-חומה. אני רק אומר שכשלאנשים פרטיים יש זכות על קרקע והם רוצים לבנות ומתכננים את זה שנים, והם יכולים לבנות, הממשלה לא יכולה לבוא ולהפקיע כדי שהיא תבנה.

חיים אורון (מרצ):

זה נכון לגבי כל האנשים?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לאמור?

חיים אורון (מרצ):

יהודים וערבים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תראה, אני רוצה לומר לך שהארץ הזאת היא ארץ-ישראל, זו ארץ ששייכת לנו.

חיים אורון (מרצ):

רק ליהודים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ואני רוצה לומר לך שהפקיעו אדמות מיהודים – ומפקיעים. ממשפחתי, שקנתה אדמה לפני 90 שנה, הופקעה קרקע. היום נבנה על הקרקע הזאת מלון "היאט" בירושלים וקיבלנו על כך פרוטות. אדמות מפקיעים מיהודים, אדמות מפקיעים מערבים, לכבישים, לבינוי, ואל תספרו לנו מעשיות, אתם אנשי השמאל, שההפקעות הן רק מערבים. משפחתי שלי קנתה לפני 90 שנה, בכסף רב, את הקרקע הזאת, כי דודי עלה לאותו למקום ש"היאט" נמצא בו והוא אמר: אני רואה מכאן את הר-הבית, אני רואה מכאן את ים-המלח, אני קונה את הקרקע. ב-1967 הקרקע הזאת הופקעה ונבנה שם מלון, ורצה הגורל ואני הערכתי אותו לאחר מכן ב-56 מיליון דולר. קרקע כזאת הופקעה מיהודים.

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש ממך לסיים, אבל יהיה לך עוד זמן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אנחנו בראשית הדרך, עוד הדרך ארוכה. אני מבין שיושב-ראש הוועדה כל כך נרגש מדברי, מדברי עמיתי הקודם, שהוא כבר עולה להגיב.

היו"ר י' עזרן:

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים.

חיים אורון (מרצ):

ואחריו?

היו"ר י' עזרן:

אחריו – חבר הכנסת יעקב שמאי, אם לא יהיו אלה שרשומים לפניו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לשאול את חברי הכנסת תיכון וויינשטיין: האם באמת אתם לא מסוגלים למצוא שום דבר טוב? הכול כל כך גרוע?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

התחלנו את הערב רק עכשיו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יפה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בסוף הערב נאמר דברים טובים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני תמה: כל אחד מכם עומד פה חמש או עשר דקות ואתם מציירים תמונה עד שממש צריך לברוח מהמקום הזה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אל תגזים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה זה "אל תגזים"? אני מציע לכם לא להגזים. כי ממה נפשך, אם המצב כל כך גרוע ואו-טו-טו הממשלה הזאת נופלת, למה אתם נדרשים ללילות כדי להסביר כמה רע? אם כל כך רע בשטח, הציבור יבין את זה, הוא בוודאי יחליף את הממשלה, ואנחנו נוכל בעוד חצי שעה ללכת לישון. למה אנחנו צריכים לבלות פה עד 02:00?

יש נתונים ויש עובדות, שלפי דעתי גם הציבור יבין אותם. שמחתי לשמוע הבוקר את שרת העבודה והרווחה, שלצערי, בעבר דיברה קצת אחרת. היא לקחה את הנתונים ואמרה, שכשהיא התחילה בתפקידה כשרת העבודה והרווחה היו 150,000 דורשי עבודה, והיום יש פחות מ-100,000 דורשי עבודה. מי שלוקח את נתוני היצוא, רואה מה קורה.

דן תיכון (הליכוד):

תאמין לי, נדבר על הצללים והאורות.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת דן תיכון – הבטחת, הבטחת.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יש נתונים על היצוא שאי-אפשר להתעלם מהם. אי-אפשר גם לטאטא אל מתחת לשטיח את העובדה, שהאינפלציה הגיעה ל-14.5%, והיא היתה 11%. גם את זה אי-אפשר להסתיר.

יהושע מצא (הליכוד):

לו יכולתם להסתיר, הייתם מסתירים, גדליה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

לא, שום דבר אי-אפשר להסתיר. מה זה, חבר הכנסת דן תיכון לא יודע מה קרה לבורסה? חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לא יודע מה קרה לבורסה? הבורסה התנפחה מעבר למידותיה.

יעקב שמאי (הליכוד):

תיכף תשמע, תיכף אני אספר מה קרה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הבורסה התנפחה מעבר למידותיה, ודבר שמתנפח מעבר למידותיו – –

דן תיכון (הליכוד):

דבר שמנפחים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

– – כשיוצא לו כל האוויר הוא יורד לאן שהוא יורד.

אני הייתי מציע לכם לטייל קצת בארץ הזאת. אולי אתם באמת לא יוצאים מן הבניין הזה, כי מי שנמצא בבניין הזה ושומע רק את מה שהאופוזיציה אומרת, עיניו חשכות.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה כנראה לא מסתובב בארץ ולא שומע את הרוח של העם הזה, את החושך.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, הרי תורך מייד מגיע. חבר הכנסת שמאי, אני מבקש, הרי תעלה כאן ותאמר את דבריך.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

חבר הכנסת שמאי, אני מבין שעד שאתה נוסע הביתה לגבעת-עדה בלילה אתה כבר עייף, אתה כנראה חצי מנמנם – – –

היו"ר י' עזרן:

אבל הוא בא מוקדם.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

לא, הוא בא מאוחר, כי אם הוא היה בא מוקדם הוא היה עובר ליד אור-עקיבא, למשל, יישוב שעד לפני שנתיים-שלוש – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

הוא הכפיל את האוכלוסייה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה זה הוכפלה התעשייה? ספר לאריאל ויינשטיין איזה אזור תעשייה יוצא מהכלל ומשגשג – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

בימי הליכוד הגיעו 400,000 עולים. הם נמצאים בדימונה, באור-עקיבא, בכרמיאל, בנצרת, בקריית-שמונה. נכון.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יעקב שמאי, אני מאוד מבקש.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, איפה זה אור-עקיבא?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

האם יעלה על הדעת – – –

היו"ר י' עזרן:

רבותי, כל אחד יעלה לפי תורו ויהפוך את הקערה על פיה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יעקב שמאי, האם אתה מעלה על דעתך שאתה תהיה פה ואני אפריע לך כל דקה?

יעקב שמאי (הליכוד):

לא.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני מציע ליעקב שמאי, שהוא איש הארץ הזאת וגר באזור בנימינה: כשאתה נוסע הביתה מחר, מחרתיים, תיכנס בבקשה לאזור התעשייה, שרק בחצי השנה האחרונה – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

רק הבוקר עברתי שם. אני לא מפריע לך.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה קורה אתך? אתה לא מסוגל לשמוע את האמת?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, אני אוריד את כל ההערות האלה מזמנך.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתה לא מספיק לשמוע וכבר אתה קופץ.

תיכנס בבקשה. אם אתה לא יודע איפה – לפני שאתה מגיע לאור-עקיבא, כשאתה נוסע מהדרום צפונה – – –

דן תיכון (הליכוד):

בכביש הישן.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

בכביש הישן. הנה, דן כנראה היה שם לפני שנתיים.

דן תיכון (הליכוד):

ליד האקליפטוס.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

תפנה ימינה, תראה את אזור התעשייה החדש של קיסריה, אור-עקיבא ופרדס-חנה. בונים שם מפעלים לתפארת בזה אחר זה. תיכנס לאור-עקיבא, תראה איך היא מוכפלת, איך הכול שם משגשג, למרות שיש שם ראש רשות מהליכוד שעושה עבודה יפה מאוד.

יהושע מצא (הליכוד):

אולי מפני שיש ראש רשות מהליכוד?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אולי.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה "למרות"? רק בגלל.

יעקב שמאי (הליכוד):

רק בגלל הנכונות והרצון של יעקב אדרי הם עושים את זה.

היו"ר י' עזרן:

אבל מי נותן לו את הכלים לפעול?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

תלך לשפת הים, תלך לקיסריה, תראה אילו עבודות פיתוח יוצאות מן הכלל נעשות באתרי התיירות, תראה את מאות האנשים שבאים לבקר שם וגם תלך ותאכל דג טעים.

אני מציע לרדת לבאר-שבע. סיפר לי אחד החברים מהליכוד שהוא היה השבוע בבאר-שבע. האבטלה ירדה ל-8.5%. תלך לאזור התעשייה, יגיד לך רגר, ראש העיר, שאין איפה לבנות עוד מפעלים. כל אזור התעשייה החדש מלא מפעלים, הוא מחפש שטח נוסף.

יהושע מצא (הליכוד):

מעניין. שאלת את רגר על כל צורכי הסמים שאין לו איפה לשים אותם, שאין לו כסף לטפל בהם? על הסמים בבאר-שבע תספר לי.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, יושב-ראש ועדת הפנים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כנראה יהושע מצא – – –

דן תיכון (הליכוד):

תשמע, את הנוף עדיין לא הצלחתם לקלקל, זה נכון. הארץ ירוקה ויפה, ירוקה ויפה. הרבה גשם ירד.

היו"ר י' עזרן:

אתם תלמידים גרועים, מפריעים לשיעור גיאוגרפיה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הם לא מסוגלים להקשיב.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דן תיכון, אני שואל את חבר הכנסת מצא: איך אדוני מפריע לשיר הלל לראשי רשויות של הליכוד? התחיל מקיסריה, מגיע לבאר-שבע. אתה רואה איך הוא מתפאר בראשי רשויות של הליכוד.

דן תיכון (הליכוד):

הוא מתאר את יפי הארץ.

יהושע מצא (הליכוד):

יוזמתו של ראש העיר איז'ו רגר היא גדולה ורבה בבאר-שבע, אבל שלא יכסה על אותה מצוקה של אנשים אומללים, צורכי סמים, שמתחננים לכסף. אין לו במה לשלם משכורות.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

באופן בסיסי אני חושב, שהארץ הזאת מתפתחת ותמשיך להתפתח, אם הליכוד יהיה בשלטון ואם מפלגת העבודה וחבריה יהיו בשלטון. השאלה, מי יוסיף עוד משהו. אני מציע לך, יהושע מצא, תלך לבאר-שבע ותראה גם את ההזנחה שהיתה שם במשך שנים, שבגללה יש שם אולי סמים, וזו בעיה קשה שצריך להתגבר עליה. אבל אתה ודאי יודע שבעיית הסמים לא התפתחה בשנה אחת – –

יהושע מצא (הליכוד):

נכון.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

– – ולא בשנתיים האחרונות. אבל תרשום לפניך, ואני מציע שתיקח עט ותרשום, שהתקציב של שנת 1995 למלחמה בסמים הוא פי ארבעה ממה שהיה ב-1992.

יהושע מצא (הליכוד):

איך הוא עומד מול התקציב לקיבוצים?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

פי ארבעה.

יהושע מצא (הליכוד):

איך הוא עומד מול הזרמת הכספים לקיבוצים ולמשק ההסתדרותי?

שלמה בוחבוט (העבודה):

יהושע, עזוב את את הקיבוצים. בחיך.

יהושע מצא (הליכוד):

פי כמה?

שלמה בוחבוט (העבודה):

עזוב את הקיבוצים.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, חבר הכנסת מצא, יש לך, בלי עין הרע, כמה הסתייגויות.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא מרגיז אותי.

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אל תרגיז אותו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אם אני מרגיז אותו – סימן שזה בסדר, כי מה שאני אומר כנראה נכון. אני מציע לך, יהושע, תעלה לנצרת-עילית ותראה מה התפתח שם ומה קרה שם.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מספר לי?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

זו העיר שקלטה הכי הרבה עולים.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חמש-עשרה אלף עולים חדשים.

היו"ר י' עזרן:

חמישה-עשר אלף. ביום הכנסת צריך לדבר עברית תקינה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

תראה שאין שם אבטלה. יוצא מהכלל.

אתה יודע מה? ביום שישי הוזמנתי לבני-ברק. הלכתי ל"חדר", לראות איך ילדים מגיל שלוש לומדים לקרוא. אחד הדברים הנפלאים שראיתי שם היה שכולם לבושים יפה. ילדים נחמדים, עם הורים טובים.

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה רוצה? שהם לא יהיו לבושים?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

— — — לבושים יפה. יוצא מהכלל.

דן תיכון (הליכוד):

זה בסדר. מה רע בזה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אבל מי ששומע אתכם, דן, נדמה לו שהכול קטסטרופה, שכולם רעבים.

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו אומרים שכולם נראים יפה, אוכלים תפוחים, בננות, עגבניות, הכול בזול, מפרי הארץ, ט"ו בשבט – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הממשלה הזאת קבעה שני יעדים עיקריים, כשהיא נכנסה לתפקידה. הדבר הראשון, אדוני היושב-ראש, היה להוריד את האבטלה. זה היה היעד המרכזי. חברינו, שביקרו את התקציב – לא אתם, חברינו שביקרו את התקציב בשנת 1993 ו-1994 – מה הם אמרו? – התקציב לא יוריד את האבטלה. אנחנו לא נבהלים אם האינפלציה קצת תעלה. העיקר שהאבטלה תרד. האבטלה ירדה. לצערי, האינפלציה קצת עלתה. וזהו היעד.

יעקב שמאי (הליכוד):

קצת? – פי שניים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מ-11.2% ל-14.5% זה לא כפליים. זה כפול מהציפיות.

דן תיכון (הליכוד):

כפליים זה מאה אחוז.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

זה כפול מהציפיות. זה לא כפול ממה שהיה.

יהושע מצא (הליכוד):

איזו אינפלציה השאיר בידיכם הליכוד?

היו"ר י' עזרני:

איך אמרת, חבר הכנסת דן תיכון? – 9.4%. המספר שנתת הוא לא מדויק.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתם לא מסוגלים לשמוע את האמת.

יהושע מצא (הליכוד):

איזו אינפלציה השארנו לך?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתה לא מסוגל לשמוע את האמת. תראה איך אתה קופץ.

יהושע מצא (הליכוד):

כמה השארנו לך?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

תראה מה קורה אתך. ראשית, מה זה נקרא כמה השארנו?

יהושע מצא (הליכוד):

9%.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

זה היה 9% ב-1992.

יהושע מצא (הליכוד):

כמה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

9%, או 9% ומשהו, ב-1992. 1992 זו היתה שנה של שתי ממשלות.

יהושע מצא (הליכוד):

זה עלה ל-14.5%.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

שים יד על הלב. אם הייתי שואל אותך לקראת 1993, יהושע מצא, לא כאן במליאה, אלא שם, בחדר הוועדה, אם להוריד את האבטלה ל-7.5% ותהיה אינפלציה של 14%, או לא להוריד את האבטלה, מה היית אומר? מה היית אומר?

יהושע מצא (הליכוד):

גם הורדת האבטלה, ידידי גדליה, היא פיקציה, מכיוון שאתם העליתם את הרף של מי שנזקק לאבטלה. יש מובטלים רבים במדינה הזאת שלא מגיעים לידי – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

תגיד לי, יהושע, גם הנתונים על הגידול ביצוא הם פיקציה? גם הנתונים בגידול של הצמיחה הם פיקציה? אז אולי כולנו פיקציה.

יהושע מצא (הליכוד):

את זה אתם אומרים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כולנו, כולם אומרים.

יהושע מצא (הליכוד):

השר שחל אומר שהכול פיקציה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אתה פשוט לא הבנת את הדוח של שחל. קראת אותו הפוך.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

האם בשנה הקרובה כל מה ששחל יאמר הוא בשבילך בחזקת כזה ראה וקדש? פתאום מצטט את שחל.

יהושע מצא (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

רגע, רגע, אדוני היושב-ראש.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

כן, בבקשה.

היו"ר י' עזרן:

האם אנחנו יושבים בוועדת הכספים או במליאה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

לא, במליאה.

היו"ר י' עזרן:

— — מפני שיהיה מצב שיש סימפוזיון ופינג-פונג ואנחנו לא נגמור.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אבל, תראה — —

היו"ר י' עזרן:

אני מגן עליך, אבל אל תרגיז אותו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יהושע מצא לא מסוגל.

היו"ר י' עזרן:

אבל אל תרגיז אותו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אבל אסור לומר לו את האמת, אדוני היושב-ראש?

היו"ר י' עזרן:

האמת מרגיזה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

נו, אז מה לעשות?

היו"ר י' עזרן:

תוותר קצת.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

טוב, אתן גם לחברים לבוא הנה ולומר את דבריהם. אני מאוד ממליץ, אין שום טעם להציג תמונה שהיא כולה שחורה, משום שאיש לא יקנה זאת. גם לשיטתכם, אני מציע שתציגו את הצללים, אבל אל תשכחו את האורות ואל תוציאו את דיבת הארץ הזאת – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

זה התפקיד שלנו. על האורות אתם צריכים להצביע. אנחנו צריכים להצביע על הצללים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני חושב שראוי, כשמציגים תמונה של מצב המשק, שגם מי שיושב באופוזיציה יעשה מאמץ. אומנם הוא ידגיש את הצללים, אבל בסך הכול חלק מהציבור בארץ יושב ומתבונן, ואין שום טעם, וחבל שחבר הכנסת ויינשטיין יצא, אבל הוא מצטיין בכך בזמן האחרון; יש לו מברשת שחורה. צריך להכניס קצת צבע לבן, קצת צהוב, קצת אדמדם, קצת אפור.

היו"ר י' עזרן:

אבל, אדוני היושב-ראש, הרי המרקע השחור-לבן עבר כבר מזמן מן העולם. יש לנו מרקע בצבעים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

זה נכון.

היו"ר י' עזרן:

נו, אם כן, הם רואים קצת צבעים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

לא רואים. צריך להראות זאת בהמחשה. תודה רבה.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני היושב-ראש. איזנת את התמונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו נוכח; חבר הכנסת רון נחמן – לא נוכח; חבר הכנסת גדעון פת – גם כן לא נוכח; חבר הכנסת דוד מנע – לא נוכח. חבר הכנסת יעקב שמאי, בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

מי אחריו, אדוני?

היו"ר י' עזרן:

לפי מצב הנוכחים, אדוני אחריו.

יהושע מצא (הליכוד):

אני מודה לך.

היו"ר י' עזרן:

אני לא אחראי למי שייכנס בינתיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי, חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך, שאשמור על כבודך ועל מעמדך, מפני שכבודך, מעמדך הוא כבוד הכנסת, ולא אתן ליושב-ראש הכנסת, שכתוצאה מהתבטאות כזאת או אחרת ייפגע מעמדך.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, אני מצטער. זה לא קשור וזה לא היה. אין לי שום עניין עם יושב-ראש הכנסת. להיפך. אני מבקש ממך שכשהוא איננו נוכח אל תדבר על אודותיו. אני מאוד מבקש.

יעקב שמאי (הליכוד):

א.ו.ק"י.

אדוני היושב-ראש, בזה הרגע ירד חבר הכנסת גדליה גל, שממלא בנאמנות ובמסירות את תפקידו מטעם הקואליציה, כיושב-ראש ועדת הכספים. חבר הכנסת גל, ועדת הכספים יושבה במשך חודשים, לדון במה? – בתקציב המדינה, תקציב שהממשלה העבירה אותו אלינו לאחר הקריאה הראשונה. לאחר שדשו כמעט בכל סעיף, לאחר שיש שם הסתייגויות כמעט באלפים – ולא במאות, באלפים – מה לא היה? וראו זה פלא, חבר הכנסת גדליה גל, רק שבוע לאחר שאושר התקציב פתאום מופיע שר האוצר ומבשר לנו על קיצוץ בתקציב.

חבר הכנסת גדליה גל, מה המשמעות? מדוע זה קרה? מדוע הוא לא ראה זאת בזמן דיוני התקציב בממשלה? מדוע הוא לא שמע את הערות והארות השרים בממשלה? מדוע לא שעו להסתייגויות של חברי הכנסת? הרי התקיימו דיונים ממצים, עם הפקידות הבכירה של האוצר ועם שר האוצר. מה קרה כאן, חבר הכנסת בוחבוט? הרי על יום לימודים ארוך – ואתה בין החתומים על ההצעה הזאת, עם חבר הכנסת אלי דיין – מוכנים היו לפגוע בכבודכם, במעמדכם, בתנאי החינוך של בני ישראל בעיירות הפיתוח. כבר הגעתם אתם לפשרה והם לא היו מוכנים לשמוע לכם. הם היו מוכנים רק להשיג – איך אמר גדליה? – את האורות שאנחנו מפעילים בהצבעה, כשאתם הייתם צריכים לתמוך בתקציב הזה, וחלק גדול מכם עשה זאת בניגוד לרצונו ובניגוד למצפונו. אבל שר האוצר אמר: לא אתכופף. מה קרה? איזה פלא קרה אחרי שבוע ימים, ששר האוצר החליט לקצץ את התקציב ולבוא אלינו עם בשורה? תיכף גם נשמע איזו בשורה. מה היתה הבשורה הזאת? כישלון טוטלי של מדיניות האוצר, כישלון טוטלי של סיעת העבודה, כישלון טוטלי של הקואליציה שלא ידעה ולא השכילה להבין את המשמעות הנלוות לאישור התקציב.

מה בעצם קרה? שר האוצר בא אלינו ומספר לנו סיפורי בדים, שהוא הולך לסייע. אגיד לכם מה קרה? אתם יודעים בדיוק מה קרה. הוא נבהל. חיל ורעד תפסו אותו, כשהוא הבין את המשמעות של משכורת חודש פברואר, משכורת שתתקבל ב-1 בפברואר. יש התוצאה עם ההשפעות הנלוות של הגזירות – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

משכורת ינואר.

יעקב שמאי (הליכוד):

משכורת ינואר. יש ההשפעות והגזירות שהתקציב הזה נותן לנו בחודש ינואר. איזה גזירות? – בואו נראה אותו. פתאום מס בריאות. חוק בריאות עבר בכנסת. סיעת העבודה רצתה אותו, העבירה אותו, קיבלה אותו, אבל היא לא הבינה את המשמעות; 4.8% מהשכר, עד פי ארבעה מהשכר הממוצע במשק. היא לא הבינה את המשמעויות? חוק מס ארגון. לא חוק, הסכם מס ארגון, 0.7% או 0.9%. מס חבר, מס ארגון, לא חשוב. ואז הבין שר האוצר שכאן הולכת להיות קטסטרופה, כי העובדים הולכים להפסיד מאות שקלים בחודש והם יבינו את זה רק ב-1 בפברואר, כי עד שישלמו בפועל בפעם הראשונה לפי ההסכמים החדשים האלה – פתאום הוא הבין, ואז הוא בא אלינו עם בשורה. מה היתה הבשורה שלו, שהוא מבטל לנו את חוק ביטוח בריאות? שהוא מוריד לנו את מס הארגון עם ההסכמים בחקיקה בכנסת? לא. עם איזו בשורה הוא בא אלינו? הוא אמר שהוא בדק 50,000 מקבלי שכר בשירות המדינה, הוא בדק את כולם אחד אחד, ואף אחד לא יצא נפסד.

חבר הכנסת גדליה גל, תאמר לשר האוצר שהוא טועה ומטעה, במכוון, במודע, ביודעין. מדוע? כי מה הוא מספר לנו? שהוא נתן לאשה עובדת נקודת זיכוי נוספת. מישוהו בדק כמה נשים העובדות בשירות המדינה משתכרות עד 2,500 שקל בחודש, וממשכורתן לא מורידים מס הכנסה, חבר הכנסת ויינשטיין, חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת מצא? אשה שמשתכרת עד 2,500 שקל משלמת מס הכנסה? היא לא משלמת מס הכנסה. אשה כזו שהיא אם לילד, היא מכניסה אותו למעון

מיכאל איתן (הליכוד):

אחד העיתונאים אמר ששאלו את שר האוצר. הם עשו מחקר, הנשים האלה לא מצביעות למפלגת העבודה. הנשים העובדות הן המצביעות למפלגת העבודה. לכן חשוב שהן לא תיפגענה. לעומת זה הנשים מתחת לרמה הזאת לא מצביעות למפלגת העבודה. כך היה כתוב בעיתון, ולא היתה כל הכחשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

זה קשקוש.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, שמענו על מחקרים, שבמשרד ראש הממשלה בודקים מדי שבוע את הסקרים. לכן אני מאמין, שהעיתונאי שאת כתבתו קראת, צודק. הוא מצטט אותם, הם רצו לעזור לשכבות האוכלוסייה שיצביעו למפלגת העבודה. לפי אותו עיתונאי, הם בעצם רוצים לפגוע.

השאלה שלי היא אחרת, חבר הכנסת איתן. מדוע שר האוצר משקר במודע? הרי הוא יודע שאשה שמשתכרת 2,500 שקל בחודש – חבר הכנסת בוחבוט, אשה כזו משלמת מס הכנסה? תגיד לי.

חבר הכנסת אורון, אתה גזבר ההסתדרות היום. אשה שמשתכרת 2,500 שקל משלמת מס הכנסה?

חיים אורון (מרצ):

אבל כמי שישב בדיונים על חוק ביטוח בריאות – גם אתה הצבעת בעדו, ואני יודע שגם אשה שמשתכרת 2,500 שקל תשלם עכשיו הרבה פחות מס בריאות ממה ששילמה בעבר. אתה אמרת קודם שמס בריאות הוא בכלל פטנט של הליכוד, ועכשיו אמרת: לא ידענו. אתה הצבעת בעד חוק ביטוח בריאות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חיים אורון (מרצ):

דן תיכון (הליכוד):

גם מס ארגון בגובה דמי – – –

חיים אורון (מרצ):

דן תיכון (הליכוד):

לא, אבל היה.

חיים אורון (מרצ):

לא היה.

דן תיכון (הליכוד):

היה 0.8%.

היו"ר י' עזרן:

רבותי, רגע. חבר הכנסת חיים אורון, אנחנו לא יושבים כעת בהסתדרות.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אני לא רוצה להיכנס כרגע לוויכוח, כי לא זה הוויכוח. אני שאלתי שאלה אחרת. בין יתר הדברים שאלתי, מה קורה במשכורת חודש ינואר שתשולם – – –

חיים אורון (מרצ):

לאשה שמשתכרת 2,500 שקל תהיה ירידה במשכורת.

יעקב שמאי (הליכוד):

לא. אני שואל – – –

חיים אורון (מרצ):

אם לא, אחד מאתנו יבלע תלוש. אחד מאתנו יבלע תלוש.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אני לא רוצה שאתה תבלע תלושים, וגם אני לא רוצה. השאלה שלי שונה לגמרי. אם אתה רוצה להשיב עליה, טוב; אם לא, אני אשאל את חבר הכנסת דן תיכון.

חיים אורון (מרצ):

תשאל את חבר הכנסת דן תיכון.

יעקב שמאי (הליכוד):

אשה שמשתכרת 2,500 שקל בחודש, האם היא משלמת מס הכנסה? כן או לא?

חיים אורון (מרצ):

לא – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

התשובה היא לא.

חיים אורון (מרצ):

גם גבר שמרוויח 4,800 שקל משלם מס הכנסה. זאת השאלה?

יעקב שמאי (הליכוד):

אם כן, אני מודה לך, חבר הכנסת אורון, שאתה מאשר את דברי שאשה שמשתכרת 2,500 שקל לא משלמת מס הכנסה.

השאלה הבאה שלי היא, ואתה הבנת אותה, האם נקודת הזיכוי שהיא מקבלת על-ידי שר האוצר שלנו, שלך מהקואליציה, תעזור לה, או לא? לא תעזור לה. ולכן יש כאן הטעיה אפילו מרושעת. הוא אומר במסיבת העיתונאים, שאנחנו נקל עליהן. איפה ההקלה כאן? יש כאן שקר גס, שקר נלוז שאי-אפשר לסבול אותו.

ולכן, אי-אפשר להאשים את כל העולם מי הצביע, מי לא הצביע, מי עשה ומי לא עשה.

אני רוצה להעיר שתי הערות, אדוני היושב-ראש, גם ליושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת גדליה גל, וחבל שהוא לא נוכח כאן. נכון, הוא יודע, אני תושב גבעת-עדה והוא תושב כפר-ויתקין. שנינו מכירים את האזור, שנינו מכירים את אור-עקיבא, שנינו מכירים את אזור התעשייה של פרדס-חנה ואור-עקיבא.

חבר הכנסת גדליה גל לא צריך לספר לנו מה שאנחנו בסביבה מכירים ככביש איטונג. אנחנו יודעים שיש לנו שם אזור תעשייה, אבל כשאתה מדבר על עולים חדשים, חבר הכנסת גדליה גל, ואתה יהודי הגון, איך אתה יכול לשכוח שאת העלייה הגדולה והמסיבית קלט הליכוד עד שנת 1992, וכאשר ביקשו להעביר את העולים באזור הכנסת רפי אדרי, כמו גבי ללוש מדימונה, כמו אחרים, וביקשו שיגיעו אליהם עולים. משרד השיכון בראשות ממשלת הליכוד דאג לבנות בתים, עודד, בנה, הוזיל את המחירים עד כדי 70,000 דולר לדירה בת שלושה חדרים וחצי שאותה יכול היה להשיג כל אחד, תושב אור-עקיבא ועולה חדש. אז מה אתה רוצה לספר לנו, חבר הכנסת גדליה גל, שהליכוד שקיבל את העולים לא תכנן גם את אזור התעשייה? הוא תכנן את אזור התעשייה. במה אתה רוצה להתפאר כשאתה מדבר על נקודות האור והחושך? נקודות האור הן שקלטנו את העלייה, שהגדלנו את היישובים, שהכפלנו אותם, שתכננו גם להקים את המפעלים באזורי תעשייה. אז לבוא ולומר – זה שלכם? זה לא שלכם, אדוני חבר הכנסת גדליה גל.

יש עוד על מה לדבר; לא חסר על מה לדבר. הלילה לפנינו; בהמשך נדבר גם על הנושאים האחרים שהם לא פחות חשובים. תודה רבה.

היו"ר י' עזרני:

אני מודה לך, חבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת עוזי לנדאו – איננו נוכח; חבר הכנסת דב שילנסקי – איננו נוכח; חבר הכנסת שאול עמור – איננו נוכח; חבר הכנסת עובדיה עלי – איננו נוכח; חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו נוכח. חבר הכנסת יהושע מצא, בבקשה.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זו לא שאלה של כוח, מי יכול להישאר במליאה הזאת או לא. זו שאלה של אחריות. כשאני רואה שולחן ממשלה ריק, כיסא שר האוצר יתום ומיותם, שר הכלכלה, שר השיכון – זו חרפה, אדוני. ואנחנו מדברים על תקציב וכלכלה וחוק ההסדרים במשק. האמן לי, אדוני היושב-ראש, השאלה שאני שואל היא, אם לממשלה הזאת אין בושט פנים, האם לממשלה הזו אין טיפת בושט לבוא בפני הכנסת דווקא היום, לדבר על חוק ההסדרים במשק, דווקא היום לבקש את אמון הכנסת בתחום התקציב והמשק – זה רק מעיד על ממשלה שאין לה עמוד שדרה. כי לו היה לממשלה הזאת עמוד שדרה, בשבוע הזה לא היתה מביאה ולא היתה מעזה להתייצב כאן ולדבר על כלכלה. לו היתה לה רגישות ציבורית, לא היו מתייצבים בשבוע זה לפנינו.

רק אתמול, אדוני היושב-ראש, רק אתמול, צוינה שנתה השנייה של ממשלת ישראל בתחום הכלכלי, והכותרות שהיא קיבלה והציון שהיא קיבלה, כל אחד מאתנו ראה באותיות של קידוש לבנה – כישלון, עם סימן קריאה גדול. והם מעזים היום להביא ולבקש מאתנו לאשר את חוק ההסדרים במשק.

ממשלה שלקחה על עצמה מחויבות ל-8% אינפלציה, מתייצבת בפני עם ישראל וסוגרת את שנת 1994 ב-14.5% אינפלציה, ומעזה דווקא היום לבוא ולבקש את האמון.

זו ממשלה, אדוני היושב-ראש, שקיבלה בחילופי השלטון לפני שנתיים ומעלה ירושה של אינפלציה הולכת ויורדת, אינפלציה שהגיעה ל-9.4%, אבל הולכת ויורדת, עם תחזית להורדת האינפלציה הזאת גם מתחת ל-9.4%, לאינפלציה חד-ספרתית. המשק היה במצב טוב, והם הביאו אותו אל עברי פי פחת.

האינפלציה, אדוני היושב-ראש, הפגיעה שבה רבה. אפשר לציין, ואני אציין במהלך הנאומים שלי, את הפגיעות של האינפלציה. אבל אחת הפגיעות הקשות, אדוני, ואני רגיש לכך, ואני מרבה לדבר על כך, היא הפגיעה במשפחות משכבות הביניים ומטה. הפגיעה בשכירים בארץ הזאת קשה. כי יש לדעת, אדוני, סל ההוצאה למשפחה, כפי שנקבע בנתונים של אתמול – לכן אני קובע ושואל את הממשלה אם אין לה בושת פנים להתייצב דווקא היום – סל ההוצאה למשפחה בעקבות האינפלציה הגואה הזאת הגיע ל-6,335 שקל. סל משפחה ממוצע.

יורם לס (העבודה):

כולל דיור.

יהושע מצא (הליכוד):

כולל דיור.

יורם לס (העבודה):

כולל מחיר הדירה.

יהושע מצא (הליכוד):

כולל עגבניות, כולל חסה ומלפפונים.

שלמה בוחבוט (העבודה):

העגבניות זולות עכשיו.

יהושע מצא (הליכוד):

כן. טוב שהתעוררת, אדוני, ראש המועצה של מעלות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני כל הזמן ער.

יהושע מצא (הליכוד):

סל ההוצאה למשפחה התייקר והגיע ל-6,335 שקל, כאשר, אדוני היושב-ראש, השכר הממוצע, ואני מדגיש – הממוצע, במשק –

יורם לס (העבודה):

זו דמגוגיה. אתה לא מבין את הנתונים.

יהושע מצא (הליכוד):

– – מגיע ל-4,000 שקל.

יורם לס (העבודה):

מה עם המשכנתה שהוא מקבל בשביל הדיור?

יהושע מצא (הליכוד):

4,000 שקל השכר הממוצע.

יורם לס (העבודה):

ראית שקופית בטלוויזיה. אתה לוקח את כל הידיעות שלך משקופית בטלוויזיה. לא התעמקת בנתונים. אתה סתם מדבר.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני, אני מבקש לא לחשב את ההפרעה הזאת על חשבון זמני.

יורם לס (העבודה):

ראית שקופית.

יהושע מצא (הליכוד):

אני לא צריך לראות שקופיות.

יורם לס (העבודה):

ראית. מאיפה הנתונים הכלכליים שלך?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת יורם לס, אפשרתי לאדוני לומר את דבריו.

יהושע מצא (הליכוד):

זה, אני אומר, מול השכר הממוצע, שהוא 4,000 שקל. והשאלה שאני שואל את מי שמתיימרים לייצג כביכול משפחות שבערי פיתוח: ומה עם אותן משפחות שבקושי מגיעות לשכר המינימום? כיצד הן תתקיימנה בימים של ממשלה כזאת, עם אינפלציה גואה?

משפחה כזאת, שמשתכרת 2,000, 3,000, 4,000 שקל, אדוני היושב-ראש, נאלצת לקחת הלוואות בבנקים ולנפח את משיכות היתר, והנה היא צריכה גם לשלם ריביות על אותן משיכות יתר, והשנה, בשנת 1994, אדוני היושב-ראש, הריבית על משיכות יתר – אני שמח שגדליה גל, ידידי, הגיע – הריבית על משיכות יתר הגיעה ל-5 מיליארדי שקל. תאמר, פרופסור לס, שגם זו דמגוגיה? 5 מיליארדי שקל ריבית על משיכות יתר. כמעט כל הסכום, או מרביתו, מוטל על השכיר במדינה. נו, תשאל אותו שכיר איך הוא ישלם את הריבית הזאת.

אדוני, אמרתי שאני אפרט את מכת האינפלציה, היכן היא פוגעת.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

הנתון לא ברור.

יהושע מצא (הליכוד):

הנתון ברור. הרבעון האחרון היה למעלה ממיליארד וחצי.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה?

יהושע מצא (הליכוד):

רק במשיכות היתר. החיובים בבנקים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

ריבית?

יהושע מצא (הליכוד):

כן. תבדוק את זה. 5 מיליארדים על 1994.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

רק הריבית?

יהושע מצא (הליכוד):

כן. על משיכות היתר בבנקים. תבדוק את זה.

יורם לס (העבודה):

כמה אנשים יש במדינה?

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני, מכת האינפלציה מבטאת גם את הקטסטרופה של הדיור. עומד פה יושב-ראש ועדת הכספים, ואני לא רוצה להאשים אותו, אבל שר הבינוי והשיכון – שאיננו – ושר האוצר – שאיננו – מה הם עושים בחודש האחרון? זורים חול בעיני הציבור. הם מדברים על מחירי דיור שהתייצבו. שמחה וששון. והנה באה אתמול אותה אינפלציה, שמסתכמת ב-14.5%, ומרכיב הדיור בתוכה התייקר ב-1%. זה כולל 1% באותה אינפלציה רק בחודש דצמבר. ואני שואל אתכם: איפה העוז והחוצפה להוליך כך שולל עם ולומר שמחירי הדיור התייצבו? והנה באה האינפלציה הזאת ומכה על פניכם ואומרת לכם, שהמרכיב האינפלציוני של חודש דצמבר הוא 1% התייקרות בדיור.

אתם יודעים מה פירושו של 1% נוסף של התייקרות בדיור? זה מיתוסף על אותה התייקרות דיור שהיתה בשנתיים האחרונות. ב-1993 הגיעה ההתייקרות ל-25%. ב-1994 היא הגיעה לשיעור גבוה יותר. היום אפשר לסכם את ההתייקרות של 1994 עם 1993 ב-50%-55%. דירה של 3 חדרים, שניתן היה לרכוש ב-70,000-75,000 דולר, היום לא נרכשת ב-130,000 דולר. דירה של 2.5 חדרים – אותו סדר גודל של התייקרויות. פירושו של דבר – פגיעה חמורה ביותר בזוגות צעירים, פגיעה חמורה ביותר באותן שכבות הזקוקות – – –

אני אסיים, אם כי יש לי כל כך הרבה הסתייגויות, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

בלי עין הרע.

יהושע מצא (הליכוד):

אולי אפשר לצרף מייד אחת נוספת; אני אדבר עוד עשר דקות ואני נח הלילה.

אני רוצה במשפט אחד, ואני אחזור עליו פעמים אחדות – אני מדלג על דפים ואני אשאל את גדליה, ששואל אותנו, ואני מצטט אותו: "אתם לא יכולים למצוא דבר טוב אחד? הכול שחור? תציינו קצת דברים טובים". ואני שואל אותך, ידידי גדליה גל, מה לך כי תלין עלינו? מה לך כי תלין עלינו?

אין לי זמן, אני אעשה את זה מחר, אני אעשה את זה היום. אבל רק אומר לך שני קטעים מתוך הקטעים שאספתי, של היום, לא של אתמול, לא מלפני חודש. אומר בייגה לשחל: אתה שקרן, אינך יכול לשבת בחדר הזה, הפכת לראש מטה ההסברה של הליכוד. ושחל אומר לבייגה: אתה, שר האוצר, מתעלל בשרים אחרים, שופכים את דמי. ואומר לו: התקציב שלך כולו תקציב של הונאה. ושחל אומר לשוחט: אתה שר האוצר הכי גרוע שהיה אי-פעם בישראל.

ובזאת אני מסיים. ידידי הטוב, ציטוטים מאתמול ומשלשום, משולחן הממשלה, שעכשיו הוא ריק, הם מעידים על התקציב שהוא תקציב גרוע, תקציב של הולכת שולל, תקציב שאין בו שום בשורה אלא בשורה רעה. ואתה בא ומבקש מאתנו שנמצא נקודות אור בתקציב הזה?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מצא, נא לסיים.

יהושע מצא (הליכוד):

ידידי חבר הכנסת גדליה גל, נקודת האור היחידה שאני רואה היא האור בקצה המנהרה. אני רואה מנהרה שחורה של שלטון הממשלה הזאת, שהולך ומסתיים, ובקצה טיפת אור – שתבוא ממשלה חדשה להחליף אתכם. תודה.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוסקים בחוק הסדרים במשק, ולא חוק ההסדרים בין שרים.

יהושע מצא (הליכוד):

אני דיברתי רק על כלכלה. אדוני היושב-ראש, אתה יודע שכל הביזיונות היו סביב התוכנית הכלכלית

--

היו"ר י' עזרן:

אני מתחרט על שבכלל הערתי.

יהושע מצא (הליכוד):

– – כשהשר שחל הגיש תוכנית משלו ופסל את כל התוכנית של שר האוצר.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת חגי מירום – איננו נוכח. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יושב כאן ושומע את אנשי האופוזיציה מדברים על הכלכלה של מדינת ישראל, ונדמה לי שהם מדברים על הכלכלה של רצועת-עזה, לא על הכלכלה של מדינת ישראל. אומנם לפי השיטה שלהם רצועת-עזה היא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, והם רוצים לספח את הדבר הזה אלינו, אבל אין ולא היה ולא יהיה שום קשר בין הדברים שלהם ובין מה שקורה באמת.

יש עובדה שגם אנשי האופוזיציה לא יכולים להתכחש לה, והיא שבמדינת ישראל מאז קמה הממשלה הזאת יש צמיחה מסחררת, והצמיחה הזו היא שסוחפת אתה את כל שאר הבעיות שהממשלה הצליחה לטפל בהן, ובראש ובראשונה בעיית האבטלה.

היו"ר י' עזרן:

חברי הכנסת המשוחחים, נא להנמיך את הקול. חבר הכנסת מצא.

יורם לס (העבודה):

ראוי להם, שבמקום לתקוף, ישאלו את עצמם, מדוע יש במדינה שלנו בשנתיים האחרונות צמיחה מסחררת, שאין כמותה בשום מדינה בעולם. והתשובות – הם יודעים, הם רק מסתירים אותן – הן שתי תשובות פשוטות. אחת, הממשלה הזו הפסיקה את ההתנחלויות, היא קולטת עלייה, וארצות-הברית של אמריקה משלמת בשביל זה 2 מיליארדי דולר בערבויות, שהממשלה הזו הביאה. בלי הדולרים האלה לא היינו קולטים את העלייה. בתקופת הממשלה הקודמת, בכל פעם שהגיע לכאן שר חוץ אמריקני היו יורקים לו בפרצוף בהקמת עוד התנחלות. זה מה שהם היו עושים.

יהושע מצא (הליכוד):

למה אתה צועק?

היו"ר י' עזרן:

כי אדוני לא מקשיב.

יורם לס (העבודה):

כדי להבהיר לך, אם אתה לא שומע, את האמת.

יהושע מצא (הליכוד):

הצעקה לא משכנעת.

יורם לס (העבודה):

ירקתם בפרצוף לכל שר חוץ אמריקני שהגיע למדינה הזאת בהקמת עוד התנחלות ועוד התנחלות, וכסף לא הייתם רואים מהאמריקנים.

יהושע מצא (הליכוד):

אילולא הדירות בהתנחלויות, הדיור היה מתייקר פי מאה.

יורם לס (העבודה):

ואנחנו, לטובת העולים החדשים מביאים 2 מיליארדי דולר – – –

יהושע מצא (הליכוד):

תגידו תודה שהשארנו לכם דירות. תגידו תודה לאריק שרון. קיבלתם דירות חנם.

יורם לס (העבודה):

– – – מביאים 2 מיליארדי דולר למדינה הזאת כדי לבנות אותה ולקלוט עלייה ולא להמשיך את הטירוף שלכם בשטחים.

יעקב שמאי (הליכוד):

אמרתם שתשנו את סדרי העדיפויות. למה כל כך רע היום? תסביר לנו.

יורם לס (העבודה):

והסיבה השנייה, אדוני היושב-ראש, לכך שיש במשק צמיחה אדירה, צמיחה מסחררת – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

תשאל את השר שחל מה הוא אומר על שר האוצר.

יורם לס (העבודה):

הסיבה השנייה לצמיחה – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

ותשאל את שר האוצר מה הוא אומר על השר שחל.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת שמאי, אני מבקש. הצלחתם להעיר את המליאה.

יורם לס (העבודה):

הסיבה השנייה לצמיחה היא פשוטה עוד יותר ממה שאתם הייתם עושים עם האמריקנים, אלה הפירות של תהליך השלום. לא יעזור לכם. בזכות השלום נפתחו שווקים בעולם בפני מדינת ישראל, אפשר היום לדבר עליהם בגלוי, על השוליים של האוקיינוס השקט, זה העתיד של הפלנטה הזאת מבחינה כלכלית, שם יש מדינות שבהן מיליארדי בני אדם, שצומחות. והמדינות האלה – בזכות תהליך השלום, ורק בזכות תהליך השלום שהממשלה הזו הביאה, ולא אתם – בזכות תהליך השלום נפתחו לפנינו שווקים חדשים. היום אנשים ממדינת ישראל מתקבלים כאורחים רצויים במקומות שהיינו בהם בבחינת מצורעים, ומוכרים ציוד, גם ציוד צבאי, למדינות שלא היתה לנו בהן דריסת רגל,

בזכות תהליך השלום של הממשלה הזו, שאתם טרפדתם שנה אחר שנה, חודש אחר חודש, ופגעתם בכלכלת ישראל.

הכלכלה היא רק כלי שרת. היא לא מטרה, היא אמצעי לקיום ערכים חברתיים והיא חלק מתהליך של שלום; תהליך שבו אנשים אינם יורים זה בזה אלא קונים ומוכרים זה לזה. זו לא האידיאולוגיה והפילוסופיה של הכוחנות של הצד הזה של הבית.

אתם מציגים פה תמונה כאילו מדינת ישראל היא ג'באליה, שאתם כל כך מאוהבים בה. זאת התמונה האמיתית של הנעשה היום בארץ? הכבישים מתפוצצים ממכוניות ושאר הדברים – – –

יהושע מצא (הליכוד):

מכונית לכל פועל.

יורם לס (העבודה):

400,000 איש כבר נסעו לטורקיה. מה אתם מספרים פה סיפורים? למי אתם מאחזים עיניים? אפשר לחשוב, אל-בורייג' פה.

יהושע מצא (הליכוד):

איפה שחל?

יורם לס (העבודה):

ואיפה דוד לוי? לכם אין?

יהושע מצא (הליכוד):

איזה השוואות.

יורם לס (העבודה):

הכלכלה של מדינת ישראל מבוססת על הצהרה של אדם אחד או אחר?

יהושע מצא (הליכוד):

— — — תוכנית הגיש לראש הממשלה. מועמד שלכם לראשות הממשלה — — —

יורם לס (העבודה):

כלכלת ישראל מבוססת על מיליוני אנשים שהם מחונכים, שהם בעלי השכלה, שהם יודעים לשמור על עצמם, הם עובדים, הם מפתחים, הם יוצרים, הם צורכים. והממשלה הזו נתנה להם את הכלים לכל זה. המלחמות שאתם תביאו ימיטו רק הרס. שלום זה כלכלה, ושלום זה הממשלה הזאת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הורה, הורה, הורה.

יהושע מצא (הליכוד):

איפה — — — ויוסי שריד שימחאו לך כפיים ויעלו אותך על נס וימנו אותך להיות — — —

יורם לס (העבודה):

מעבר לזה — — —

יהושע מצא (הליכוד):

שולמית אלוני תעלה אותך על נס. הורה.

יורם לס (העבודה):

יש לי בהחלט דברי ביקורת. אמרתי את הדברים העיקריים והחשובים לגבי ממשלת ישראל, אבל יש לי גם דברי ביקורת, ודברי הביקורת האלה הם עדיין גם כלפי הצד הזה של האולם, שנתן יד לכל הדברים האלה, וכמו סומים בארובה, בלי קשר לאיזו סיעה, הלכו אחרי העניין ולא ראו מה קורה באמת.

אני מבקש, גם כחבר קואליציה, והבעתי את זה באופן רשמי גם כלפי ראש הממשלה וגם כלפי שר האוצר, לבטל את מס הבריאות, לא את חוק הבריאות – אני מדגיש. בחוק הבריאות יש דברים טובים – חופש בחירה, זה דבר שהתלכדנו סביבו; ביטוח לכל אדם, ודאי שזה טוב, אם כי זה במידה רבה ססמה, אבל ניחא. את מס הבריאות, שהוא בלוף, צריך לבטל.

מדוע? הבטיחו לאנשים ותקעו להם בראש דבר שלא התכוונו אליו כלל, שיש קשר כלשהו בין מה שהם משלמים ובין מה שהם מקבלים. אני לא רוצה להיכנס להתנצחויות. כולם יודעים היום – הקשר הזה לא קיים. לעומת זאת, מס ההכנסה הוא מס צודק. אין אדם שהעז להטיל מס הכנסה על קצבאות של השלמת הכנסה. עוד לא קם אחד בכנסת שהעז להטיל על זה מס הכנסה. עוד לא קם אחד בכנסת שהעז לתת פטור ממס הכנסה למישהו, גם לא לאנשי צבא קבע. כולם משלמים. לכן, הואיל ומס הכנסה הוא מס ישיר, צודק מבחינה ערכית, ומס הבריאות הוא מס ישיר, ואפילו הוציאו אותו ממדד המחירים לצרכן – מה עוד צריך כדי להוכיח שזו לא הוצאה ישירה של משק בית? שאין שום קשר בין הכסף הזה לבריאות, כפי שאמרתי לפני שנה וחצי? הלאימו את הכסף הזה. הוא הלך לאוצר המדינה ולא נודע כי בא אל קרבו. לכן, כתיקון עיוות, כהורדת נטל המס הישיר במדינת ישראל, צריך לבטל בכלל את מס הבריאות ולהעביר אותו בחלקו למס ההכנסה.

אם הממשלה תעשה את זה, היא גם תגיד: טעינו, לא שמנו לב שזה בלוף, עכשיו אנחנו יודעים; טעינו, תיקנו את זה, נעשה את הצדק בעניין הזה, נוריד את המס הישיר, ולפי דעתי זה יהיה שינוי נכון לעשותו בשנת 1995. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מברך אתכם. התחלתי עכשיו לנהל את הישיבה, ואני שמח לראות אתכם. חבר הכנסת שמאי, שלום.

יעקב שמאי (הליכוד):

שלום לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

אני שמח לראות אותם פרצופים נחמדים. אני מקווה שסגן היושב-ראש עובדיה עלי יבוא לכאן, ובחסותו האדיבה אני אנהל אתכם ויכוח נוקב. וגם הערב נהיה ביחד. גם יושב-ראש ועדת הכספים יושב כאן אתנו. לכן, נמשיך בדיון ואני אקרא לחברי הכנסת האשם מחאמיד, שאיננו, תמר גוז'נסקי, סאלח סלים, חיים רמון, עמיר פרץ, אבי יחזקאל, דוד לוי, אלי דיין – חבר הכנסת בוחבוט היקר, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אחריו?

היו"ר ס' טריף:

אחריו, בסדר הנמצאים, אי-אפשר לדעת כי יכולים לבוא אנשים, חבר הכנסת יוסי ונונו צריך להגיע. חבר הכנסת בוחבט תיכף יגיד דברים חשובים, ואנחנו נשמח לשמוע אותו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, זה תקין ששני גליליים עומדים יחד על הבמה?

היו"ר ס' טריף:

זה מלח הארץ. זה מה שמשביח את הכנסת.

שלמה בוחבט (העבודה):

הכבוד הגדול, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בכנסת זו הוא שיש הרבה גליליים, וכמובן גם אנשי הנגב. חשוב שיהיו הרבה אנשים מהשטח.

היו"ר ס' טריף:

במעלות קולטים עכשיו את השידורים?

שלמה בוחבט (העבודה):

קולטים ורואים.

היו"ר ס' טריף:

צריך להיות בטוח ששומעים מה שיאמר חבר הכנסת בוחבט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אותם אזרחים שצופים ברגע זה בכנסת שואלים שאלות. חבר כנסת אחד עולה, תוקף את הממשלה, משחיר את הכול, הכול שחור, אחריו עולה חבר הכנסת שני ומלבין את הכול, ומה אנחנו עושים? אנחנו מתסכלים את האזרח הקטן שברגע זה שואל שאלות רבות – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

זאת אומרת שיש לשבור את המראה?

שלמה בוחבוט (העבודה):

לא לשבור, להיפך. אבל לא לנסות לפגוע באותו אזרח שאתה מנסה לעבוד עליו בעיניים, לטשטש ולומר: כשאנחנו היינו בממשלת הליכוד הכול היה ורוד. הכול עשינו מצוין. במשך 15 או 17 שנים שהיינו בשלטון היינו מצוינים, לא היו קלקולים. השרים דיברו זה עם זה. האחד פרגן לרעהו. הארץ תשקוט. היה מצוין. לא היתה אינפלציה. כבר שכחנו את התקופה שהיתה אינפלציה של 400% בשנה. חובתנו להזכיר זאת. אני חייב להזכיר, חברי הכנסת מהאופוזיציה – – –

רענן כהן (העבודה):

לא אנחנו שכחנו. הם שכחו.

שלמה בוחבוט (העבודה):

כשהם עולים פה – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה צודק. עשינו שגיאות קשות, שילמנו את המחיר. ירדנו מהשלטון. את השגיאות האלה עכשיו אתם עושים, ואתם צריכים לשלם מחיר. זו דמוקרטיה.

רענן כהן (העבודה):

נראה בעוד שנתיים.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני רוצה לשאול את חבר הכנסת יהושע מצא, ששאל איפה השרים – איפה חבר הכנסת ביבי נתניהו? איפה כל חברי הכנסת מהאופוזיציה? למה הם לא נמצאים כאן? תמיד אפשר לעשות הצגות. אני מודיע לכם, הממשלה הזאת עשתה דברים גדולים, ותפסיקו להלך אימים על העם.

אנחנו מדברים על התקציב, וכראש רשות היו לי ויכוחים בנושא יום לימודים ארוך. בכל ערי הפיתוח יום הלימודים נמשך היום עד השעה 14:00. הילד שלי חוזר הביתה בשעה 14:30, במעלות. אני רוצה להזכיר לכם, חברי הכנסת, עד לפני שנתיים חזרו ילדי כל בתי-הספר הביתה בשעה 12:00.

אני רוצה להציע לשר האוצר לא לומר שהוספנו 5 מיליארדי שקל. צריך לציין את הדברים הפשוטים האלה, שילד חוזר היום בשעה 13:00 או 13:30. החזרנו את התשלום של הביטוח הלאומי לילד ראשון ושני, ואת כל הדברים האלה אנחנו שוכחים. מנסים לטייח את זה?

חברי הכנסת, כשאנחנו מדברים על קליטת עלייה, על מה אנחנו מדברים? לא קולטים? אני מאחל לכל מדינות העולם שיקלטו כפי שאנחנו קולטים, ואני מברך על כך. אני רוצה שיבואו עוד עולים חדשים, מכל העולם. 109,000 עולים חדשים רכשו במשך שנתיים 105,000 יחידות דיור. את כל הדברים האלה אנחנו מיידי מנסים להשכיח. נכון, האופוזיציה צריכה לתקוף, אבל לא צריך לצייר הכול בשחור.

חבר הכנסת יורם לס ציין כאן כמה עובדות מאוד חשובות למדינה הזאת. 2.5 מיליוני תיירים הגיעו למדינה הזאת. למה הם הגיעו לכאן? מפני שהכול שחור? ובכל העולם מדברים על מדינת ישראל, על ההתפתחות שלה ועל נושא השלום.

אדוני היושב-ראש, כשאנחנו מסתובבים בגליל אנחנו רואים שבכל מקום בונים, בכל מקום מפתחים.

חבר הכנסת שמאי, דיברת על פיתוח תעשייה. על איזו תעשייה דיברת? אני מדבר כראש עיר פיתוח. היה לי ויכוח עם השר לשעבר, משה נסים, דיברתי אתו על פיתוח תעשייה במעלות. אמרתי לו: בונים 1,500 יחידות דיור ואזור תעשייה לא בונים. אין תעסוקה. האבטלה הולכת וגדלה. ומה הוא אומר לי? אנחנו משקיעים מיליון שקל במעלות. בזה אפשר לבנות תעשייה? בוא תראה, קח את התקציב של פיתוח התעשייה בערי הפיתוח מלפני שנתיים ותשווה אותו לתקציב של היום. אין מה להשוות.

אז באים ומדברים על מס בריאות. חברים, חברי הכנסת, מס בריאות, כל אחד יכול לתקוף אותו, אבל הוא יפתור בעיות. צריך לזכור, ש-200,000 ילדים לא היו מבוטחים, והיינו צריכים טובות של קופות-החולים לגבי זקן, לגבי חולה כרוני. היום יהיו במדינה הזאת הרבה משפחות שישלמו פחות ממה ששילמו בעבר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהדברים צריכים להיות מדויקים, צריך לדייק ולומר את הדברים האלה לאמיתם. כשאנחנו באים ואומרים היום שיש קיצוץ, שהממשלה הזאת קיצצה 780 מיליון שקל, שואלים: מה קרה? רק לפני שבועיים הצביעו על התקציב. אני קיבלתי היום את ההסבר

של שר האוצר, והוא מקובל עלי. לא רצו לפתוח את התקציב על מנת שלא לבלגן את כל התקציב. לצערי, חלק ממשרדי הממשלה לא הוציאו את התקציבים שהיו להם. לא קרה שום דבר. הקיצוץ הזה לא יהיה משמעותי, וגם האזרח הקטן לא ירגיש אותו, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בוחבוט, חבר הכנסת שמאי בוודאי לא שמע על מספר העולים שנקלטו במעלות ועל התעשייה החדשה שנפתחה שם. כמה מן העולים נקלטו? בשנתיים האחרונות נעשו שם עבודות רציניות. מה המצב היום?

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לא רק במעלות, בהרבה מאוד ערי פיתוח – – –

דן תיכון (הליכוד):

אנחנו צריכים לקחת זמן, אדוני, אני מבין.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מבקש ממך. לחבר הכנסת בוחבוט יש לפחות עוד ארבע דקות תמימות, לפי שעוני.

שלמה בוחבוט (העבודה):

חבר הכנסת שמאי כל הזמן הפריע לי.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני לא יודע איזה שעון יש לך.

היו"ר ס' טריף:

יש לי שעון מעולה.

חבר הכנסת שמאי, אני מבקש שתקשיב לחבר הכנסת בוחבוט.

יעקב שמאי (הליכוד):

הרמתי את הכפפה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני בטוח שגם האופוזיציה מברכת על כל קליטה.

רענן כהן (העבודה):

בעיקר במעלות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני בטוח שהאופוזיציה מברכת על קליטה בכל מקום בארץ. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, אני מברך את כל ערי הפיתוח שבהן העולים מחייכים. הם נקלטו מצוין. לחלק גדול מאוד מהם יש תעסוקה מתאימה. תבואו לבקר בערי הפיתוח ותוכלו לראות את ההתפתחות המסיבית שם. מעלות לבדה, אדוני היושב-ראש, קלטה במשך שנה יותר מ-5,000 עולים חדשים.

היו"ר ס' טריף:

כל הכבוד.

שלמה בוחבוט (העבודה):

ואם היישוב הזה, שהממשלה הזאת חיזקה אותו, אם הוא לא היה מספיק חזק – הוא היה מתמוטט.

רענן כהן (העבודה):

זה בגלל ראש העיר.

שלמה בוחבוט (העבודה):

לכן יש לחזק את הממשלה. נכון, יש קלקולים. אני מאמין שבחודשים הקרובים הקלקולים האלה ייגמרו. אני מאמין שהממשלה הזאת תוביל את מדינת ישראל גם לשלום וגם לתעשייה ולכלכלה ולפיתוח חברתי. אני מאמין שבסופו של דבר יעלו על דרך המלך.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט, שלא רק דיבר טובות כאן, חבר הכנסת דן תיכון, אלא חסך לנו שלוש דקות. הוא ידוע, חבר הכנסת רענן כהן, כאחד מראשי הערים היותר טובים, הכי טובים שיש בארץ. אני מחזק את דבריך ואומר לך, שחבר הכנסת בוחבוט הוא לא רק אחד מחברי הכנסת הבולטים אלא הוא ראש עיר שקלט 50% מתושבי מעלות, שהם עולים חדשים, כמעט 50% אם לא יותר, וכולם מסודרים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה המצב שם?

היו"ר ס' טריף:

אני מודיע לך, ששכונת העולים במעלות היא מהשכונות הכי טובות, שצפון תל-אביב יכולה להתפאר בה. יש שם יופי של בנייה, של סגנון, של גינות, של עבודה קרובה. ולכן אני רוצה לברך את חבר הכנסת בוחבוט וגם את חבר הכנסת דן תיכון, שיבוא אחר כך וידבר ואולי יצדיק אותי, שהלוואי שיעשו במקומות אחרים מה שנעשה במעלות.

חברי הכנסת, אני מזמין עוד חבר הכנסת שהיה ראש עיר פיתוח. חבר הכנסת יוסי ונונו, בבקשה, בוא תספר לנו מה העניינים. אתה באת עכשיו רענן מהמלון. חבר הכנסת ונונו יכול לדבר עשר דקות תמימות. תעמוד בזה.

יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, זכינו והדיון בחוק ההסדרים חזר למליאה. הוא חזר לכאן כעבור שבועיים-שלושה שבועות, בזכות הוויכוח, בזכות הדיון הפורה על החינוך, על יום החינוך הארוך.

ואכן, זה חודש שבו נושא החינוך נמצא בראש סדר-היום הלאומי, ולכן המשברון של משיכת חוק ההסדרים, הפסדו יצא בשכרו, שאכן בזכות זה נושא החינוך נדון בצורה רחבה.

אכן, יש ויכוח אם עם ישראל זקוק ליום חינוך ארוך, עד השעה 16:00, עד השעה 15:00, או עד השעה 14:30, או שמא, כפי שניסו היום להראות בסקר, רוב עם ישראל מסתפק בכך שיום החינוך ייגמר בשעה 13:00. כלומר, אנחנו רואים מגמה שההורים הולכים בעקבות הילדים. הילדים רוצים לגמור את יום הלימודים מוקדם וללמוד כמה שפחות, וכמובן הסקר מראה שבעקבות רצון הילדים אולי גם ההורים רוצים שהילדים יחזרו מוקדם מבית-הספר.

ואכן, יום החינוך הארוך שנוי במחלוקת. יש לזכור, שב-1979, 1980, 1981, 1982, יום הלימודים בבית-הספר נמשך בדרך כלל עד השעה 14:30 או עד השעה 15:00, אולי שכחנו את זה, ובמערכת הלימודים שילבו בהצלחה מערכת חינוך לא-פורמלית. היה אפילו יום חינוך חברתי והיו חוגים, והיתרון היה בכך שכל התלמידים היו חייבים להשתתף במערכת החינוך החברתית, במערכת החינוך הלא-פורמלית. לא היה מצב שהם הלכו הביתה כאשר יום הלימודים מסתיים, בשעה 12:00, ומי שרצה היה בא לחוגי מוסיקה, אמנות, תיאטרון, מי שרצה, ורק חלק קטן מן התלמידים, 20%, אולי 30% היו זוכים להשתתף בחוגים האלה במתנ"ס, בבתי-נוער, וחלק גדול מהתלמידים, למעלה משני-שלישים, לא זכו לכך.

ודבר נוסף, לא כל התלמידים שהגיעו הביתה בשעה מוקדמת יכלו להכין את שיעוריהם, את שיעורי הבית, בתנאים טובים; עם עזרה, עם סיוע.

דווקא יום החינוך הארוך יכול להחזיר את המערכת החוגית, את המערכת החברתית, הכנת שיעורי בית מודרכים, נוסף על מקצועות שפשוט נעלמו מן האופק.

אני רוצה לומר לכם, שחוק יום חינוך ארוך נחקק בכנסת בשנת 1990. ועדת החינוך והתרבות בראשותו של מיכאל בר-זהר, שהיה אז יושב-ראש הוועדה – אני זוכר, כראשי ערים הופענו בוועדה ודנו בה על יום חינוך ארוך, ואכן החוק הושלם ונחקק בכנסת, ואז התפרקה ממשלת האחדות הלאומית, וממשלת שמיר המצומצמת החליטה להקפיא את החוק.

מובן שאי-אפשר לבוא היום ולומר, שהנה מגלים את כדור הארץ בחקיקה חדשה של יום חינוך ארוך, כיוון שכבר יש יום חינוך ארוך. איך אני יודע שיש חוק יום חינוך ארוך? כאשר הגשתי את ההסתייגות שלי לגבי יום חינוך בשכונות, עד השעה 14:00, כתבו לי: תיקון בחוק יום חינוך ארוך, התש"ן-1990.

גם במסגרת מדיניות הממשלה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בספר התקציב – בספר של משרד החינוך והתרבות כתוב, שהמגמה היא להגיע ליום חינוך ארוך ול-35 שעות לימוד בשבוע. נכון שיש ויכוח בשאלה אם ילמדו חמישה ימים או שישה ימים. היום איננו ערוכים לעבור לשבוע לימודים של חמישה ימים. כל מי שאומר: תעבירו את כל הפעילויות המתנ"סיות ליום שישי – אלה דברים בעלמא, כיוון שאי-אפשר לחייב ולדאוג לכך שכל התלמידים, בלי יוצא מן הכלל, יעברו ביום שישי לפעילות מתנ"סית, מה עוד שמה שיקרה בהרבה מקומות הוא, שהילדים פשוט ישוטטו בימי שישי; לכן, בתנאים של היום, חייבים להמשיך לקיים לימודים בכל ששת ימי השבוע.

היום אנחנו ערוכים לעבור ליום לימודים עד השעה 14:30-15:00, בכל ימי השבוע, מלבד יום שישי, בלי לפרוץ את מסגרת התקציב. על כן אני מצפה ששר האוצר יסכים לפשרה הצנועה, שאומרת שבערי הפיתוח, ביישובים ובשכונות הנמצאים במסגרת שיקום שכונות, יעברו ללימודים עד השעה

15:00 או 14:45, לאחר שכבר יש הסכמה לגבי השעה 14:00. אפשר היום לעבור למסגרת הזאת בלי להוסיף תקציב משמעותי. כמובן, אם לא תהיה פשרה כזאת, בלית ברירה לא אוכל להימנע ולא אוכל להתנגד להצעת החוק של יום חינוך ארוך, ואני אצטרך לתמוך בהצעת חוק יום חינוך ארוך על-פי הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין.

מובן שיש לממשלה הישגים גדולים בנושא החינוך. קודם כול, היא החזירה קרוב ל-270,000 שעות לימוד במשך שנתיים. לשנה הזאת הוסיפו 50,000 שעות, ולשנה הבאה, התשנ"ו, כבר מובטחת תוספת של 50,000 שעות לימוד. מעבר לזה, יש תקציב משמעותי אשר בא לענות על רפורמה בהוראת המדע והטכנולוגיה, וכמובן שכר המורים שגדל בצורה משמעותית, דבר שיכול להבטיח משיכה של כוחות טובים לתחום ההוראה.

לגבי הוויכוח על הנחות במס לאזורי העימות, אולי יש להשאיר בעיקרון את ההנחות במס לאזורי העימות, אבל לגבי יתר אזורי הארץ, לפי דעתי צריך להעביר את התקציב הזה לנושאים של חינוך – לתגמול ולעודד מורים על-ידי תוספת בשכרם, כדי למשוך אותם לבוא לאזורי עדיפות לאומית א', לאזורי פיתוח; אולי להביא לכך שמעונות-היום יינתנו חנם לתושבי ערי הפיתוח; לפטור את בני ערי הפיתוח משכר לימוד במוסדות להשכלה הגבוהה; לפטור את ההורים באזורים אלה מתשלומים של אגרות שירותים וחינוך. צריך לחשוב בצורה רצינית יותר להעביר לפחות חלק מאותם תקציבים שמופנים להנחות במס בערי פיתוח לנושאים האלה – שכר מורים, פטור משכר לימוד למעונות-יום, פטור משכר לימוד להשכלה גבוהה ופטור מאגרות שירותים וחינוך בבתי-הספר.

אני מקווה שביום רביעי אכן נוכל להתבשר על פשרה עם שר האוצר לגבי יום חינוך ארוך; זו אכן תהיה בשורה לכל עם ישראל, לכל הציבור בארץ, וכך נוכל לקיים את הבטחתנו להנהגת יום חינוך במדינת ישראל.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת ונונו. חבר הכנסת אברהם פורז, חבר הכנסת רן כהן – חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

רק רגע, חבר הכנסת אורון, אנחנו רוצים לגוון.

חיים אורון (מרצ):

נכון. אתה רוצה? – אני מסכים.

היו"ר ס' טריף:

כאן הכול מתגוון, חבר הכנסת ויינשטיין. עוד מעט תגיע – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא הציע קודם, שקלנו, ועכשיו אנחנו מקבלים את ההצעה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חוזר ושואל בפעם האלף, חבר הכנסת שמאי, מי מייצג את הליכוד, אתה או חבר הכנסת אריאל ויינשטיין?

יעקב שמאי (הליכוד):

גם חבר הכנסת אריאל ויינשטיין וגם אני.

חיים אורון (מרצ):

מה אפשר לעשות? מים ואש לא הולכים יחד. לא היית, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין נשא נאום – לדבריו רק 20% מהציבור נושאים בנטל המס; 80% לא, ותיכף אני אגיד על הנתונים משהו. כך הוא אמר. חבר הכנסת שמאי, מאותה מפלגה, אמר: תראו, מי שמשתכרת 2,500 שקל לא תזוכה בנקודת הזיכוי לאשה עובדת, ואני חושב שהוא צודק – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

לא תיהנה.

חיים אורון (מרצ):

לא תיהנה, ואני חושב שהוא צודק. אבל מה אתם רוצים?

דן תיכון (הליכוד):

מה פירוש אתה חושב? זה נכון.

חיים אורון (מרצ):

רגע, רגע, אבל בכל זאת אתם תוקפים את הממשלה – מה אמר השר הזה; אתם עכשיו באופוזיציה, אתם יכולים לתזמן את התזמורת במדיק, אז חבר הכנסת ויינשטיין, קודם כול לעובדות. 49% מהשכירים במשק אינם משלמים מס הכנסה, אתה צודק, אבל מס הכנסה או המסים הישירים, כולם, הם 50% מהמסים בארץ. אגב, אותם 49% משלמים ביטוח לאומי ומשלמים מסים ישירים אחרים. לא משלמים מס הכנסה, אתה צודק. אבל 20% מהמסים בארץ, בשיעורים של כ-40 מיליארד שקל, מסים עקיפים, משלמים האזרחים מהשקל הראשון, גם השכירים שלא משלמים מס הכנסה. אתה יודע מה? – באחוזים משכרם הם משלמים הרבה יותר, כי הם קונים כיכר לחם, הם קונים בגד, הם קונים כרטיס לאוטובוס, הם קונים ליטר דלק, כמו מי שמשכר פי עשרה מהם. מן המפורסמות הוא, שמסים עקיפים הם פחות צודקים ופחות פרוגרסיביים, ואותם משלמות השכבות החלשות באחוזים הרבה יותר גבוהים – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

יחסית.

חיים אורון (מרצ):

ברור, הכול יחסי.

אני מבין שמי שאתה מייצג, אני מקווה שלא חבר הכנסת שמאי, זו אותה קבוצה שהיום נאבקת נורא על נטל המס. אבל אם אתה וחבר הכנסת שמאי בכל זאת באותה מפלגה, אתם מוכרחים להגיד את מי אתם מייצגים. כי מה שאתה רוצה הוא ההיפך ממה שחבר הכנסת שמאי רוצה. ומה שחבר הכנסת שמאי רוצה, זה בדיוק ההיפך ממה שאתה רוצה.

היו"ר ס' טריף:

אז איך זה שהם מדברים אותו דבר?

חיים אורון (מרצ):

הם לא מדברים אותו דבר. אבל כפי שאמרתי, אתם אפילו לא בקואליציה עכשיו. בממשלה שרים לפעמים רבים. עוד איך הם רבים; חבר הכנסת שמאי, תשאל את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, שאמרו שהוא האיש הקרוב לשר לשעבר נסים, איך הוא רב עם השר לשעבר מודעי מאותה מפלגה. אבל אני לא רוצה לעסוק בהיסטוריה כעת. אני מדבר רק על מה שקורה עכשיו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני רוצה לשמוע לא מה אנחנו חושבים, אלא מה אתה חושב.

חיים אורון (מרצ):

אני אומר בדיוק מה שאני חושב. אם לא הבנת עד עכשיו, חבר הכנסת ויינשטיין, עד עכשיו אמרתי בדיוק מה שאני חושב.

עכשיו אני אגיד יותר מזה. אתה אומר: בהלת הלוקש. נפלה על האוצר בהלת הלוקש. אם נפלה עליו בהלה – אני מציע לו להירגע. אני מקווה שלא נפלה עליו בהלה. ואני מקווה, עד כמה שאני מסוגל לנסות ללמוד, על-פי כל הנתונים, לגבי מי שאומר 90%, זה לא היה 90%; 80% – זה לא היה 80%. רוב רובם של השכירים בארץ, ודאי מעל 75%, הלוקש של 1 בפברואר ישאיר להם הכנסה פנויה גדולה יותר מאשר היתה להם קודם.

יעקב שמאי (הליכוד):

כי יש גם תוספת יוקר.

חיים אורון (מרצ):

כי יש גם תוספת יוקר בחודש מרס. חבר הכנסת שמאי, אנחנו בהסתדרות עכשיו. תוספת יוקר – במשכורת מרס. אין תוספת יוקר בחודש הזה, כי על חודש פברואר משלמים בחודש מרס. יקבלו יותר.

אתם באים ואומרים: קרו שתי רעות. לשתייהן הייתם שותפים. אני חושב שהן לא רעות. אחת מן השתיים, אם הייתם נגד מס בריאות, תגידו. הרי פרסמתם מודעות שמס בריאות – זה בכלל אתם. גנבו לכם. אני יודע. מפלגת העבודה, לצערי, מסיבות שאינן קשורות במס, מסיבות אחרות, התנגדה למס בריאות. לא ידעו שמעלים את סף המס לפי ארבעה מהשכר הממוצע במשק, מי לא ידע? שמעתי איזה עיתונאי אומר: חברי ועדת הכספים לא ידעו. אני מכיר אחד שידע. אני מגלה סוד, הוא נאבק על זה שזה יהיה פי חמישה, לא פי ארבעה, כי אני רוצה סוף סוף להבין למה על מי שמשכר 5,000 שקל, לוקחים מס בריאות 4.8%.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתה מתכוון לתקרה.

חיים אורון (מרצ):

כן, התקרה. מי שמשתכר 10,000 שקל – לא משכורת מי יודע מה, אבל גם לא משכורת מבוטלת – משלם 4.8%. מי שמשתכר 20,000 שקל הוא כבר משלם בממוצע, לא עשיתי את החשבון המדויק, כ-3.5%. כי עד 12,000 שקל, הוא משלם 4.8%, ופה זה נעצר. למה השקל ה-20,000 קדוש יותר מהשקל ה-10,000, או מהשקל ה-2,000? שיסביר משהו ויגיד. אז אני מבין שאומרים שיש תקרה.

הרחבת הבסיס בביטוח לאומי, השפעתה על הלוקש תהיה גדולה יותר מאשר מס בריאות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למה לקחת מס ארגון עד גבול מסוים? אתה אומר שזה שירות.

חיים אורון (מרצ):

תיכף נגיע למס ארגון.

היו"ר ס' טריף:

תיכף הוא יסביר לך.

חיים אורון (מרצ):

תיכף אסביר לך. מה קרה בביטוח הלאומי בעבר?

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה לא רוצה שיהיה איגוד מקצועי? גם זה אתה לא רוצה?

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת שמאי יסביר לך. אבל מה קרה בביטוח הלאומי? אזרח אחד, חבר הכנסת ויינשטיין, ואתה מאוד דואג, הוא קיבל 2,000 שקל, והוצאות רכב 1,000 שקל, ושילם ביטוח לאומי רק על

2,000 שקל. חברו – בדרך כלל האשה שעבדה לידו, קיבלה רק שכר בלי הוצאות רכב, 3,000 שקל, שילמה ביטוח לאומי על 3,000 שקל. היום אומרים, מכניסים לבסיס החישוב לביטוח הלאומי את מרכיבי השכר המקובלים ברוב רובו של המשק.

דן תיכון (הליכוד):

אולי תכניס את זה גם לפנסיה?

חיים אורון (מרצ):

לא רק אולי. אחד המאבקים הגדולים של ההסתדרות הוא להכניס את זה לפנסיה. אין על זה ויכוח, חבר הכנסת דן תיכון. אנחנו נאבקים על הכנסת הרכיבים הללו לפנסיה.

דן תיכון (הליכוד):

על מה נאבקים? בוא נחליט הערב.

חיים אורון (מרצ):

נחליט הערב, אין בעיה. נחליט הלילה.

היו"ר ס' טריף:

יש הסכמה טוטלית פה עכשיו.

דן תיכון (הליכוד):

אתה מדבר עם דן תיכון, ואני לא מסכים שתתייחס בביטול. אתה הצבעת כמה פעמים נגד יישום המלצות ועדת-זוסמן. אל תספר לי שאתה חסיד גדול פתאום.

חיים אורון (מרצ):

אני לא חסיד גדול. אלא שבמשא-ומתן הקואליציוני שקדם להקמת הקואליציה בהסתדרות מופיעה כאחת ממטרותיה של ההסתדרות – אם אני לא טועה בנוסח – הגשמה מתואמת של דוח-זוסמן,

והייתי אחד האנשים, לא היחיד, שגרם לזה שנקבל על עצמנו התחייבות להגשים את עיקרי דוח-
זוסמן. כמובן, עם הטבות – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

במצע מפלגת העבודה יש יום לימודים ארוך. אז מה עשיתם? הצביעו נגד – – –

היו"ר ס' טריף:

הוא לא מדבר על זה עכשיו.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת שמאי, אני אגיע תיכף ליום לימודים ארוך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

שאלה אחת, על חשבון זמני: אתם לא מפסיקים לעשות צדק, אתה כל הזמן אומר, אנחנו עושים צדק,
והציבור סולד מכם. מה קורה כאן?

יוסף ונונו (העבודה):

— — —

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אתה לא מונית על-ידי אף אחד, אתה יכול לדבר בשם עצמך ובשם מי
שאתה חושב שאתה מייצג אותו. ממי הציבור סולד, ואיך הציבור יצביע, ומה הוא יצביע בסופו של
דבר, אני מציע לכולנו – – –

רענן כהן (העבודה):

להמתין.

חיים אורון (מרצ):

— — — אוי לי מיודעים. אתה יודע, אני יודע, יש שבוע ככה, שבוע ככה. היו שבועות כאלה לכם, היו שבועות כאלה לנו. אני מודה. אני חושב שהחיים הציבוריים אינם כמו אדם חולה שיש לו מדחום בפה כל הזמן – גם לאדם חולה לא עושים את זה – שכל עשר דקות מסתכלים במדחום מה מצב החום שלו. אני מאמין באופן קצת תמים, שעמדות קבועות שיש בהן היגיון פנימי, גם אם יש תנודות בדעת הקהל שאומרות כך או אחרת, יש להן סיכוי לקבל את התמיכה הציבורית הראויה להן.

אבל אתה יודע מה, אני אומר מעבר לזה. גם אם אני אומר פה דברים שאינם נותנים עכשיו תשובה אלקטורלית, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אני יודע, למשל, שאתה בטוח, אחרת לא היית אומר זאת מבוקר ועד ערב, שלדבר עכשיו נגד מיסוי הבורסה עושה טוב מבחינה אלקטורלית. ואני דיברתי – —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מאמין בזה באמת.

חיים אורון (מרצ):

מאה אחוז. ואני שיודע כי מה שאתה חושב הוא נכון, תמכתי במיסוי הבורסה, אני מדבר על כך מאז אני בכנסת, אף שאני יודע שמישהו אומר: חבר הכנסת אורון, זה לא פופולרי עכשיו, עזוב את זה עכשיו.

אבל אני רוצה לחזור לדבר המהותי בעיני. אתם עולים על הדוכן בזה אחר זה, חבר הכנסת תיכון, ומתארים תמונה שכל דמיון בינה לבין המציאות אינו קיים. יש בעיה אמיתית של אינפלציה. אין על כך ויכוח. צריך להתמודד אתה. יש למישהו נתונים יותר טובים על צמיחה זו שנה שלישית? יש למישהו נתונים יותר טובים על צמיחה של היצוא? יש למישהו נתונים יותר טובים על הורדה משמעותית של האבטלה, שהיתה בעיה, שלפחות לחבר הכנסת שמאי ולי היא היתה הבעיה המרכזית בתקציבי 1992, 1993 ו-1994. אתה יכול לבוא ולומר, חבר הכנסת תיכון, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – —

דן תיכון (הליכוד):

מייד אשיב לך.

חיים אורון (מרצ):

אני יודע. הדבר הזה היה יש מאין; יצירת מקומות עבודה חדשים, למעלה מ-120,000 מקומות עבודה חדשים בכל ענפי המשק – זו תוצאה של צמיחה כלכלית שנובעת מהמציאות המשקית, לא

מתרגילים של מדד ולא מעבודות יזומות. אחרת לא היתה הצמיחה הזאת במשק, לא במגזר העסקי ולא במשק כולו. זה מבחן מרכזי. הוא איננו יחיד. האם בכלכלה יש מבחן אחד יחיד?

דן תיכון (הליכוד):

אם כל כך טוב, למה נזעקתם לפני שבוע? מה קרה?

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת תיכון, אתה יודע למה נזעקנו לפני שבוע. אנחנו חוזרים לחוק ההסדרים. לפני שבוע נזעקנו מהטעם הפשוט – בממשלה הקודמת היה פעם חוק הסדרים עם קרוב ל-42 סעיפים; 20 וכמה סעיפים לא עברו את ועדת הכספים. בא חוק הסדרים מפוצל, ונפחו פחות מנפח החוק הקודם.

דן תיכון (הליכוד):

על מה אתה מדבר? אתה כנראה עייף. אני דיברתי על המדיניות, לא על חוק ההסדרים.

חיים אורון (מרצ):

אני עירני לחלוטין.

רענן כהן (העבודה):

אבל אתה לא חייב לענות.

חיים אורון (מרצ):

היתה שאלה, ואני רוצה לענות. אדוני היושב-ראש, הממשלה ושר האוצר נזעקו, לפי דעתי, באופן דרמטי מדי – אני אומר שוב: באופן דרמטי מדי – להציע שורה של תיקונים בתקציב ובשורה של מהלכים, לטעמי – אני אומר פעם שלישית – באופן דרמטי מדי. אני חושב שלא היה הכרח לבצע קיצוץ כזה בתקציב. יש מקורות בתקציב שאפשרו קיצוץ הרבה יותר קטן. אני חושב שאת המס המקביל, שתפקידו היה בעצם לפעול לצורך הקטנת עלויות העבודה, צריך היה לחלק בין הפחתת המס המקביל למעסיקים והפחתת 1% בערך במס בריאות לשכירים, ואז היו מתקבלים אותם 2%, אבל בתרומה שונה.

דן תיכון (הליכוד):

זה בתוכנית הבאה.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שבסופו של דבר, כמו בנושא המדיני, עם הקשיים, כך גם בנושא הכלכלי, הממשלה הזאת מציגה לציבור סל של הצלחות מסוימות שבהחלט נותנות לה בסיס טוב עוד למחצית הקדנציה. סיימנו רק מחצית קדנציה, חברי הכנסת. אנחנו בהחלט למדנו פרק. נשפר את דרכינו, נתקדם במהלכים הללו. ואני מציע, חבר הכנסת ויינשטיין, את מה שחושב הציבור נדע בסוף 1996, ואז נתמודד על התוצאות כולן.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת רענן כהן, ואחריו – חבר הכנסת דב שילנסקי.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח בהודעה, במסר, ואני מקווה שעם ישראל מקשיב. בקשר לקיצוץ בתקציב, דיברו על קיצוץ של 80 מיליון שקלים מהתקציב המיועד לחיילים משוחררים. אני רוצה להודיע בצורה חד-משמעית, שהחיילים המשוחררים יקבלו כל מה שמגיע להם על-פי חוק חיילים משוחררים. אין לקיצוץ שום קשר לחוק עצמו. זו העברת רזרבה. הקציבו למסגרת החוק יותר מדי כסף, והחליטו להשתמש בחלק מהכסף. כל חייל יקבל את כל מה שנקבע על-פי החוק. גם הממשלה כולה לא יכולה לפגוע בחוק שהתקבל על-ידי הכנסת. והחוק הזה משוריין. יושב כאן חבר הנשיאות, חבר שתתם הרבה, סגן יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

ומה עם ההחלטה של הממשלה מאתמול?

רענן כהן (העבודה):

אין לה שום קשר לקיצוץ התקציב לחיילים משוחררים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא מבין. מה החליטה אתמול הממשלה?

רענן כהן (העבודה):

עשו העברה תקציבית בלבד. כל חייל שמגיע לו הכסף על-פי החוק, יקבל אותו עד האגורה האחרונה.

דב שילנסקי (הליכוד):

הממשלה החליטה אתמול לקצץ – – –

רענן כהן (העבודה):

היא החליטה להעביר, לא לקצץ, להעביר מרזרבה שקיימת בחוק חיילים משוחררים; לפי הערכה, לא יהיה שימוש ב-80 מיליון שקלים. לא כל החיילים ישתמשו בשנה הבאה בכל הכסף. בינתיים לקחו 80 מיליון שקלים. וגם היום, בישיבת הסיעה, שאלתי את ראש הממשלה ואת שר האוצר, ונאמר בצורה חד-משמעית שלא תקוצץ אפילו אגורה אחת. כל חייל יקבל כל מה שנאמר בחוק, כלשונו, כפי שנקבע, כפי שהוחלט. החיילים המשוחררים יקבלו כל מה שמגיע להם, כל אגורה. אני אומר את זה באחריות מוחלטת.

דב שילנסקי (הליכוד):

ידידי חבר הכנסת רענן כהן, אני מאוד מכבד את מלחמתך בנושא הזה. אבל קטונתי מלהבין: כן יקצצו או לא יקצצו?

רענן כהן (העבודה):

לא תקוצץ אפילו אגורה אחת.

דב שילנסקי (הליכוד):

הממשלה החליטה לקצץ 80 מיליון שקלים.

רענן כהן (העבודה):

הקיצוץ הזה לא קשור לחיילים. משום חייל לא תקוצץ אף אגורה. אני אומר את זה בביטחון, אני אומר את זה במליאה, אני אומר את זה לעם ישראל. ואני לא מציע שמישהו יעשה מזה הון פוליטי. אני חושב שגם היושב-ראש שמע את זה מראש הממשלה בצורה ברורה וחד-משמעית.

היו"ר ס' טריף:

אכן כן, חבר הכנסת שילנסקי.

רענן כהן (העבודה):

חברי מהליכוד, אני רוצה לעשות צדק עם האמת. הממשלה הזאת נמצאת באמצע הקדנציה שלה. מכל הממשלות שהיו, היא עשתה אולי את הדברים הטובים ביותר.

יעקב שמאי (הליכוד):

האם אתה מאמין במה שאתה אומר?

רענן כהן (העבודה):

אני מאמין בכל מלה, ותיכף אפרט. אחרת לא הייתי אומר אותם. ואתה מכיר אותי, אתה יודע שלא הייתי אומר מלה אחת שאני לא מאמין בה.

יעקב שמאי (הליכוד):

רק משום שאני מכיר אותך אני שואל אם אתה מאמין במה שאתה אומר.

רענן כהן (העבודה):

אני מאמין, ותיכף אגיד למה הדברים לא נראים כך. אני חושב, שהממשלה הזאת עשתה דברים נפלאים בתהליך השלום, אם כי השלום איננו מושלם. אבל הגענו לשלום עם ירדן, הגענו לשלום עם הפלשתינים. זה לא לפי רוחי, אבל בסופו של דבר יהיה שלום.

יעקב שמאי (הליכוד):

יום יום נרצחים אנשים.

רענן כהן (העבודה):

שום ממשלה אחרת לא היתה עושה טוב יותר ממה שנעשה. מעמדה הבין-לאומי של ישראל היום הוא אולי מהטובים ביותר שהיו למדינת ישראל בעשור האחרון. החרם הערבי מאבד מכוחו. וראו מה קורה. לפני כמה שנים נלחם הליכוד בכל כוחו כדי להביא להורדת המתח של החרם הערבי, והוא לא הצליח. אנחנו אכן הגענו לאיזה שינוי.

אנחנו עדים להתרחבות של קשרי המסחר והיצוא של מדינת ישראל, בצורה משמעותית, בצורה שאפשר להתפאר בה. אנחנו יכולים לראות את הצמיחה במשק. נדמה לי שבמשך השנתיים האלה, יותר משנתיים, היתה צמיחה אדירה מבחינת המשק ומבחינת הפיתוח.

אנחנו רואים את ההשקעות, השקעות מחוץ-לארץ שהגיעו למדינת ישראל כפי שלא הגיעו אי-פעם.

אנחנו יכולים לציין את צמצום האבטלה, שהגיעה לממדים מדהימים. אף אחד לא האמין שאנחנו נוכל בתקופה קצרה כזאת להביא לצמצום האבטלה בממדים שמדינת ישראל הגיעה אליהם.

הגענו לשינוי בסדר העדיפויות הלאומי, כפי שהתחייבנו לבוחר. אנחנו נראה את זה בעיקר ברווחה – קצבת הילד הראשון, הגדלת התמיכה לעולים, חוק חייילים משוחררים, חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

חבר הכנסת שמאי, חוק ביטוח בריאות ממלכתי הוא לא מבית-מדרשו, הוא מבית-המדרש של הליכוד. אכן, זאת האמת.

יעקב שמאי (הליכוד):

איך קראו לשר הבריאות שהעביר אותו? מה שמו?

רענן כהן (העבודה):

מי שהוליד אותו הוא חבר הכנסת אהוד אולמרט.

יעקב שמאי (הליכוד):

איך קראו לשר הבריאות שהעביר את החוק?

רענן כהן (העבודה):

שר הבריאות שהעביר את החוק, בסופו של דבר, ולקח אותו מאולמרט שמו חיים רמון.

יעקב שמאי (הליכוד):

אז הוא העביר את זה.

רענן כהן (העבודה):

הוא בעצם – – – את החוק הזה – – –

דליה איציק (העבודה):

– – –

היו"ר ס' טריף:

אני קורא לחברת הכנסת דליה איציק, שהגיעה לכאן עכשיו.

רענן כהן (העבודה):

לא יעזור. אני מאוד מצטער שהחוק הזה התקבל.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע לך: החוק הוא חוק טוב – –

רענן כהן (העבודה):

אני לא מסכים אתך, מה אני אעשה?

דן תיכון (הליכוד):

– – אבל יש לו בעיה של מס בריאות גבוה ומס ארגון. אבל תשמע לאחר מכן.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת דן תיכון, מתוך הערכה: אני מאוד מודאג מחוק ביטוח בריאות ממלכתי – – –

דן תיכון (הליכוד):

כל החוק הזה בא למנוע גזל של מיליארד ומעלה כסף על-ידי ההסתדרות, ששולם לצורך בריאות.

רענן כהן (העבודה):

אוי, עוד פעם ההסתדרות.

דן תיכון (הליכוד):

מה לעשות שבינתיים, בגלל השחיתות בהסתדרות, אכן חל שינוי והמיליארד הזה לא הולך יותר להסתדרות?

רענן כהן (העבודה):

אולי תשנו את הסגנון? עוד פעם ההסתדרות, עוד פעם קיבוצים. באמת.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא אוהב לשמוע. איך אתה אומר? אל תבלבלו אותי עם העובדות.

רענן כהן (העבודה):

הנה, עוד פעם עם העובדות. אלה עובדות?

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה שתבין, שכל חוק ביטוח בריאות ממלכתי בא לדאוג לכך שכל הכסף שישולם על-ידי אזרחי מדינת ישראל ילך לבריאות ולא לפוליטיקה המסריחה – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה שוגה ביסוד, אתה שוגה בהבנת העניין. חוק ביטוח בריאות ממלכתי, בסופו של דבר יכה בחלק גדול מהחברה במדינת ישראל. הוא יפתח בריאות אפורה: אלה שיש להם יקבלו יותר בריאות, אלה שאין להם יקבלו פחות בריאות. אלה יהיו העובדות, ואנחנו נראה את זה בעוד שנה.

דן תיכון (הליכוד):

כל המרירות והטענות נובעות מגובה המס שישולם – –

רענן כהן (העבודה):

בסדר, מה זה משנה?

דן תיכון (הליכוד):

– – על שירות בריאות שלא בטוח שיהיה יותר טוב, אבל הוא יינתן לכולם.

רענן כהן (העבודה):

איך אמרתי? עם עובדות אני לא מתווכח. אנחנו נראה בעוד שנה.

דן תיכון (הליכוד):

כדאי פעם אחת לעשות צדק עם העובדות.

רענן כהן (העבודה):

לא במליאה. אני מוכן שנקיים סימפוזיון בנושא הזה בלבד, וניווכח לדעת שעוד נבכה על החוק הזה שהתקבל.

אנחנו יכולים לראות את ההשקעות האדירות שהגענו אליהן בחינוך – יושבת כאן חברת הכנסת דליה איציק – אני חושב שההשקעה שהשקיעה הממשלה הזאת בחינוך היתה מהגדולות ביותר במדינת ישראל.

אני רוצה לעבור להשקעות בתשתית ובכבישים. צאו וראו מה קורה בתשתית.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת כהן מבקש לראות את הפרצוף שלך. חבר הכנסת דן תיכון, חבר הכנסת דן תיכון.

רענן כהן (העבודה):

הוא אף פעם לא שומע.

היו"ר ס' טריף:

הוא רוצה לראות את פרצופך, אדוני.

דן תיכון (הליכוד):

הם מורידים את המצלמות כאן, וזאת בהחלט – – –

היו"ר ס' טריף:

אבל זו לא סיבה שחבר הכנסת כהן יפסיק.

דב שילנסקי (הליכוד):

למה מורידים?

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לומר: לכו וראו מה קורה בתשתיות, לכו וראו מה קורה בכבישים. האם אינכם מסוגלים לראות את השינוי – – –

היו"ר ס' טריף:

רק שנייה, חבר הכנסת רענן כהן. אני מבין שחבר הכנסת דן תיכון רוצה תצלום מכל הזוויות האפשריות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

סליחה, הוא יושב-ראש ועדה בכנסת, הוא אחראי מטעם הכנסת, הוא נבחר על-ידך – – –

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך על שהארת את – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הוא יושב-ראש – – –

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת ויינשטיין, לא מפריעה לי דווקא הזווית הזאת, לכן אמרתי שלא מפריע לי שמהפרופיל לא יצלמו.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת תיכון הלך לבדוק אם הכסף שהכנסת משלמת הוא בעד שלישי או בעד הכול. זה בדיוק מה שהוא הלך לבדוק.

היו"ר ס' טריף:

זה הולך פר-מצלמה?

רענן כהן (העבודה):

תיכף תגידו שמפסיקים עכשיו את צילומי הטלוויזיה בגלל מפלגת העבודה. הרי כל מה שיקרה – מפלגת העבודה.

היו"ר ס' טריף:

לא, אין טענה כזאת.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא אמרתי שאין טענה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת תיכון, אנחנו נבדוק מטעם כולנו.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מתכוון לא אליך כמפלגת העבודה, כי אתה היושב-ראש; נותר לי להגיד רק לידידי חבר הכנסת רענן כהן: עליכם אפשר הכול להאמין, גם זה שמפסיקים לצלם בגלל מפלגת העבודה.

היו"ר ס' טריף:

אחר כך, חבר הכנסת שילנסקי, תוכל להגיד את זה גם כאן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הזמן – – –

היו"ר ס' טריף:

אם הפרעתם לו, אני מוסיף לו שתי דקות.

רענן כהן (העבודה):

אני אף פעם לא מתמודד מול חבר הכנסת שילנסקי.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת שילנסקי צודק, זה נכון.

רענן כהן (העבודה):

חבר הכנסת שמאי, אתה לא גר בירושלים, אתה גר רחוק. אני מציע לך, תסתכל על הכבישים, איך הם נראו לפני שנתיים ואיך הם נראים היום. קצת צדק.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני תקוע כל בוקר בפקק במשך שעה וחצי, כל בוקר.

רענן כהן (העבודה):

הרי כל מה שלא נעשה תגיד "פקק".

יעקב שמאי (הליכוד):

כל בוקר אני תקוע בפקק.

דב שילנסקי (הליכוד):

את התשתית לכבישים אנחנו עשינו.

דליה איציק (העבודה):

בטח.

דב שילנסקי (הליכוד):

השארנו לכם רק לחתוך את הסרטים.

דליה איציק (העבודה):

כן, כן.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה להביא עובדה נוספת, כי הזיכרון שלכם קצר מאוד.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מה לעשות?

רענן כהן (העבודה):

לראשונה מספר הישראלים החוזרים עולה על מספר היורדים. זאת אחת העובדות החשובות ביותר היום במדינת ישראל, והגיע הזמן שתזכרו זאת.

והדבר האחרון – התיירות הנכנסת ומדיניות השמים הפתוחים. נדמה לי שאלה שינו את כל הנוף ויצרו גישה חדשה לישראל, כניסת יותר תיירים למדינת ישראל.

בכלל הייתי אומר, שיש פריחה במדינת ישראל – יש צמיחה, כזו שלא היתה במשך דור שלם, ואתם צריכים היום להגיד: כל הכבוד למפלגת העבודה. ואני רוצה לומר: מה הבעיה? בגלל המאבקים בתוך מפלגת העבודה, בגלל המשבר הפנימי בתוך מפלגת העבודה ובגלל הקלקולים בתוכה – –

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת רענן כהן – – –

רענן כהן (העבודה):

– – כל הדברים היפים לא נראים.

יעקב שמאי (הליכוד):

מה אמר שר האוצר על שר המשטרה? תגיד לנו.

דליה איציק (העבודה):

מה אומר חבר הכנסת – – – על ביבי נתניהו, ומה אומר – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

לא שמעתי.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה לסיים, חבר הכנסת שמאי, ולומר לך: הבחירות במדינת ישראל הן תהליך שעולה ויורד. בסופו של דבר, עם ישראל נמצא בחלוקה בין שני מחנות, בין גוש א' לגוש ב' – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

בין אנשי ארץ-ישראל לאנשי ארץ ישמעאל. זוהי החלוקה בין שני המחנות.

רענן כהן (העבודה):

אני לא מקבל אותה, ומעניין באיזו הגדרה הגדרת את החלוקה. בסופו של דבר, זה בין שניים לשלושה מנדטים. אם נדמה לכם שסקר מסוים מבטיח לכם ניצחון, אוווו, הרבה מים יעברו – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

מי הדליף את הסקר של מפלגת העבודה ל"טיים", שבס או זילי?

רענן כהן (העבודה):

— — — ואני מודיע לך: כשנגיע לבחירות ננצח בבחירות, אנחנו נקבל את אמון העם, כי בסופו של דבר לא חשוב מה אתם אומרים אלא מה העם יחליט. אני מקווה, שבתקופה הזאת נתקן את הקלקולים, נצא עם ההישגים, נגיע לתוצאה ונגיע לניצחון. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת רענן כהן, מי הדליף את הסקר של מפלגת העבודה ל"טיים", שבס או זילי?

דליה איציק (העבודה):

חבר הכנסת רענן כהן, בכל — — — אומרים: אמן, כן יהי רצון.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להגיד לך, חבר הכנסת רענן כהן, אני מאוד מכבד את מלחמתך העיקשת בנושא החיילים המשוחררים, מאוד מכבד. עמדת מול רבים מאוד. אבל לא אכנס כרגע לוויכוח, כי רציתי לשאול פה כמה חברים שלי מהליכוד, שאני מאוד מעריך את הידע הכלכלי שלהם, ונשאר פה מהם רק חבר הכנסת יעקב שמאי, שעיקר הידע שלו בשטח הכלכלי הוא בעניין מצבם של האנשים החלשים במשק, של העובדים. רציתי באופן כללי לשאול אותם, אם הם מבינים את החלטת הממשלה. מצד אחד, קראתי בעיתון, שמעתי באמצעי התקשורת, על כך שהממשלה עומדת לקצץ 80 מיליון, ושמעתי את התנגדותך. אתה יצאת תיכף ואמרת: לא יקום ולא יהיה. וכיבדתי את זה. אתמול ישבה הממשלה והחליטה על הקיצוץ. אינני מבין, אתה אומר לנו: לא קיצוץ. אני לא מבין, כן קיצוץ, לא קיצוץ? שמעתי את ההסבר שלך, אבל בסיבוב הבא אני אחזור על כך בהרחבה. אני עוד אשמע באופן פרטי את דעת חברי, שאני מעריך את הידע הכלכלי שלהם יותר מאשר את שלי.

אני רוצה להגיע ליתר הדברים.

רענן כהן (העבודה):

אדוני, סגן יושב-ראש הכנסת.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא רוצה להיכנס עכשיו, על חשבון הזמן שלי, כי הוא קצר – – –

רענן כהן (העבודה):

– – – על חשבון זמני. אני רוצה לומר לך – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

אולי תשאיר זאת לסיבוב הבא, כשאגש לנושא הזה בהרחבה.

ראש הממשלה המנוח, מנחם בגין, התבטא פעם: אנחנו רוצים להיטיב עם העם. ואיזה לעג היה מהספסלים של אלה שיושבים היום בקואליציה, שאז ישבו פה באופוזיציה; אנשי השמאל. להיטיב עם העם. לא הבינותי מה הלעג הזה. מה תפקידה של ממשלה, האם לא לשאוף להיטיב עם העם? היום אני מבין מה היה הלעג שלהם. היום למדתי, במשך השנתיים – – –

קריאות:

– – –

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת מיכאל איתן.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, כך אתה מפריע לחבר הכנסת שילנסקי?

דב שילנסקי (הליכוד):

אודה לך. בוודאי אתה תסכים, או אחר כך תוכל לחדד את המוח ולשתף אותי במחשבתך הפורה, הפורייה בקשר לעניינים של להיטיב עם העם.

בזמן הקצר הזה של שנתיים בסך הכול, ובשביל העם זה זמן ארוך מאוד, הם הספיקו לעשות הרבה רע בשטח המדיני, בשטח הכלכלי ובשטח החברתי. אני מבין עכשיו למה היה הלעג לביטוי "להיטיב עם העם", כי זה זר למחשבתם, זר לתבונתם וזר לתודעתם. הנה, לפני הבחירות – – –

דן תיכון (הליכוד):

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת דן תיכון. חבר הכנסת מיכאל איתן.

היו"ר ס' טריף:

אתם מפריעים לחבר הכנסת שילנסקי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבקש שההפרעות לא תהיינה על חשבון זמני. ידידי, חבר הכנסת איתן, מאז נכנסת אני בטוח שאתה רוצה שישמעו את דברי. יש לנו חשיבה זהה בכל מיני נושאים.

דן תיכון (הליכוד):

אני מתנצל בפניך, אבל יש כאן אירועים שאני אחראי להם, ואני צריך לטפל בהם.

היו"ר ס' טריף:

אתה חייב לבדוק.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני ער לאירועים האלה שאתה עושה. אני מסכים שעכשיו תשמיע אותם ולאחר מכן אוכל לדבר. אני רוצה שתשמיע אותם, כמובן לא על חשבוני.

היו"ר ס' טריף:

לא, איננו זקוקים לכך עכשיו.

דן תיכון (הליכוד):

אלה עניינים טכניים הקשורים לעבודת הכנסת.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מבין, אתה יכול להשמיע אותם. זה בסדר, כי אני יודע שאתה ער לזה במלוא מובן המלה.

היו"ר ס' טריף:

לא צריך, חבר הכנסת שילנסקי. תמשיך. חבר הכנסת תיכון מקשיב לך עכשיו בכל אונז.

דב שילנסקי (הליכוד):

מה שאתה עושה זה טובת הכנסת וטובת העם. אני מסכים אתך.

לפני הבחירות הבטיחו לנו הרים וגבעות. שאלו אותם: מנין תיקחו את הכסף? לכולם היתה תשובה אחת: אנחנו לא ניתן כסף למה שהם קוראים שטחים; בשבילי ובשבילנו זה יש"ע. תסלחו לי, חברי הכנסת מהליכוד, אני מדבר רק אליכם, כי מה אני יכול לעשות? אף אחד מהם איננו פה. היושב-ראש כרגע לא נחשב לחבר מפלגת העבודה; הוא יושב-ראש, והוא יושב-ראש של כולם. תראו, אולי לקחו את הטלוויזיות מהצדדים כדי שצופי הטלוויזיה לא יוכלו לראות שכל הכיסאות שחברי העבודה ומרצ יושבים עליהם, ריקים. הכול ריק. הממשלה, כמובן, אף פעם איננה. אז מה הפלא שעכשיו היא איננה?

אני מוכרח לדבר רק אליכם ואל הצופים בטלוויזיה.

יעקב שמאי (הליכוד):

יש ממשלה מרוסקת. אתה רוצה שיבואו הנה רסיסים?

דב שילנסקי (הליכוד):

אבל גם רסיסים כבר לא באים. מהיכן ייקחו את הכסף? – מיש"ע, מיהודה, משומרון מחבל-עזה. הם אמרו, מרצ אמרו: נמריץ את רבין. זה מעניין, הדבר היחיד שהם מקיימים, שהם הגשימו, זה להפוך את העבודה למרצ. הכול בעבודה מושפע מהניסוח של מרצ – עם שרביט. ראיתם בטלוויזיה את אחד המנהיגים של מרצ עם שרביט תזמורת. גם פה הוא מנגן עם שולמית אלוני על התזמורת של מפלגת העבודה. דבר נוסף הם מקיימים, בשטח הכלכלי הם אמרו: נייבש את ההתנחלויות. את זה הם מקיימים, אני מוכרח להגיד. בדבר אחד הם מצליחים. מכל מה שהבטיחו, לייבש את ההתנחלויות – את זה הם מקיימים. שאר ההבטחות – לא.

אני שואל: איפה הכסף שלא נתתם להתנחלויות? איפה הכסף? ויש הרבה מקורות, אבל אציין רק שניים. לו הם היו פה הייתי אומר זאת, ואני יודע שזה מרגיז אותם. מקור אחד – קופת-החולים הכללית, עם הגירעונות העצומים שלה, הבזבז, העובדה שהם ינקו במשך שנים מכספי קופת-חולים בדרך זו ובדרך אחרת לצרכים של מפלגת העבודה ולבחירות הפוליטיות. אנשים שילמו בשביל קופת-חולים, הם שאבו את הכסף לכל מיני צרכים אחרים. נוצר גירעון, וצריך לכסותו. הם התחילו לכסות את הגירעון, והדרישות הן עוד יותר גדולות. מקור שני – הקיבוצים. צר לי להגיד זאת, כי תיכף הם אומרים: אתם אומרים – הקיבוצים, הקיבוצים. רבותי, זוהי האמת. מזרימים, הזרימו ומתכוננים להזרים הון עתק לקיבוצים. אבל מוכרחים להגיד את זה. כשאנחנו יודעים שזה נעשה, שכך עשו – על זה אסור לדבר. אבל עוד אדבר על נושא הקיבוצים בהרחבה בסיבובים הבאים, ויש לי עוד הרבה סיבובים.

תראו איזו ממשלה, איך היא מנהלת כלכלה. ידידי, דן תיכון, לך אינני צריך להסביר, כי אתה איש כלכלה מובהק, מהגדולים במדינה ובמשק, ואני לומד ממך ולא באתי ללמד אותך, כי קטונתי מכך. אבל, הנה, ביום רביעי שעבר הכריז שר האוצר – – – אדוני היושב-ראש, אודה לך אם תיתן לי כמה דקות על ההפרעות – – –

היו"ר ס' טריף:

אתה יכול להמשיך. הוספתי לך.

דב שילנסקי (הליכוד):

ביום רביעי שעבר הכריז שר האוצר – – –

קריאות:

דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת ויינשטיין, אודה לך. יש רק שני חברי כנסת. כשאתם מדברים זה מפריע לי, ויש לי הרושם שאפילו שני חברי הכנסת לא שומעים.

ביום רביעי שעבר הכריז שר האוצר על הטבה לחלשים באמצעות תיקון המס. זה היה ביום רביעי, אם אינני טועה, ביום שהמליאה הפסיקה את עבודתה. ביום חמישי, למחרת היום, הכול התהפך. לא רק שלא היתה הקלה מבחינה כלכלית באמצעות המס לחלשים – מצד אחד שר האוצר הכניס כמה אגורות שחוקות לכיס החלשים, למחרת היום הוא בא והוציא מהכיס השני של החלשים פי כמה וכמה.

הוא החליט על קיצוץ במשק. למה החליט שר האוצר על קיצוץ במשק? זה שר אוצר סוציאליסטי של מפלגה סוציאליסטית שמצהיר על צדק חברתי. במה הוא קיצץ? אצל העשירים? לא ולא. הוא קיצץ ברווחה, בשיקום שכונות, בחינוך, פנסיונרים, חיילים משוחררים וכדומה, ובסיבוב הבא אפרט.

אני רק אגמור את דברי בשאלה קצרה אחת, אדבר אל הממשלה שלא קיימת, היא איננה פה והיא איננה מתפקדת. אתם איבדתם הרבה דברים, אבל הדבר החמור ביותר שאיבדתם הוא הבושה. תתביישו לכם. אתם חייבים להתבייש. יש לכם הרבה הרבה במה להתבייש.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת שילנסקי. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי היקרים מסיעת הליכוד, כיסאות ריקים של הקואליציה, כיסאות ריקים של הממשלה, אני רוצה לומר לכם, ידידי היקרים, שיום ראשון בערב היה בשבילי יום של מתח מסוים. שמעתי שהוחלט בישיבת הממשלה לפתוח דף חדש. הופיע מי שהיה מיועד להיות שר ההסברה של הממשלה הנוכחית ואמר כהאי לישנא: תראו, למה השרים תוקפים זה את זה, בואו נפרגן זה לזה, מהיום פותחים דף חדש. הממשלה התכנסה, היא הגיעה כבר לשפל חסר תקדים, ומהיום דף חדש.

אדוני היושב-ראש, חבר מפלגת העבודה, אמרתי לעצמי: בואו נראה מה יהיה הדף החדש של הממשלה. באמת פותחים דף חדש. בתוך תוכי אמרתי לעצמי, כאיש אופוזיציה, אולי זה לא כל כך טוב. הממשלה הזאת תפתח דף חדש, קרנה תעלה בציבור ואנחנו נישאר עוד באופוזיציה. כאזרח המדינה הזאת, כפטריוט, אמרתי: מה, הממשלה בכל אופן הגיעה לשפל חסר תקדים כזה, איזה נורמות היא מביאה לנו? אולי טוב לעם ישראל שהוויכוח יהיה על העקרונות, אבל לא ברמת ביזוי כזאת של הממשלה.

ולמען האמת אני רוצה לומר, שגם כשהיתה ממשלה של הליכוד, היו בה הרבה קלקולים, וכולנו קיוונו שתבוא ממשלה שתפתח דף חדש בחיי מדינת ישראל, שתיטע תקווה חדשה שאפשר לקיים ויכוחים, שאפשר לקיים בירורים, שאפשר לקיים מאבקים על שאלות של תקציב, על שאלות של מדיניות. אתם יודעים מה? אפילו על שאלות של כוח פוליטי, עם גבולות מסוימים.

נו, כאיש אופוזיציה אני יכול להודות על האמת, חששתי שמא אנחנו עומדים באמת בעידן חדש. כאיש המדינה, כאזרח, אמרתי: בואו נראה מה יקרה. אבל לא הייתי צריך לחכות הרבה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

זה מתחיל מחר.

מיכאל איתן (הליכוד):

פתחתי הבוקר את העיתון ואמרתי: בואו נראה את הדף החדש שפותחת ממשלת ישראל לאחר הישיבה אתמול, שבה הם החליטו – לא מדליפים שום דבר מישיבות הממשלה, לא מספרים לציבור מאומה ממה שהיה שם. דף חדש של ממשלת ישראל. הכותרת: קללות סביב שולחן הממשלה. זה דף חדש? אולי קודם לא היו קללות. האם בזה הכוונה להפגין את פתיחת הדף החדש?

מספר השר שמעון שטרית על הישיבה שהוחלט שאיש לא יספר מה היה בה: זה היה כמו גן-ילדים שבו הגננת נקראת להגן על הילד שהרביצו לו. שחל אומר לשוחט: שופכים את דמי. דרך אגב, המלה דם היתה מאוד פופולרית בישיבה הזאת. השר בן-אליעזר אומר: שבס שותה לי את הדם. שחל לשוחט: שופכים את דמי. יוסי שריד על שחל: אני לא זוכר שמישהו מינה אותו לשגריר האמת. כלומר, שקרן. שוחט על שחל: הוא שקרן ורמאי, הוא כבר לא יודע איך מדברים אמת. שחל על שוחט: עוד לא היה שר אוצר גרוע כזה.

ואני שואל אתכם, רבותי היקרים – אתה שקרן ורמאי, מתוסכל ורוצה לרשת את כיסאי; אתה שר האוצר הכי גרוע שהיה אי-פעם בישראל. רבין מאיים: שרים שינגחו את הממשלה יפוטרו. הא, איזו בדיחה. אחרי שרבין אמר את זה – אנחנו קוראים בעיתון – האם הוא מתכוון לפטר מישהו? האמת היא, שהוא לא יכול לפטר אף אחד, כי הוא היה הראשון שקרא לשרים "טיפשים", שהאשים אותם שבגללם הוא מפסיד את השלטון; הוא האשים אותם בהאשמות שונות. אז איך הוא יכול לבוא בטענות אל אחרים? הקלקולים האלה בממשלה הם לא דף חדש, הם דף מתמשך.

ואני שואל עכשיו את חברי הכנסת גדליה גל וחיים אורון. אתם לא בממשלה. עם יד על הלב, האם אתם חושבים שעם ישראל יכול לתת אמון בממשלה כזאת, שדקה אחרי שמחליטים על דף חדש הם לא מסוגלים לעמוד בכך? הרי זה באמת גן-ילדים. הבעיה היא שגן-הילדים הזה צריך להכריע בדברים החשובים ביותר לעם ולמדינה שלנו. איך הם מסוגלים?

חבר הכנסת גדליה גל הוא יושב-ראש ועדת הכספים, הוא יכול לספר לכולם שהממשלה באה לוועדת הכספים והודיעה שהיא מבקשת את עזרת הוועדה בהפרטת כי"ל – חברה ממשלתית ענקית, הפרטה פרובלמטית, מסובכת מאוד בכל מה שקשור ליחסי הממשלה או המעביד, החברה הממשלתית עם העובדים; מסובכת בכל מה שקשור לזיכיון, להוצאות, מסובכת בכל מה שקשור לניהול החברה ולמקומה. באים ומבקשים מוועדת הכספים לתת כתף ללא הבדל מפלגות, כי בנושא הפרטה באמת אין הבדלים, גם הליכוד וגם העבודה חרתו על דגלן את נושא ההפרטה.

באה הממשלה לוועדת הכספים ואומרת: זה דחוף, אתם חייבים לעשות מאמץ. אתם חייבים לתת לנו היתר, אתם חייבים לתת לנו אור ירוק.

ביום חמישי שעבר היתה ישיבה. אמר יושב-ראש הוועדה בשם חברי הוועדה לנציגי הממשלה: רבותי, בטרם אתם מבקשים מוועדת הכספים שהיא תקבל החלטות בנושא ההפרטה, אתם חייבים להעביר החלטה בממשלה בעניין חקיקת חוקים שהם תנאי למהלך ההפרטה. אמרו נציגי החברות הממשלתיות שמטפלים בהפרטה: אל תדאגו, ביום ראשון – כלומר אתמול – הממשלה עומדת לדון ולקבל החלטה בעניין חקיקת החוקים האלה.

אני שואל אותך, אדוני יושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת גדליה גל: זה רציני? איזה מסר נותנת הממשלה? נושא של מאות מיליוני דולרים עומד, הממשלה משותקת, לא מסוגלת להתכנס ולקבל החלטה, אבל על מה הם יושבים? מקיימים ישיבה מיוחדת על דוח שחל. מזל שהישיבות שלהם כבר מתקיימות בארבע אחר הצהריים ולא בארבע בלילה, כמו לפני שבועיים-שלושה. באמצע הלילה כינסו פתאום ישיבה לאיזה עניין שטותי, שלא העלה ולא הוריד דבר. אבל איזה מסר מגיע לכל מי שמסתובב בסמוך לממשלה? אני כבר לא מדבר על כל עם ישראל, לא מדבר על הפוליטיקה. מה צריכים לחשוב האנשים שבאים במגע עם הממשלה הזאת? מה הם צריכים לחשוב על הרצינות של הממשלה, שמפרסמת מכרזים ומבקשת שיבואו לנהל אתה משא-ומתן על קנייה, כאשר היא איננה מסוגלת לקבל החלטה, ובמקום זה מדברים על כך שזה שותה לזה את הדם, זה שקרן וזה רמאי.

באיזו רצינות יכולים להתנהג כל מי שצריכים לעבוד בשביל הממשלה הזאת, הפקידות הבכירה – הם יורקים דם, עובדים שעות נוספות, ובסוף הם באים לשם ורואים גן-ילדים? איזה שיתוף פעולה אתם רוצים לקבל מהאופוזיציה, כאשר אינכם מסוגלים לתפקד בצורה המינימלית ולקבל את ההחלטות החיוניות בתחומים הכלכליים?

ואם כבר מקבלים החלטות, מה קורה? – זיג-זג. פעם יש מיסיו על בורסה, פעם אין מיסיו. אני לא רוצה לחזור על כל הפזמון. פעם מחליטים על הזרמת כספים לאש"ף, פעם מודיעים על הצטרפות לליגה הערבית. במה אתם מתעסקים? מה בראש שלכם?

היו"ר ס' טריף:

עליך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, אני ראיתי שחבר הכנסת אורון דיבר 25 דקות על השעון.

היו"ר ס' טריף:

הוא לא דיבר 25 דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני עקבתי.

היו"ר ס' טריף:

תסלח לי, הפריעו לו ושאלו אותו שאלות אז הוא השיב.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני עקבתי, הוא דיבר 25 דקות.

היו"ר ס' טריף:

אף אחד לא הפריע לך. למה לך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד אסיים. זה שאתה מתרגז – – –

היו"ר ס' טריף:

אני לא מתרגז, אבל למה אתה טוען טענות? הוא דיבר אולי 15 דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, 25. הסתכלתי על השעון.

היו"ר ס' טריף:

באמת?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן. אבל אני מייד מסיים.

היו"ר ס' טריף:

חוץ מזה, הוא גזבר ההסתדרות, צריך לתת לו עדיפות...

מיכאל איתן (הליכוד):

נגד זה אין לי מה לעשות. זה שהוא גזבר ההסתדרות, אני אשמח מאוד לשמוע. על זה יש לי אתו גם חשבון אחר. הוא לוקח מס ארגון מאנשים שהם לא חברי הסתדרות, כדי לממן את ההסתדרות. זה עסק מצוין.

חיים אורון (מרצ):

בזה יש לך בעיה עם שמאי, לא אתי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להעלות נקודה אחרונה. שמעתי אתמול את ראש הממשלה מודיע, שבגלל השרה שולמית אלוני הוא נתן הוראה להקפיא לשבוע ימים את כל הבנייה המתקיימת בכל ההתנחלויות. תגידו לי, הוא אדם רציני, ראש הממשלה הזה? הוא מבין מה הוא מדבר? אפשר להקפיא בנייה לשבוע בכל ההתנחלויות?

אני שואל אתכם: תגידו, מישהו מייעץ לו שלא ידבר על דברים שאין לו מושג ירוק בהם? מה זאת אומרת הוא נותן הוראה להקפיא את הבנייה? עד שהוא יודיע לפואד, עד שפואד יודיע למחוזות, יבואו מחר לאתרים פקחים ויודיעו? בתוך יום, יומיים, שלושה ימים יגיעו לכל האתרים ויודיעו לקבלנים – יש הקפאה לשבוע. אז מה? לא יעשו את היציקות במקומות שצריך? לא יבנו את הבניינים במקומות שצריך? את הקירות? לא יעשו את עבודות האינסטלציה, החשמל? והקבלנים יגידו, בסדר, ראש הממשלה הודיע שמקפאים לשבוע, יודיעו לקבלני משנה: רבותי, תבואו בעוד שבוע, ויודיעו לפועלים: רבותי, ראש הממשלה שלנו הודיע שהשבוע אין בנייה, תבואו בעוד שבוע? מי ישלם את ההוצאות? מי לוקח אחריות להכרזה כזאת?

תגידו, אנחנו מדינה שבה אין שום מחסומים לשטויות שהממשלה הזאת מדברת? מה קורה פה? אני מבין, ראש הממשלה רוצה להקפיא, מקבלים החלטה מסודרת, קובעים שמקפאים. אני מתנגד לזה. אבל – ביצוע. איך מבצעים החלטה כזאת? מה זה הבן-אדם הזה? הוא מתעלל במדינה. הוא רוצה להקפיא? מכנסים את היועצים, בודקים מה היא הפרת חוזים, כמה כסף זה עולה, ומקפאים. הקפאה לשבוע? מה זה?

לכן אני רוצה לומר לכם, לא צריך חוק הסדרים. צריך חוק שיסדיר את עבודת הממשלה וראש הממשלה, דחוף; חוק שיסדיר עבודה מינימלית על-פי נהלים מינימליים; עבודה שתצדיק קריטריונים בסיסיים של ניהול עסק. המדינה היא עסק. מנהלים אותה כאילו היתה גן-ילדים. לא אני אומר את זה, שרי הממשלה שיושבים שם אומרים: זה גן-ילדים. צריך לשלוח אותם לחופשה ולהכניס לשם אנשים רציניים במקומם.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ס' טריף:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה הערב על שולחן הכנסת הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (הוספת סעיף 13), התשנ"ה–1995, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מבין למה את מודיעה את זה עכשיו. הדיון כבר באיבו, ונדמה לי שזה לא תקין.

היו"ר ס' טריף:

זה תקין, חבר הכנסת דן תיכון. אנא עיין בתקנון.

דן תיכון (הליכוד):

זה פשוט לא תקין.

הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995 (הוספת סעיף 13)

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ס' טריף:

אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון; אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

דן תיכון (הליכוד):

צריך להכריז על הנחת החוק לפני התחלת הדיון ולא באמצע.

חבר הכנסת אורון, אני רוצה להתייחס לכמה דברים שנאמרו על-ידי עמיתי. ראשית, חבר הכנסת בוחבוט אמר בנאום חוצב להבות שאנחנו מטשטשים. אי-אפשר לטשטש. כשהדברים מדברים בעד עצמם לא צריך להסביר. הם מדברים בעד עצמם, חבר הכנסת גל. אני לא בטוח שכזה הוא המצב הכלכלי של מדינת ישראל, ואני לא מתעלם מן האורות, אבל אני גם לא מתעלם מן הצללים, ונדמה לי שאתם עושים עבודה קלה לעצמכם כשאתם מתעלמים מן הצללים, שכנראה מספרם לא קטן; הייתי אומר אפילו הולך וגדל.

לאלה המדברים על חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כמו ד"ר חבר הכנסת רענן כהן, צר לי לומר שחלפה תקופה והם עדיין לא מבינים את הבעיה של חוק ביטוח בריאות ממלכתי. הבעיה היתה, ששליש מהכסף שנגבה בשעתו באמצעות המס האחיד לא הגיע לקופת-חולים, חבר הכנסת אורון. זו היתה הבעיה שלנו.

חיים אורון (מרצ):

לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

תאמין לי שכן. 30% מהמס האחיד וכל ההנחות שניתנו לכל מיני מגזרים גרמו לכך שחלק גדול מן הכסף לא הגיע למטרה שלו. על כך התרעמנו ובשל כך רצינו את החוק.

חיים אורון (מרצ):

העובדה לא נכונה.

דן תיכון (הליכוד):

העובדה נכונה. אתה מסכים אתי ש-30% הליכו להסתדרות?

חיים אורון (מרצ):

רק 25%.

דן תיכון (הליכוד):

תלוי מתי. באותה קלות אני יכול לומר 40%.

חיים אורון (מרצ):

25% מ-5.6%. 4.8% במשכורות הגבוהות.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, אני קובע בפסקנות שיותר מ-30%, היו תקופות שזה היה 40%. אף פעם לא יכולת לבדוק את העניין הזה, אבל המשמעות היא שחלק גדול מהמס האחיד לא הגיע לקופת-חולים. התשלום הזה נטו היה מיועד לקופת-חולים.

חיים אורון (מרצ):

לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

מכאן הגירעונות שהיו לקופת-חולים. כך תפסנו את העניין, וכך חשבנו כשהצענו לחוקק את חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אלא שבעקבות השחיתות שאפיינה את המשטר הקודם בהסתדרות, ובשל כך הוא נפל, השתנתה כל התמונה הזאת. אבל לא היינו ערים לכך, כי המאבק על החוק הזה גרם בעצם למה שקרה להסתדרות – לקריסת המשטר הקודם בהסתדרות. אלמלא החוק הזה, קרוב לוודאי שגם לא היתה קמה אותה תנועה שזרקה החוצה את מפלגת העבודה.

חיים אורון (מרצ):

זה נכון.

דן תיכון (הליכוד):

דיבר כאן מישהו על 2.5 מיליוני תיירים. הייתי רוצה שיהיו 3 ו-4 מיליוני תיירים. המספר המדויק הוא 2.1 מיליוני תיירים.

לבוא לכאן ולספר לנו את סיפור ערי הפיתוח – מזג האוויר יפה בארץ בחורף, חבר הכנסת גל, הארץ ירוקה, שנה של גשם בשפע, מי כמוך יודע, הכול ירוק, הכול יפה. אבל לא צריך להפריז בתיאורי טבע. יש בעיות קשות בערי הפיתוח, קשות ביותר.

ערי הפיתוח, שנאמר להן שהן יהיו הראשונות שיהיו משינוי סדרי עדיפויות במשק, צריכות היו להיות במצב הרבה יותר טוב מאשר הן כיום.

חבל שלא שמעת היום את שרנסקי – הוא רואיין, כמדומני ב-17:45, והוא סיפר ש-30% מן העולים שעלו ב-1990 אינם מועסקים במקצועותיהם. הוא אמר, שכל שמתקדמים בזמן, כלומר העולים של 1991 והלאה, השיעורים הרבה יותר גדולים.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מזה משתמע ש-70% מהעולים כבר עובדים במקצועות שלהם.

דן תיכון (הליכוד):

מזה משתמע, ש-70% מאלה שהגיעו לארץ ב-1990 עובדים במקצוע פחות או יותר דומה למקצוע שלהם.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יוצא מן הכלל.

דן תיכון (הליכוד):

הוא אמר, שהבעיה קשה ביותר, כי הסולם יורד ככל שמתקצר זמן הקליטה.

אני רוצה לומר לך, שממשלת הליכוד יכולה להוריד את שיעור – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מעבר לוויכוח פוליטי, 70% שעובדים במקצועותיהם אחרי ארבע שנים, אליבא דעתך זה לא יוצא מן הכלל?

דן תיכון (הליכוד):

אני חושב שיש בעיה, לפחות לגבי 30% זה עולם ומלואו. חבל שלא שמעת את דבריו. הוא הסביר את הבעיה של העלייה הרוסית – איך הם התייашו מאלה ומאלה. אולי המסקנה היא שהם צריכים מפלגה לעצמם, שתדאג לענייניהם, כי בסך הכול הקליטה לא טובה. כך הוא אומר. ולמען קליטה הרבה יותר טובה, ולו רק למען אותם מיליון שנשארו ברוסיה, שלא באים היום בשל טענות כאלה ואחרות.

לעניין שיעור התעסוקה או האבטלה, אנחנו התלבטנו ב-1992, ידענו ששיעור האבטלה הגיע ל-11.2%, זה לא היה סוד, כל אחד מאתנו ידע שזו הבעיה. היתה הצעה ליצור מקורות תעסוקה, מה

שנקרא עבודת דחק לפני 20-30 שנה, כאשר הגיעו גלי העלייה הגדולים. אצלנו היתה החלטה ברורה: אנחנו לא נלך לפתרונות קלים. פתרונות קשים מצריכים זמן, כך סברנו.

יכול להיות שאתה מדבר על פארקים תעשייתיים שהוקמו, למשל בג'וליס. יכול להיות שזה נכון. השאלה היא, איזו תעשייה קמה כאן, ואם בעקבות הסכמי השלום יש תזוזה בהשקעות שקשורות בתעשיות רב-לאומיות ובחברות רב-לאומיות. אני לא רואה את זה.

אני רוצה בכל זאת לעסוק באחד המשברים הקשים ביותר שמטרידים את הציבור במדינת ישראל, משבר הבורסה. שמעתי שרוצים לקצץ 720 מיליון שקלים מן התקציב עשרה ימים לאחר שאושר חוק התקציב. הדבר תמוה בעיני. התקציב הוא תוכנית העבודה של הממשלה. ממשלה שבעבור עשרה ימים מקצצת בתקציב שלה, אני לא יודע איזו ממשלה זאת, איזו צורה זו של קבלת ההחלטות. אתה לא תשכנע אותי לעולם שהדבר כשיר. בהכירי את שניכם, חבר הכנסת גל וחבר הכנסת אורון, אני יכול לומר בוודאות, שאתם חושבים שזה מהלך לא תקין של קבלת החלטות, שבוע לאחר שהתקציב אושר באים ומספרים סיפורים על קיצוצים.

אביא רק שתי דוגמאות נוספות בתקציב. למשל, ההכנסה של 500 מיליון שקלים מהמס על הבורסה. איזו בדיחה, זאת אפילו לא בדיחה רעה. ובכלל, באיזו מדינה בעולם ראית שהכנסת מחוקקת חוק שמטיל מס על רווחי הון בבורסה, ואומרים לך שהחוק נכנס לתוקפו ב-1 בינואר 1995, אבל לא יודעים אם במשך חצי שנה נוכל לגבות בכלל את המס הזה, כי אף אחד אינו מוכן לקראתו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היום אומרים שבעוד חודשיים נדע.

דן תיכון (הליכוד):

איזו תפיסה שלטונית זאת? יכול היה שר האוצר לבוא לכאן ולומר: לא מוכנים ב-1 בינואר 1995, החוק ייכנס לתוקפו ב-1 ביולי 1995, או ב-1 בינואר 1996. ולא צריך היה לעשות את כל הזעזוע הזה. החלטות כאלה מקבלים אנשים שאין להם מושג באשר למצב הכלכלי. אני אומר לך זאת במלוא האחריות, אני לא מאמין שאיש משק מסוגל לקבל החלטות בתחום הזה בצורה ה"פאשלונירית" הזאת.

אתה קיבלת ביום חמישי בוועדה סיכום באשר להפרטת כי"ל. אבל שוב, בתקציב הזה מדובר על הכנסות מהפרטה בסכום של 4.6 מיליארדי שקלים, בדיוק אותו סכום שהופיע שנה קודם לכן. זה רציני, חבר הכנסת אורון? שנינו יודעים, שאם תיכנס מחצית הסכום, 4.6 מיליארדי שקלים – זה יהיה הישג גדול, על אף העובדה שהבנקים בחלקם יימכרו, קרוב לוודאי, בצורה כזאת או אחרת.

לכן אני בא ואומר, רבותי, התקציב יצא לדרך לפני 15 ימים בלבד. בשל כבוד הממשלה, איך אפשר לבוא עם תוכנית כלכלית כעבור עשרה ימים? איזו רצינות זאת?

אני רוצה לחזור לבורסה, רבותי, לבורסה ולכל מה שקרה בחיסכון, בקופות הגמל. לשר האוצר יש מנהג חדש. אתמול שמעתי, חזרתי בשעות הלילה ושמעתי את התגובה שלו על המדד. אמרו לו: המדד עלה ב-0.8%, זה פחות מ-1%. והוא אמר שאיננו נוהג להגיב לא על מדד גבוה ולא על מדד נמוך. זה דבר מאוד מסוכן, כי הוא חוזר על כך כמה פעמים. הוא גם אמר שהוא לא נוהג להגיב כאשר הבורסה עולה והוא לא נוהג להגיב כאשר הבורסה יורדת, הוא לא מתערב לא כשהיא עולה ולא כשהיא יורדת.

חבר הכנסת גל, מתי הוא מתערב? מה תפקידו של שר האוצר, שלא להגיב ולא להתערב? בשביל מה הוא קברניט המשק, בשביל מה הוא משמש כראש ממשלה כלכלי של מדינת ישראל? מתי הוא מתערב, לכל הרוחות?

מתי זה יקרה שהוא יבוא ויאמר שאכפת לו? אם 40-50 מיליארד שקלים הלכו לאיבוד, הוא אומר: לא אכפת לי. כשניתן אשראי על-ידי בנק ישראל באמצעות המערכת הבנקאית בהיקף של 7 מיליארדי שקלים כדי לרכוש מניות, כשהבנקים ניסו לשכנע כל לקוח שלהם שימיר את כספו, שיוציא אותו מהחיסכון ויקנה מניות, קרנות נאמנות, זה לא תפקידה של הממשלה לשלוט ולכוון? והוא אומר: זה לא ענייני, זה לא שייך לי, אני לא מגיב כשזה עולה, אני לא מגיב כשזה יורד. זו הבעיה במשק הישראלי, או שהאנשים הפסידו את כספם בשל מדיניות שגויה של בנק ישראל, מדיניות של הבנקים שהכניסו את האנשים בכוח, באינוס, בכל מקרה שראו שללקוח יש תוכנית חיסכון שנושאת תשואה של 2%, קראו ללקוחות והראו להם דיאגרמות, שעל-פי-הן הרוויחו קרנות הנאמנות של הבנקים כל שנה 30%-40%.

מי לא נכנס לקרנות הנאמנות של הבנקים במצב כזה, שהבנקאי מעמיד לך אשראי בהיקפים כאלה? היו לקוחות שהבנק לא נתן להם הלוואה בהיקף של 3,000 שקל, פתאום העמידו להם 60,000, עד 100,000 שקל. גודל ההסתבכות של הציבור במדינת ישראל במניות – ויושב-ראש הישיבה בקיאה עניין הזה, אני יודע משיחות שניהלתי אתו, והיתה לו עמדה שלילית, והוא רצה להצביע נגד החוק הזה –

היו"ר ס' טריף:

הצבעתי.

דן תיכון (הליכוד):

– כי בחושים שלו הוא הבין, ששר האוצר לא יכול לבוא ולומר: זה לא ענייני. זו הטענה העיקרית שיש לנו אל שר האוצר.

למשל, במרוצת השנה הוא עלה פעמים מספר לדוכן הזה – תקן אותי, חבר הכנסת ויינשטיין – ואמר: לא קרה כלום, זה לא משפיע בכלל על התפתחות המשק הישראלי, זה בכלל גורם חיובי; אנשים שיחקו, הרוויחו לא הרוויחו. בכלל, שמעתי את התיאוריה של פוגל. הוא משמיע אותה לפני מספר מועט של חברי כנסת, הוא אומר ששום דבר לא קרה – הרי מי שמכר, בא מישהו וקנה. אם כך, איך זה משפיע על הצריכה? ידידי פוגל, זה פשוט לא מתאים. שהרי מי מכר? מי שהנטייה השולית שלו

לצריכה היא גבוהה. מי קנה? מי שהנטייה השולית שלו היא אפסית. ברור שזה משפיע וכמות הכסף הצטמצמה, וההרגשה הצטמצמה, ולכן באה הריאקציה של חוסר האמון והפנייה לצריכה בנסיעות לחוץ-לארץ.

אומר חבר הכנסת בוחבוט ממעלות-תרשיחא – עיר נפלאה, שווייץ – הוא אומר לנו: לא נורא, 2.5 מיליארדי דולר הוצאנו השנה על נסיעות לחוץ-לארץ, עשינו חיים. אכלנו תפוחים, לחיים סמוקות יש לנו. זו הבעיה שלנו? עם זה אנחנו רוצים לחיות? כך מובילים כלכלה, כך מנהלים כלכלה?

אני בהחלט יכול לומר לך, שהיתה צמיחה במשק, שהיצוא גדל. אבל אני מדבר על רווחיות הייצוא. מה זה, הוקוס-פוקוס, במשך שנה מקפאים את שער החליפין ואתה חושב שהיצוא ימשיך לגדול? ונניח שהוא ימשיך לגדול במשך חודשיים, זה מצב טבעי? זה מצב כלכלי? זו הריאליה של הכלכלה? זה יכול להימשך כך? זה חוסר אחריות, זה חוסר ניהול, זה חוסר יכולת לקבל החלטה בשל הפחד מן האינפלציה הדוהרת. תודה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

מי אחריו?

היו"ר ס' טריף:

אחריו – חבר הכנסת יקב שמאי.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה אתך, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ס' טריף:

אני מנוע מלדבר היום. היום אני רק מקשיב, וזה קשה, אדוני. אבל אני מוכרח. לכן מחר תפצה אותי ותיתן לי לדבר בשם הוועדה...

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

קשה לך?

היו"ר ס' טריף:

כן.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כולנו יודעים, שבכלכלה, אמון הוא מרכיב מאוד חשוב בתחושתו של הציבור, בהתייחסותו לשר האוצר ולממשלה. ב-9 בדצמבר 1994, לפני למעלה מחודש, התפרסמו בעיתונים טבלאות בשאלה מה יהיה השכר הנטו שכולנו נקבל לאחר מס הבראות והמסים האחרים. בטבלאות האלה, שנמסרו על-ידי האוצר ופורסמו בעיתונים, ביקש האוצר להרגיע והודיע, ששכרם של השכירים והמפרנסים במדינה יעלה כתוצאה מהרפורמה, כתוצאה ממס הבראות. בעלי הכנסה של 3,400 שקל, זוג נשוי, ייתוספו לו 127 שקלים; לבעלי הכנסה של 5,100 שקלים ייתוספו 150 שקלים; לבעלי הכנסה של 10,200 שקלים ייתוספו 173 שקלים. אלה שמשתכרים 15,300 שקלים יקבלו 107 שקלים כתוספת. אלה שמשתכרים 17,000-20,000 שקלים יקבלו 38 שקלים. אלה שישתכרו 25,500 שקל, להם יהיה מינוס 172 שקל. אלה הטבלאות שפורסמו בעיתונים. שישו ושמחו, האוצר מודיע בתחילת דצמבר: רבותי, אין לכם מה לדאוג, אנחנו דאגנו שברפורמות האלה כולכם תקבלו יותר, פרט למאיון העליון, בעלי הכנסות של 25,000 שקל בחודש, שהם ייפגעו.

כך הודיע האוצר. פורסמו הנתונים ושקט ושלווה היו במדינת ישראל. מה קורה חודש לאחר הפרסום הזה? הממשלה מתכנסת, ראש הממשלה מכנס את השרים לפנות בוקר, והממשלה אומרת: אוי ואבוי, התברר לנו שיש משבר הלוקש בתחילת פברואר, ולכן אנחנו משלמים את המסים.

לפני שבוע, כתוצאה מהחלטת הממשלה, פורסמה טבלה חדשה: אנחנו חששנו שאתם תפסידו, והנה אנחנו מחליטים עכשיו על הקלות, והנה התמונה מחדש.

השאלה שאני מבקש לשאול, אדוני היושב-ראש, היא, איזה מין אוצר זה, איזה מין שר אוצר זה, שמפרסם טבלה מרגיעה בדצמבר, ופחות מחודש לאחר מכן מתכנסים ואומרים: טעינו, זו הטבלה. כך אתם רוצים שהאזרחים ייתנו בכם אמון? איזה אמון הם יכולים לתת, כאשר מתברר שזה היה שקר?

אחת מהשתיים, או שרצית, אדוני שר האוצר, להטעות, או שלא ידעת ופרסמת נתונים לא נכונים, שחשבת שהם נכונים. משמעות הדבר היא שאין לך מערכת לעיבוד נתונים. משמעות הדבר היא שאתה לא יודע לחשב את הנתונים במשק, אתה לא יודע מה קורה. אתה לא יודע מה קורה עם המפרנסים, אם טוב להם או רע להם. אתה חושב שמקבלים יותר נטו, והם מקבלים פחות. אתה חושב שהם צריכים כך וכך כסף כדי לקיים רמת מחיה מינימלית, מסתבר לך שאתה לא יודע דבר. זה במקרה שטעית בלי שאתה יודע. אבל אם ידעת וטעית – אז רצית להטעות.

אני רוצה לומר לפרוטוקול, האוצר יודע שהנתונים שהוא מוסר לנו שגויים, ולמרות זאת הוא מוסר אותם, כדי להרגיע. יש לי הוכחה לכך מהיום, אדוני היושב-ראש.

היום ביקשתי מראש הממשלה שיברר מדוע האוצר הסתיר ממנו נתונים שהגיעו מחברה שקוראים לה חברת טכ"ם. חברת טכ"ם זו חברה לטכנולוגיה מתקדמת בעירבון מוגבל, שהאוצר והבנקים בחרו בה כדי להכין את התוכנות של גביית מס על הבורסה.

חברת טכ"ם, המומחית שנבחרה מקרב מומחים, כותבת ב-25 בדצמבר, זאת אומרת לפני 20 יום, שלפי הערכותיה אין כמעט אפשרות לגבות מס רטרואקטיבי על הבורסה – אני מניח שהדברים יתפרסמו מחר בעיתונות, כי הדברים האלו נמסרו – היא מפרטת ומפרסמת את כל הנתונים שמראים שאין קישור בין תנועות הוצאות של אירוע לוגי אחד, למשל תנועות הנובעות מתשלום שוטף אחד, וכן לא זיהוי של האירוע הלוגי שיצר את התנועות התוצאותיות; אין קישור בין תנועה כספית המוזרמת לחשבונות עובר-ושב לבין מערכת ניירות הערך שיצרה אותן. היא מעבירה א', ב', ג', ד', ה' והלאה נתונים שמראים שאין אפשרות לגבות מס רטרואקטיבי מ-1 בינואר.

ולפי החישובים שמומחים אחרים עשו – עד הזמן שאפשר יהיה לגבות את המס על הבורסה, אי-שם בסוף 1995, ייתוספו בבנקים, אצל הברוקרים ובקרנות הנאמנות, עשרות מיליוני תנועות שבגין יצטרכו לגבות את המס.

החברה המומחית שנבחרה כדי לחלץ את הבנקים והאוצר ממשבר, אותה חברה שכבר יושבת שבועות די יפים על הנושא, אומרת לאוצר: אין אפשרות לגבות, אנחנו מעריכים שלא יהיה אפשר לגבות את המס רטרואקטיבית, דהיינו לקיים את החוק. ושר האוצר איננו מביא את זה לידיעת ראש הממשלה. שר האוצר משקיף מהצד ורואה כיצד ראש הממשלה נפגש עם השר שמעון שטרית והם דנים בבקשותיהם של חברי כנסת, בתביעתם של חברי כנסת לשנות את החוק.

שר האוצר היה צריך להרים טלפון ולומר: אדוני ראש הממשלה, סטופ. אני קיבלתי נתונים מהבודקים שלי, ואני מניח שאני משלם להם כסף רב מכספי משלם המסים, והם אומרים לי שיש קשיים, שאי-אפשר. אני מציע לך, תאמר לשר שטרית שלא רלבנטי מה שהוא מבקש ממך עכשיו. תפסיקו את הדיונים.

לא. איש לא יודע עד שאני, עם כל הצניעות, מגלה את כל הדברים האלה היום.

אני שואל אתכם, איזה שר אוצר יש לנו שמעלים נתונים כאלה? שמשלה את כולנו שאפשר יהיה לגבות את המס. והבורסה הולכת ושוקעת, והבורסה, שצריכה להיות מנוף לגיוס השקעות, להעסקת עובדים חדשים בציד שייכש מהנפקות באמצעות הבורסה, הבורסה הולכת וגוועת ושר האוצר עומד מנגד. זה מסמל אבטלה צפויה. משום שאם הבורסה איננה יכולה להיות מקור להשקעות לגיוס הון – אין השקעות, ואם אין השקעות – אין עבודה לחיילים המשתחררים, ואין עבודה לעולים בעתיד ולאלה שרוצים להחליף את מקום עבודתם ולאלה שפוטרו מכל מיני מקומות.

נתונים כאלה מעלימים? ועדיין משלים אותנו שאפשר יהיה לגבות מס רטרואקטיבי? ונציב מס הכנסה אומר: הה, אנשים שיסגרו חשבונות לפני גביית המס – הבנקים יעבירו לנו את התנועות, את עשרות

אלפי או מאות אלפי התנועות, כך אומר הנציב. ושבוע לאחר מכן אומר שר האוצר: לא, לא. אנחנו לא נחייב את הבנקים.

חיים אורון (מרצ):

מאין היו השקעות ב-1994 אם – – –

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת אורון, היו השקעות. חבר הכנסת אורון, השאלה שלך נכונה.

חיים אורון (מרצ):

והתשובה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

היו השקעות, אבל אתה יודע, אתה קשור למערכות כלכליות, אתה נמצא בשוק, וזה מאפשר לך לדעת ולנתח תהליכים כלכליים, ואתה עושה את זה. אתה יודע שקבלנים, למשל, גייסו כסף בבורסה והיו להם מאות מיליונים הון עצמי כדי להפעיל בנייה. היום הם לא מגייסים כסף בבורסה ולכן אין להם הון עצמי ולכן אנחנו קוראים ידיעות שלפיהן האוצר עומד לפנות לוועדת הכספים בבקשה לקבל מאתנו הרשאה לתת ערבות מדינה לקבלנים כדי שיהיה להם הון, משום שאין להם הון מהבורסה.

חיים אורון (מרצ):

הבנייה הפרטית למגורים עלתה בשנת 1994 ב-11.5%, לעומת שנת 1993.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בסדר. אני אומר מה שצפוי. אתה קורא את הידיעות שלפיהן האוצר עומד לפנות אלינו, לוועדת הכספים, ולבקש ערבות, כאשר ההון הזה גויס בעבר בבורסה.

ויש לנו טבלאות של האוצר שלפיהן זה יהיה הנטו שיישאר, ואחר כך הוא לוקח את הטבלאות שהוא הכין, רומס אותן ומתכנס השכם בבוקר כדי להחליט על טבלאות אחרות, שהן שגויות. לכן, אמונו של הציבור מתערער באוצר כזה.

ואוצר כזה, ככל שיצביע על צמיחה, ככל שיצביע על כל מיני נתונים, ברגע שהוא מזין את הציבור בנתונים שגויים, באופטימיות שאין לה בסיס, בהסתרת עובדות, בהעלמת מציאות, אזי הוא זוכה לאמון הזה שהוא זוכה בו מצד הציבור. וחבר הכנסת אורון יודע וגם חבר הכנסת גל יודע שהיום אין לציבור אמון במדיניות הכלכלית.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני מזמינה את חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו נוכח. חבר הכנסת רון נחמן איננו נוכח. חבר הכנסת גדעון פת איננו נוכח. חבר הכנסת דוד מנע איננו נוכח. חבר הכנסת יעקב שמאי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו – חבר הכנסת דב שילנסקי.

חיים אורון (מרצ):

וחבר הכנסת אורון?

היו"ר א' סלמוביץ:

יש פה רשימה. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון. אלא אם כן תהיינה הפתעות.

חיים אורון (מרצ):

בשעות האלה?

היו"ר א' סלמוביץ:

בשעות האלה אין הפתעות.

מי היה מאמין שאני אהיה בשעה כזאת בדרכי לכאן כדי לנהל ישיבה. מישהו היה מאמין?

חיים אורון (מרצ):

אנחנו מאמינים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לפעמים אני תמה כאשר אני שומע את דוברי הקואליציה עולים לדבר על התקציב ומנסים להאדיר את שמה של הממשלה ולדבר בשבחה.

אני שואל שאלה פשוטה: מי אמר על ממשלת הליכוד "מושחתים נמאסתם", לא אתם, אנשי הקואליציה? לא אתם, חיים אורון וגדליה גל? לא אתם האשמתם את הליכוד בשחיתות? מתי זה היה? מתי זה קרה? לפני 20, 30, 50, 100 שנים? זה היה לפני שנתיים. על הגל הזה של השקרים הללו תפסתם טרמפ, הצלחתם להלעיט את הציבור והציבור האמין לכם.

מה אמרתם לציבור? אמרתם לו שהליכוד לקח את הכסף. שמענו פה את חבר הכנסת לס, באיזה להט הוא אמר, שהליכוד לקח את הכסף, ובמקום לתת לעיירות הפיתוח, הוא העביר אותו ליש"ע, ליהודה, שומרון ועזה. הגעתם לשלטון. הבטחתם שתשנו את סדרי העדיפויות ותגרמו לכך שיהיה טוב לציבור.

והנה בא שר האוצר, לא אחר אלא בייגה שוחט, ומה הוא אמר? הוא אמר: אני אשנה את סדרי העדיפויות. איך אני אשנה את סדר העדיפויות? הוא בא אל ראש הממשלה והציע לראש הממשלה נוסחה – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה רואה, חבר הכנסת אורון, יש הפתעות. חבר הכנסת שילנסקי הגיע.

יעקב שמאי (הליכוד):

בא שר האוצר, בייגה שוחט, הביא לפני ראש הממשלה נוסחת פלא לפתור את הבעיה ברחוב הישראלי והציע מיסוי על הבורסה.

חבר הכנסת גדליה גל, אתה שדיברת על כך שהבורסה גדלה וגדלה וגדלה וצמחה וצמחה, גם אם זה נכון, חבר הכנסת גדליה גל – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, זה מפריע לנואם. חבר הכנסת ויינשטיין, זה מפריע לנואם. אפשר לבקש? בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

גם אם דברך נכונים, חבר הכנסת גל, שהבורסה צנחה מעל הפרופורציות, בוא, אולי תספר לנו איך זה קרה? אם בנק ישראל אפשר לבנקים לתת הלוואות בתנאים נוחים יותר מהתנאים שלוהו רגיל יכול היה לקבל, ובתנאי שהאזרחים יפקידו את הכסף שהם מקבלים כהלוואה בקרנות הנאמנות של הבנקים, דהיינו לבורסה, נשאלת השאלה מי עודד את הציבור הרחב להיות שותף במשחק ההימורים הבורסאי הזה – לא אתם? לא בנק ישראל? לא האוצר?

כאשר הבורסה צנחה, יצא קצפו של נגיד בנק ישראל, שדיבר על הבועה. באה הבועה וזעזעה את הבורסה בפעם הראשונה, מי ברח ממנה? המשקיעים שקיבלו את ההלוואות ונכנסו לבורסה, כי אמרו להם: קחו הלוואות נוחות, בבורסה מרוויחים יותר, מזה תשלמו את ההלוואות, תחזירו את ההלוואה ותשאירו את הרווח בבית. אז המשקיעים הללו שברו את הראש בפעם הראשונה. בפעם הראשונה, כאשר בא שר האוצר לראש הממשלה, אגב זה אותו ראש ממשלה שאמר לפני כשנה, איך הוא אמר? – כל עוד אני ראש הממשלה לא יהיה מס על רווחי הון בבורסה. ראש הממשלה הזה כנראה שכח שהוא אמר: כל עוד אני ראש ממשלה, הוא נענה לבקשותיו של שר האוצר, ובעצם החליט על מיסוי הבורסה.

מה קרה? חבר הכנסת גדליה גל, מה קרה? הבורסה איבדה ביום הפתיחה שלה, לאחר ההודעה של שר האוצר על המיסוי בבורסה, 10%. יופי, כולם אמרו: הבורסה איבדה 10%. מי ברח באותם ימים מן הבורסה? הציבור הרחב, אלה שקיבלו את ההלוואות, אלה שהבנקים עודדו אותם, אלה שבנק ישראל והאוצר עודדו את הבנקים לתת להם כדי להצניח את הבורסה. הם היו הראשונים ששברו את הראש בבורסה.

מי אני שאבוא ואלין על שר האוצר? איך אני יכול להיות יותר טוב משרים בממשלה? מה אומר שר האוצר אברהם שוחט בתשובה על דבריו של השר שחל על שר האוצר? השר שוחט אומר לשר שחל, לשר המשטרה, שמבקר את התוכנית הכלכלית שלו: איך יכול לשבת בחדר הזה, בחדר הממשלה. על מה? – על זה שהוא ביקר את המדיניות הכלכלית. מדוע עשה זאת השר שחל? מדוע ביקר השר שחל את השר שוחט? הוא ביקר אותו כיוון שהוא הבין שהעם רואה וצוחק; העם רואה ומבין שאתם מוליכים אותו שולל, מטעים אותו, מרמים אותו מדי יום ביומו.

שר המשטרה ראה, ששר האוצר, לאחר שהעביר את התקציב, לאחר שאישר את התקציב, פתאום בא עם תוכנית חדשה, תוכנית מקלה, נכון? תוכנית שבאה להקל, על מי? בואו נראה על מי היא מקלה. היא מקלה על המשתכרים ברמות השכר של 2,500 שקל, שקודם דיברנו עליהם, וטוב שחבר הכנסת אורון עלה ואמר, שאכן כל אשה או גבר שמשתכרים 2,500 שקל לא משלמים אף אגורה מס הכנסה, ואם הם לא משלמים אף אגורה מס הכנסה, המשמעות היא שבעצם אין להם שום הטבה כתוצאה מכך שמדברים על נקודת הזיכוי הנוספת לאשה עובדת, גברתי היושבת-ראש. ואם לא? – זאת אומרת שזאת ממשלה שמטעה במודע את הציבור.

אני רוצה לשאול באמת, כשאנחנו מדברים על שר אוצר שקיבל את המשרד ב-1992, עם אינפלציה של 9.4%, ובישר לנו בשנה שעברה שהוא יעמיד את האינפלציה בגובה של 8%. היום כולנו יודעים מעל לכל ספק, שהאינפלציה בשנת 1994 היא כ-14.5%, פי שניים מהתוכנית המקורית של האוצר. אני רוצה לשאול אתכם, רבותי חברי הכנסת, באמת אתם מצליחים לצחוק מהציבור בלי די?

הרי מה קורה? העובדים השכירים במשק, לא חשוב מה רמות השכר שלהם, אם זה שכר מינימום של 1,600-1,700 שקל, או שכר ממוצע במשק של 4,000 שקל, או שכר של העשירון העליון, האם השכר שלהם נשחק או לא נשחק? השכר נשחק, והתוצאה של השחיקה באה לידי ביטוי בעלייה במחירי הנסיעות בתחבורה הציבורית. מי משתמש בתחבורה הציבורית? – אלה שנמצאים ברמות השכר, חבר הכנסת אורון, ברמות השכר הנמוכות. מחיר הלחם עלה, מחיר הקמח עלה, מחיר השמן עלה, מחירי מצרכי מזון בסיסיים עלו. מי שבא לספר לנו כאן, כדי לסבר את האוזן, שבעצם במסים העקיפים – חבר הכנסת אורון, כך אמרת – משלמים בעלי ההכנסות הנמוכות יותר, הרי כאשר האינפלציה שוחקת היא שוחקת את בעלי ההכנסות הנמוכות יותר.

מה הפתרון לבעלי השכר במסגרת של אינפלציה דוהרת, שמכפילה את עצמה בשנה אחת? המשמעות היא, שאם האינפלציה עלתה ב-8% מעבר למתוכנן, או מדויק יותר לומר – 6.5% מעבר למתוכנן, אחרי שהוא צבר את כל העלויות במשך כל השנה, רק בחודש פברואר הוא יקבל את תוספת היוקר המעוקרת. את זה אתם בעצם באים לתת לנו במסגרת התוכנית שלכם, וכאן אני פונה גם להסתדרות ואני אומר, שאם בהסתדרות לא מבינים שהשכר שנשחק בצורה משמעותית במשך השנה יקבל את תוספת היוקר רק בחודש פברואר, מעוקרת ב-3.2%, אז באה הממשלה, וראו זה פלא. מצד אחד היא אומרת לנו, גברתי היושבת-ראש, אנחנו הולכים לחסוך כסף; 720 מיליון שקל. חבר הכנסת גל, המספר נכון? 720 מיליון שקל שר האוצר ביקש לחסוך? 720 מיליון שקל, אבל אנחנו נעשה כעת עוד דבר מתוכם. מה התחכום פה? – שר האוצר יקל על המעסיקים בתשלום מס בריאות. איך יקל על המעסיקים בתשלום מס בריאות? הרי כולנו יודעים שמש הבריאות מחולק לשני חלקים עיקריים: אחד – מה שאנחנו מכירים – המס המקביל, והשני – המס האחיד, שהופך להיות כמס החל מחודש ינואר. אז הוא לא מוריד לנו את תשלום המס האחיד, שהשכירים והעצמאים, במשותף, יכולים ליהנות מכך, אלא הוא מוריד לנו רק את המס המקביל, המס המקביל שמשולם על-ידי העצמאים בצורה ישירה לממשלה, ועל-ידי המעסיקים הוא משולם במקום העצמאים, שאגב זה הרי הסכם שכר.

איפה חבר הכנסת רמון, יושב-ראש ההסתדרות? מה, הוא לא מבין שהמס המקביל הוא חלק מהסכמי עלות עבודה? הוא לא מבין, שכאשר מורידים את המס המקביל בעצם מסייעים רק לסקטור העסקי, שהוא בעצם משלם את המשכורות, ובשכיר פוגעים, חבר הכנסת גל? למה הממשלה המטורפת הזאת, שבה שר אחד משמיץ את השר השני, לא מבינה, שאילו הורידו לנו את המס האחיד, היית אומר שזאת הורדה צודקת. מה הערך של המס המקביל והערך של המס האחיד? הרי מדובר בסכומים שווים. זה 5% וזה 4.8%. מדוע לא תורידו את כל העלות מהמס האחיד, ועל-ידי כך תורידו 1.9% מכלל השכירים במדינת ישראל, אם הוא שכיר שמשלם 1,700 שקל שהוא שכר מינימום ו/או כל שכר אחר בתקרה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אתה מציע פיחות?

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, האם שמעת ממני שאני מציע פיחות?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אז איך נשפר את רווחיות הייצור אם לא נשתתף – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אני לא מאמין שאתה מאמין במה שאתה אומר, אבל אני רוצה לתאר לך אותו. באה ממשלת הליכוד בעבר – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, זמן רב.

יעקב שמאי (הליכוד):

– – ואמרה שהיא רוצה לעזור למעסיקים. איך היא תעזור למעסיקים, כי האבטלה היתה גדולה, כך הם אמרו לנו. האבטלה היתה גדולה. ואז רוצים להקל עלינו. הורידו את תשלומי הביטוח הלאומי של המעסיקים, קראו לזה הורדת עלות העבודה; המעסיק שילם פחות, זה עלה למדינת ישראל, חבר הכנסת גל, למעלה מ-30 מיליארד שקל. אתה בא ואומר עכשיו, שאני רוצה פיחות. היה פיחות? לו את 30 מיליארד השקל, אתם ואנחנו, ממשלת הליכוד, היינו משקיעים בתשתיות תעשייתיות, היינו מקימים מפעלים, היינו מחלקים את המפעלים חינוך, היו נכנסים בעלי הון להפעיל את המפעלים, לרבות מכונות הייצור ופסי הייצור, אז יכולת להעסיק מאות אלפי עובדים נוספים.

חיים אורון (מרצ):

אתה צודק במאה אחוז.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדרבה, 30 מיליארד שקל שולמו, ועובדתית מספר המובטלים הלך וגדל במשק. ומי שרוצה לבדוק את זה, שיבדוק. ככל שמס המעסיקים קטן יותר, ככל שהשיפוי היה גדול יותר, מספר המובטלים גדל יותר.

ולכן אני רוצה לומר לכם, גברתי היושבת-ראש, ובזה אסיים את הסיבוב הזה, אני לא מבין אתכם – או שאתם מרמים את עצמכם, או שאתם מרמים אותנו; או שהשרים מטעים גם את עצמם. תפסיקו לעבוד על הציבור. אדרבה, תורידו את ה-1.9% בצורה ישירה מכלל האזרחים, גם שכירים וגם עצמאים, ואל תבואו אלינו לספר לנו שזה משפר את רמת העבודה. הרי אתם אומרים שמספר המובטלים הלך וקטן, ועל זה אדבר בסיבוב הבא. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב שמאי. אני מזמינה את חבר הכנסת עוזי לנדאו. חבר הכנסת דב שילנסקי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאול עמור. אחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי.

חיים אורון (מרצ):

מי אחריו?

היו"ר א' סלמוביץ:

אחריו – חבר הכנסת חיים אורון, כמובן, אלא אם כן שוב תהיינה הפתעות.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש לנו זמן עד הבוקר.

חיים אורון (מרצ):

עד השעה 02:00.

היו"ר א' סלמוביץ:

עד 02:00.

דב שילנסקי (הליכוד):

אנחנו התחייבנו בפני הבוחר לעבוד יומם ולילה. וכל אחד בפריימריס שלו כשהוא הלך לבקש – – –

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מה עם הנטיות ב-08:30?

דב שילנסקי (הליכוד):

נהיה גם בנטיעות. אני רוצה להגיד לך, איך ייתכן, אתה חושב שאני לא אהיה בנטיעות? אני זוכר כשהייתי יושב-ראש הכנסת וקבעתי את הנטיעות במורדות הר-הצופים. אתם הלכתם – – –

חיים אורון (מרצ):

אני. חבר הכנסת גל הוא מהמחנה הלאומי.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני לא מתכוון אליך – אתה וחבריך ממרצ, מהשמאל, מ"השומר הצעיר", אתם הלכתם והקמתם רעש, ואתם מצאתם שהמקום שקבעתי לחורשה עובר את התחום המוניציפלי של ירושלים.

חיים אורון (מרצ):

נכון.

דב שילנסקי (הליכוד):

היו ביניכם גם מי שחושבים שכל מזרח-ירושלים איננה כשרה, כי גם על זה צעקו. ואחרים, אלה שבלבם קצת יותר ציונים, כמוך – – –

חיים אורון (מרצ):

לא נכון.

דב שילנסקי (הליכוד):

— — — אתם צעקתם על כך שזה עובר את הקו המוניציפלי של ירושלים. ואני לא התכחשתי. אני הודיתי בכך. למה? בעיני כל ארץ-ישראל היא ארץ-ישראל.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני הייתי אתך שם, ונדמה לי שזה לא עבר את התחום המוניציפלי.

דב שילנסקי (הליכוד):

נכון. אני אגיד לך כדי שתדע לאן אתה הולך מחר. בינתיים חלפו כבר חמש שנים, ובכל שנה היו נטיעות, והשטח שהיה בתחום המוניציפלי של ירושלים כבר מלא, ועכשיו דע לך, אם תלך מחר לנטיעות, תיטע עצים מחוץ לתחום המוניציפלי של ירושלים. אני הולך בגאווה, בשבילי זו ארץ-ישראל, בשבילי גם חברון היא ארץ-ישראל, ובוודאי כל השטח שמחוץ לתחום המוניציפלי של ירושלים, זה גם ארץ-ישראל. אני באהבה נוטע עץ בכל שטח בארץ-ישראל. אבל אז אתם כמחאה נגדי נטעתם עצים במערב-ירושלים.

חיים אורון (מרצ):

בלבה של ירושלים.

דב שילנסקי (הליכוד):

כן, לבה של ירושלים הוא הר-הבית. זה הלב של ירושלים. הכותל המערבי, הר-הבית.

חיים אורון (מרצ):

שם אי-אפשר.

דב שילנסקי (הליכוד):

עכשיו, אדוני, אתם תלכו לטעת עצים מחר, אוי ואבוי, איזה חטא, בשטחים שאתם מכנים שטחים כבושים, בשבילי שטחים משוחררים. אבל נראה אתכם מחר. הלואי שמחר תבואו, והלואי שתזכו במצווה הגדולה – לטעת עצים ברחבי ארץ-ישראל, מחוץ לתחום המוניציפלי של ירושלים.

חיים אורון (מרצ):

אותי לא תראה שם. חבר הכנסת שילנסקי, אחרי יציאת השבת שתלתי ברחבי ארץ-ישראל, מחוץ לשטחים המוניציפליים של ירושלים, 100 עצים – בנגב.

דב שילנסקי (הליכוד):

גם הנגב הוא ארץ-ישראל. ודאי.

חיים אורון (מרצ):

קיימתי מצוות ט"ו בשבט. יש עצים.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מברך על כך. בכל מקום שניטע עץ, שם אנחנו תוקעים יתד.

חיים אורון (מרצ):

איש באמונתו יחיה. העצים שלי מול העצים שלך. נראה.

דב שילנסקי (הליכוד):

ידידי, חבר הכנסת חיים אורון, אני זוכר את הימים שבהם התחנכתי אצלכם בצע"צ – "צעירי ציון" – בליטא, שזה היה בין מה שהיה אחר כך מפא"י לבין "השומר הצעיר", ואיך שם חונכתם אותי ליישוב ארץ-ישראל, כל ארץ-ישראל – – –

חיים אורון (מרצ):

ממשיכים עד היום.

דב שילנסקי (הליכוד):

איך אתם תקעתם בי – אתה יודע את ההבדל? מאז לימדתם אותי את הדבר החיובי הזה, אני ממשיך. אני מפא"ניק, "שומר-הצעירניק", ולא אתם. אין כל קשר בין מה שהייתם פעם לבין מה שאתם היום.

חיים אורון (מרצ):

החינוך היה טוב.

דב שילנסקי (הליכוד):

עד כמה שאתה רואה אותי דבק בכל שעל של ארץ-ישראל, זו תוצאה של החינוך, עם ההשלמה של החינוך שקיבלתי בבית"ר. אצלי שני הדברים משולבים יחד. למדתי ב"שומר הצעיר", למדתי במפא"י ולמדתי בבית"ר. עם התורה של בית"ר אני הולך כל הדרך בשילוב עם מה שלמדתי אצלכם.

חיים אורון (מרצ):

"השומר הצעיר" היה הבסיס.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

יש לך – – –

דב שילנסקי (הליכוד):

בוא ניגש לנושא שהוא בסדר-היום. בסיבוב הקודם סיימתי את דברי בקיצוץ שאתם עשיתם ביום ראשון – בקיצוץ ברווחה, בשיקום שכונות, בחינוך, בפנסיונרים, בחיילים משוחררים וכדומה. כבר אינני מדבר, חבר הכנסת אורון, על האופן שבו באתם בטענה לשותפים שלכם, ראש הממשלה, מפלגת העבודה. ואתם אמרתם, זה לא יקום ולא יהיה, כגנבים בלילה עשיתם את זה – מה זה, אתם בעלי הבית היחידים? אנחנו לא מסכימים. והנה איך כולכם התקפלתם אתמול, ביום ראשון. אחרי כל ההצהרות הגדולות, אתם קיבלתם את כל ההצעות האלה, היות שאמרתם: אין לנו ברירה, אם אנחנו לא נקבל, הממשלה תיפול. אני אגיד את זה ברחל בתך הקטנה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה קורה פה?

דב שילנסקי (הליכוד):

— — — אם לא נקבל, הממשלה תיפול, לא נהיה שרים, אנחנו דבקים בכיסאות. אני לא אומר שם פרטי, אני לא מאשים אף אחד ואומר שהוא דבק בכיסא השר למען להיות שר, למען ה"וולבו" וכו'.
אולי יש כאלה, אולי זה גם איזה חישוב. אבל כדי שאתם תהיו בשלטון – השלטון מסנוור אתכם, אנשי מרצ, איך לא? רק שלשום אמרתם שלא יקום ולא יהיה, שזה אסור, שזה נעשה מאחורי גבכם ואתם לא תסכימו. בתוך יום אחד התקפלתם. איפה הגאווה שלכם? איך אתם לא מתביישים בפני הציבור לנהוג ככה? האם השלטון הוא הכול?

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת שילנסקי, על מה אמרת כגנבים בלילה? לא שמעתי.

דב שילנסקי (הליכוד):

יש לי עוד שלוש דקות, ואני מוכרח לעבור לנושא אחר. אני הולך סעיף אחרי סעיף. אני עובר לעניין הקיצוץ ברווחה. כבר לא אדבר על מה שאתם אמרתם לבוחר, לשכבות החלשות, לפני הבחירות. בסיבוב הקודם של חוק הסדרים במשק המדינה דיברתי על ייקור הלחם. דיברתי על לחם. לחם זה מצרך יסודי. אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אני זוכר שאתה היית כאן ושמעת שהיו חברי כנסת, ודווקא מהצד שלך – ונדמה לי שאתה הסכמת אז אתי – אשר לעגו לי שאני מדבר על לחם. זה לא לכבודם. הלעג הזה הוא לא לי, זה לעג לעצמם, אלה שלעגו כשאני דיברתי וסיפרתי מה המשמעות של הלחם במשפחה דלת אמצעים – ואני מכיר הרבה משפחות כאלה. הם לא צופים בי עכשיו, בין שיש מצלמה אחת בין שיש שלוש מצלמות. הם לא צופים בי, כי אצלם אין כבלים. אין להם כסף לכבלים. בקושי יש להם טלוויזיה שבה הם רואים את ערוץ-1 וערוץ-2. כבלים אין להם. ולכן אינני יכול לדבר אליהם עכשיו. אבל אני יכול לדבר אל אנשים יותר מבוססים, שיש להם קצת לב וקצת נשמה.

ובכן, באותו דיון הסברתי את המשמעות של התייקרות הלחם למשפחות דלות האמצעים. היום, בשלב הזה, אני רוצה לדבר על ההתייקרות של החלב ומוצרי. למשפחות דלות אמצעים החלב ומוצרי החלב הם דבר יסודי. הם אולי לא יכולים להרשות לעצמם בשר, אבל הם משלימים את זה על-ידי חלב ומוצרי חלב. לפני כשנה היתה התייקרות בשיעור של 4.3%. ואז מצאו כל מיני תירוצים למה צריך לייקר וכו'. אני זוכר שאנחנו, הליכוד, מתחנו אז ביקורת. אתם אמרתם: זה הגבול, יותר לא תהיה התייקרות. והנה לפני כשבוע חתם שר החקלאות שלכם על צו להעלאת מחירי החלב ומוצרי ב-3.5%.

היה צלצול. אני מוכרח לסיים פה. בשלב הבא אני אסביר מה המשמעות של ההעלאה הזאת לגבי משפחה דלת אמצעים, בכמה כסף זה מתבטא, וכמה זה יקשה על התקציב המשפחתי שלה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

מתי היתה ההעלאה הקודמת?

דב שילנסקי (הליכוד):

לפני שנה.

חיים אורון (מרצ):

תשאל את חבר הכנסת איתן מה דעתו על זה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שילנסקי. אני מזמינה את חבר הכנסת שאול עמור – הוא אינו נוכח. חבר הכנסת עובדיה עלי אינו נוכח. חבר הכנסת אסעד אסעד אינו נוכח. חבר הכנסת יהושע מצא אינו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום אינו נוכח. חבר הכנסת יורם לס אינו נוכח. חבר הכנסת חיים רמון אינו נוכח. חבר הכנסת עמיר פרץ אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף ונונו אינו נוכח. חבר הכנסת אבי יחזקאל אינו נוכח. חבר הכנסת דוד לוי אינו נוכח. חבר הכנסת אלי דיין אינו נוכח. חבר הכנסת שלמה בוחבט אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם פורז אינו נוכח. חבר הכנסת רן כהן אינו נוכח. חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת שילנסקי יצא, אבל אני רוצה לומר לו, שאם היתה העלאה של 4.7% במחירי החלב בשנה היתה אינפלציה של 14%, זה סימן שמישהו ספג 10%. אינני בטוח שחבר הכנסת איתן, למשל, יהיה מרוצה אם הספיגה הזאת תהיה באמצעות סובסידיה. מאחר שאין סובסידיה לחלב, אז הספיגה הזאת היא על חשבון היצרנים. יכול להיות שחבר הכנסת שילנסקי אדיש לשאלה הזאת, אבל היא יותר מורכבת מכפי שהוא הציג אותה.

אבל חבר הכנסת שילנסקי התחיל את דבריו בסיפור הנטיעות, ואני רוצה להמשיך בנושא הנטיעות.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

בעניין החלב אני רוצה להגיד לך, שבמוצאי שבת קיבלתי "באבי אבי" על הספיגה הזאת.

חיים אורון (מרצ):

אני מתאר לעצמי. אנחנו יודעים שאי-אפשר לחנך את הפרה לא לאכול ואי-אפשר לחנך את החקלאי לייצר בהפסדים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אולי אפשר לחנך את "תנובה" לקצץ קצת בפער התיווך.

חיים אורון (מרצ):

לפי הערכתי, מאחר שמדובר פה במחיר ליצרן, שאלת פער התיווך – ואגב היא לא רק של "תנובה", היא של כולם – מתחילה אחר כך. אבל אני לא מכיר את הפרטים האלה ואינני רוצה סתם לומר את זה כאן, בלי לבדוק.

אני רוצה להתייחס לשתי נקודות, וקודם כול לנושא הנטיעות. זכותו של חבר הכנסת שילנסקי לטעת בכל מקום, כמובן במידה שזה מוסכם על-פי חוקי התכנון והבנייה. אני בחרתי לטעת בט"ו בשבט במקום שבו נטעתי. והוויכוח שהיה לנו עם חבר הכנסת שילנסקי כשימש יושב-ראש הכנסת היה, האם נכון היה מצדו כיושב-ראש הכנסת לבחור אתר נטיעות לכנסת כולה אשר יביא חלק מחבריה למעשה של אי-השתתפות או להפגנה, משום שאתר הנטיעות היה במחלוקת. אני חושב, שאם לא היו משתמשים בנושא הזה כחלק מהוויכוח הפוליטי, היה ניתן למצוא אתר נטיעות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אתר הנטיעות היה בתחומי מדינת ישראל.

חיים אורון (מרצ):

דווקא היושב-ראש שהיה קודם ראה לנכון לציין ולהגיד לחבר הכנסת גדליה גל, שאתר הנטיעות התחיל בתוך התחום המוניציפלי של מדינת ישראל, אבל מראש תוכנן כך שהוא יחרוג. ואמר לו: דע לך שמחר אנחנו הולכים לטעת מעבר לתחום המוניציפלי. והוא ראה בכך הישג גדול. זה היה הוויכוח לפני חמש שנים, ונכון שבחרו חלקה שהיתה הגבול. ואגב, המחשבה הזאת שמוגשמת עכשיו לא היתה חדשה. ואנחנו לפחות אמרנו: בואו נמצא אתר שלא תהיה סביבו מחלוקת; בתחומי ירושלים, אבל שלא תהיה סביבו מחלוקת.

אני אומר את זה מעבר לוויכוח על הנטיעות. הנושא גורלי מדי, עמוק מדי, חוצה בעוצמות גדולות מדי את הציבור שלנו מכדי שנעסוק בו בתחום הסמלים או התרגילים. המחלוקת הזאת לא תוכרע לא בתחרות נטיעות ולא בתחרויות אחרות. היא תוכרע בעימות כואב וקשה, במחלוקת שתהיה בינינו, והיא מתרחשת יום יום. בסופו של דבר, אף שאנחנו פה נמצאים במין דיון מתמשך כזה על נושאים כלכליים, כולנו יודעים שהוויכוח איננו על הנטיעות, אלא על מה שהנטיעות מבטאות, הוא הוויכוח העמוק, הוא הוויכוח החותך, הוא הוויכוח שיהיה בעצם, לפי דעתי, בסופו של דבר הגורם המרכזי במערכת הבחירות הבאה, והוא יכריע את גורלה של הממשלה, ולא תוצאות או כותרות היום או מחר בתחום כזה או אחר.

אני רוצה לחזור לקטע קודם בדיון כאן, כאשר חבר הכנסת אריאל ויינשטיין שב ותיאר את התמונה הנוראה של מצב המשק כתוצאה מההתרחשויות בבורסה. והוא חוזר וחוזר על זה כמו קאטו שיש לו נאום אחד שהוא חוזר עליו כל הזמן. אני מקווה שזה לא משום דלות החומר, אלא מפני שזה באמת כאש בעצמותיו. אבל אם זה כאש בעצמותיו, חבר הכנסת גדליה גל, הרי התופעה הזאת של הבורסה, שמונעת השקעות וכו', היתה צריכה להתבטא בנתונים. יש נתון אחד שאני כבר שמעתי אותו חמש פעמים מעל הדוכן, ובוועדת הכספים עוד חמש פעמים: אתה יודע שהקבלנים, משום שלא מגייסים בבורסה, יצטרכו לקבל הלוואות עם ערבות מדינה.

אבל מה מראים הנתונים שפורסמו רק לפני פחות מחודש על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בסיכום שנת 1994? תחזית, אבל די מבוססת, אף שהבורסה היתה כפי שהיתה, ואני לא מזלזל בכך – התוצר גדל בסקטור העסקי ב-8%, ובמשק – ב-7%. הצריכה הפרטית – אנשים לא השקיעו בבורסה ולכן צרכו יותר – גדלה אף היא. דובר פה על מצבה הנורא של הבנייה, וראה זה פלא: בשנים שבהן היתה הבורסה בשיאה, שיא עולמי, למשל ב-1991, היה גידול בבנייה ב-290%. בגלל הבורסה? מה פתאום? בבנייה הציבורית – בגלל תקציב המדינה. בבנייה הפרטית למגורים, בהנחה שזו באמת באה ממקורות אחרים, היה גידול ב-6.5% בלבד. וראה זה פלא, בשנת 1994 הנוראה, גברתי היושבת-ראש, היה גידול ב-11.5%, כפול מאשר בשנה שבה הבורסה הרקיעה שחקים. איך מחברים את האחד עם השני?

בנושא הבנייה, מקומות עבודה – גם את זה שמעתי כבר מאה פעמים פה. זו קטסטרופה בדיונים הארוכים הללו, כי כנראה יש כמה חברי כנסת שיש להם רק נאום אחד: לא יהיו מקומות עבודה לחיילים. וראה זה פלא, בשנה הנוראה הזאת היה גידול בהשקעות ב-16.7%. השקעות במה? בפרייבטים? במכוניות פרטיות? לא, במכונות ובציוד, במה שיוצר מקומות עבודה.

אני אומר פעם שלישית: המשבר בבורסה הוא בהחלט בעיה, והעובדה שנתח מסוים בשוק ההון נמצא במצב שהוא נמצא היא בעיה למשק. אבל מזה לבנות את כל המגדל שפה נבנה על-ידי חבר הכנסת ויינשטיין? איפה זה?

זה רק בא לאשר דבר אחד, זה בא לאשר תיאוריה שאינה קשורה לנתונים, שאינה קשורה לעובדות, שאינה קשורה לשום מציאות: אריאל ויינשטיין, כאחד האנשים שבאופן לגיטימי מייצג את המגזר הזה בכנסת, הוא נגד מיסוי הבורסה. הבורסה נפלה לפני המס, המשבר היה בא בלי קשר למס, אבל כל נימוק ראוי כדי לטעון שכל הנושא קשור במס. בשביל מה? כדי להצדיק את מה שהוא אמר בנאום הקודם: רק 20% מהציבור נושאים בנטל המס. אין ידיים ורגליים לנתון הזה, על כך דיברתי כבר קודם. אבל מי שאומר: אני רוצה שגם לא יהיה מיסוי על הבורסה, אומר לצמצם עוד יותר את בסיס המס. זאת אומרת, אותה קבוצה שהוא רוצה לכאורה להגן עליה, היא תישא בנטל מס גבוה יותר. אבל זאת לא כוונתו, הוא בעצם אומר: אני רוצה נטל מס הרבה הרבה יותר נמוך. זה מאוד פופוליסטי, ואז הוא ישאיר לך, חבר הכנסת גדליה גל, ולי, ואני מקווה שגם ליושבת-ראש, את האחריות לשירותי

הבריאות, לשירותי החינוך, ואולי גם לשירותי הביטחון, ככל שזה לא נוגע לארץ-ישראל השלמה, שם הוא אחראי. אבל מאילו מקורות ימומנו כל התקציבים האלה? לאלוהים פתרונים. אני לא יודע בדיוק מי האלוהים, כי אני מחפש כבר מזמן את האלוהים של חבר הכנסת ויינשטיין, ואני לא יודע, אז אני לא יודע להגיד לאילו אלוהים פתרונים בתזה שהוא מציג פה חזר והצג, חזר והצג, אני לא רוצה להגיד כמו מה.

בכל זאת, אם מחפשים איזה קשר בין מציאות ובין תיאוריות שמשמיעים מעל הדוכן, הנאום האחרון של אריאל ויינשטיין לא היה דוגמה לתכלית הזאת. לילה טוב, גברתי היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אורון ולילה טוב.

אני מזמינה את יושב-ראש ועדת הכספים חבר הכנסת גדליה גל; אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, שיהיה האחרון בערב זה.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אפשר לעשות דרמה ממה שהיה אתמול, אפשר גם לראות את הצעדים שנעשו אתמול כתיקונים שמשרתים את מדיניות הממשלה, שנשענת על שתי רגליים: הרגל האחת אומרת להמשיך לשמור על אבטלה הולכת ויורדת, כי זה אחד התנאים לחברה בריאה, זה אחד התנאים לכך שהעלייה תיקלט, ואם היא תיקלט, היא תימשך. זה אחד התנאים שמאפשרים לבני הארץ הזאת למצוא את מקומם. והרגל השנייה – כמובן לעשות הכול כדי להוריד את האינפלציה, אינפלציה שהיא הרסנית, אינפלציה שפוגעת בראש ובראשונה בשכבות החלשות, שוודאי כולם רוצים למנוע פגיעה בהן, אבל בדיבורים לא די.

כדי להמשיך ולשפר את מצב התעסוקה צריך, בראש ובראשונה, להבטיח את רווחיות הייצוא, לשמור על רמת הרווחיות. כי אם לא תהיה רווחיות בייצוא, מפעלים יבטלו הזמנות, ואם יבטלו הזמנות, ייאלצו לפטר עובדים, ומכאן, הדרך לחידוש האבטלה או העלייה באבטלה – קצרה.

נכון, יש מי שאומר שרווחיות הייצוא, על אף שער החליפין שנשחק, עדיין גבוהה, בין השאר משום שהמצב בעולם השתפר. המצב בעולם השתפר, יש יותר ביקושים לתוצרת שלנו ויש גם נכונות לשלם יותר. אני שומע ממפעלים לא מעטים שמייצאים, שהם העלו את המחירים במטבעות אירופיים, ואפילו בדולרים, וגם שמעתי ממנכ"ל הבורסה שבבדיקה שהוא עשה לגבי רווחיות החברות התעשייתיות, שעיקר פעילותן לייצוא, הוא מצא שהרווחיות היא עדיין טובה.

אבל מוכרחים לשפר את הרווחיות, וכאן, כמובן, יש שתי דרכים: האחת – לעשות פיחות, והדרך השנייה, הדרך שבה בחרה הממשלה. היא בחרה בדרך השנייה, משום שפיחות גורר אינפלציה, ועל אינפלציה כבר דיברנו, ולדבר הזה ודאי וודאי שאסור להיכנס, צריך למנוע אותו.

הממשלה ניהלה בעת הדיון על התקציב ובמקביל משא-ומתן עם ההסתדרות במטרה להגיע לאיזו עסקת חבילה שתבטיח את רווחיות הייצוא, וההסתדרות, מסיבות שלה, שאפשר להבין אותן, לא יכלה לקחת על עצמה חובות כלשהן. יש שם מנהיגות חדשה, שהיא בוודאי גם לא יודעת בדיוק את כוחה, ועסקת החבילה לא יצאה אל הפועל. על כן היה נדרש תיקון כדי לשפר את רווחיות הייצוא, והוא נעשה בדרך של הורדת 1.95% מהמס המקביל שהמעבידים צריכים לשלם. על-פי חבר הכנסת שמאי, נעשה פה איזה עוול, כי הוא מצרף את זה להטבות אחרות, כביכול, שניתנות לתעשיינים. התעשיינים לא יאכלו ארוחת צהריים נוספת, התעשיינים לא יקנו עוד שלוש אסלות לבית שלהם. התעשיינים, אם הייצוא ייפגע, אם הרווחיות שלהם תיפגע, פשוט יצמצמו את הפעילות שלהם, וזה בסתירה למדיניות הממשלה ולדברים שאנחנו נדרשים להם.

תיקנו גם נקודת זיכוי לאשה עובדת. אני יכול רק לברך את הממשלה על כך.

אני לא רואה במה שקרה בימים האחרונים לא תוכנית כלכלית ולא איזו מהפכה, אלא פשוט תיקוני עיוות כדי להמשיך ולכוון את המשק אל היעד שאליו כולנו חפצים להגיע. אגב, הוא יעד לא סופי. זה לא יעד לשנה הבאה, אלא זה כיוון שאנחנו צריכים לחתור אליו ללא ליאות, כי ככל שאנחנו מתאמצים יותר, מקפידים יותר ועירניים יותר, יש סיכוי שהתוצאה תהיה טובה יותר.

היה מי שחשב, שהסכם השלום עם ירדן והמשא-ומתן עם הפלשתינים יביאו מייד שפע של משקיעים ומהפכה. אין מהפכות במשק. יש התקדמות, התקדמות בקצב הולך וגובר. הדברים האלה קורים.

נזדמן לי בשבוע שעבר לעבר לבקר, יחד עם חבר הכנסת גדעון פת, על-פי הזמנתם, בחברת "בריטיש טלקומוניקיישן", שעוסקת בתקשורת, אחת החברות המובילות בבריטניה. היא מגלה התעניינות רבה מאוד ברכישת גרעין שליטה, או שותפות ב"בזק". זו חברה בריטית, ששמעה על מדינת ישראל ורוצה להשקיע כאן. היא הזמינה אותנו כדי שנתרשם ממה שהם עושים. זו רק אחת הדוגמאות להתעניינות הקיימת. אני מניח, שחלק מהכוונות האלה תתממשנה, חלק ודאי שלא. אבל ללא ספק המצב משתפר. הראיה, אנחנו זוכים להגדיל את הייצוא, בין השאר בשווקים חדשים, שווקים שלא היו לנו עד לפני שנה ולפני שנתיים.

חבר הכנסת איתן קרא פה מהעיתונים של יום אתמול.

מיכאל איתן (הליכוד):

של היום.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

לא, זה מאתמול.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה הדף החדש.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אבל לא, זה אתמול. היום כבר יום ג'. אתה מדבר על יום שני. אתה צודק. זו לא שעתה היפה של הממשלה הזאת. אבל אני רוצה לומר לך, שאם נגזר על ממשלה, שבאחד משלבי הקיום שלה יהיה לה משבר – אני שמח שזה קורה עכשיו, לא בעוד שנה ולא בעוד חצי שנה. אין לי שום ספק, שאם הממשלה תתעשת, היא תזכה לאמון הציבור לקדנציה נוספת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אין שום סיכוי.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אם היא לא תתעשת, וכפי שראינו אתמול העיתונות תלווה את פעולותיה בשנה וחצי הקרובה – אזי היא תלך הביתה אחר כבוד, ואתם תבואו ותתפסו את מקום הממשלה הזאת.

אני רוצה לקוות ולהאמין שהשרים מבינים מה שקורה. יש לנו, כולנו, במבנה של הפוליטיקה המשופרת של מדינת ישראל, דבר שדוחף להרס עצמי. אנחנו מהירים מדי, לטעמי, בבחירת שיטות חדשות לבחירות יותר דמוקרטיות. אנחנו מתעייפים מדבר אחד ורצים מהר מאוד לדבר שני. שרים וחברי הכנסת נדחפים לעשות תרגילים כדי למשוך תשומת לב, והם מצליחים עד כדי כך שמיכאל איתן עומד כאן וקורא את ההצלחות האלה. ואוי להן להצלחות כאלה. אולי מישו חושב שהוא עוזר. אלה הם בוודאי דברים הרסניים לממשלה. אבל אני מציע עוד לא לתפור חליפות. עוד מוקדם מדי. אין לי שום ספק שהממשלה הזאת תתעשת.

אני מצטער מאוד שדברים, שהם לא הכי חשובים, הפכו להיות חשובים. בסופו של דבר, החשוב ביותר במדינת ישראל ב-1995 זה משק בריא וקולט עלייה והמשך תהליך השלום. יש לנו הסכם עם ירדן, וצריך לטפח אותו, צריך להגן עליו, צריך לשמור עליו. צריך לשמור על ההסכם עם המצרים. צריך להתקדם גם במהלכים עם הסורים.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם הליגה הערבית? מתי אנחנו נצטרף אליה?

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

תאר לך שנהיה חלק בליגה הערבית. הרי זה יהיה דבר פנטסטי. יהיה לנו מקום של כבוד; אולי חזון אחרית הימים, מיכאל איתן. אבל מה שקרה לנו בשנה האחרונה, דווקא אלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

המדינה הפלשתינית הערבית זה באמת חזון, רק לא שלנו.

גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):

אני מתפלא על חברי בשלטון הנוכחי, שכידוע הם רובם בחלק היוני. אני שייך לחלק הנצי. דווקא הם, שהיו צריכים לעסוק בדבר אחד, כמוני, בהמשך תהליך השלום, הפכו פתאום את נושא ההסתדרות לנושא החשוב ביותר, לאחר מכן את יום לימודים ארוך לנושא החשוב ביותר, והפסקנו לדבר על הדרכים שבהן אנחנו מטפחים את היחסים עם ירדן; הפסקנו לדבר על מה שקורה אתנו ועם הסורים; הפסקנו לדבר על מה שקורה עם הפלשתינים. בחודש האחרון יום לימודים ארוך הפך פתאום לנושא החשוב ביותר. הוא החליף את ההסתדרות. אינני יודע מה יהיה מחר.

אני רוצה לחזור ולפנות לחברי השרים ולחברי חברי הכנסת מטעם המפלגות המרכיבות את הקואליציה ולספר להם, ובזה אסיים, שלפני כמה ימים קיימתי שיחה עם אחד ממנהלי הבנקים במדינת ישראל, אדם שאני מאוד מעריך את דעתו. שאלתי אותו: מה הדבר החשוב ביותר שאנחנו צריכים לעשות, כדי שבעוד שנה, שנה ורבע, ובמרוצת השנה-שנה ורבע שלפנינו, המשק ימשיך לצמוח, המשק ימשיך לייצא והמשק ימשיך להתפתח? האם צריך לתקן את הריבית? האם צריך לעשות משהו בשער החליפין? הוא אמר: יכול להיות, זה פחות חשוב. מה שחשוב זה שהממשלה הזאת תקרין נחישות, שהממשלה הזאת תקרין יציבות, שהממשלה הזאת תקרין אחדות מעשה. אם הדברים האלה יהיו – המשק יצמח עם הריבית ובלי הריבית. אם הדברים האלה לא יהיו – המשק יתדרדר.

בסופו של דבר, הדבר הפחות חשוב הוא מי יהיה בשלטון. הדבר היותר חשוב הוא שהמשק יצמח ויקלוט עליה ונהיה חזקים מספיק לעשות שלום עם השכנים שלנו. כדי שכך יקרה צריך להפסיק להתעסק בשטויות, צריך להפסיק לומר, שר לרעהו: תן לי ואני אעשה יותר טוב. תמיד אפשר לומר שנעשה יותר טוב. את מה שעושים צריך לעשות בנחישות, באחדות המעשה. אם כך יהיה – אין לי שום ספק שגם מצב המשק יהיה יותר טוב וגם הממשלה הזאת תזכה לאמון הציבור לקדנציה נוספת.

נדמה לי שאני צריך להשאיר עשר דקות לחבר הכנסת איתן. אם היה צלצול או לא – אדוני, אשמח אם תחליף אותי. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל. אני מזמינה את חבר הכנסת מיכאל איתן, אחרון הנואמים לבוקר זה.

סליחה, בינתיים אקרא את השמות עד אליך. חבר הכנסת דוד צוקר – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן – אינה נוכחת. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – אינו נוכח. חבר הכנסת בנימין טמקין – אינו נוכח. חברת הכנסת ענת מאור – אינה נוכחת. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – אינו נוכח. חבר הכנסת גדעון שגיא – אינו נוכח. חבר הכנסת רפאל אלול – אינו נוכח. חבר הכנסת סאלח טריף – אינו נוכח. חבר הכנסת יוסי כץ – אינו נוכח. חבר הכנסת יעקב שפי – אינו נוכח. חבר הכנסת רענן כהן – אינו נוכח. חבר הכנסת סילבן שלום – אינו נוכח. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי פה את דבריך, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, ובאמת לא הייתי רוצה להיכנס לנעליך. אתה מדבר על נחישות, יציבות, אחדות מעשה. אבל אתם לא יכולים להגיע לזה. אתם לא יכולים להגיע לזה לא רק בגלל חילוקי הדעות האישיים. חילוקי הדעות האישיים הם תהומיים. אם שר האוצר אומר על שחל: שקרן, רמאי, אי-אפשר להאמין לאף מלה שהוא אומר, והשר הזה הוא שר המשטרה בישראל, אדם שאחראי לביטחון תושבי מדינת ישראל – מה הציבור צריך להבין, שזה האדם שביטחונו של כל אזרח תלוי בו? ואם מנגד אומר שחל על שוחט, שהמדיניות שלו היא פשיטת רגל, שהכול שליפות, ששום דבר לא מתוכנן – מה הציבור צריך להבין, שכך נחתכים דברים במדינה?

אבל נעזוב את שניהם. אני שואל אותך, נתתי לך אתגר בסיבוב הקודם. תסביר לי איך זה ייתכן, שראש ממשלה יכול לקום ולשלוף מהמותן הודעה: אני מקפיא לשבוע את הבנייה. האם הוא לא יודע על מה הוא מדבר? הוא לא מבין את התוצאות של המלים שיוצאות מפיו? אז איזו אחדות מעשה? הקפאה או לא הקפאה? איזו אחדות מעשה, מאחורי איזו הסכמה? מאחורי הסכמה של שולמית אלוני ויוסי שריד ללכת עד הסוף לגבולות 1967, להקמת מדינה פלשתינית, למסירת ירושלים?

או ללכת על-פי שיטתך, חבר הכנסת גדליה גל. אתה בתפיסותיך קרוב יותר לעמדות הליכוד מאשר לעמדות מרצ. מבחינת המחויבות שלך לאחדות המעשה, קרי לממשל הקואליציוני, אתה מחויב להגיע להבנה עם מרצ. העסק לא יכול לעבוד; לא יכול לעבוד. אני שואל אותך, למה אתה נותן יד? הרי אני יודע מה הן דעותיך. אתה לא מסכים ללכת ליעדים שיוסי שריד ושולמית אלוני ושמעון פרס קובעים לרבין. אף אחד לא יודע מה רבין רוצה. יום אחד זה כך ויום אחד זה כך.

אבל עזוב את רבין עכשיו. נגיד שרבין צריך להחליט עכשיו. העם לא יודע לאן רוצים ללכת. אתם לא יודעים. אז איך תהיה אחדות מעשה כשאין אחדות בהחלטה לאן רוצים להגיע?

יש כאלה שאומרים, שהדרך היחידה היא להמשיך ולוותר לאש"ף כי אין דרך אחרת. הלכתם להימור וצריך לשים הכול על השולחן. אני מנסה לנתח את זה, אני לא אומר כרגע אם זה טוב או רע. אתה יודע יפה מאוד שאני חושב שזה הימור לא רק מסוכן, אלא הוא הימור מופקר, אבל יש אנשים שאומרים שזאת הדרך, אין בלתה. מצד שני יש אנשים אצלכם – חבר הכנסת זיסמן מפגין יחד עם חבר הכנסת צחי הנגבי. אז תחליטו איך העסק הזה יכול לעבוד. אתם מנסים לעשות דבר בלתי אפשרי.

שמעתי אתמול את יוסף דוראל מדבר על מצבים שמכניסים אנשים הגיוניים לטירוף מערכות, והם נוהגים בתוך הטיירוף הזה בצורה הכי לא הגיונית שאפשר. והנה אני נותן לך רמה עניינית, לא רמה של גידופים, שאחר כך אני קורא בעיתון ששרים אומרים: זה גן-ילדים; מקללים זה את זה; שותים את הדם זה לזה. עזוב את זה, נגיד שהתבטאו בסגנון אנושי. לאיזו הסכמה הם יגיעו? איך אנשים הגיוניים יכולים לתפקד הגיונית כאשר היעדים שלהם שונים בתכלית השינוי?

לכן, חבר הכנסת גדליה גל, הקלקולים האלה לא מעלים הרבה ולא מורידים.

אני מסתובב הרבה מאוד בבתי-ספר. זה דור חדש של מצביעים, זה דור שפתוח לראות מה קורה, והדור הזה אומר לכם, בית-ספר אחר בית-ספר: לכו הביתה, אנחנו לא רוצים את דרככם. זה דור שלא מציקות לו הבעיות של הבורסה. זה דור שלא יודע ולא מתעניין באינדיקטורים הכלכליים, והאינדיקטור הכלכלי הראשון הוא הבורסה. שם זה לא פוליטיקה, שם מצביעים לא כמו בפריימריס, מבטיחים ואחר כך אתה יכול לעשות מה שאתה רוצה. שם שיטת ההצבעה פשוטה: אתה מאמין, שים את הכסף שלך, ותדע שאם שמת והאמנת וטעית, אתה מפסיד. ואז יש הצבעה אמיתית, מה אנשים סבורים על הביצוע של החברות במשק, ואנשים לא נותנים אמון, וצופים קדימה שהחברות במשק לא יוכלו להרוויח.

זה המצב הנתון, ואני לא נכנס כרגע לשאלה מי אשם, בייגה שוחט, שחל או הממשלה, או האופוזיציה, או התנאים האלה או התנאים האחרים. המציאות היא, שכל הדיבורים הגבוהים-גבוהים, כשהם באים למקום שבו הכלכלה נמדדת בדבר האמיתי ביותר, בכמה כסף אתה מוכן לשים על המלה שלך, אנשים אומרים: כסף לא. אני מוכן להגיד שהכלכלה טובה, אני מוכן לעמוד פה ולנאום נאומים, אני מוכן לעשות מה שאתם רוצים, אבל כשאני צריך לשים כסף על מנת להוכיח שאכן יבואו רווחים והכלכלה תפרח והמשק יפרח, אין מתנדבים. לא אותו מנהל בנק שדיברת אתו, לא היועץ השני ולא היועץ הרביעי, ולא העיתונאים שכותבים, אף לא אחד מהם מוכן ללכת ולשים כסף על הסיכוי שיהיה יותר טוב.

הדור שאני נפגש אתו, חבר הכנסת גדליה גל, לא עושה את הניתוחים שאני עושה לך בנושאים הכלכליים. הוא מוטרד מהתהליך המדיני שבו אנחנו נמצאים. הוא לא מאמין שאנחנו נמצאים על נתיב שמוביל לשלום. הוא לא מאמין באותו משל שחברים שלכם מעלים – אנחנו רוכבים על אופניים בנתיב שבו חייבים להתקדם קדימה, כי אם לא, ניפול ונשבור יד או רגל. הציבור הצעיר במדינת ישראל מנתח את הסוגיה הזאת ואומר: יותר טוב לעצור היום ולשבור יד או רגל מאשר להמשיך בנסיעה מופקרת אל תהום ולהתרסק עם האופניים. צריך לעצור את התהליך.

לכן לא יעזור לכם שום דבר, גם אם תדברו יפה זה עם זה, כי גם המלים היפות לא יכולות לכסות על פער אידיאולוגי אדיר בין יוסי שריד לבין שמעון שטרית. שניהם לא יכולים להוביל היום ביחד את עם ישראל, כי שניהם מובילים לקטבים שונים לחלוטין. יש פער ביניהם.

לכן, מה קורה? הממשלה שלכם לא מייצגת גוף ביצועי, מלוכד מאחורי מטרה אחת. היא, כמו שאמר יוסף דוראל, היא מיני-כנסת, היא כנסת זוטא. יושבים שם אנשים, מתווכחים על דעות, מייצגים עמדות שונות לחלוטין, מתנגחים ביניהם ושוכחים שהממשלה צריכה להיות בעצם גוף ביצועי, שמשרת מדיניות אחת. ולמה זה קורה? כי ראש הממשלה, מי שאמר: אני אנווט, אני אוביל, אני אדריך, אני אמנה, אותו ראש ממשלה אין לו גוף ביצועי. הוא מנהל את המועדון הזה. יש לנו יושב-

ראש כנסת אחד, שבח וייס, פה אנחנו מתווכחים, ויושב-ראש הכנסת הקטנה הוא יצחק רבין, יושב שם, ויש כנסת, כל אחד מייצג עמדות, כל אחד מייצג ציבור אחר, והם מתווכחים. אף אחד לא מסתכל על ראש הממשלה ואומר: אני צריך לשרת מדיניות ביצועית מוסכמת. כל אחד מסתכל אחורה ושואל: את מי אני מייצג? איך הדברים שלי צריכים להישמע? אילו עמדות אני מייצג? ויש מועדון ויכוחים. זה לא יכול לעבוד, לא משנה באיזו שפה זה ייאמר שם.

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, זמני עומד להסתיים. דיברת על נחישות ועל ממלכתיות, והרבה פעמים אתה מדגיש את הדברים האלה. אתה משתדל גם לקיים אותם. אני אפגש אתך כאן, ואמרת את זה גם לשר האוצר, כאשר יבוא סיוע של מיליארדים לקיבוצים. אני ארצה אז שאתה תעמוד כאן עם יד על הלב ותאמר לאלי דיין, למאיר שטרית: לא היו לנו 150 מיליון שקל על מנת לקיים יום לימודים ארוך. תאמר לכל אלה שעכשיו צריכים לקצץ בתקציבים על מנת לקיים את החלטת האוצר לקצץ 720 מיליון – ואני תומך בעיקרון שיש לקצץ בתקציב המדינה; תעמוד כאן ותאמר, רבותי, אני לא אתמוך בהעברת מיליארדים, כאשר עברנו את כל ההחלטות האלה ורצינו להפגין ממלכתיות, נחישות, קיצוצים. אז נדע שאכן יש לכם אינטגרטי, שאתם אנשים אמינים.

אני אומר את הדברים האלה מתוך תקווה שהתוצאה תהיה כזאת שאני אוכל לברך עליה. אבל לצערי הרב, אני יודע מה יקרה. כשתבוא שאלת הסיוע לקיבוצים, כולכם תשכחו מה קרה. נשכח שהיה צריך 150 מיליון, נשכח שהיה צריך פה, נשכח שהיה צריך שם. פתאום יהיה כסף, וכל הכלכלה תהיה חשובה אבל הסיוע הזה יהיה חשוב יותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת איתן, השעה 02:00.

מיכאל איתן (הליכוד):

עוד כמה דקות. דיבר לפני יושב-ראש הוועדה זמן ארוך. אני מייד מסיים.

איך אני יודע את הדברים האלה? עמד כאן חבר הכנסת חיים אורון, דיבר על כל מיני בעיות. הוא מחזיק ארגון שמוציא בשנה 400-500 מיליון שקל. את מי משרתים 500 מיליון השקלים האלה? אם מדובר באיגוד מקצועי שצריך להגן על זכויות העובדים, בבקשה, אף אחד לא יכול להתנגד לזה. תבחן את תקציב ההסתדרות, תראה על מה הולך הכסף – על הגנה על זכויות עובדים, אולי 10%, אולי 20%. לאן הולך כל השאר? למימון שחקנים לאגודות "הפועל". מביאים שחקנים, זה עולה הון תועפות. מממנים עיתונים כושלים. מממנים תנועות נוער. מה זה עניינו של מי שעניינו? יש סיוע של משרד החינוך והתרבות. לא. מקבלים אקסטרה, דרך ההסתדרות. מממנים כל מיני פעולות שהן נגד הדת, חורתים על דגלם חילוניות, נגד כפייה דתית, נגד החרדים. ביד השנייה חיים אורון מממן את ש"ס, נותן להם תקציבים, מקיים מחלקה דתית בהסתדרות. מממנים סיעות פוליטיות, גם את סיעת הליכוד בהסתדרות. עשרות רבות של מיליונים. מאות מיליוני שקלים הולכים. מי צריך את זה?

הם הבטיחו שיפרידו את הבריאות מהפוליטיקה. הם הבטיחו שהם יפרידו את האיגוד המקצועי מהפוליטיקה. מה כל זה? אפשר לחסוך שם מאות מיליונים שילכו לעניינים פרודוקטיביים, שהציבור

יוכל להחליט אם הוא רוצה לממן את הקבוצות האלה בכרטיסי כניסה, לא בסבסוד ציבורי.
שהמפלגות יצטמצמו בתקציבים שהן מקבלות מהממשלה. לא צריכים תקציב גם מכספים של
עובדים, שלפעמים משתכרים שכר רעב, וגם מהם לוקחים מס ארגון, לא בצדק.

לכן אני אומר, ובזה אני מסיים, אני לא רואה ניסיון ללכת ולעשות את המהפך האמיתי שעם ישראל
מחכה לו – ייעול המערכות, קיצוץ איפה שאפשר, במאות מיליוני שקלים; לא מצדכם ולא מצד
השותפים שלכם, שהבטיחו לנו חיים חדשים בהסתדרות וכל מה שהם הביאו זה עסקנים חדשים,
שמבזבזים הלאה מאות מיליונים ומונעים הפנייתם למשאבים הרבה הרבה יותר חשובים לעם
ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת איתן. תם הדיון לבוקר זה. הישיבה הבאה היום, יום שלישי, בשעה 15:00.
ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 02:05.